

Kako čitati s razumijevanjem - uloga vjerojatnosti u kritičkom mišljenju i čitanju

Kardum, Marko; Skansi, Sandro

Source / Izvornik: **Knjiga sažetaka simpozija Čitatelj i čitanje u digitalno doba, 2021, 90 - 92**

Conference presentation / Izlaganje na skupu

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:879175>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for
Croatian Studies](#)

ČITATELJ I ČITANJE U DIGITALNO DOBA

MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ZNANSTVENI SKUP
Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za komunikologiju

Zagreb, 11. studenoga 2021.

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGREBINA

HRVATSKO KATOLIČKO SVEUČILIŠTE

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ZNANSTVENI SKUP

ČITATELJ I ČITANJE U DIGITALNO DOBA

KNJIGA SAŽETAKA

Zagreb, 11. studenoga 2021.

Nakladnik / *Publisher*

Hrvatsko katoličko sveučilište

Za nakladnika / *Acting Publisher*

Željko Tanjić

Uredila / *Edited by*

Marijana Togonal

Grafičko oblikovanje / *Graphic Design*

Bernarda Anja Buden

Lektura i korektura / *Reviewed by*

Marijana Togonal

Leali Osmančević

Matea Vidulić

Korektura sažetaka na engleskome jeziku / *English abstract reviewed by*

Dubravka Pleše

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001117724.

CIP entry available in computer catalogue of National and University Library in Zagreb, number 001117724.

ISBN 978-95-8014-61-1

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

HRVATSKO KATOLIČKO SVEUČILIŠTE
Odjel za komunikologiju

CATHOLIC UNIVERSITY OF CROATIA
Department of Communication Sciences

Međunarodni interdisciplinarni znanstveni skup

ČITATELJ I ČITANJE U DIGITALNO DOBA

International interdisciplinary scientific conference

READERS AND READING IN THE DIGITAL AGE

**KNJIGA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS**

Zagreb, 11. studenoga 2021.

ČITANJE I ČITATELJ U DIGITALNO DOBA READERS AND READING IN THE DIGITAL AGE

Organizator / Organizer

Odjel za komunikologiju
Hrvatsko katoličko sveučilište

*Department of Communication Sciences
Catholic University of Croatia*

Organizacijski odbor / Organizing Committee

Suzana PERAN, predsjednica/*President*

Članovi/*Members:*

Marijana ČEŠI
Ivana KELAVA CRNOV
Matilda KOLIĆ STANIĆ
Snježana MALIŠA
Anto MIKIĆ
Krunoslav NOVAK
Suzana OBROVAC LIPAR
Irena SEVER GLOBAN
Marijana TOGONAL
Ivan ULDRIJAN
Jerko VALKOVIĆ
Matea VIDULIĆ

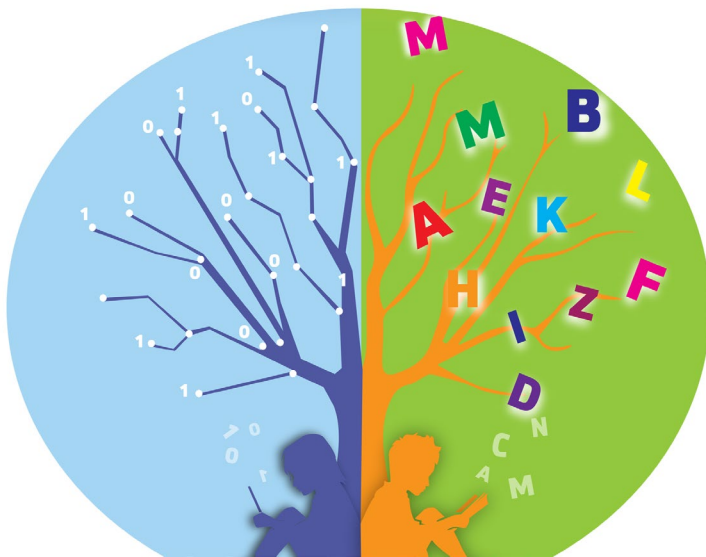
Programski odbor / Programme Committee

Marijana TOGONAL, predsjednica/*President*

Članovi/*Members:*

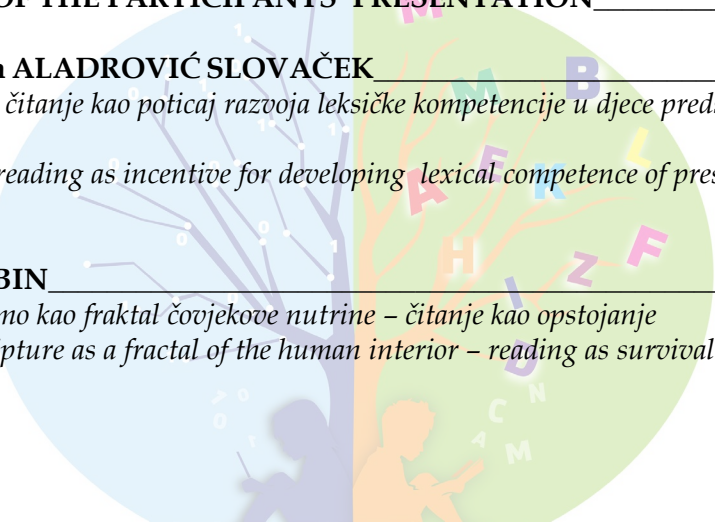
Katarina ALADROVIĆ SLOVAČEK (Zagreb)
Emina BERBIĆ KOLAR (Osijek)
Boris BECK (Zagreb)
Francesca BUGLIANI KNOX (London)
Rona BUŠLJETA KARDUM (Zagreb)
Magdalena DYRAS (Krakow)
Ana ČAVAR (Zagreb)
Jasna ĆURKOVIĆ NIMAC (Zagreb)
Filip GALOVIĆ (Zagreb)

Tamara GAZDIĆ-ALERIĆ (Zagreb)
Ivana HEBRANG GRGIĆ (Zagreb)
Renee HOBBS (Rhode Island)
Igor KANIŽAJ (Zagreb)
Marko KARDUM (Zagreb)
Maja KELIĆ (Zagreb)
Miha KOVAČ (Ljubljana)
Jelena KUVAČ-KRALJEVIĆ (Zagreb)
Danijel LABAŠ (Zagreb)
Tadeusz LEWICKI (Rim)
Krunoslav MATEŠIĆ (Zagreb)
Sanja NIKČEVIĆ (Zagreb)
Leali OSMANČEVIĆ (Zagreb)
Anita PETI-STANTIĆ (Zagreb)
Davor PISKAČ (Zagreb)
Lahorka PLEJIĆ-POJE (Zagreb)
Miro RADALJ (Mostar)
Ivanka STRIČEVIĆ (Zadar)
Goran ŠIMIĆ (Zagreb)
Nives TOMAŠEVIĆ (Zadar)
Karol VISINKO (Rijeka)
Ana VOGRINČIĆ ČEPIČ (Ljubljana)

Sadržaj / Content

Uvodna riječ	15
PLENARNA IZLAGANJA/PLENARY SESSIONS	19
Renee HOBBS	20
<i>Primjena aktivnosti medijske pismenosti u razumijevanju čitanja</i> <i>Improving reading comprehension by using media literacy activities</i>	
Anita PETI-STANIĆ	22
<i>Snaga koncentričnih krugova čitateljske sposobnosti: dubinsko čitanje popularnoznastvenih tekstova</i> <i>The power of concentric circles of reading ability: in-depth reading of popular science texts</i>	
Goran ŠIMIĆ	25
<i>Važnost čitanja za razvoj emocionalnih kompetencija</i> <i>The importance of reading for the development of emotional competences</i>	
Karol VISINKO	28
<i>Primjena strategija čitanja u poučavanju i učenju hrvatskoga jezika i književnosti</i> <i>The application of reading strategies in teaching and learning the Croatian language and literature</i>	
Andrzej S. WODKA	30
<i>Biblija i rituali čitanja. Zašto čitati ono što je već pročitano?</i> <i>The Bible and reading rituals. Why read what's already been read?</i>	
SAŽECI IZLAGANJA SUDIONIKA SKUPA / ABSTRACT OF SESSIONS OF THE PARTICIPANTS' PRESENTATION	33
Katarina ALADROVIĆ SLOVAČEK	34
<i>Dijaloško čitanje kao poticaj razvoja leksičke kompetencije u djece predškolske dobi</i> <i>Dialogic reading as incentive for developing lexical competence of preschool children</i>	
Ana ALBIN	37
<i>Sveto pismo kao fraktal čovjekove nutrine – čitanje kao opstojanje</i> <i>Holy Scripture as a fractal of the human interior – reading as survival</i>	

- Mihaela ALFIREV NJEGOVAN, Sara ALFIREV** _____ **39**
Vrijeme prepoznavanja specifičnih teškoća u učenju i nošenje s njima u odnosu na ishod obrazovanja
Identification Time and Treatment of Learning Difficulties and its Outcome for Academic Success
- Bernes ALJUKIĆ, Sead NAZIBEGOIĆ** _____ **41**
Aporije rečenične strukture
Aporia of sentence structure
- Boris BECK** _____ **43**
Retorika pobornika i protivnika epidemioloških mjera tijekom epidemije koronavirusa
Rhetoric of proponents and opponents of epidemiological measures during the coronavirus epidemic
- Emina BERBIĆ KOLAR** _____ **45**
Prilog poticanju čitanja slavonskoga dijalekta na primjeru zbirke pjesama A dite pamti autorice Ružice Todorović
A contribution to encouraging the reading of the Slavonian dialect on the example of the collection of poems A dite pamti by Ružica Todorović
- Stjepan BLAŽANOVIĆ** _____ **49**
Čitanje knjiga u funkciji odgoja i očuvanja identiteta
Reading of books for the purpose of child rearing and the preservation of identity
- Petra BOŽANIĆ** _____ **50**
Jezičnometodička funkcionalnost dramskih tekstova u sojetlu poučavanja vokativnih komunikacijskih uloga
Methodical Functionality of Drama Texts in the Context of Teaching Vocative Communication Functions
- Vjera BRKOVIĆ** _____ **53**
Opismenjavanje u Hrvatskoj: od socijalizma do danas
Literacy programme in Croatia: from the time of Socialism until today
- Lara BULJAN GUDELJ, Sandra ŠUĆUROVIĆ** _____ **55**
Čitanje kao terapija – primjena biblioterapije u radu s djecom i mladima u različitim sustavima (škola, sportski klub, neprofitabilne organizacije)

Reading as a therapy – application of bibliotherapy in work with children and youth in different systems (school, sports club, non-profit organizations)

Silvana BURILOVIĆ CRNOV _____ **57**

SMILJANA RENDIĆ: Načitana i čitana novinarka – načitanost preduvojet za čitanost u digitalnom dobu?

SMILJANA RENDIĆ: Well-read and frequently read journalist – solid education as a prerequisite for a sizable reading audience in the digital age?

Rona BUŠLJETA KARDUM, Mateja ŽUPANČIĆ _____ **59**

Razvoj čitalačke pismenosti – analiza ishoda učenja Kurikuluma nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovnu školu

Development of reading literacy - an analysis of learning outcomes of Croatian language curriculum for primary school

Lana CIBOCI PERŠA _____ **61**

Od aktivnih medijskih korisnika do odgovorne publike i članova društva

From active media users to responsible audience and the members of society

Jasna ĆURKOVIĆ NIMAC, Anna ABRAM _____ **64**

Utjecaj čitanja na razvoj empatije. Čini li nas čitanje moralnijim ljudima?

The impact of reading on developing empathy. Can reading make us better people?

Marijana ČEŠI _____ **66**

Primjena, učenje i poučavanje strategija čitanja

Application, learning and teaching reading strategies

Krešimir DABO, Ivan JURKOVIĆ _____ **69**

Analiza vijesti u elektroničkim publikacijama tijekom COVID-19 pandemije

Analysis of fake news in electronic publications during COVID-19 epidemic

Sandra DIDOVIĆ BARANAC, Sandra MARDEŠIĆ _____ **71**

Afektivni faktori u učenju stranoga jezika: strah od čitanja

Affective Factors in Foreign Language Learning: Reading Anxiety

Jerolim DOROTIĆ _____ **74**

Recentni razvoj i implikacije nastajućeg okvira za politiku medijske pismenosti EU-a

Recent developments and implications of emerging EU policy framework for media literacy

Katarina FRANJO _____ **76**

U obranu učeničkoga čitanja – knjiga kao izbor ili naredba
In defense of students' reading habits – book as a choice or a command

Filip GALOVIĆ _____ **78**

Osobitosti govora Podravske Podgajaca u kraćim tekstovima Marije Znika
Local speech particularities of Podravski Podgajci in Marija Znika's shorter texts

Aleksandra GOLUBOVIĆ, Jelena KOPAJTIC _____ **79**

Čitanje u svrhu razvijanja kritičkoga mišljenja
Reading for the purpose of developing critical thinking

Jelena JAN _____ **81**

Digitalna kultura i odgoj kroz prizmu geštalt-pedagogije
Digital culture and education through gestalt pedagogy

Andrea-Beata JELIĆ _____ **84**

Čitanje na stranom jeziku u digitalnom okruženju
Reading in a foreign language in the digital environment

Dunja JUTRONIĆ _____ **87**

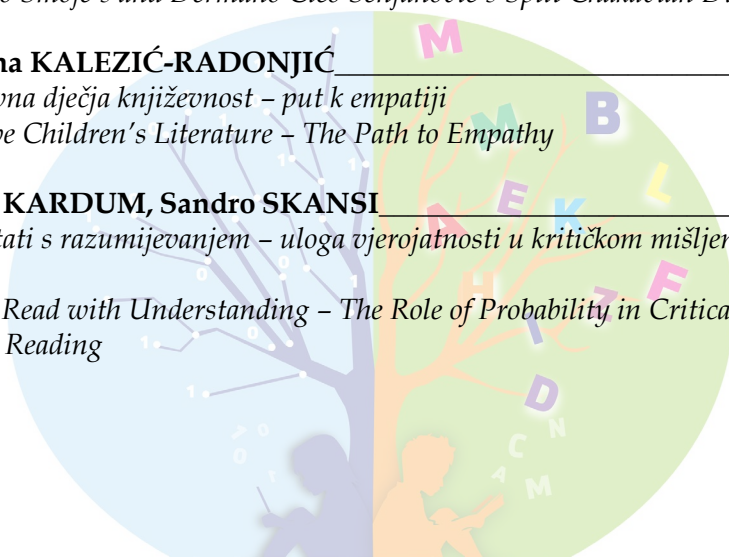
Splitski čakavski Miljenka Smoje i Đermana Ćiće Senjanovića
Miljenko Smoje's and Đermano Ćiće Senjanović's Split Chakavian Dialect

Svetlana KALEZIĆ-RADONJIĆ _____ **88**

Inkluzivna dječja književnost – put k empatiji
Inclusive Children's Literature – The Path to Empathy

Marko KARDUM, Sandro SKANSI _____ **90**

Kako čitati s razumijevanjem – uloga vjerojatnosti u kritičkom mišljenju i čitanju
How to Read with Understanding – The Role of Probability in Critical Thinking and Reading

- Vesna KATIĆ, Maja VERDONIK** _____ **93**
Slikovnicom do kulture čitanja djece rane dobi
With a picture book to the reading culture of the children early age
- Hrvoje KEKEZ** _____ **95**
Kako „pročitati“ izgled prostora iz srednjovjekovnih isprava?
“Reading“ the appearance of space from medieval documents
- Alen KLANČAR, Vjekoslava JURDANA** _____ **97**
Načelo zavičajnosti – sjeme zavičajne autentičnosti: Mali Učkarić Viktora
Cara Emina u razrednoj nastavi
The regional principle – the seed of homeland’s authenticity: Mali Učkarić by
Viktor Car Emin in the primary school education
- Matilda KOLIĆ STANIĆ, Mirjana PEJIĆ BACH** _____ **100**
Što čitaju algoritmi? Etička pitanja u odnosima s javnošću
What do algorithms read? Ethical issues in public relations
- Mateja KOPRIVIĆ, Karolina VRBAN ZRINSKI,**
Domagoj BROZOVIĆ _____ **102**
Recepcija i utjecaj časopisa za djecu i mlade u školskoj populaciji
Reception and influence of children’s and youth magazines on school children
- David KRANER** _____ **104**
Digitalna kultura i kritičko razmišljanje o čitateljskim navikama
Digital culture and critical thinking through reading habits
- Jelena KUVAČ KRALJEVIĆ, Mirjana LENČEK, Ana MATIĆ,**
Antonia ŠTEFANEC, Marija JOZIPOVIĆ _____ **106**
PoČiP i ČiP – inovativni hrvatski testovi za procjenu čitanja i pisanja
PoČiP and ČiP – innovative Croatian tests for the assessment of reading and
writing
- Danijel LABAŠ, Petra BEGOVIĆ** _____ **109**
Čitalačke navike studenata u digitalno doba
The reading habits of the students in the digital age

- Mirjana LENČEK, Jelena KUVAC KRALJEVIĆ, Krunoslav MATEŠIĆ** _____ **111**
Slova: Treba li nam precrtavanje za njihovo poznavanje?
Letters: Is copying required for knowledge?
- Ivana MARTINOVIĆ, Stjepan PONGRAC, Sara STEPIĆ** _____ **114**
Soba za bijeg u virtualnom okruženju kao učinkovita metoda poticanja navika čitanja djece i mladih
The Virtual Escape Room – an effective method for encouraging reading habits in children and youth
- Ivana MATIĆ, Renata ŠAMO** _____ **116**
Čitateljska anksioznost – prijetnja ili izazov?
The Reader's Anxiety – a Threat or a Challenge?
- Sanja MATIČIĆ** _____ **119**
Intronizacija kulture čitanja digitalizacijom i inovativnim metodama poučavanja u svjetlu Strossmayerova poimanja knjige
Enthronement of the culture of reading through digitization and innovative
- Lucija MIHALJEVIĆ** _____ **121**
Digitalna antropologija – čitanje virtualnih kultura
Digital anthropology – reading virtual cultures
- Zlatko MILIŠA, Ana ČELIK, Nemanja SPASENOVSKI** _____ **123**
Antidruštveni aspekti društvenih mreža
Anti-social aspects of social networks
- Damir MRAVUNAC, Ana HARAMINA** _____ **125**
Multimodalna analiza članaka koji promoviraju čitanje na hrvatskim internetskim portalima u svjetlu Godine čitanja
Multimodal Analysis of Articles Promoting Reading on Croatian Internet Portals in the Year of Reading
- Željko MUDRI, Marija MARGETIĆ, Antea MARINOVIĆ** _____ **127**
Čvrsti stisak Biblije u šakama digitalizacije – kako približiti Bibliju čitatelju
A firm grip on the Bible in the fists of digitization – how to bring the Bible closer to the reader

- Branko MURIĆ** _____ **130**
Riskantno iščitavanje memorije. Fundamentalno-teološko promišljanje o modelima sjećanja u kontekstu digitalnog doba
Dangerous Memory Reading. Fundamental Theological Reflection on Models of Memory in the Context of the Digital Age.
- Dunja NEKIĆ** _____ **133**
Medijska pismenost mladih kao preduvjet razvijanja sposobnosti kritičkog vrednovanja medijskih sadržaja
Media literacy of young people as a precondition for developing the ability to critically evaluate media content
- Sanja NIKČEVIĆ** _____ **136**
Kriza kanona ili kako nam svjetonazor nameće „čitanje“ umjetničkog djela
Crisis of canon or how our worldview forces the "reading" of an artwork
- Suzana OBROVAC LIPAR** _____ **138**
Uloga društvenih mreža u promociji čitanja
The Role of Social Media in Promotion of Reading
- Maja OPAŠIĆ, Maja VERDONIK, Karla VUKELIĆ** _____ **140**
Kreativan pristup lektiri na primjeru dječjih romana Davida Walliamsa
Creative approach to school reading by example children's novels by David Walliams
- Antonija ORDULJ, Aida KORAJAC** _____ **142**
Strah od čitanja na hrvatskome kao inome jeziku
Reading Anxiety in Croatian as a Foreign Language
- Leali OSMANČEVIĆ, Veronika NOVOSELAC** _____ **145**
Vizualna kultura i čitanje filmskih ekranizacija dječjih književnih djela – uloga i važnost kritičkog vrednovanja u obrazovnom sustavu
Visual culture and reading of animated movie adaptations of children's literature - the role and importance of critical evaluation in the educational system
- Dunja PAVLIČEVIĆ-FRANIĆ, Sara PASARIĆ, Mateja ŠKARO** _____ **147**
Načela komunikacijske gramatike pri usvajanju fonemskoga sustava hrvatskoga jezika tijekom glasovne analize i sinteze
The principles of communicative grammar in the acquisition of phonemic system of Croatian during the phonemic analysis and synthesis

- Suzana PERAN, Anđelka RAGUŽ** _____ **150**
Jesu li društvene mreže poticaj ili uzrok promjene čitalačkih navika?
Slučaj hrvatskih i slovenskih katoličkih izdavača
Are social networks a stimulus or a cause of the change in reading habits?
The case of Croatian and Slovenian Catholic publishers
- Davor PISKAC** _____ **152**
Motivacija za čitanje književnosti u doba digitalnih medija
The motivation for the literature reading in the age of the digital media
- Dubravka PLEŠE, Arijela FABRIO, Sanda MARJANOVIĆ** _____ **155**
Čitalačke navike studenata preddiplomskog studija na tri zagrebačka fakulteta
Reading habits of pregraduate level students at three of Zagreb's
institutions of higher learning
- Domagoj PULJIZOVIĆ, Marin PAVELIĆ** _____ **157**
Smrt djeteta u medijskom tekstu kao motiv gubitka i pronalaska vjere. Primjer romana i grafičkog romana
The death of a child in media text as a motive of losing and finding faith
- Edita ROGULJ, Vlatka MEDIC** _____ **159**
Zastupljenost prikaza stereotipnih rodni uloga u slikovnicama
Representation of stereotypical gender roles in picture books
- Domagoj RUNJE** _____ **162**
Čitanje kao rađanje naroda
Reading as the birth of a nation
- Irena SEVER GLOBAN, Leali OSMANČEVIĆ** _____ **164**
Hrabri novi svijet: nova lica djevojaka i djevojaštva u suvremenim dječjim pričama
Brave novel world: A new face of girls and girlhood in the contemporary children's narrative
- Ksenija STOJAKOVIĆ, Maja MARIĆ, Jadranka KEKELJ** _____ **166**
Utjecaj čitalačkih navika na poznavanje vlastite osobnosti
The Influence of Reading Habits on Understanding One's Personality

- Danijela SUNARA-JOZEK, Katarina FRANJO** _____ **169**
Terapeutski učinak književnoga opusa Đure Sudete
The therapeutic effect of Đuro Sudeta's literary work
- Enoh ŠEBA** _____ **171**
Zašto naglas čitamo/čitati Bibliju na bogoslužju?
Why (should) we read Bible out loud in worship?
- Jasna ŠEGO, Višnja VEKIĆ KLJAIĆ** _____ **173**
Važnost izražajnog čitanja u razvoju čitateljske kulture
djeteta rane i predškolske dob
The importance of expressive reading in the development of the reading culture
of an early and preschool child
- Lovro ŠKOPLJANAC** _____ **175**
Hodočasnici i turisti: Suvremene prakse čitanja književnih tekstova
Pilgrims and tourists: Contemporary practices of reading literary texts
- Marijana TOGONAL** _____ **177**
Medijski tekst: od sadržaja do izraza.
Kritičko čitanje jezika medija.
Text of the media: from content to expression.
Critical reading of the language of the media.
- Zoran TURZA** _____ **179**
Kako čitati knjigu Otkrivenja tijekom pandemije i potresa?
How to read the Book of Apocalypse during a pandemic and earthquakes?
- Ivan ULDRIJAN, Ivan KAPOVIĆ** _____ **181**
Poticanje čitalačkih navika korištenjem digitalnih medija u nastavi
Encouraging reading habits by using digital media in education
- Jerko VALKOVIĆ** _____ **183**
Naracija i oblikovanje identiteta
Narration and identity shaping

Matea VIDULIĆ _____ **185**

*Čitateljski klub kao prostor osnaživanja studentske
interkulturalne kompetencije*

Book club as an area of strengthening of student's intercultural competence

Ana VOGRINČIČ ČEPIČ _____ **187**

*Mladi čitatelji, iskustvo čitanja i pedagogija čitanja iz zadovoljstva: opažanja
dobivena intervjuom fokus-grupe sastavljene od slovenskih učenika u dobi od
13 i 14 godina*

*Young Readers, Reading Experience and Reading for Pleasure Pedagogy:
Observations from focus group interviews with 13 and 14 years old Slovenian
pupils*

Božica VUIČ, Vendi FRANČ, Alenka MIKULEC _____ **189**

*Metakognitivne strategije čitanja tiskanih i digitalnih tekstova
Metacognitive strategies for reading printed and digital texts*

Jelena ZADRO, Anamaria MALEŠEVIĆ _____ **192**

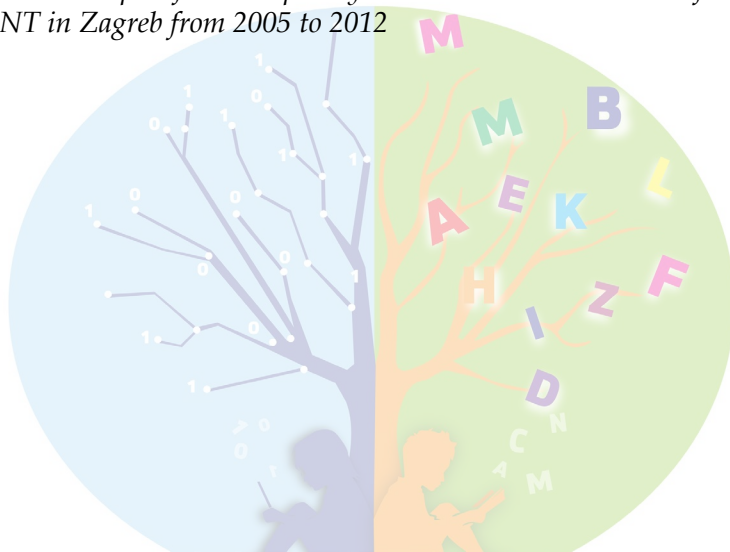
Info(pan)demija – izvan našeg dometa?

Info(Pan)demic – Beyond Individual's Capacity?

Marija ŽIVKOVIĆ _____ **194**

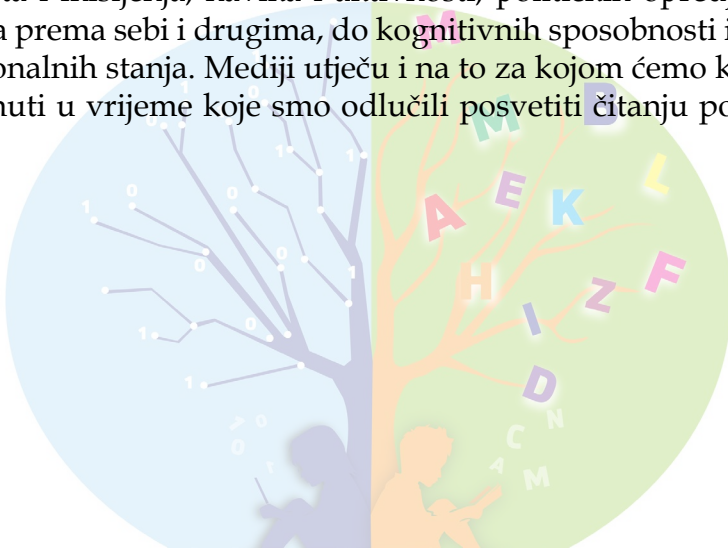
*Utjecaj problematičnih aspekata kritičke recepcije na čitateljsku recepciju:
primjer suvremenih i neoklasičnih plesnih predstava Hrvatskoga narodnoga
kazališta u Zagrebu od 2005. do 2012.*

*The Influence of Problematic Aspects of Critical Reception on the Reader's
Reception: An Example of Contemporary and Neoclassical Dance Performances
of the CNT in Zagreb from 2005 to 2012*

Uvodna riječ

Razvoj suvremenih medija utjecao je ne samo na tradicionalno shvaćenu čitalačku kulturu već i na komunikacijske procese te psihologiju čitatelja. Pojavom novih kratkih formi, oblika i komunikacijskih kanala, od raznih portala do Facebooka, YouTubea, Twittera, TikToka i drugih suvremenih oblika komunikacije, čitanje fizički opipljivih tekstova postaje obilježjem tek manje skupine ljudi koji u tradicionalno pisanome tekstu još uvijek pronalaze izvore informacija, zadovoljstvo, prostor maštanja, bijeg od stvarnosti, humanizacije, a u određenim strategijama čitanja i terapijsku dimenziju. Mladi suvremeni čitatelj naviknut na brzo primanje i odašiljanje informacija sve se teže nosi s tradicionalnim poimanjem čitanja i čitalačke kulture što se izravno reflektira i na proces učenja. Čini se kako proces poučavanja, osobito u društvenim i humanističkim znanostima, nema adekvatne odgovore na svojevrsnu krizu čitanja i čitalačke kulture te se i dalje njeguju tradicionalne metode pristupa tekstu. Svjesni smo da je u vrijeme ubrzane digitalizacije nužno neprestano osvješćivanje važnosti dubinskoga i kritičkoga čitanja, i to osobito medijskih tekstova. Zbog specifičnosti komunikacijskoga kanala kojima prenose svoje poruke, a koji omogućava da se istovremeno svojim sadržajima i porukama obraćaju velikom krugu primatelja, mediji imaju izniman utjecaj na naš život u najširem smislu riječi: od oblikovanja stajališta i mišljenja, navika i aktivnosti, političkih opredjeljenja, odnosa prema sebi i drugima, do kognitivnih sposobnosti i raznih emocionalnih stanja. Mediji utječu i na to za kojom ćemo knjigom posegnuti u vrijeme koje smo odlučili posvetiti čitanju populari-

zirajući određene autore i njihova djela.

Nove čitalačke navike nisu zahvatile samo one koji su rođeni u digitalno vrijeme, već i one starije kojima su knjige, novine i časopisi bili glavni izvori informiranja, zabave, opuštanja, uranjanja u druge svjetove. Očekivano je to jer svi smo zajedno dio digitaliziranoga svijeta i on je u određenoj mjeri utjecao na sve nas. Cilj je znanstvenoga skupa *Čitatelj i čitanje u digitalno doba* okupiti vodeće stručnjake iz Hrvatske i inozemstva – komunikologe, psihologe, neurologe, stručnjake za medijsku pismenost, rehabilitacijske edukatore, nastavnike raznih struka i područja koji se bave čitanjem i susreću se s brojnim izazovima vezanima uz čitanje – i fenomenu čitanja pristupiti multidisciplinarno, s različitih očišta. Tematska raznovrsnost sažetaka prijavljenih izlagača objedinjenih u ovoj knjižici pokazuje da se *čitanje* dotiče stručnjaka raznih znanstvenih područja i grana i da je naša inicijalna ideja – poticanje multidisciplinarnosti – naišla na plodno tlo. Vjerujemo da će u *Godini čitanja*, koju je na prijedlog Ministarstva kulture i medija proglasila Vlada Republike Hrvatske, i ovaj međunarodni interdisciplinarni znanstveni skup pridonijeti promociji čitanja te odgovoriti na brojna pitanja s kojima smo suočeni, a na razne su načine povezana s navikama i kulturom čitanja.

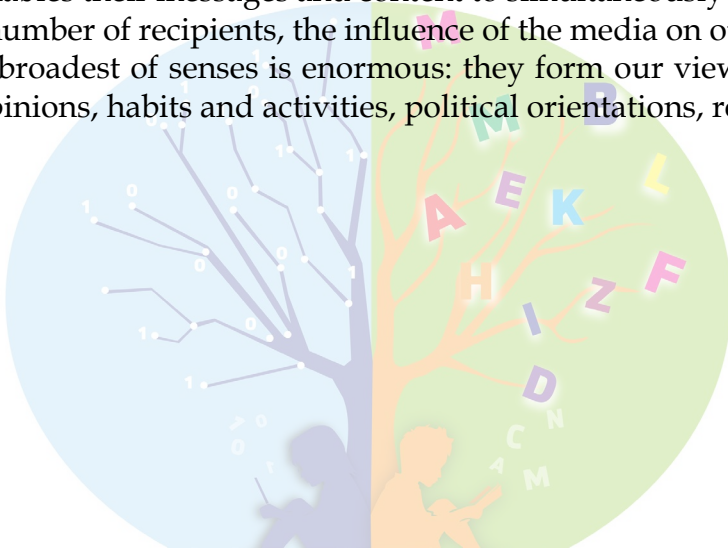
Zahvaljujemo svima koji su omogućili da se ovaj skup održi, osobito plenarnim predavačima i prijavljenim izlagačima, i iskazujemo nadu da je ovo tek prvi skup ovakvoga karaktera u nizu u organizaciji Odjela za komunikologiju Hrvatskoga katoličkog sveučilišta.

Preface

The development of modern media has influenced not only the traditionally understood reading culture but also the communication processes and the psychology of readers. With the emergence of new short forms, structures and communication channels, from various portals to Facebook, YouTube, Twitter, TikTok and other modern forms of communication, reading physically tangible texts is becoming a feature of only a small group of people who still find traditional written texts to be sources of information, pleasure, imagination, an escape from reality, humanization, and in certain reading strategies, there is also a therapeutic dimension. The young modern reader, accustomed to receiving and transmitting information quickly, finds it increasingly difficult to cope with the traditional notion of reading and reading culture, which is directly reflected in the process of learning.

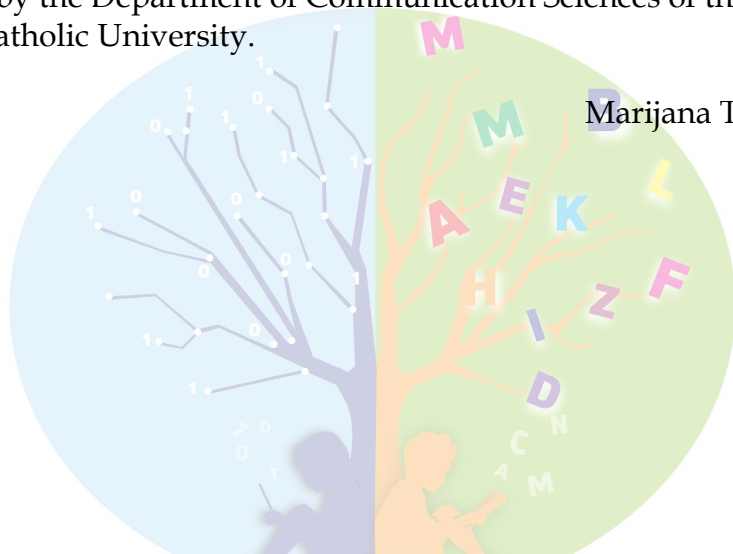
It seems that the process of teaching, especially in the social sciences and humanities where they still nurture traditional methods of approaching text, doesn't have adequate answers to this sort of reading and reading culture crisis. We are aware that in this era of accelerated digitalization, it is necessary to constantly raise awareness of the importance of in-depth and critical reading, especially of media texts. Due to the specificities of the communication channel used for the transfer of their messages, which also enables their messages and content to simultaneously reach a large number of recipients, the influence of the media on our lives in the broadest of senses is enormous: they form our viewpoints and opinions, habits and activities, political orientations, relation-

ships with ourselves and others, as well as cognitive abilities and various emotional states. The media also influence which books we choose to read at the time we have dedicated to reading by popularizing particular authors and their work.

The goal of the scientific conference entitled *Readers and reading in digital age* is to bring together leading experts from Croatia and abroad - communicologists, psychologists, neurologists, media literacy experts, rehabilitation educators, teachers of various professions and fields that deal with reading and face many challenges related to reading - and approach the phenomenon of reading from different perspectives. The diversity of topics expressed in the abstracts of speakers, brought together in this book, proves that *reading* is examined by experts in various scientific fields and branches and that our initial idea - to foster multidisciplinary approach - has fallen on fertile ground. We believe that in the *Year of Reading*, proclaimed by the Government of the Republic of Croatia at the suggestion of the Ministry of Culture and Media, this international interdisciplinary scientific conference will contribute to the promotion of reading and answer many questions we face which are associated in various ways with reading habits and culture.

We would like to thank all those who made it possible for this conference to take place, particularly to our plenary speakers and other colleagues whose lectures will contribute to this conference, and we hope that this is but the first gathering of such nature organized by the Department of Communication Sciences of the Croatian Catholic University.

Marijana Togonal

PLENARNA IZLAGANJA / PLENARY SESSIONS

Renee HOBBS

*Primjena aktivnosti medijske pismenosti u razumijevanju čitanja
Improving reading comprehension by using media literacy activities*

Anita PETI-STANTIĆ

*Snaga koncentričnih krugova čitateljske sposobnosti: dubinsko čitanje
popularnoznanstvenih tekstova
The power of concentric circles of reading ability: in-depth reading of popular
science texts*

Goran ŠIMIĆ

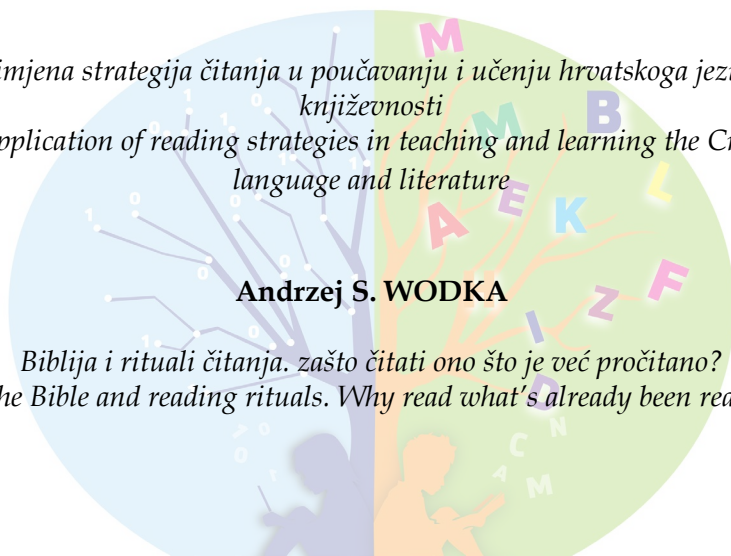
*Važnost čitanja za razvoj emocionalnih kompetencija
The importance of reading for the development of emotional competences*

Karol VISINKO

*Primjena strategija čitanja u poučavanju i učenju hrvatskoga jezika i
književnosti
The application of reading strategies in teaching and learning the Croatian
language and literature*

Andrzej S. WODKA

*Biblija i rituali čitanja. zašto čitati ono što je već pročitano?
The Bible and reading rituals. Why read what's already been read?*

Renee HOBBS

Sveučilište Rhode Island

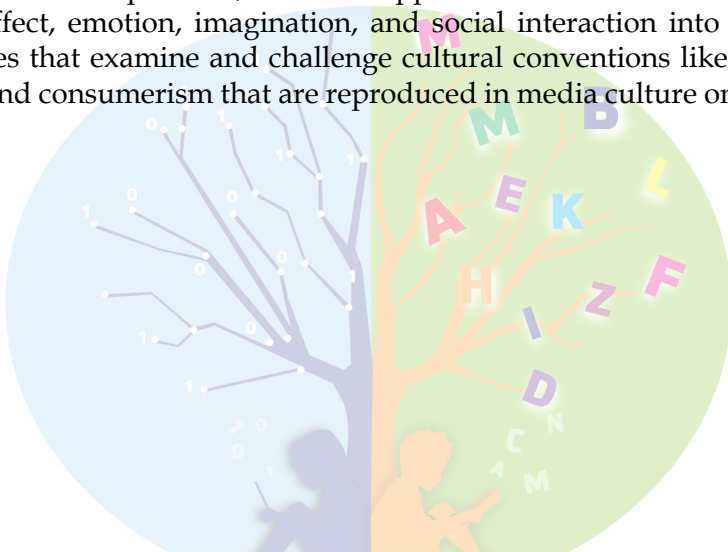
University of Rhode Island, Harrington School of Communication and Media

Primjena aktivnosti medijske pismenosti u razumijevanju čitanja

Neki nastavnici koji se bave pismošću i dalje smatraju da su audiovizualni mediji i digitalna tehnologija neprijatelji kulture tiskane riječi, ali sve je veći broj nastavnika voljno istražiti sinergiju različitih oblika čitanja koja se pojavljuje kada se ideja teksta proširi i na slike, grafički dizajn, višemodalnost, medije pokretnih slika i internetski sadržaj. Roditelji kod kuće njeguju dječje razumijevanje strukture priče uključivanjem u aktivnosti koje od djece zahtijevaju da prepričaju knjige, crtane filmove, igre i kratke filmove. Zaustavljaju dječje videosnimke kako bi postavljali pitanja, komentirali zbivanja i pretpostavljali što će se iduće dogoditi. Takvi postupci njeguju gledanje kao kognitivno aktivni proces. Ova je koncepcija nastala tijekom 1970-ih, a dublje uvažavanje zadobila je jačanjem kulture YouTubea, gdje je smanjena razlika između autora i publike. Tijekom osnovne škole nastavnici se služe kompetencijama medijske pismenosti prilikom čitanja dječjih slikovnica, skrećući djeci pažnju na situacije kada se riječi i slike neke priče sukobljavaju ili šalju različite poruke. Aktivno „čitanje“ slikovnica praksa je koja predvodi proces stvaranja značenja te uzdiže razumijevanje tijekom čitanja na razinu koja nadilazi puko dekodiranje. Kada nastavnici sagledaju svoj rad s mladima iz drugačijeg ugla i kada cilj nije samo položiti važne ispite, nego naučiti prepoznavati mnogostruke kontekste pismenosti u kojima žive, uče i rade, povećava se i motivacija učenika za učenje. Upravo stoga stručnjaci za pismenost istražuju poveznice između disciplinske pismenosti, ispitivanja i medijske pismenosti. Institucijske prakse medijske pismenosti uvažavaju popularnu kulturu učenika kao i njihovo proživljeno iskustvo te pružaju mogućnost učenicima da unesu svoje raspoloženje, osjećaje, maštu i društvenu interakciju u praksu čitanja koja se suprotstavlja kulturnim konvencijama, kao što su materijalizam i konzumerizam s kojima se svakodnevno susrećemo u medijskoj kulturi.

Improving reading comprehension by using media literacy activities

Some literacy educators still hold to the idea that audiovisual media and digital technologies are the enemies of print culture, but a growing number of educators are exploring the synergistic relationship between different forms of reading that occur when the concept of text is expanded to include images, graphic design, multimodality, moving image media, and online content. At home, parents cultivate children's understanding of story structure by engaging in activities that involve children's re-telling of books, cartoons, games, and short films. They pause children's videos to ask questions, comment on action and predict what will happen next. Such practices cultivate viewing as a cognitively active process, a concept that was first articulated in the 1970s but continues to be more deeply appreciated with the rise of YouTube culture, where the distinction between authors and audiences is diminished. During the elementary grades, teachers use media literacy competencies when reading children's picturebooks, calling attention to when the words of a story and the image of the story conflict or deliver different messages. Active "reading" of picture books is a practice that foregrounds the meaning-making process and elevates reading comprehension beyond mere decoding. When educators reframe their work with youth as less about passing high-stakes tests and more about learning to navigate the multiple literacy contexts in which they live, learn, and work, students' motivation for reading increases. For this reason, literacy specialists are exploring links between disciplinary literacy, inquiry, and media literacy. Media literacy instructional practices honor students' popular culture and lived experience, and offer opportunities for students to bring their affect, emotion, imagination, and social interaction into reading practices that examine and challenge cultural conventions like materialism and consumerism that are reproduced in media culture on a daily basis.

Anita PETI-STANTIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

Snaga koncentričnih krugova čitateljske sposobnosti: dubinsko čitanje popularnoznanstvenih tekstova

Čitalačka pismenost i čitateljska sposobnost pojmovi su koji se razlikuju po tome što se prvi odnosi na svladavanje temeljnoga čitanja, tj. na prelazak iz bespismene kulture u pismenu, dok se čitateljska sposobnost odnosi na sposobnost (dubinskoga) čitanja bilo kojeg teksta i sposobnost ugrađivanja pročitano u svoje iskustvo. Po tome se, posljedično, razlikuju čitači od čitatelja. Tako shvaćenu čitateljsku sposobnost potrebno je razvijati i njegovati znatno dulje od početnoga čitanja zato što za njezino uspješno ostvarivanje nije nužno svladati i automatizirati samo odnos između fonološke i grafičke razine, nego treba automatizirati i prepoznavanje brojnih značenja mnogih riječi.

Brojna istraživanja upućuju na to da su širina i dubina vokabulara najvažniji prediktori razvoja čitateljske sposobnosti, ali i razvoja drugih kognitivnih sposobnosti, kao što je, primjerice, analitičko mišljenje. Uz to sasvim je logično pretpostaviti da, kad smo upoznati s nekom temom, kad o njoj znamo više, lakše čitamo tekstove o njoj, zato što imamo kontekst, prepoznavamo i razumijemo termine koji se spominju i očito postoji zainteresiranost za temu. Upravo je zbog toga rad na proširivanju i produbljivanju vokabulara, specifično općeg intelektualnog vokabulara, jedan od osnovnih zadataka svih koji rade s mladima, posebno učitelja u osnovnim i srednjim školama.

U izlaganju će kao optimalna metoda za rad na intelektualnome vokabularu biti prikazano uključivanje popularnoznanstvenih tekstova u nastavu i njihovo vođeno čitanje od najranije dobi te postupno proširivanje i produbljivanje vokabulara. S obzirom na to da je poznato kako ljudski mozak u dobi između trinaeste i devetnaeste godine postaje sposoban razumjeti apstraktne koncepte, složene teorije i odnose, kao i dubinski usvojiti intelektualni vokabular koji prati taj razvoj, upravo je to pravi trenutak za uranjanje u popularnoznanstvene tekstove. Popularnoznanstveni tekstovi, osim što obiluju podacima i analizama koje potiču znatiželju i istraživački duh, pretpostavljaju i strukturirane načine mišljenja koji potiču uspoređivanje, zaključivanje i traženje rješenja u sva-

kodnevnim životnim situacijama. Takvi su tekstovi interpretacija znanstvene teme namijenjene široj publici, tj. nastojanje da se složene teme učine razumljivima široj javnosti, a ne isključivo stručnjacima. Stoga je jasno da upravo oni predstavljaju most između znanstvene literature (kao stručnog medija znanstvenog istraživanja) i šire javnosti. Njihov je cilj zadržati znanstvenu preciznost, a argumentaciju i jezik učiniti pristupačnijom široj populaciji. Budući da su takvi tekstovi danas znatno dostupniji nego prije, i znanstvene teme koje su nekad bile ograničavane samo na akademske krugove otvaraju se sve većem krugu zainteresiranih čitatelja. Zbog svega je navedenoga iznimno važno upoznati učitelje s mogućnostima rada na takvim tekstovima te ih ohrabriti i osnažiti za avanturu u tom smjeru.

The strength of concentric circles of reading ability; in-depth reading of popular scientific texts

Reading literacy and reading ability are concepts that differ in the fact that the first one refers to mastering basic reading, i.e. the transfer from a non-literary culture into a literary one, whereas reading ability refers to the ability of (in-depth) reading of any text and the ability to include what was read into one's experience. As a consequence, on the basis of these two concepts, we also differentiate between readers. Such reading ability needs to be developed and nurtured for much longer than initial reading because for it to be successfully realized, one need not only master and automatize the relationship between phonological and graphic levels, but one must also automatize the recognition of numerous meanings of various words.

A wealth of research points to the fact that the width and depth of vocabulary are the most important predictors of the development of reading ability, but also of the development of other cognitive abilities, such as analytical thinking. It is also logical to assume that if one is familiar with a topic and knows more about it, it is easier to read about it thanks to the contexts that one already has, the ability to recognize and understand phrases mentioned and because of an obvious interest in the topic. It is precisely because of that that the work on expanding and deepening vocabulary, specifically general intellectual vocabulary, is one of the basic tasks of all who work with young people, especially teachers in elementary schools and high schools.

The lecture will show that the optimal method of expanding intellectual vocabulary is the inclusion of popular science texts into teaching

and their guided reading from the earliest age, as well as the gradual widening and deepening of vocabulary. Since it is known that between the ages of thirteen and nineteen years old, the human brain becomes capable of understanding abstract concepts, complex theories and relationships, and the in-depth acquisition of intellectual vocabulary that accompanies this development, this is precisely the right moment to delve into popular scientific texts. Apart from an abundance of analyses and data that encourage curiosity and a spirit of exploration, popular science texts assume structured ways of thinking, making conclusions and seeking solutions in everyday situations. Such texts interpret a scientific topic intended for a wider audience and try to make complex subjects understandable to the general public, not only to experts. It is therefore understandable that they represent a bridge between scientific literature (as an expert medium of scientific research) and the general public. Their goal is to maintain scientific precision, while at the same time, making the arguments and the language more accessible to the population at large. Since such texts are much more readily available today than they used to be in the past, scientific topics that used to be limited to academic circles are only now becoming more accessible to an ever growing circle of interested readers. Because of that, it is crucial to acquaint the teachers with the possibilities of working with such texts and to encourage them to participate in this adventure.

Goran ŠIMIĆ

Hrvatski institut za istraživanje mozga / Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Croatian Institute for Brain Research / University of Zagreb, School of Medicine

Važnost čitanja za razvoj emocionalnih kompetencija

Emocionalna regulacija iznimno je važna u svakodnevnom životu, prije svega u društvenim interakcijama. U posljednjih 5 – 7 milijuna godina došlo je do značajnih promjena u društvenoj i emocionalnoj inteligenciji između ljudi i drugih hominina (čimpanzi i bonoba). Prema hipotezi o samopripitomljavanju, s neotenijom kao najvažnijom značajkom, glavna promjena koja se dogodila tijekom tog evolucijskog razdoblja imala je emocionalni karakter: čovjek je postao tolerantniji prema drugom čovjeku, kao i znatno manje agresivan i uplašen u njegovoj prisutnosti, što je omogućilo veću društvenu toleranciju, odnosno život u zajednici (Šimić i dr., 2021: 11, 2).¹

Razvoj emocionalnih kompetencija uključuje mnoge dimenzije i traje otprilike do tridesete godine života. Uključuje učenje o tome što su emocije i osjećaji, razumijevanje o tome kako i zašto se pojavljuju, prepoznavanje i osvješćivanje ne samo vlastitih osjećaja već i osjećaja drugih, te razvoj učinkovitih načina za njihovu regulaciju. Emocije pomažu djeci u tumačenju svijeta oko sebe i postoje različiti načini („racionalizacije“) na koje se ona nose s neugodnim emocijama (strategije rane emocionalne regulacije) koji također ovise i o stupnju razvoja kognitivnih sposobnosti. Stjecanje emocionalnih kompetencija pomaže djeci lakše postizati vlastite ciljeve, davati dobro prilagođene odgovore u izazovnim situacijama, bez većih poteškoća se uključivati u svoje društvene skupine i izrasti u dobro prilagođene odrasle osobe otporne na stres. Stres negativno utječe na aktivnost prefrontalnog korteksa odgovornog za regulaciju reaktivnosti amigdaloidne jezgre, što objašnjava zašto je strategija kognitivne procjene u svakodnevnim stres-

¹ Šimić, G. i dr. (2021). „Molecules, mechanisms, and disorders of self-domestication: keys for understanding emotional and social communication from an evolutionary perspective“. *Biomolecules*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33375093/>

nim situacijama često neučinkovita (Šimić i dr. 2021: 11, 823).²

Postoje uvjerljivi dokazi da čitanje i rasprava o knjigama s emocionalnim sadržajem povećavaju emocionalne sposobnosti djece. U jednom takvom istraživanju (Kumschick i dr., 2014: 5, 1448)³ gore spomenuta intervencija imala je osobito povoljan učinak na povećanje emocionalnog rječnika, poboljšanje eksplicitnog znanja o emocijama, kao i prepoznavanje prikrivenih osjećaja (u odnosu na posljednju kompetenciju dječaci su imali značajno više koristi od djevojčica). Ti su rezultati samo dio većeg skupa spoznaja što potkrepljuju zaključak da je čitanje jedan od najboljih načina na koji će djeca naučiti izražavati se i razmišljati o vlastitim emocijama, nositi se s emocionalnim izazovima, povećati svijest o svojoj okolini, postati empatični i poboljšati odnose s drugima, razviti pravilno moralno rasuđivanje i veće samopouzdanje, potaknuti maštu i znatiželju te smanjiti simptome depresije, što će ukupno gledajući imati dugoročne povoljne učinke u njihovu kasnijem životu.

The importance of reading for the development of emotional competencies

Emotional regulation is extremely important in everyday life, above all in social interactions. Over the last 5 – 7 million years, a significant divergence in social and emotional intelligence between humans and other hominins (chimpanzees and bonobos) has taken place. According to the self-domestication hypothesis, with neoteny as its most important feature, the main change that occurred during this evolutionary period had an emotional character: a human became more tolerant of another human, as well as significantly less aggressive and frightened in his presence, which enabled greater social tolerance, i.e. community life. (Šimić et al., 2021: 11, 823)⁴

² Šimić, G. i dr. (2021). „Understanding emotions: origins and roles of the amygdala”. *Biomolecules*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34072960/>

³ Kumschick, I. R. i dr. (2014). „READING and FEELING: the effects of a literature-based intervention designed to increase emotional competence in second and third graders”. *Front. Psychol.* <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25566129/>

⁴ Šimić, G. et al. (2021). „Molecules, mechanisms, and disorders of self-domestication: keys for understanding emotional and social communication from an evolutionary perspective”. *Biomolecules*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33375093/>

Development of emotional competencies involves many dimensions and lasts until about 30 years of age. It includes learning what emotions and feelings are, understanding how and why they occur, recognizing and becoming aware of not only one's own feelings but also those of others, and developing effective ways for their regulation. Emotions help children to interpret the world around them and there are different ways ("rationalizations") by which they cope with emotions with negative valence (strategies of early emotional regulation) that are also dependent on the developed cognitive skills. Acquiring emotional competencies help children to accomplish goals, meet challenges, engage effectively in their social groups, and grow into well adjusted adults resilient to stress. Stress negatively affects the activity of the prefrontal cortex responsible for regulation of amygdala reactivity, which explains why a strategy of cognitive reappraisal in real-life situations is often ineffective (Šimić i dr. 2021: 11, 823)⁵

There is strong evidence that reading and discussing books with emotional content increases emotional competences in children. In one such study (Kumschick et al., 2014: 5, 1448)⁶ aforesaid intervention had a particularly beneficial effect on the enhancement of emotional vocabulary, explicit emotional knowledge, and recognition of masked feelings (in regard to the last competence, boys benefited significantly more than girls). These results are just a part of a body of knowledge supporting the conclusion that reading is one of the best ways for children to learn how to express and think about their emotions, cope with emotional challenges, increase awareness of their surroundings, become empathetic and improve relationships with others, develop a proper moral judgement and higher self-confidence, spark their imagination and curiosity, and reduce the symptoms of depression, altogether improving their wellbeing throughout life.

5 Šimić, G. et al. (2021). „Understanding emotions: origins and roles of the amygdala”. *Biomolecules*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34072960/>

6 Kumschick I. R. et al. (2014). „READING and FEELING: the effects of a literature-based intervention designed to increase emotional competence in second and third graders”. *Front. Psychol.* <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25566129/>

Karol VISINKO

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

The Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka

Primjena strategija čitanja u poučavanju i učenju hrvatskoga jezika i književnosti

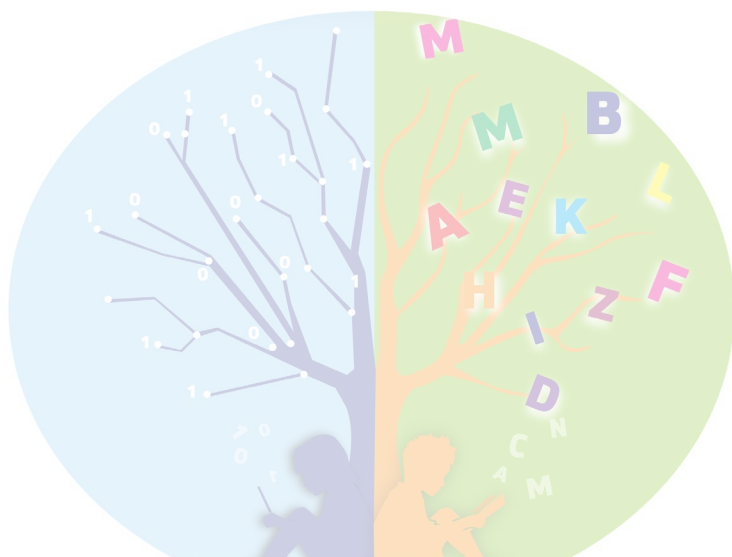
U skladu s navedenim i obrađenim strategijama čitanja, a to su primjena prethodnoga znanja, nadgledanje (provjera) razumijevanja pri čitanju, stvaranje vizualnih prezentacija, odgovaranje na pitanja, izvođenje zaključaka ili tumačenja, postavljanje pitanja, prepoznavanje glavnih ideja, ustroj teksta (prepoznavanje i utvrđivanje dijelova teksta), sažimanje, predviđanje, pregledavanje teksta i suradničko učenje (Visinko, 2014), autorica istražuje njihovu primjenu u osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju. Među ispitanicima osobito se izdvajaju studenti završnih godina kroatistike, budući učitelji/nastavnici, koji kompleksnije sagledavaju pitanje primjene strategija čitanja te svojim kritičkim promišljanjima govore o potrebi određenih promjena tijekom obrazovanja.

Budući da se danas o strategijama svih jezičnih djelatnosti, napose o strategijama čitanja i strategijama pisanja, temeljitije uči te se uvježbava njihova primjena, na nastavničkim se studijima istražuje to područje te se pišu seminarski i diplomski radovi o primjeni navedenih strategija u nastavnoj praksi. Stoga se u ovome radu ilustrativno prikazuju i vježbe primjene različitih strategija čitanja na odabranim tekstovima te neki od primjera istraživanja objavljenih u diplomskim radovima. Primjeri se odnose na književne i neknjiževne tekstove primjerene svim nastavnim područjima školskoga predmeta Hrvatski jezik. Rezultati prikazanih istraživanja upućuju na važnost intenziviranja vježbi koje će učenike i studente potaknuti na osviještenu primjenu različitih strategija čitanja.

The application of reading strategies in teaching and learning Croatian language and literature

The aim of the study is to investigate the use of reading strategies in Croatian language teaching in elementary schools, secondary schools, and in higher education. In line with prior studies (Visinko, 2014), the following strategies were analysed: using prior knowledge, assessing

reading comprehension, creating visual representations, answering questions, deducing conclusions, interpreting texts, asking questions, identifying main ideas, identifying text structure, summarizing, predicting, previewing, and reading collaboratively. The participants comprise elementary and secondary pupils, and university students. For the purpose of this paper, we mainly focus on the responses of students in the Master's in Teaching Croatian Language and Literature programme, prospective teachers of Croatian language and literature, as they have a complex understanding of readings strategies and have suggested introducing changes with respect to strategy teaching and development. In recent years, language learning strategies, specifically, reading and writing strategies, have received significant attention in teacher education programmes, where students learn about language learning strategies, practice using them, and write seminar papers and master's theses on the topic. This study discusses the use of reading strategies, offers insights into findings from student theses research on reading strategies, and provides examples of activities to promote the development of reading strategies. The examples include both literary and non-literary texts, which can be used in the school subject Croatian language. The results indicate the need to introduce more strategy development activities which will raise pupils' and students' awareness of the use of reading strategies.

Andrzej S. WODKA

Akademija Alfonsiana, Papinsko lateransko sveučilište u Rimu
Alphonsian Academy, Pontifical Lateran University

Biblija i rituali čitanja. Zašto čitati ono što je već pročitano?

„Svijet je potekao iz Riječi i u Riječ se vraća“
Ivan Pavao II, *Rimski triptih*, 2003.

Književna vrijednost Biblije kao zbirke knjiga odavno je potvrđena i provlači se kroz nekoliko stoljeća ljudske povijesti te obilježava ljudsku kulturu. Korisno je štivo i izvor nadahnuća onima koje zanima „povijesno pamćenje“ ljudskoga roda i drugi tragovi drevne umjetnosti. Kada se o Bibliji govori u kontekstu ritualnosti, nužno je osloniti se na teološku hermeneutiku: Biblija nadilazi puku ljudsku povijesnu komunikaciju (u pričama, molitvama, pripovijetkama, alegorijama) i govori glasom Priповјedača koji aktivno boravi u tekstu i „među njegovim recima“. Baš je stoga pismo postalo „sveto“; ono je nadahnuto Duhom Božjim što je temeljno razlikovno obilježje i posebnost ove „knjižnice svetih spisa“ koja otkriva temeljni i krajnji smisao života pojedinaca i općenito ljudskog roda.

Posebna uloga koju Biblija ima kako bi mogla otkriti konačni smisao ljudske egzistencije i imati iscjeljujući učinak na ljude ne može se reducirati samo na funkciju puke „informacije“ ili povijesnog dokumenta za radoznale čitatelje. Ona ima funkciju da čitatelja uvede dublje u čitanje „osobnosti“ Božje, u aktivan život koji se inspirira na intimnom susretu s Bogom, te u jedinstven odnos s Bogom koji karakterizira agape (biblijski pojam čiste Božje ljubavi) i vjernost Savezu.

Ritual repetitivnog čitanja Biblije, bilo osobno bilo u zajednici koja se okuplja na liturgiji, potaknut je upravo tom unutrašnjom snagom Biblije koja ima iznimnu motivacijsku moć i privlačnost. Spasenje (*sotería*) koje se događa kroz pashalnu žrtvu Krista je stalno aktualno i kontinuirano iscjeljuje i mijenja pojedince te ih osposobljava za konstruktivan društveni život. Kroz Bibliju se nanovo prisjećamo i učimo iz poteškoća koje su pratile Božji narod, ali isto tako slavimo i blagoslove koje smo primili. Pri tome je na djelu proces „refiguracije“ koji prema Ricoeuru znači čin čitanja u kojem je naše vlastito razumijevanje svijeta povećano novim mogućnostima razumijevanja nastanjenima u samoj naraciji. Biblijski

moral (i filozofska etika koju ona nadahnjuje) se temelji na pozivu koji je upućen svakom čovjeku, a to je da smo pozvani ostvariti konkretne plodove ljubavi pro mundi vita, „radi života svijeta“ (OT, 16). U tome smislu, ritual zajedničkog slušanja riječi Biblije prilikom liturgije doprinosi tome da je taj biblijski govor glasniji i snažnije aktualizira pozitivnu energiju koju ona u sebi nosi.

Teološka hermeneutika poučava umjetnost čitanja Biblije i postavlja određena pravila i metode kako iščitati pravo značenje Biblije odnosno izlaže opća načela ili kanone tumačenja. Na pitanje zašto nastavljamo čitati (slušati) Bibliju (javno) na ritualan način, jedan od mogućih odgovora je da – usprkos arhaičnom pogledu na kozmos i antropologiju – Biblija uvijek govori o istom ljudskom životu koji, iako se neprekidno mijenja i donosi nove izazove, još uvijek nudi neiscrpnu riznicu aktualnih odgovora na temeljna pitanja ljudske egzistencije svakog povijesnog razdoblja.

Bible and the rituals of reading. Why read what has already been read?

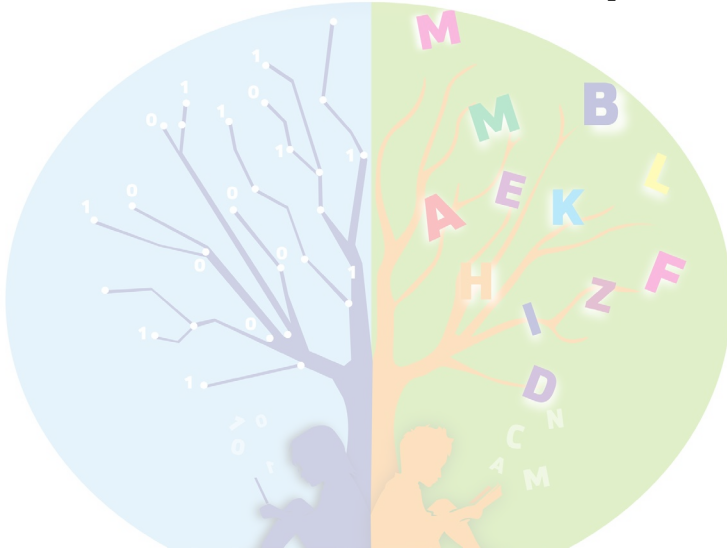
“The world was born out of the Word and it returns into the Word”
Pope John Paul II, *The Roman Triptych*, 2003

The literary value of the Bible as a collection of books has long since been validated and it has been a constituent member over several centuries of human history and a characteristic of human culture. It is useful as reading material and a source of inspiration to those interested in the “historic memory” of mankind, and other traces of ancient art. When one speaks of the Bible in the context of the ritual, one must rely on the theological hermeneutics: the Bible supersedes mere human communication (in stories, prayers, histories and allegories) and speaks using the voice of the Speaker who actively resides in the text and “between its lines.” This is the exact reason why this particular writing has become “sacred”; it was inspired by the Spirit of God, which makes this “library of holy writs” that uncovers the basic and utter meaning of an individual’s life and humankind in general fundamentally different and special. The special role of the Bible in expressing the ultimate point of human existence and its healing effect on people cannot be reduced only to the function of mere “information” or a historical document for curious readers. Its function is to introduce the reader to a deeper reading of God’s “personality,” an active life inspired by an intimate meeting with God, and a unique relationship with God characterized by the agape (a

biblical idea of pure God's love) and fidelity to the Covenant.

The ritual of repetitive reading of the Bible, whether personal or in a community gathered for liturgy, is inspired precisely by the internal strength of the Bible. It has an exceptional power to motivate and attract. The salvation (*soteria*), that happens through Christ's paschal sacrifice is always happening and it continuously heals and changes individuals and enables them to lead constructive social lives. The bible constantly reminds us and teaches us through the example of troubles that followed God's people, but we also celebrate the blessings that we have received. This happens alongside the process of "re-figuration," which, according to Ricoeur, denotes the act of reading wherein our own understanding of the world is increased thanks to new possibilities of understanding, sprouting from the call directed to each and every person, which is that we have a mission to realize the concrete fruits of love *pro mundi vita*, "for the life of the world" (OT,16). In that sense, the ritual of common listening to the words of the Bible during liturgy contributes to this biblical speech becoming louder and that it more strongly actualizes the positive energy it carries within.

Theological hermeneutics teaches the art of reading the Bible and sets certain rules and methods on the proper ways of reading the true meaning of the Bible, i.e. presents general principles or canons of interpretation. The question why we keep on reading (listening) to the Bible (publicly) in a ritualistic fashion, can be answered by saying that, regardless of its archaic view of the Cosmos and anthropology, the Bible always talks of the same human life which, although prone to permanent change and new challenges, still offers an endless treasure trove of answers to the basic questions of human existence in each historical epoch.

SAŽECI IZLAGANJA SUDIONIKA SKUPA/

ABSTRACT OF SESSIONS OF THE PARTICIPANTS' PRESENTATION

Dijaloško čitanje kao poticaj razvoja leksičke kompetencije u djece predškolske dobi

Jezik je apstraktan sustav znakova koji se ostvaruje jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Slušanjem dijete usvaja intonaciju i izgovor svog materinskoga jezika, potom usvaja govor polazeći od ritamskih logotoma do prve riječi i rečenice, te konačno usvajajući čitanje i pisanje ovladava svojim materinskim jezikom. U procesu usvajanja jezika posebna se važnost pridaje usvajanju rječnika, odnosno leksičkoj kompetenciji. Dijete prvu riječ sa značenjem izgovori oko prve godine te potom bogati svoj rječnik usvajajući nove riječi iz komunikacije sa svojom okolinom, ali na taj proces značajno utječu i mediji te uključivanje djeteta u različite odgojno-obrazovne skupine te vrtić. Istraživanja pokazuju da se značajno širenje vokabulara, osobito rječničke raznolikosti, događa kroz čitanje. Upravo zato važno je što se djetetu čita te na koji način se čitanje provodi. Rezultati PIRLS istraživanja (2010) pokazuju kako bolje čitalačke kompetencije pokazuju djeca koja su najmanje tri godine bila uključena u vrtićki program. Navedeni rezultati upućuju na važnost čitanja kako u obitelji, tako i u predškolskim ustanovama. Jednako tako važno je odabrati način čitanja primjeren dobi djece i njihovim interesima. Upravo način čitanja može biti dobra motivacija za slušanje sadržaja onoga što se čita. Dijaloško čitanje oblik je čitanja u kojemu dijete sudjeluje u čitanju i tumačenju pročitanoga tako što ga osoba koja čita, bilo da je odgojitelj ili roditelj, pitanjima potiče na aktivnost. Ovaj oblik čitanja izvrstan je za djecu predškolske dobi u poticanju njihove leksičke kompetencije, odnosno u širenju njihova vokabulara i poticanju rječničke raznolikosti. Upravo zato cilj je ovoga rada ispitati utječe li dijaloško čitanje kao jedan od načina čitanja priča u djece predškolske dobi na rječniku raznolikost. U istraživanju će sudjelovati dvije skupine djece predškolske dobi podijeljene u kontrolnu i eksperimentalnu. Kroz četiri tjedna u eksperimentalnoj će se skupini dijaloškim čitanjem pročitati četiri priče dok će se u kontrolnoj skupini priče čitati na uobičajen način. Očekuje se da će ispitanici u eksperimentalnoj skupini zbog primjene dijaloškoga čitanja pokazati značajno bolje rezultate na testu rječničke raznolikosti.

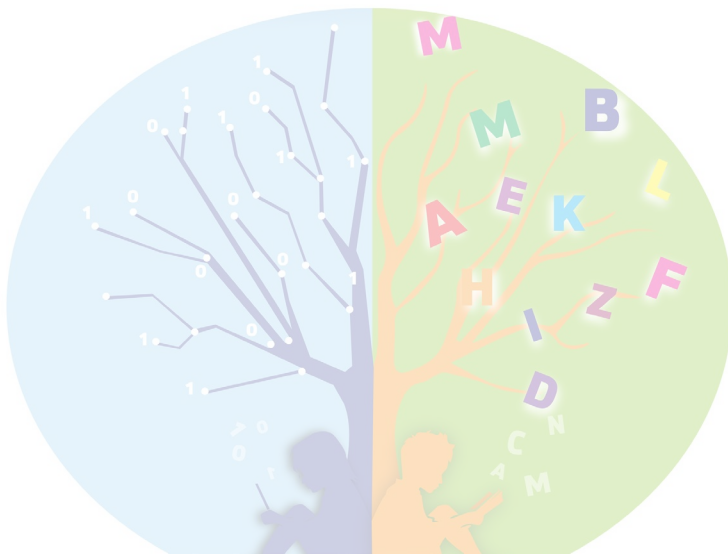
Ključne riječi: dijaloško čitanje, leksička kompetencija, predškolska dob, čitalačka kompetencija, mentalni leksikon

Dialogic reading as incentive for developing lexical competence of preschool children

Language is an abstract system of signs that is realised through language activities of listening, speaking, reading and writing. A child first acquires his/her mother tongue intonation and pronunciation by listening, then comes speech acquisition starting from rhythm logatomes to the first words and sentences and finally, after acquiring reading and writing, a child has mastered his/her mother tongue. Vocabulary acquisition, i.e. lexical competence is given special attention in the process of language acquisition. The first meaningful word is uttered around the age of one and then a child starts expanding his/her vocabulary learning words used in communication with the environment, and this process is significantly influenced by the media and the child's participation in various preschool programmes and attendance of a kindergarten. Research has shown that reading significantly enriches vocabulary and increases lexical diversity. It is, therefore, of essential importance what is read to a child and in what way reading is done. The results of the PIRLS research show (2010) that children who have been included in a preschool programme for at least three years have better reading competence. The mentioned results indicate just how important reading is, not only in the family but also in preschool institutions. It is equally important to select the appropriate way of reading with regard to children's age and their interests. A particular reading strategy can motivate children to listen attentively to the content that is being read. Dialogic reading is a form of reading in which children are encouraged by the person reading to them, be it the teacher or the parent, to participate in reading, discussion and activities connected with the content. This reading strategy is excellent for preschoolers, not only for developing their lexical competence but also for broadening their vocabulary and encouraging their lexical curiosity. It is, therefore, the goal of this research to examine if dialogic reading can, as one of the strategies for reading stories, increase preschool children's lexical diversity. Two groups of preschool children will participate in the research, the control and the experimental one. In the course of four weeks four stories will be read

to children in the experimental group implementing the strategy of dialogic reading, whereas the same stories will be read in the usual way to children in the control group. It is expected that examinees in the experimental group will, due to implementing dialogic reading, show significantly better results in the test of lexical diversity.

Keywords: dialogic reading, lexical competence, preschool age, reading competence, mental lexicon

Sveto pismo kao fraktal čovjekove nutrine - čitanje kao opstojanje

Sveto pismo ili *Biblija* pregnantna je knjižnica. Ona ima svoju povijesnu, geografsku, duhovnu, političku, socijalnu, ekonomsku, štoviše, kulturnu dimenziju. Slojevit je, isprekidanih i nedovršenih priča, neprevodljivih dubina, knjiga koja tek šutnjom progovara. Baš kao i čovjek. Njezina fizička, psihička i duhovna dimenzija zahtijeva svekoliku posvećenost i brigu kako bi opstala. Zato se može reći kako je *Sveto pismo* fraktal čovjekove nutrine, pa i obratno. Ovaj rad pretpostavlja kako je čitanje *Svetog pisma* jedna od mogućnosti opstanka koja ispunjava dio temeljnih ljudskih potreba. Isto tako *Sveto pismo* kao alat katoličkog vjeronauka i kao književnost o kojem se poučava u školama i kao fundamentalna literatura teoloških fakulteta posjeduje pedagošku relevantnost pa se ovdje postavlja problem korisnosti i opravdanosti implementacije *Svetog pisma* u tzv. *cyberspaceu* ili digitalnom prostoru i u digitaliziranom načinu života. U svijetu u kojem je čovjek „poplavljen“ trenutnim dobivanjem informacija naizgled se događa paradoks; čovjek sve manje razmišlja svojom glavom ili pak postaje stručnjak za sve, a problemi i izazovi ne rješavaju se, već gomilaju. Iako je sve lako dostupno, čovjek više ne raspoznaje vlastite misli i potrebe od onog što mu je nametnuto življenjem u virtualnom svijetu. Zato je važno (u)poznati samog sebe. Upravo čitanje *Svetog pisma* ili duhovnih štiva mogu u tome pomoći čovjeku. Ako se čovjek odvaži uživjeti u njih, tjeraju ga da se zapita, da prodre do sebe, da pronađe sebe, svoju kreativnost, maštu i talente. A onda uz pomoć njih, ako ih se počne koristiti, pronalazi smisao vlastitog života, osmišljava učinkovit način borbe s izazovima svakodnevice.

U radu se proučava i analizira važnost *Svetog pisma* za suvremeno čitateljstvo u instant-kulturi te aspekti, mogućnosti i rizici današnje kateheze i evangelizacije. Slijedom navedenog pokušava se utvrditi kako čitanje *Svetog pisma* donosi odgovore na brojne suvremene izazove i probleme izoštravajući ne samo kritički stav prema instant znanjima i informacijama već i osjetila poput razboritosti, umjerenosti, jakosti, pravednosti, vjere, nade i ljubavi.

Ključne riječi: *Sveto pismo*, fraktalnost, *cyberspace*, kateheza

Holy Scripture as a fractal of the human interior – reading as survival

The Holy Scripture or the Bible is a pregnant library. It has its historical, geographical, spiritual, political, social, economic and, moreover, cultural dimension. It is a layered, intermittent, and unfinished story of untranslatable depths, a book that speaks only in silence. Just like a man. His physical, mental, and spiritual dimension requires all the dedication and care to survive. That is why it can be said that the Holy Scripture is a fractal of the internal part of the human being, and vice versa. This paper assumes that reading the Scripture is one of the possibilities of survival that fulfils part of basic human needs. Likewise, the Holy Scripture as a tool of Catholic religious education, as a literature taught in schools and as a fundamental literature of theological faculties has pedagogical relevance. Therefore, the problem of usefulness and justification of the implementation of the Holy Scripture in the so-called cyberspace or digital space and in a digitized way of life arises. In a world where one is “flooded” with the current acquisition of information, a seeming paradox occurs. One thinks less and less with one’s head or becomes an expert at everything, and problems and challenges are not solved, but piled up. Although everything is easily accessible, one no longer recognizes one’s own thoughts and needs from what is imposed on one by living in the cyberspace. That is why it is important to (get to) know yourself. It is reading the Holy Scripture or spiritual readings that can help a person with this. If one dares to enjoy them, they make one wonder, they make one to penetrate to oneself, to find oneself – one’s creativity, imagination, and talents. And then with the help of which, if they start to be used, one finds the meaning of his own life, one finds an effective way to deal with the challenges of everyday life. The paper studies and analyses the importance of the Scripture for contemporary readers in “instant culture” and aspects, possibilities and risks of today’s catechesis and evangelization. Following this, an attempt is made to determine how Scripture reading brings answers to numerous contemporary challenges and problems, sharpening not only critical attitude towards instant knowledge and information, but also senses such as prudence, modesty, strength, justice, faith, hope, and love.

Keywords: Holy Scripture, fractality, cyberspace, catechesis

Vrijeme prepoznavanja specifičnih teškoća u učenju i nošenje s njima u odnosu na ishod obrazovanja

Učenici s teškoćama u učenju tijekom školovanja nalaze se u posebno osjetljivom položaju. Među njima ima i darovitih učenika koji često dugo ostaju nedijagnosticirani što može predstavljati dodatne probleme u rehabilitaciji. Prema Lely i Christian (2000) 5 do 8 % djece ima jezične teškoće različite etiologije te poteškoće čitanja i pisanja, pri čemu je prevalencija disleksije između 5 do 7 % te je 3 do 6 puta češća u dječaka (Smith, Gilger i Pennington, 2001). Daroviti učenici s teškoćama u svladavanju školskog gradiva mogu dugo kompenzirati svojom darovitošću te teškoće koje postaju vidljive tek u kasnijim fazama školovanja. Stoga ni roditelji ni učitelji tijekom školovanja nisu svjesni postojanja teškoća, a kada one postanu vidljive, djeca uvelike ovise o reakciji okoline koja može biti ključna za učenikovu budućnost. Okolina često reagira negativno te se učenike stigmatizira i zadirkuje ne prepoznajući pravi uzrok njihovih teškoća. S druge strane, obitelji reagiraju na razne načine – od negiranja problema do traženja pomoći koja ne mora uvijek biti adekvatna i učinkovita.

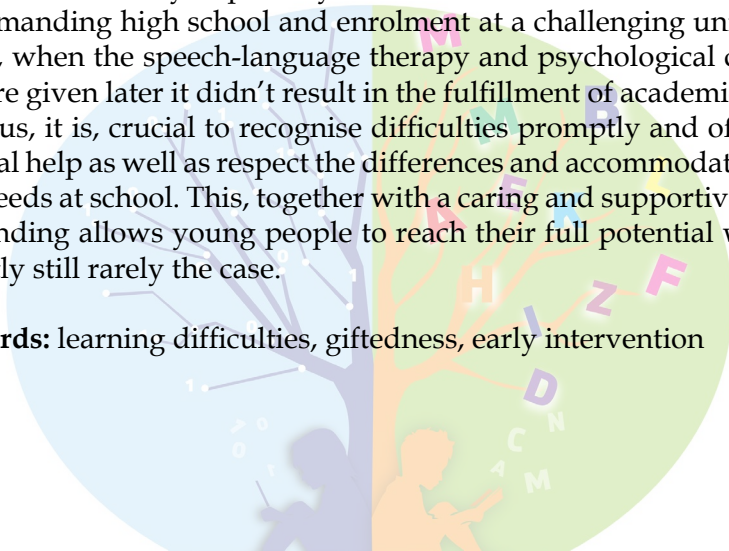
Ovaj će rad na primjeru troje darovitih mladih osoba pokazati da je trenutak uočavanja teškoća, način nošenja s njima, kao i predanost njihovu rješavanju od ključne važnosti za učenikovu akademsku uspješnost i kvalitetu života. Kada je priprema za školu odrađena na kvalitetan način te dulje vrijeme pružana adekvatna stručna pomoć, kao i roditeljska podrška, ishod je završen studij na prestižnim sveučilištima. Kada je logopedska i psihološka terapija započeta u nižim razredima osnovne škole, rezultira završetkom zahtjevnije srednje škole i upisom na izazovan fakultet. S druge strane, pomoć potražena kasnije uključivala je logopedsku i psihološku terapiju te nije omogućila da se u potpunosti ispuni akademski potencijal primjeren darovitosti. Stoga je od presudne važnosti djeci na vrijeme pružiti adekvatnu stručnu pomoć, kad god je potrebno multidisciplinarnu, te u nastavnom procesu poštivati njihovu različitost i primijeniti potrebne prilagodbe. Uz brižnu i podupiruću obitelj ovakav pristup pruža mogućnost mladim ljudima da ispune sve svoje potencijale što još uvijek, nažalost, često nije slučaj.

Ključne riječi: teškoće učenja, darovitost, rana intervencija

Identification Time and Treatment of Learning Difficulties and its Outcome for Academic Success

Students with learning difficulties are a particularly disadvantaged group in the educational setting. The gifted students among them often remain undiagnosed until very late in their academic journey which can have negative outcomes. According to Lely and Christian (2000), 5-8% of children face language difficulties of different etiology as well as reading and writing difficulties with a prevalence of dyslexia of 5-7% and a 3-6 times higher probability in boys (Smith, Gilger & Pennington, 2001). Gifted students with difficulties can compensate for academic challenges for a long time making their condition evident only late in their education. Therefore, teachers and parents are long unaware of the child's difficulties, and when these become evident the children greatly depend on their surroundings, which can be detrimental for the child's future. The surrounding often responds negatively by stigmatizing and teasing the students unaware of the real reason behind their difficulties. On the other hand, the families respond versatility from denial to seeking help which doesn't always turn out to be appropriate and effective. This work will present three gifted young individuals to demonstrate that the time of identification of difficulties and their treatment is critical for the student's academic achievements and life quality. In the first case, the student was diagnosed before school which allowed for proper preparation and an exceptionally long period of appropriate assistance and parental support and resulted in the completion of prestigious universities. Secondly, speech language therapy and psychological counseling commenced early in primary school and resulted in the completion of a demanding high school and enrolment at a challenging university. Finally, when the speech-language therapy and psychological counseling were given later it didn't result in the fulfillment of academic potential. Thus, it is, crucial to recognise difficulties promptly and offer professional help as well as respect the differences and accommodations the child needs at school. This, together with a caring and supportive family surrounding allows young people to reach their full potential which is currently still rarely the case.

Keywords: learning difficulties, giftedness, early intervention

Aporije rečenične strukture

Okosnica je rada analiza odnosa sintaktički ispravne rečenice naspram primjerima iz korpusa u kojem prepoznajemo odmak od takvog rečeničnog modela prema svojevrsnoj skupini riječi kojom se prenosi djelomična ili potpuna informacija. Takve se „pseudorečenice“ sve češće uočavaju u učeničkim pisanim radovima i naš je cilj označiti moguće uzroke takvih gramatičkih devijacija. Uz polazište da je takva učenička praksa pod snažnim utjecajem suvremenih oblika tekstualne komunikacije, predmetom našeg zanimanja prvenstveno su informacijska sažimanja i reduciranja tih rečenica te postupci objedinjavanja srodnih rečeničnih elemenata u spomenute „pseudorečenice“. U užem teorijskom smislu primjenjujemo načela klasične sintakse te načela primijenjene lingvistike o definiranju osnovnih govornih jedinica koje se u konverzacijskoj analizi nazivaju jedinicama govornoga slijeda (engl. *turn construction units*) uz određenost takvih jedinica sa sintaktičkog, intonacijskog i pragmatičkog aspekta. Pored ostalog, takvim je jedinicama svojstveno da se razlikuju od klasične rečenice. Predmetom je analize i razlika koju takav primijenjeno lingvistički model pokazuje u odnosu na tzv. klasičnu sintaksu. U konačnici, rezultate analize dovodimo u vezu s čitalačkom kompetencijom učenika čiji su pisani radovi dio korpusa tako što zaključke izvodimo usporedbom s mjerljivim učeničkim postignućima iz oblasti verbalnog izražavanja čiji su rezultati dobiveni kao rezultat inovativnog sustava vrednovanja učeničkih kompetencija (Aljukić, 2019).

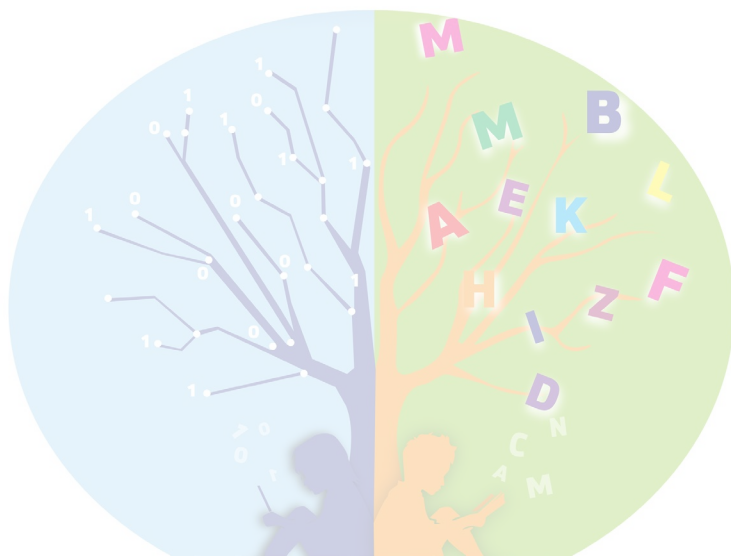
Ključne riječi: rečenica, pseudorečenica, sintaksa, tekstualna komunikacija, čitalačka kompetencija

Aporia of sentence structure

The basis of this paper is the analysis of the connection of a syntactically correct sentence and examples from the corpus where we recognize a withdrawal from such sentence model to the specific word group that

conveys partial or complete information. Such “pseudo-sentences” are increasingly observed in students’ written works, and our goal is to indicate the possible causes of such grammatical deviations. In addition to the premise that such student practice is strongly influenced by modern forms of textual communication, the subject of our interest is primarily informational compression and reductions of these sentences and how to combine related sentence elements into “pseudo-sentences”. In a narrower theoretical sense, we apply the principles of classical syntax and the principles of applied linguistics on the definition of basic speech units, which in conversational analysis are called turn construction units with the definition of such units from the syntactic, intonation and pragmatic aspect. Among other things, such units tend to differ from the classical sentence. The subject of analysis is the difference that such applied linguistic model shows in relation to the classical syntax. Finally, the results of the analysis are related to the reading competence of students whose written works are part of the corpus by drawing conclusions with comparison of the measurable students’ verbal expression achievements which were obtained as a result of innovative system of evaluation of the student competences (Aljukić, 2019).

Keywords: sentence, pseudo-sentence, syntax, textual communication, reading competence

Boris BECK

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Retorika pobornika i protivnika epidemioloških mjera tijekom epidemije koronavirusa

Od izbijanja pandemije bolesti COVID-19 mediji su prenosili sukobljena stajališta sanitarnih vlasti, koje su pozivale na održavanje higijenskih mjera predostrožnosti te kasnije na cijepljenje, i protivnika provođenja tih mjera. Verbalni sukobi obuhvaćali su područja zdravlja, gospodarstva, političkih sloboda i građanskih prava, a korišteni su diskursi službenih objava, kao ilokucijskih govornih činova verdiktiva i egzercitiva, na strani državnog aparata, te njima oponirajući diskursi s raznolikim argumentacijskim strategijama. Obje su se sukobljene strane koristile brojnim retoričkim sredstvima za afirmiranje vlastitog stajališta i difamaciju protivnika, pri čemu se osobito koristio i zloupotrebjavao znanstveni diskurs. U polemici je uočeno korištenje brojnih metafora, napose ratne metaforike, zatim proizvoljnih analogija, entimema i generalizacija pojedinačnih slučajeva, što su sve logičke pogreške. Ti i drugi retorički postupci udaljili su raspravu iz područja objektivnosti i otežale javnosti mogućnost da zauzme racionalno stajalište.

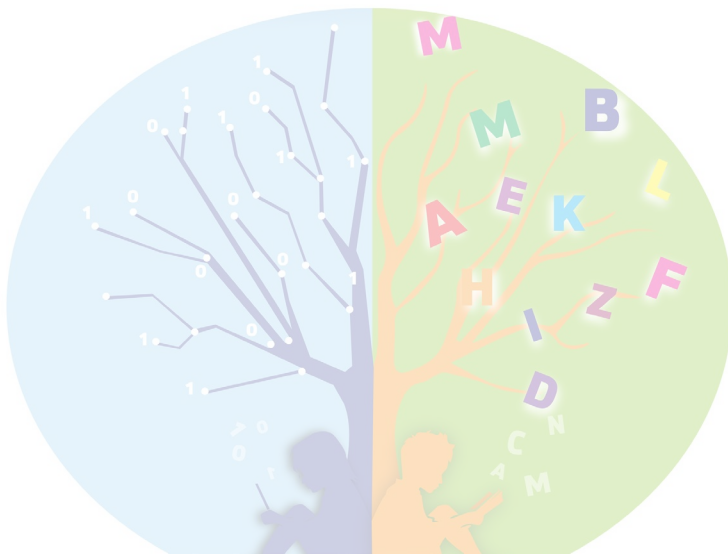
Ključne riječi: retorika, govorni čin, metafora, entimem, logička pogreška

Rhetoric of proponents and opponents of epidemiological measures during the coronavirus epidemic

Since the outbreak of the COVID-19 pandemic, the media have reported conflicting views of the sanitary authorities, who called for hygienic precautions and vaccination, and opponents of the implementation of these measures. Verbal conflicts covered the areas of health, economy, political freedoms and civil rights, and discourses of official announcements, as illocutionary speech acts of verdictives and exercitives, on the side of the state apparatus were used, and discourses with various argumentative strategies opposed to them. Both sides used a number of rhetorical means to affirm their own point of view and defame their opponents, with particular use and abuse of scientific discourse. The use

of numerous metaphors was noticed in the controversy, especially war metaphors, then arbitrary analogies, enthymemes and generalizations of individual cases, which are all logical errors. These and other rhetorical actions removed the discussion from the field of objectivity and made it difficult for the public to take a rational stand.

Keywords: rhetoric, speech act, metaphor, enthymem, logical error

Prilog poticanju čitanja slavonskoga dijalekta na primjeru zbirke pjesama *A dite pamti* autorice Ružice Todorović

Rad će se usmjeriti na specifičnosti slavonskoga dijalekta posavskoga poddijalekta kao jednoga od najarhaičnijih (pod)dijalekata koji pripadaju staroštokavskim govorima štokavskoga narječja kao primjeru dobrog očuvanja arhaičnoga jezičnog stanja na području broskoga Posavlja kao središnjega geografskoga prostora rasprostiranja slavonskoga dijalekta, posavskoga poddijalekta.

Kriza čitanja i stvaranja čitateljske publike predstavlja nacionalni problem koji se očituje na svim odgojno-obrazovnim razinama – od dječjih vrtića do visokoškolskoga obrazovanja. Kao poticaj stvaranju čitateljske publike i većoj motiviranosti čitanju i iščitavanju književnih i neknjiževnih djela Republika Hrvatska proglasila je godinu 2021. *Godinom čitanja*.

Problem (ne)čitanja dijalektalne književnosti još je veći i izraženiji, a time i puno izazovniji u odnosu na poticanje čitanja književnih i neknjiževnih tekstova pisanih na standardnom jeziku. Poseban je izazov potaknuti učenike i studente na čitanje dijalektalne poezije i općenito dijalektalnih tekstova.

Cilj je rada pokazati bogatstvo dijalektalne poezije na primjeru još neobjavljene zbirke pjesama *A dite pamti* autorice Ružice Todorović kao izuzetno kvalitetnoga predloška na kojemu se mogu integrirati sadržaji iz hrvatskoga jezika, književnosti i jezičnoga izražavanja, a mogli bi se korelirati i sadržaji iz Glazbene i Likovne umjetnosti, pa čak i Povijesti i Tehničke kulture.

U radu će se primijeniti metoda rada na tekstu te metode analize i sinteze. U prvome dijelu rada dat će se teorijski okvir i rasprostranjenost slavonskoga dijalekta, u drugome dijelu analizirat će se zapisani tekstovi u odnosu na fonološke, morfološke, sintaktičke, tvorbene i leksičke elemente slavonskoga dijalekta, a u trećemu dijelu dat će se prijedlozi za uvrštavanje pojedinih pjesama u postojeće kurikule nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. Radom će se znanstveno doprinijeti na više razina, od dijalektoloških prinosa očuvanju slavonskoga dijalekta i dijalektalne poezije do stvaranja novih metodičkih prijedloga

poticanja čitanja dijalektalne poezije slavonskoga dijalekta, posavskoga poddijalekta.

Ključne riječi: *A dite pamti*, dijalektologija, hrvatski jezik, (ne)čitanje, slavonski dijalekt

A contribution to encouraging the reading of the Slavonian dialect on the example of the collection of poems *A dite pamti* by Ružica Todorović

The paper will point out the specifics of the Slavonian dialect of the Posavina subdialect as one of the most archaic subdialects belonging to the Old Stokavian dialects of the Štokavian dialect as an example of good preservation of the archaic language situation in Brod Posavlje as the central geographical area of the Slavonian dialect of the Slavonian subdialect.

The crisis of reading and creating a readership is a national problem that manifests itself at all levels of education, from kindergartens to higher education. As an incentive to create a readership and greater motivation to read and read literary and non-literary works, the Republic of Croatia has declared 2021 the Year of Reading.

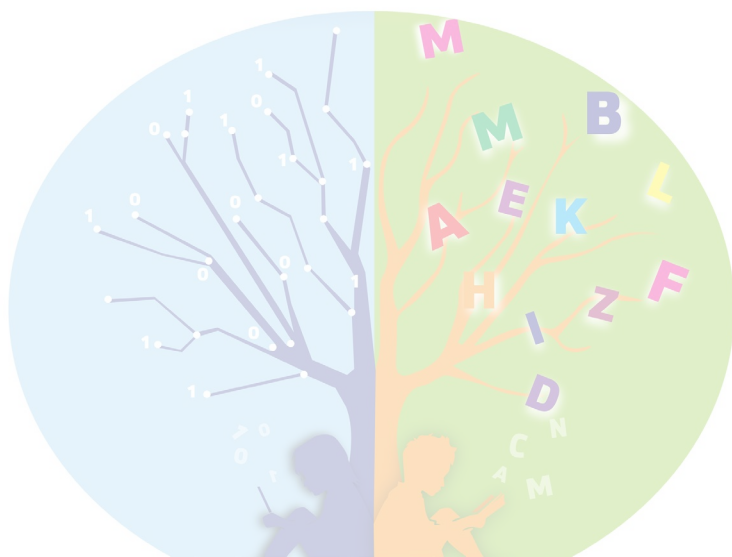
The problem of (not) reading dialectal literature is even bigger and more pronounced, and much more challenging in relation to encouraging the reading of literary and non-literary texts written in the standard language. It is a special challenge to encourage pupils and students to read dialectal poetry and dialectal texts in general.

The aim of this paper is to show the richness of dialectal poetry on the example of the as yet unpublished collection of poems *A dite pamti* by Ružica Todorović as an exceptionally high-quality template on which contents from Croatian language, literature and linguistic expression can be integrated, and contents from Music and Fine Arts could be correlated, and even History and Technical Culture.

The paper will use the method of working on the text and the methods of analysis and synthesis. The first part of the paper will provide a theoretical framework and distribution of the Slavonian dialect, the second part will analyze the written texts in relation to phonological, morphological, syntactic, creative and lexical elements of the Slavonian dialect, and the third part will provide suggestions for including individual poems in existing curricula of the subject Croatian lan-

guage. The paper will scientifically contribute on several levels, from dialectological contributions to the preservation of the Slavonian dialect and dialectal poetry to the creation of new methodological proposals to encourage the reading of dialectal poetry of the Slavonian dialect, the Posavina subdialect.

Keywords: A child remembers, dialectology, Croatian language, (non) reading, Slavonian dialect

Čitanje knjiga u funkciji odgoja i očuvanja identiteta

Odgoy osobe počinje pričanjem poučnih priča. Nakon toga slijedi faza samostalnoga čitanja, počevši od slikovnica, pa postupnim povećanjem teksta, u čemu narodne i školske knjižnice imaju značajnu ulogu. Metodom anketiranja u osnovnoj i srednjoj školi došli smo do zaključka da je pedagoško naslijeđe u kojem se lektira „mora“ pročitati bilo često neprimjereno uzrastu. To su potvrdili i studenti uvjereni da ih je upravo to naslijeđe odvelo u pravcu bibliofila ili bibliofoba. Dok je jedna skupina ispitanika isticala prednost materijalne knjige, druga joj skupina predviđa kraj u digitalnome dobu. Natpolovična većina ispitanika tvrdi da postoji kriza čitanja knjiga te da klasični jezici ustupaju mjesto znakovnim sustavima.

Za očuvanje hrvatskoga jezika i identiteta potreban je pravilan pristup najmlađem čitatelju, kada on usvaja odgojne i duhovne vrijednosti. Čitanjem djeca obogaćuju poznavanje hrvatskoga jezika i drugih obilježja hrvatskoga identiteta i specifičnosti drugih naroda. Iz reda aktivnih čitatelja potječu i budući pisci jer je dokazano da čitanje razvija maštu i potiče inspiraciju.

Odnos materijalne i digitalne knjige podijelio je čitatelje. Korisnici priručnika, u kojima su učestale mijene usmjeravaju se prema digitalnoj formi, dok čitatelji beletristike ostaju na braniku materijalne knjige.

Ključne riječi: odgoj čitanjem, lektira, materijalne i digitalne knjige

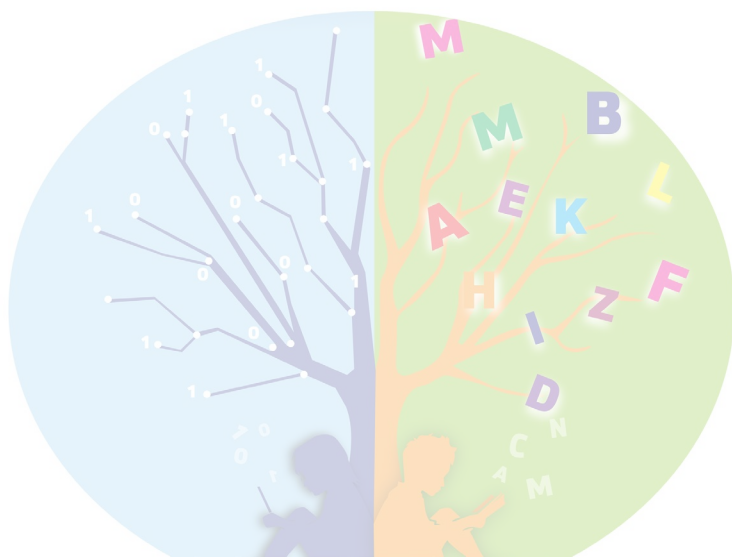
Reading of books for the purpose of child rearing and the preservation of identity

The upbringing of a person begins with the telling of informative stories. This is followed by the phase of individual reading, starting with picture books, and gradually increasing the amount of text. This is the segment where public and school libraries play a significant role. Using a poll in elementary school and high school, we concluded that the pedagogical heritage that dictates that the obligatory reading “must” be done abounds in books that were frequently inappropriate for the

students' ages. This was also corroborated by students themselves, who testified that this heritage was what drove them to become either book lovers or book haters. While one group of interviewees pointed out the benefits of a physical book, the other group predicts its end in the digital age. More than half of the interviewees claim that there is a crisis of book reading and that classical languages are giving way to sign systems.

To preserve the Croatian language and identity, the approach to the youngest reader must be appropriate, at the time when the child acquires educational and spiritual values. By reading, children enrich their knowledge of the Croatian language and other characteristics of the Croatian identity, as well as the specificities of other nations. Future writers are recruited from the group of active readers because it has been proven that reading develops imagination and encourages inspiration. The relationship between a physical and digital book has divided the readers. Users of manuals that change frequently are directed towards the digital form of the book, whereas the readers of fiction remain staunch supporters of physical books.

Keywords: upbringing by reading, mandatory reading, physical and digital books

Jezičnometodička funkcionalnost dramskih tekstova u svjetlu poučavanja vokativnih komunikacijskih uloga

Funkcionalna jezikoslovna paradigma komunikaciju predstavlja kao jednu od najvažnijih jezičnih funkcija u društvu pri čemu značenje dobiva važnu ulogu, a u središtu je jezična izvedba, za razliku od formalne lingvistike koja jezične oblike opisuje neovisno o komunikacijskome kontekstu. Upravo se komunikacijska uloga nameće kao razlikovna svojstvenost kategorije vokativnosti, no poimanje se vokativa nerijetko sužava isključivo na njegov formalno-gramatički, tj. morfološki i/ili sintaktički aspekt. Lingvometodički predlošci u nastavi hrvatskoga jezika predstavljaju tekstove kojima se usvajaju jezični sadržaji, a dramski tekstovi jedan su od mogućih izvora.

Istraživački je problem ovoga rada usmjeren na mogućnosti primjene dramskih tekstova prilikom poučavanja vokativnih komunikacijskih funkcija s obzirom na to da su ona slabije i/ili površno zastupljena u suvremenim osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima hrvatskoga jezika, što je potvrđeno prethodnim istraživanjima, a predstavljaju neizostavan segment poučavanja vokativa u odnosu na njegovu komunikacijsku usmjerenost. Stoga se ovim radom želi ustvrditi u kolikoj su mjeri i na koji način dramski tekstovi u navedenom kontekstu zastupljeni kao lingvometodički predlošci pri poučavanju vokativa u aktualnim osnovnoškolskim i srednjoškolskim udžbenicima hrvatskoga jezika odabranima za školsku godinu 2021./2022. prema odluci Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Nadalje, u radu će se iznijeti i smjernice za implementiranje vokativnih komunikacijskih uloga u nastavu hrvatskoga jezika preko dramskih tekstova koji su inherentno markirani afektivnošću predstavljajući primjere obrazaca govorenoga jezika te bivajući tako funkcionalni za definiranje i prepoznavanje različitih vokativnih komunikacijskih funkcija. Metodologija je rada tako usmjerena na povezivanje vokativnih pragmatičko-semantičkih obilježja i obilježja dramskoga teksta u nastavi hrvatskoga jezika. Ovaj pristup doprinosi ostvarenju unutarpredmetne povezanosti dvaju područja predmetnoga kurikula: *Hrvatski jezik i komunikacija* te *Književnost i stvaralaštvo*, ali i otvaranju prostora komunikacijskim ulogama jezičnih

oblika u nastavi s naglaskom na govorne jezične realizacije te važnost izvanjezičnoga konteksta koje pruža primjena dramskoga teksta kao lingvometodičkoga predložka čime se uz stjecanje jezičnih znanja doprinosi i ovladavanju jezične komunikacijske kompetencije.

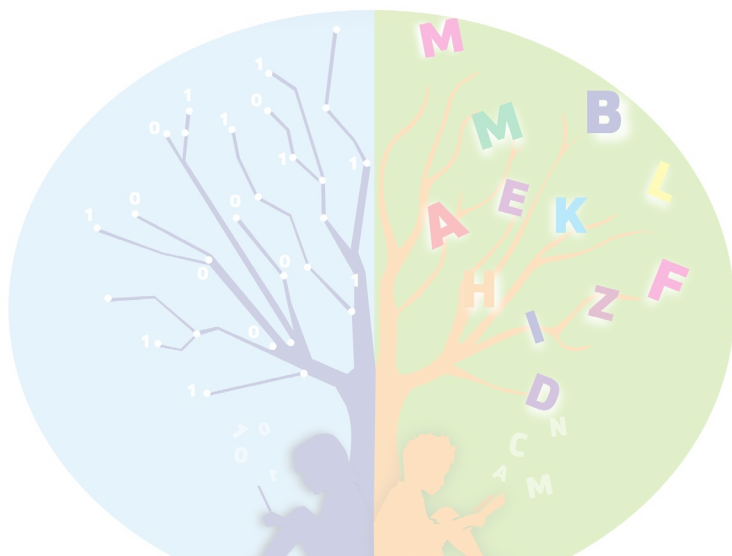
Ključne riječi: dramski tekst, lingvometodički predložak, nastava hrvatskoga jezika, vokativ

Methodical Functionality of Drama Texts in the Context of Teaching Vocative Communication Functions

The functional linguistic paradigm presents communication as one of the most important linguistic functions in society, with meaning gaining an important role and language performance at the center, as opposed to formal linguistics, which describes language forms independently of the communication context. It is precisely the communication function that imposes itself as a distinctive feature of the category of vocativeness, but the notion of vocative is often narrowed exclusively to its formal-grammatical, i.e., morphological and / or syntactic aspect. Methodical templates in the teaching of the Croatian language represent texts by which students learn language content, and drama texts are one of their possible sources. The research problem of this paper is focused on the possibilities of applying drama texts in teaching vocative communication functions, given that they are less and / or superficially represented in contemporary primary and secondary school textbooks of the Croatian language in relation to its communication orientation. Therefore, this paper seeks to determine the extent to which and in what way drama texts are represented as methodical templates in teaching vocative case in contemporary primary and secondary school textbooks of the Croatian language selected for the school year 2021/2022 according to the decision of the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia. Furthermore, the paper will present guidelines for the implementation of vocative communication functions in Croatian language teaching through drama texts that are inherently marked by affectivity by presenting examples of spoken language patterns and thus being functional for defining and recognizing different vocative communication functions. The methodology of the paper is thus focused on connecting vocative pragmatic-semantic features and features of drama text in Croatian language teaching. This approach contributes to the realization of intra-subject connection of two areas of the subject curriculum: Croatian language and communication, and liter-

ature and creativity, but also to the opening of space for communication functions of language forms in teaching with emphasis on spoken language realizations and the importance of extralinguistic context, which in addition to acquiring language knowledge, also contributes to the mastery of language communication competence.

Keywords: Croatian language teaching, drama text, methodical template, vocative

Opismenjavanje u Hrvatskoj: od socijalizma do danas

Nakon sloma hrvatskog proljeća i godina najjače represije od 1950-ih, a u kontekstu političkih i društvenih promjena 1970-ih, u Hrvatskoj dolazi do bitnih promjena „odozgo“. Donijet je Ustav 1974. te je pokrenuta reforma obrazovanja. Poduzete mjere nastojale su dati odgovor na strukturalne promjene u društvu, kao što je pad nepismenosti, povećanje broja zaposlenih, povećanje udjela gradskog stanovništva i sl. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća događaju se promjene u duhu socijalističkog samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja.

Razumijevanje pojma i definicije pismenosti/nepismenosti s obzirom na povijest možemo podijeliti na razdoblje do 1950., kada je ona podrazumijevala alfabetsku pismenost, a nakon 1950. govori se o funkcionalnoj pismenosti kao širem pojmu – biti pismen znači moći se sporazumijevati, tj. znati čitati, pisati, slušati i govoriti. Akcijske planove i programe opismenjavanja stanovništva sustavno su provodili državni organi što upućuje na to da se nastojalo „odozgo“, s najviših instanica, korjenito mijenjati slika društva. Akcijski planovi pokazuju kako se u praktičnoj primjeni rješavao sam problem nepismenosti te otvarala tema funkcionalne pismenosti koja je i danas aktualna, a u našem ju je obrazovanju osobito aktualizirala kurikulna reforma stavljajući naglasak u *Kurikulumu hrvatskoga jezika* na usvajanje komunikacijske jezične kompetencije u odnosu na lingvističku.

Cilj je izlaganja prikazati problem borbe protiv nepismenosti u Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata, kao i problem rješavanja nepismenosti promjenom odgojno-obrazovnog sustava. U radu će se prikazati akcijski planovi opismenjavanja od 1945. do njegove završne faze 1974. kada je donesena odluka o osnutku Komisije za borbu protiv nepismenosti. Te će se aktivnosti usporediti s današnjom službenom politikom poticanja pismenosti, a i čitanosti.

Ključne riječi: akcijski planovi, funkcionalna pismenost, (ne)pismenost, socijalistički samoupravni preobražaj

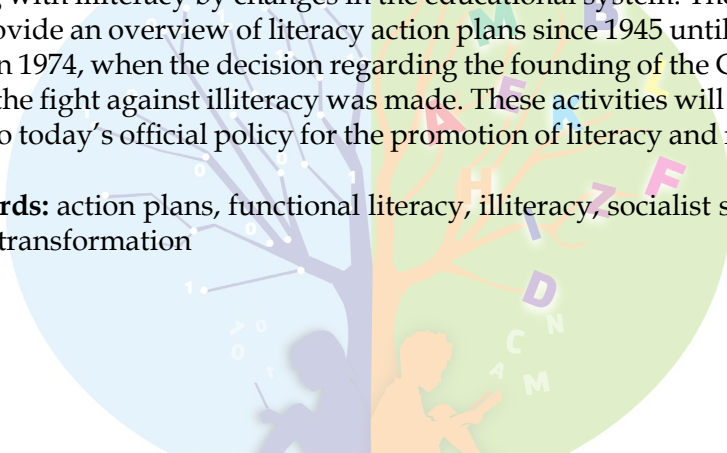
Literacy programme in Croatia: from the time of Socialism until today

After the collapse of the Croatian Spring and the years of gravest repression since the 1950s, in the contexts of political and social change of the 1970s, significant “top-down” changes occurred in Croatia. A new Constitution was introduced in 1974 and a reform of education was initiated. The measures that were taken attempted to respond to the structural changes in society, such as the drop in illiteracy rate, the increase in the number of people employed, the increase in the percentage of city dwellers and so on. During the 1970s and 1980s, the changes that had happened were in concert with the spirit of the socialist self-governing transformation of child rearing and education.

The understanding of the idea and the definition of literacy/illiteracy from a historical perspective can be divided into the period until 1950, when it implied alphabet literacy, and the period after 1950, when we speak of functional literacy as a wider concept – to be literate means to be able to communicate, i.e. to be able to read, write, listen and speak. State authorities oversaw implementing action plans and programmes of population literacy, which points to the fact that the effort to fundamentally change society came from the “top,” the highest instances. Action plans show how the problem of illiteracy was tackled on a practical level and how the problem of functional literacy, that is still ongoing, was dealt with. This topic has been particularly actualized in our education today by the curricular reform in the *Curriculum of the Croatian language* by emphasizing the acquisition of communicational linguistic competency instead of the linguistic one.

The goal of the lecture is to present the problem of the fight against illiteracy in Croatia after the Second World War, as well as the problem of dealing with illiteracy by changes in the educational system. The lecture will provide an overview of literacy action plans since 1945 until its final phase in 1974, when the decision regarding the founding of the Committee for the fight against illiteracy was made. These activities will be compared to today’s official policy for the promotion of literacy and reading.

Keywords: action plans, functional literacy, illiteracy, socialist self-governing transformation

Lara BULJAN GUDELJ¹, Sandra ŠUĆUROVIĆ²
Osnovna škola „Stjepan Radić“, Imotski¹, GNK Dinamo²

Čitanje kao terapija – primjena biblioterapije u radu s djecom i mladima u različitim sustavima (škola, sportski klub, neprofitabilne organizacije)

Primjena knjiga u terapijske svrhe ima dugu tradiciju te se, kao pomoćna tehnika, koristi u većini psihoterapijskih pravaca. Biblioterapija uključuje čitanje nekog književnog djela u kombinaciji s refleksijom, kreativnim pisanjem ili likovnim izražavanjem. Ako dođe do prepoznavanja konflikta unutar likova ili između njih, uz propitivanje, emocionalne reakcije, razumijevanje te uvid čitatelja, biblioterapija omogućuje primjenu naučenog na vlastitoj koži, ali i razvoj empatije, samoizražavanje, samopoimanje, sazrijevanje, osjećaj pripadnosti itd. S obzirom na slojevitost procesa biblioterapije ne čudi zainteresiranost stručnjaka različitih profila (psihologa, pedagoga, edukatora, rehabilitatora, knjižničara, učitelja...) za njezinu primjenu u praksi. Iako postoji značajan broj radova kojima se definira biblioterapija kao koncept, njezine vrste i osnovna pravila pri provedbi, ono što čini kompleksnijom primjenu tehnike ispravan je odabir književnog djela. Voditelj radionice mora dobro poznavati polaznike biblioterapije kako bi odabrao djelo koje adresira upravo njihove potrebe. Treba i sam poznavati sadržaj djela, paziti na njihovu duljinu i složenost te imati kompetencije za olakšavanje razumijevanja i uvida čitatelja kako bi pouku pročitano implementirao u vlastiti život. Biblioterapija se može koristiti i u svrhu prevencije i zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih. U psihološkom se savjetovanju biblioterapija primjenjuje kao alat pomoću kojega terapeut dobiva uvid u emocionalno stanje djeteta te kao tehnika za osnaživanje djetetovih potencijala. Svrha je ovoga rada prikazati dosadašnje spoznaje o biblioterapiji te ponuditi stručnjacima konkretna djela koja mogu primijeniti u svome radu ciljajući na suočavanje s vršnjačkim pritiskom, gubitkom i žalovanjem, naučenom bespomoćnošću, kognitivnim distorzijama, strahom od neuspjeha te poticanjem tolerancije i jačanjem motivacije. Ovaj rad, uz teorijski dio, sadrži i konkretne primjere koji će pokazati koliko je širok spektar korištenja biblioterapije u različitim okruženjima, od odgojno-obrazovnih ustanova, sportskih klubova do neprofitabilnih organizacija.

Ključne riječi: biblioterapija, prevencija, mentalno zdravlje

Reading as a therapy – application of bibliotherapy in work with children and youth in different systems (school, sports club, non-profit organizations)

The use of the book for therapeutic purposes has a long tradition and, as an auxiliary technique, is being used in most psychotherapeutic areas. Bibliotherapy involves reading a literary work in combination with reflection, creative writing, or artistic expression. If there is a recognition of conflicts within or between the characters, with questioning, emotional reactions, understanding and insight of the reader, bibliotherapy allows the application of learning on their own skin, but also the development of empathy, self-expression, self-perception, maturation, sense of belonging, etc. Given the stratification of the bibliotherapy process, it is not surprising that experts of various profiles (psychologists, pedagogues, rehabilitator educators, librarians, teachers...) are interested in its application in practice. Although there are a significant number of papers defining bibliotherapy as a concept, its types and basic rules of implementation, what makes the application of the technique complex is the correct choice of a literary work. The workshop leader must be well acquainted with the participants in order to choose a literary work that addresses their needs. The workshop leader needs to get to know the content of the literary work, pay attention to its length and complexity, and have the competencies to facilitate the understanding and insight of the reader in order to implement the lesson of the reading in their own lives. Bibliotherapy can also be used with the intention of preventing and protecting the mental health of children and young people. In psychological counseling, bibliotherapy is being used as a tool with which the therapist gains insight into the emotional state of the child and as a technique for strengthening the child's potential. The purpose of this paper is to present the current knowledge about bibliotherapy and to offer experts specific literary works that they can apply in their work aiming at dealing with peer pressure, loss and grief, learned helplessness, cognitive distortions, fear of failure and encouraging tolerance and strengthening motivation. This paper, in addition to the theoretical part, also contains concrete examples that will show how wide the range of biotherapy is in different environments, from educational institutions, sports clubs to non - profit organizations.

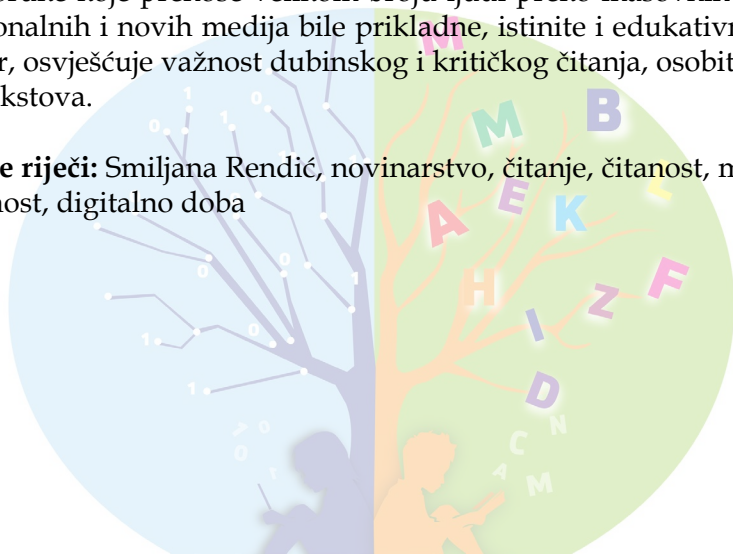
Keywords: bibliotherapy, prevention, mental health

SMILJANA RENDIĆ: Načitana i čitana novinarka – načitanost preduvjet za čitanost u digitalnom dobu?

Koliko novinari današnjice čitaju i koliko su čitani? Koliko su educirani i koliko educiraju druge? Koji i kakvi sadržaji su čitani te što nas educira u digitalno doba? Koliko je razvoj suvremenih medija utjecao ne samo na tradicionalno shvaćenu čitalačku kulturu već i na komunikacijske procese te psihologiju čitatelja? Ovo su tek neka pitanja na koja će se nastojati odgovoriti u ovome radu dajući za primjer katoličku novinarku Smiljanu Rendić (1926. – 1994.). Novinarka, književnica, eruditkinja i poliglotkinja Smiljana Rendić živjela je u doba kada su radio i televizija pomalo tek probijali na scenu. Slušajući radijske vijesti i emisije na različitim jezicima te čitajući domaći i inozemni tisak pratila je s velikim interesom društveno-religiozna i kulturna događanja kod nas i u svijetu. Geslo kojega se držala bilo je: „Trebalo znati tisuću stvari da bi se jedna mogla javno reći ili napisati.“ U tu svrhu učila je strane jezike kako bi joj koji zatrebao, pribavljala literaturu i svakodnevno učila te pisanom riječju poučavala druge. Izražavala se u različitim novinarskim žanrovima, a svoje je radove objavljivala u svjetovnom i crkvenom tisku.

Autorica radom nastoji na primjeru Smiljane Rendić, načitanane odnosno učene i rado čitane novinarku, osvjetliti važnost svakodnevnog educiranja i medijskog opismenjavanja novinara kako bi njihove informacije ili poruke koje prenose velikom broju ljudi preko masovnih medija, tradicionalnih i novih medija bile prikladne, istinite i edukativne. Rad, također, osvještava važnost dubinskog i kritičkog čitanja, osobito medijskih tekstova.

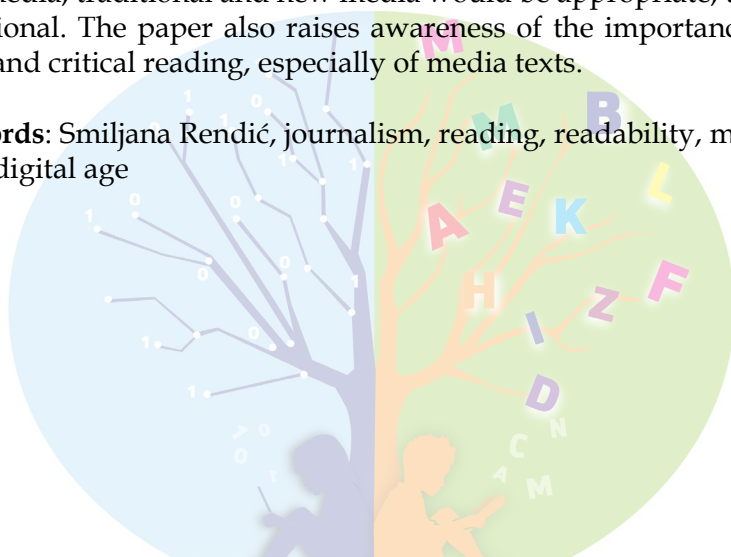
Ključne riječi: Smiljana Rendić, novinarstvo, čitanje, čitanost, medijska pismenost, digitalno doba

SMILJANA RENDIĆ: Well-read and frequently read journalist – solid education as a prerequisite for a sizable reading audience in the digital age?

How much do today's journalists read and how much are they read? How educated are they and how much do they educate others? What and what kind of content has been read that educates us in the digital age? To what extent has the development of modern media influenced not only the traditionally understood reading culture but also the communication processes and the psychology of readers? – these are some of the questions that this paper seeks to answer by giving the example of the Catholic journalist Smiljana Rendić (1926 – 1994). A journalist, writer, erudite and polyglot woman Smiljana Rendić lived in the age when radio and television were just starting to break into the scene. Listening to the radio news and shows in different languages and reading the national and foreign press, she followed with great interest the socio-religious and cultural events in our country and in the world. The motto was: "You need to know a thousand things so that one could be said or written in public." For this purpose, she learned foreign languages whenever she needed, provided literature and studied every day, and also taught others through the written word. She expressed herself in various journalistic genres, and published her works in the secular and ecclesiastical press. Through the example of Smiljana Rendić, an educated and well-read journalist, the author tries to highlight the importance of everyday education and media literacy of journalists, so that their information or messages conveyed by a large number of people through mass media, traditional and new media would be appropriate, true and educational. The paper also raises awareness of the importance of in-depth and critical reading, especially of media texts.

Keywords: Smiljana Rendić, journalism, reading, readability, media literacy, digital age

Rona BUŠLJETA KARDUM¹, Mateja ŽUPANČIĆ²

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu¹, Elektroobrtnička strojarska škola Zagreb²

Razvoj čitalačke pismenosti – analiza ishoda učenja Kurikuluma nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovnu školu

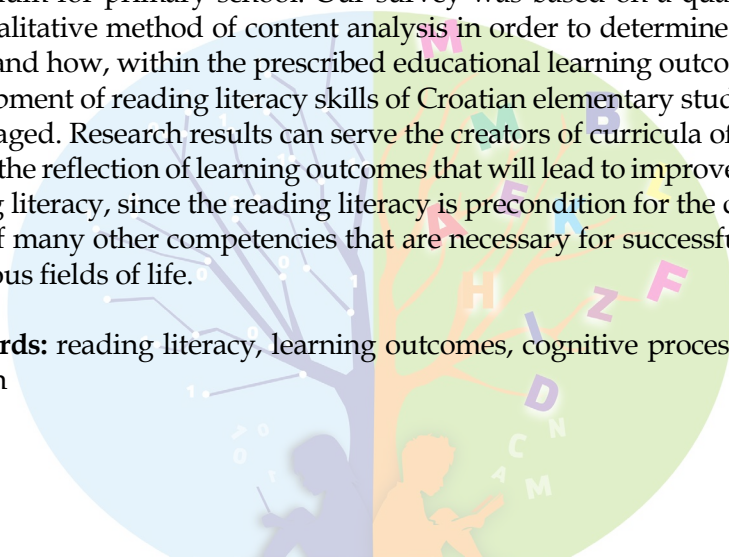
Čitalačka pismenost omogućuje nam snalaženje u svijetu informacija i znanja te kao takva predstavlja jednu od generičkih kompetencija koje treba usvojiti i razvijati svaki pojedinac bez obzira na vrstu i stupanj obrazovanja. Zbog toga ne čudi da se u literaturi i različitim hrvatskim i europskim dokumentima čitalačka pismenost određuje kao preduvjet osobnom razvoju, aktivnom i odgovornom građanskom djelovanju, životu i radu u 21. stoljeću. Čitanje je, uz pisanje, govorenje i slušanje, jedna od četiriju jezičnih vještina koja se u okviru odgojno-obrazovnog djelovanja razvija kod djece od najranijih dana. Ono načelno podrazumijeva dekodiranje riječi i razumijevanje napisanoga, međutim ono integrira i druga znanja i vještine koje se, s obzirom na obrazovnu funkciju čitanja u ovome radu, teorijski razlažu. Uzmemo li u obzir da su razvijene vještine čitalačke pismenosti temelj uspjeha u svim predmetnim područjima unutar odgojno-obrazovnoga konteksta, kao i preduvjet uspješnoj participaciji pojedinca u društvu, kontinuirani ispodprosječni rezultati koje u okviru PISA istraživanja postižu hrvatski učenici daleko su od zadovoljavajućih. Konkretnije promjene u tom smjeru zasigurno donosi aktualna odgojno-obrazovna reforma koja, između ostalog, predstavlja i nove kurikule za osnovnoškolsku i srednjoškolsku nastavu materinskoga jezika. Koliko su te promjene usmjerene na razvoj čitalačke pismenosti prema standardima PISA-e, utvrdili smo na temelju analize propisanih ishoda učenja Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole. U istraživanju su korištene kvantitativna i kvalitativna metoda analize sadržaja kako bi se utvrdilo u kojoj se mjeri i kako, u okviru propisanih odgojno-obrazovnih ishoda učenja, potiče razvoj vještina čitalačke pismenosti hrvatskih osnovnoškolaca. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kreatorima kurikula svih nastavnih predmeta u promišljanju ishoda učenja koji će voditi unapređenju čitalačke pismenosti jer je ona preduvjet razvoju brojnih drugih kompetencija potrebnih za uspješno djelovanje u različitim područjima života i rada.

Ključne riječi: čitalačka pismenost, ishodi učenja, kognitivni procesi, kurikulum

Development of reading literacy - an analysis of learning outcomes of Croatian language curriculum for primary school

Reading literacy enables us effective participation in the world of information and knowledge and, as such, represents one of the generic competencies necessary to be developed by each individual regardless of the type and the level of education. Therefore, it is not surprising that relevant literature and various national and European documents considers literacy to be a precondition for personal development, active and responsible civic activity and life and work in the 21st century. Reading, as writing, speaking and listening, constitutes general linguistic skill which, within the framework of educational activities, develops among children from the earliest days. Reading implies decoding of words and understanding what is written, but it also integrates other knowledge and skills which, considering the educational function of reading in this paper, are theoretically dissolved. Taking into account that developed reading literacy skills are the basis for success in all subjects within the educational context, as well as a precondition for successful participation of individuals in society, the continuously below-average results achieved by Croatian students within the framework of PISA research are far from satisfactory. Substantial changes in developing aforementioned linguistic skills are certainly brought up in the ongoing educational reform which, among other things, represents new curricula for primary and secondary education of the mother tongue. We have determined how much these changes are directed towards development of reading literacy according to PISA standards through the analysis of prescribed learning outcomes of Croatian language curriculum for primary school. Our survey was based on a quantitative and qualitative method of content analysis in order to determine to what extent and how, within the prescribed educational learning outcomes, the development of reading literacy skills of Croatian elementary students are encouraged. Research results can serve the creators of curricula of all subjects in the reflection of learning outcomes that will lead to improvement of reading literacy, since the reading literacy is precondition for the development of many other competencies that are necessary for successful action in various fields of life.

Keywords: reading literacy, learning outcomes, cognitive processes, curriculum

Od aktivnih medijskih korisnika do odgovorne publike i članova društva

Medijski pismena osoba treba imati pristup medijima, znati analizirati i kritički vrednovati te stvarati vlastite medijske sadržaje (Aufderheide, 1992). Iako se, zbog sve većeg broja dezinformacija u medijima koje se šire osobito preko novih medija i tehnologije, posljednjih godina naglasak primarno stavlja na kritičko vrednovanje medijskih sadržaja, jedna od najvažnijih medijskih kompetencija podrazumijeva izradu vlastitih medijskih sadržaja. Navedena je kompetencija ključna za stvaranje aktivnih medijskih korisnika te aktivnih i informiranih građana. Naime, razvoj nove tehnologije i društvenih mreža omogućio je medijskim korisnicima jednostavno sudjelovanje u društvu s mogućnošću izražavanja i razmjene mišljenja te stvaranje međusobnog dijaloga. Ta nova, tzv. participativna kultura, nudi mladima „da sudjeluju u raspravama i društvenom životu, da postanu politički lideri čak i samo kroz ‘drugi život’ koji nude masivne videoigre s više igrača ili *online* zajednice fanova“ (Jenkins, 2006: 10). Jedan oblik društvene i političke participacije svakako predstavlja stvaranje vlastitih sadržaja medijskih korisnika. Razvoj tehnologije, osobito one digitalne (Buckingham, 2007), uz koju djeca odrastaju od najranije dobi omogućio je da djeca više nego ikad stvaraju vlastite medijske sadržaje. No, zbog tromosti odgojno-obrazovnog sustava, osobito promjena unutar tog sustava, velika je vjerojatnost da će se djeca s proizvodnjom medijskih sadržaja susresti izvan obrazovnog sustava, unutar vlastitih domova ili u sklopu izvannastavnih aktivnosti (Hobbs, 2004).

U Hrvatskoj djeca o medijima uče već od osnovne škole u sklopu nastave Hrvatskoga jezika te izvannastavnih aktivnosti (poput novinarskih grupa), ali i kroz aktivnosti koje u školama prije svega potiču knjižničari. Do sada su provedena različita istraživanja koja su detaljno analizirala sve prednosti i nedostatke medijskog obrazovanja u Hrvatskoj (Ciboci, 2018a; Ciboci, 2018b; Stanić, Mlinarević, Novoselić, 2017; Krpan, Sindik, Bartaković, 2017; Ciboci, Osmančević, 2015; Kanižaj, Car, 2015). Pritom treba naglasiti da je riječ o istraživanjima koja su provedena prije kurikularne reforme obrazovnog sustava. Upravo je navedena reforma bila

prilika da se Hrvatska približi kvalitetnim modelima medijskog obrazovanja koji dolaze iz drugih država. U ovom će se radu analizirati sadržaji osnovnoškolskih i srednjoškolskih kurikula iz svih predmeta kako bi se utvrdilo koliko hrvatski obrazovni sustav zaista potiče djecu na aktivno stvaranje medijskih sadržaja, a time i na aktivno izražavanje vlastita mišljenja u medijima te na sudjelovanje kako u društvenom tako i u političkom životu.

Ključne riječi: medijska pismenost, participativna kultura, kurikuli, aktivna publika

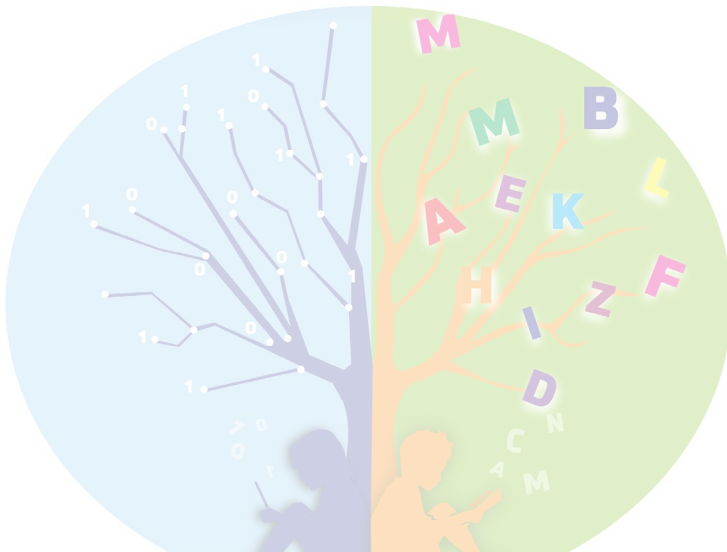
From active media users to responsible audience and the members of society

A media literate person should have access to the media, be able to analyze and critically evaluate, and create their own media content (Aufderheide, 1992). Although, due to the growing number of disinformation in the media that is spreading especially through new media and technologies, in recent years the emphasis is primarily on critical evaluation of media content, one of the most important media competencies involves creating your own media content. This competence is key in the process of creating active media users and active and informed citizens. Namely, the development of new technology and social networks has enabled media users to easily participate in society with the possibility of expressing and exchanging opinions and creating mutual dialogue. The new participatory culture offers young people “to participate in debates and social life, to become political leaders even through ‘other life’ that offer massive multiplayer video games or an online fan community” (Jenkins, 2006: 10). One form of social and political participation is certainly the creation of their own content by media users. The development of technology, especially digital ones (Buckingham, 2007), with which children grow up from an early age, has enabled children to create their own media content more than ever. However, due to the inertia of the educational system, especially changes within that system, it is very likely that children with media production will encounter outside the education system, either within their own homes or as part of extracurricular activities (Hobbs, 2004).

In Croatia, children learn about the media from primary school, as part of Croatian language teaching and extracurricular activities (such as journalist groups), but also through activities that are primarily encour-

aged by librarians. So far, various researches have been conducted that have analyzed in detail all the advantages and disadvantages of media education in Croatia (Ciboci, 2018a; Ciboci, 2018b; Stanić, Mlinarević, Novoselić, 2017; Krpan, Sindik, Bartaković, 2017; Ciboci, Osmančević, 2015; Kanižaj, Car, 2015). It should be emphasized that all this research were conducted before the major curricular reform of the education system. This reform was an opportunity for Croatia to get closer to quality models of media education coming from other countries. This paper will analyze the contents of primary and secondary school curricula in all subjects in order to determine how much the Croatian education system really encourages children to actively create media content, and thus to actively express their own opinions through the media and participate in both social and political life.

Keywords: media literacy, participatory culture, curricula, active audience

Jasna ĆURKOVIĆ NIMAC¹, Anna ABRAM²

Hrvatsko katoličko sveučilište¹, The Margaret Beaufort Institute of Theology, Cambridge²

Utjecaj čitanja na razvoj empatije. Čini li nas čitanje moralnijim ljudima?

Tema o pozitivnim utjecajima čitanja nije nova. Postoji velik broj znanstvenih djela koja nude neosporive dokaze o važnosti čitanja za razvoj jezika i pismenosti djece (književni kritičari) kao i za njihov moralni razvoj (razvojna psihologija). Otkako su neuroznanstvenici utvrdili da je kod ljudi koji imaju visoku empatiju zrcalni neuronski sustav u mozgu vrlo aktivan te da aktivnosti poput bavljenja umjetnošću, poučavanja ili čitanja književnosti mogu potaknuti aktivnost zrcalnih neurona, istraživanje o povezanosti aktivnosti poput čitanja, razvoja empatije i prosocijalnog ponašanje sve su češća u posljednjih nekoliko desetljeća. Pozivajući se na djela Aristotela, Humea, Nussbaumove, Bootha i drugih, filozofi tvrde da su čitanje priča i književnosti ključni alati za cjeloviti moralni odgoj.

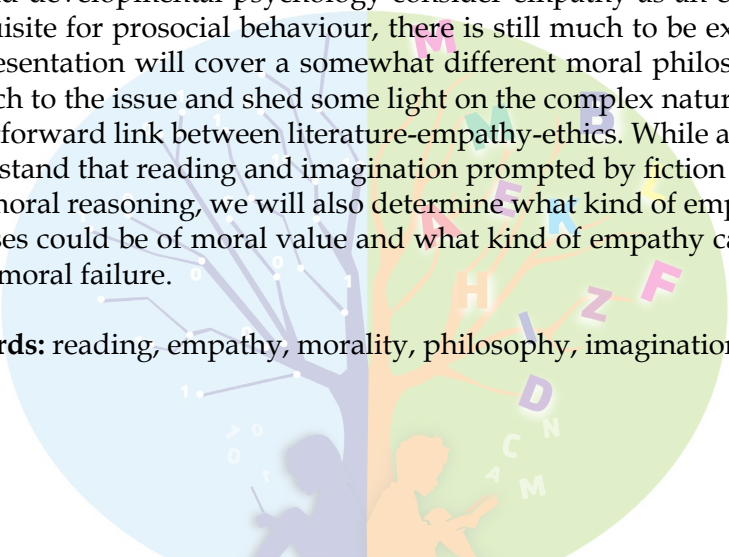
Ovaj rad istražuje ulogu čitanja u razvoju empatije i unapređenju moralnog ponašanja. Glavno pitanje koje se postavlja jest na koji način bi se dječje knjige i priče mogle ili trebale koristiti u obrazovanju kako bi se promicao razvoj empatije te uopće kakvu vrstu empatije treba promicati. Čitanje je zasigurno duboko određujuće i zaokupljajuće iskustvo i čitatelji često ističu iskustvo uronjenosti ili prijenosa u drugi svijet, uključujući i moralni svijet. Međutim, još uvijek nije jasno kako ljudi povezuju to iskustvo s promišljanjem i ponašanjem u stvarnom svijetu s obzirom na očitu činjenicu da postoje mnogi načítani i obrazovani ljudi koji se ponašaju moralno neprikladno. Iako neuroznanost i razvojna psihologija smatraju empatiju bitnim preduvjetom prosocijalnog ponašanja, filozofi morala imaju određene rezerve oko te tvrdnje. Naše će izlaganje obuhvatiti donekle drugačiji moralno-filozofski pristup problemu i osvijetliti složenu prirodu pretpostavljene veze između književnosti, empatije i etike. Zastupajući stajalište da čitanje i mašta mogu potaknuti moralno promišljanje, također ćemo istražiti kakve empatične reakcije mogu imati moralnu vrijednost te koja vrsta empatije čak može voditi prema moralnom promašaju.

Ključne riječi: čitanje, empatija, moralnost, filozofija, mašta

The impact of reading on developing empathy. Can reading make us better people?

The topic of potential positive outcomes of book reading has been discussed widely. There is substantial body of research that offers indisputable evidence of the importance of book-reading for children's language and literacy development (literary critics) and for the children's moral development (developmental psychology). Since the neuroscientists have declared that people scoring high on empathy have busy mirror neuron system in their brains, and that activities such as exposure to art, teaching or reading literature can boost mirror neuron activity, research on the connection between activities such as reading, developing empathy and prosocial behaviour has increased considerably over past few decades. Drawing on the works of Aristotle, Hume, Nussbaum, Booth and others, philosophers argue that reading stories and literature are crucial tools for holistic moral education. This study intends to explore the role of empathy-building-books for advancing moral behaviour. The main question we shall pose here is how could or should children's story-books be used in schools to promote additional outcomes such as empathy and what kind of empathy they should promote. Reading is certainly a deeply absorbing experience and readers often refer to the experience of being lost in a book or being transported to a different world, including the moral world. However, it is still not clear how people relate this experience to the reasoning and behaviour in the real world. There is evidence that many well-read people demonstrate morally inappropriate behaviour. We shall argue that although neuroscience and developmental psychology consider empathy as an essential prerequisite for prosocial behaviour, there is still much to be explored. Our presentation will cover a somewhat different moral philosophical approach to the issue and shed some light on the complex nature of the straightforward link between literature-empathy-ethics. While advocating the stand that reading and imagination prompted by fiction can advance moral reasoning, we will also determine what kind of empathetic responses could be of moral value and what kind of empathy can even lead to moral failure.

Keywords: reading, empathy, morality, philosophy, imagination

Primjena, učenje i poučavanje strategija čitanja

Čitalačka pismenost ključna je za osobni razvoj svakog pojedinca. Ona podrazumijeva sposobnost razumijevanja, tumačenja, promišljanja i angažiranja u korištenju pisanih tekstova radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala zbog aktivnog sudjelovanja u društvu (PISA, *Čitalačke kompetencije za život*, 2009). Svaka bi obrazovna politika trebala redovito istraživati ostvarene razine čitalačke pismenosti tijekom obveznog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja te stajališta i mišljenja učenika o važnosti čitanja da bi se na temelju rezultata istraživanja dinamično implementirali konstruktivistički i funkcionalni pristupi i sustavi učenja i poučavanja s ciljem ostvarivanja viših razina čitalačke kompetencije. Za ovladavanje čitalačke kompetencije ključno je eksplicitno i implicitno poučavanje čitalačkim strategijama prije, tijekom i nakon čitanja (Češi, 2018; Kolić-Vehovec, 2009; Kolić-Vehovec, Pečjak, Rončević Zubković, 2009; Kolić-Vehovec, Muranović, 2004; Rončević, 2005). Poznavanje i primjena strategija čitanja prije, tijekom i nakon čitanja omogućuje ovladavanje vještinama dubinskoga čitanja, recepciju tekstova i literarnu komunikaciju s tekstovima, a ona utječe na razvoj i ovladavanje viših razina čitalačke pismenosti koja objedinjuje kognitivne i metakognitivne kompetencije te utječe na ostvarivanje osobnih ciljeva, razvoj vlastitih znanja i potencijala i neizostavnu sklonost prema čitanju, cjeloživotnom učenju i profesionalnom razvoju. Svjesnost o važnosti aktivne uloga čitatelja u društvu čimbenik je koji treba biti obuhvaćen svim temeljnim obrazovnim dokumentima primarnog, sekundarnog i tercijarnog odgojno-obrazovnog sustava. Omogućiti djeci i mladima usvajanje i ovladavanje strategijama učenja, a samim time i strategijama čitanja, ključna je zadaća obrazovne politike svake zemlje. Dinamiku razvoja i promjenu kurikulskih dokumenta u cjelokupnoj obrazovnoj vertikali valja mijenjati i prilagođavati na temelju rezultata istraživanja u obrazovnoj praksi te u skladu s kulturološkim, tehnološkim, društvenim i gospodarskim promjenama. Stoga valja kontinuirano pratiti interese i potrebe učenika, odnosno njihova stajališta o važnosti čitanja u životu pojedinca, učinkovitost primjene strategija čitanja čija primjena, uz opće znanje o svijetu i upućenost u temu/ideju

teksta koji je čitan, doprinosi razvoju vještine dubinskoga čitanja kao jednom od čimbenika za stjecanje viših razina čitalačke pismenosti.

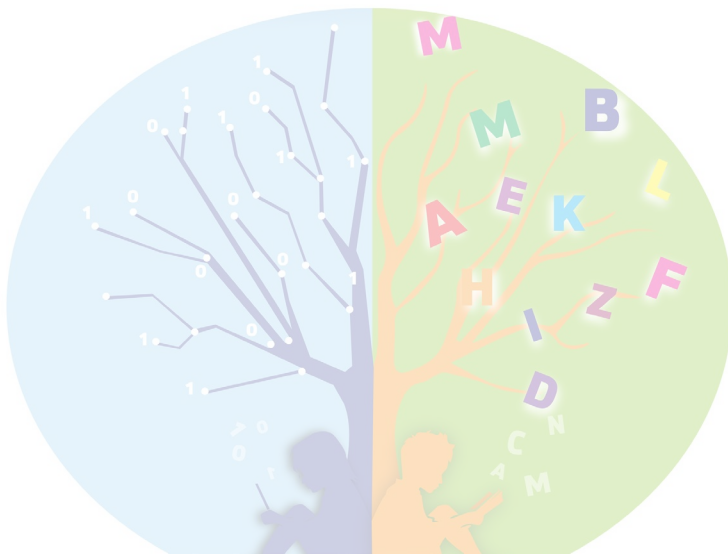
Ključne riječi: čitalačka pismenost, strategije čitanja, pristupi čitanju, dubinsko čitanje

Application, learning and teaching reading strategies

Reading literacy is of key importance for the personal development of each individual. It includes the ability to understand, teach, contemplate, and engage in the utilization of written texts to achieve personal goals, develop one's knowledge and potential in order to actively participate in society (PISA, *reading competencies for life*, 2009). Each educational policy should regularly explore the achieved levels of reading literacy during obligatory, high school and higher education, as well as attitudes and opinions of students regarding the importance of reading. On the basis of the results of such an inquiry, constructivist and functional approaches should be dynamically implemented in learning and teaching systems with the goal of realizing higher levels of readers' competency. To master readers' competency, it is of crucial importance to teach reading strategies both explicitly and implicitly, before, during and after reading (Češi, 2018; Kolić-Vehovec, 2009; Kolić-Vehovec, Pečjak, Rončević Zubković, 2009; Kolić-Vehovec, Muranović, 2004; Rončević, 2005). The knowledge and application of reading strategies before, during and after reading facilitates mastering in-depth reading, reception of texts and literary communication with texts, which in turn influences the development and mastery of higher levels of reading literacy, encompassing cognitive and metacognitive competencies and influences. The fulfillment of personal goals, development of individual knowledge and potential, and the necessary proclivity to reading, lifelong learning and professional development. The awareness of the importance of a reader's active role in society is a factor that must be a part of all basic educational documents of the primary, secondary, and tertiary educational systems. Enabling children and young adults to formulate and master strategies of learning, including strategies of reading, is a key mission of the educational policy of any country. The dynamics of the development and change of curricular documents throughout the educational system must be changed and adapted based on the results of various exploration results in the field of educational practice, and in concert with

cultural, technological, societal, and economic changes. Therefore, it is necessary to continuously follow students' interests and needs, and their positions on the importance of reading in an individual's life, the effectiveness of the application of reading strategies whose application, alongside general knowledge of the world and knowledge of the subject/idea of the text being read, contributes to the development of the in-depth reading skill, which is one of the factors in the acquisition of higher levels of reading literacy.

Keywords: reading literacy, reading strategies, approaches to reading, in-depth reading

Analiza vijesti u elektroničkim publikacijama tijekom COVID-19 pandemije

Pojavom pandemije i njezinim zauzimanjem medijskoga prostora pojavljuju se velike količine lažnih vijesti. Problem istraživanja proizlazi iz aktualne situacije s bolešću COVID-19 koja zauzima veliki dio u domaćem i svjetskom medijskom prostoru. Cilj je rada provjeriti, odnosno definirati na koji su način čitatelji i javnost informirani o pojmu lažnih vijesti. Metoda istraživanja provedena u radu jest anketni upitnik na slučajnom uzorku od 56 ispitanika kojim se dolazi do podataka o svjesnosti ispitanika o pojmu lažnih vijesti, koliku vjerodostojnost ispitanici daju vijestima iz internetskih izvora te procjeni mogu li ispitanici (čitatelji, javnost) pridonositi sprječavanju širenja lažnih vijesti. Rezultati su pokazali visoku percepciju i detekciju lažnih vijesti u elektroničkim publikacijama, ali izostaje korak kojim javnost prijavljuje lažne vijesti. Upravo taj korak predstavlja dio rješenja jer pojedinac, odnosno krajnji korisnik dio je komunikacijskog procesa, a s današnjom tehnologijom i internetom ima mogućnost dvosmjerne komunikacije. Edukacijom, osvještavanjem i boljom promocijom takve inicijative pojedinac može postati aktivni sudionik sprječavanja širenja lažnih vijesti. Daljnja istraživanja mogu se provoditi o tome kako implementirati naprednija rješenja na razini države, tj. zakonskih okvira, obrazovnih ustanova, te na razini novinarske struke za osnaživanje medijske pismenosti. Odgovori na ova pitanja mogu doprinijeti jasnijoj informaciji o medijskoj pismenosti prosječnih čitatelja u Hrvatskoj te unaprijediti internetsku kulturu pojedinca.

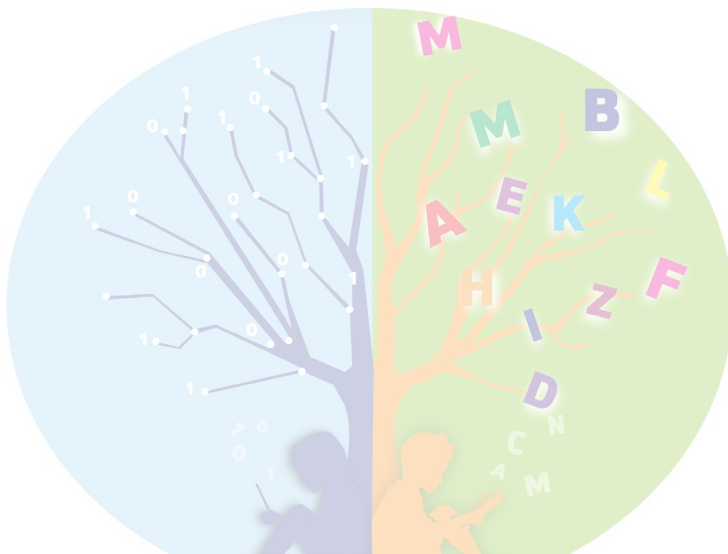
Ključne riječi: lažne vijesti, medijska pismenost, sprječavanje lažnih vijesti, COVID-19

Analysis of fake news in electronic publications during COVID-19 epidemic

With the advent of the pandemic and the occupation of the media space, large amounts of fake news appear. The research problem arises from the current situation with the COVID-19 pandemic, which occupies a

large part in the domestic and global media space. The aim of this paper is to check or define how readers and the public are informed about the concept of fake news. The research method conducted in the paper is a questionnaire on a random sample of 56 respondents, which provides data on respondents' awareness of the concept of fake news, how much are news credible in online sources, and assess whether respondents can contribute to preventing the spread of fake news. The results showed high perception and detection of fake news in electronic publications, but there is no step in which the public reports fake news. This step is part of the solution, because the individual is part of the communication process, and with today's technology and the Internet has the possibility of two-way communication. Through education, awareness and better promotion of such an initiative, an individual can become an active participant in preventing the spread of fake news. Further research can be conducted on how to implement improved solutions at the state level, ie legal frameworks, educational institutions, and at the level of the journalistic profession to strengthen media literacy. The answers to these questions can contribute to clearer information on media literacy of average readers in Croatia and improve the individual's Internet culture.

Keywords: fake news, media literacy, preventing fake news, COVID-19

Afektivni faktori u učenju stranoga jezika: strah od čitanja

Istraživanja ovladavanja materinskim i inim jezikom naglašavaju ulogu čitanja i čitalačke pismenosti kao ključnih kompetencija koje omogućavaju obrazovanje i zapošljavanje. Na čitanje na stranome jeziku utječu čitalačka sposobnost na materinskome jeziku, razina jezičnoga umijeća u stranome jeziku i individualne razlike. U socioedukacijskom modelu usvajanja drugoga jezika Gardner i MacIntyre (1993) razlikuju kognitivne i afektivne individualne faktore, a među afektivnim faktorima ističu i ulogu straha od stranoga jezika. Obično ga se definira kao strah koji osjećamo u situaciji u kojoj se koristimo stranim ili drugim jezikom, a koji proizlazi iz jedinstvenosti procesa ovladavanja inim jezikom (Gardner i MacIntyre, 1993; Horwitz, Horwitz i Cope, 1986). Rana istraživanja straha od čitanja na stranome jeziku potvrdila su da strah od čitanja na stranome jeziku valja smatrati zasebnim fenomenom odijeljenim od općega straha od stranoga jezika u razrednome okruženju (Saito, Horwitz, Garza, 1993). Rezultati su također pokazali da se razina straha razlikuje s obzirom na ciljni jezik te da je stoga potrebno provoditi specifična istraživanja straha od čitanja u pojedinim socioedukacijskim okruženjima.

Glavni je cilj istraživanja bio utvrditi razinu straha od čitanja među hrvatskim srednjoškolcima koji uče engleski i njemački jezik. Polazna hipoteza ovog istraživanja jest utvrđivanje razlike u razini straha od čitanja na engleskom i njemačkom jeziku u hrvatskom obrazovnom kontekstu. Sudionici istraživanja bili su učenici četvrtih razreda srednjih škola Dubrovačko-neretvanske županije (N = 139) koji su učili engleski kao prvi, a njemački kao drugi strani jezik.

Podatci su prikupljeni posebno konstruiranim mjernim instrumentom za potrebe ovog istraživanja, upitnikom o strahu od čitanja, čija su pouzdanost i valjanost utvrđeni statističkim postupcima. Rezultati istraživanja pokazali su da je razina straha od čitanja za oba jezika relativno niska, ali i da je razina straha za njemački viša nego za engleski. Time je potvrđena početna hipoteza i teorijska postavka o strahu od čitanja kao zasebnom fenomenu i važnom afektivnom faktoru u ovladavanju inim jezikom. Praktičan aspekt naših rezultata ogleda se u novom mjernom

instrumentu prilagođenom hrvatskom socioedukacijskom kontekstu s praktičnim primjenama za nastavnike koji poučavaju engleski i njemački jezik.

Ključne riječi: strah od čitanja na stranome jeziku, čitanje, engleski jezik, njemački jezik, mjerni instrument

Affective Factors in Foreign Language Learning: Reading Anxiety

Research in the fields of first language acquisition and second language acquisition (SLA) have emphasized the role of reading and reading literacy as the key competences for education and work. Reading in a foreign language is affected by first language reading ability, foreign language linguistic proficiency and individual differences. According to Gardner and MacIntyre (1993) and their socio-educational model of SLA the individual differences are divided into cognitive and affective factors, foreign language anxiety (FLA) being conceptualized as an important affective factor. FLA is anxiety associated with using the second or foreign language arising from the uniqueness of the language learning process (Gardner and MacIntyre, 1993; Horwitz, Horwitz and Cope, 1986).

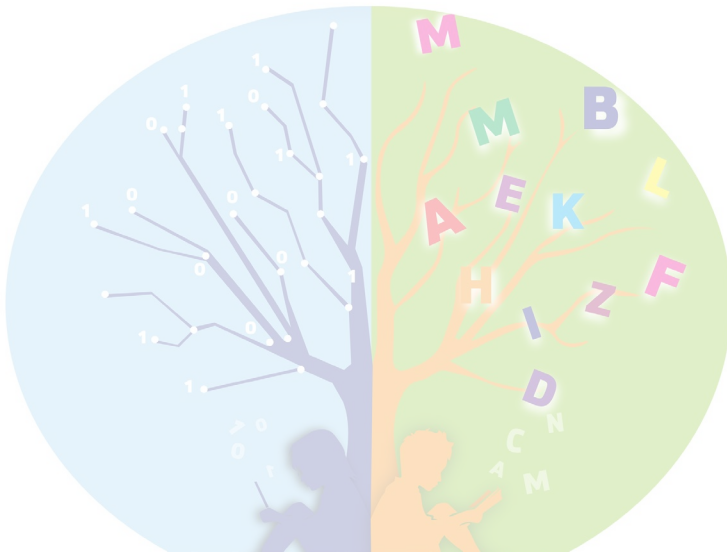
Early research into foreign language reading anxiety (FLRA) showed that FLRA could be distinguished from general foreign language classroom anxiety (Saito, Horwitz and Garza, 1993). The research findings indicated that levels of FLRA varied according to the target language and that future research should be done using specific instruments in specific socio-educational contexts. The main objective of the present study was to measure the levels of FLRA among Croatian high-school students learning English and German.

The study aimed to examine if there was a significant difference in students' FLRA in Croatian socio-educational context with reference to the target language. The participants were 139 fourth grade students from secondary schools in Dubrovnik-Neretva County, who learned English as their first and German as their second foreign language. Data were collected using a questionnaire specifically designed for the study. The validity and reliability of the new instrument employed in this research were confirmed.

The findings show that both English and German reading anxiety are low and that the level of German reading anxiety is higher than the level of English reading anxiety. The findings of the study confirm

the research hypothesis and the theoretical model in which FLRA is considered to be a specific and important affective factor in SLA. The practical implications of the study are that the new research instrument specific for the Croatian socio-educational context was developed and that English and German teachers in Croatia can benefit from the results of the study.

Keywords: foreign language reading anxiety, reading, English, German, research instrument

Recentni razvoj i implikacije nastajućeg okvira za politiku medijske pismenosti EU-a

Zbog sve većeg utjecaja novih medija i komunikacijskih platformi na svakodnevni život Europljana kreatori javnih politika EU-a prepoznali su potrebu za postupnim artikuliranjem okvira za politiku medijske pismenosti na razini Unije. Štoviše, namjera upravljanja pozitivnim i negativnim učincima novog medijskog krajolika u kontekstu Europske unije dodatno se intenzivirala u posljednje vrijeme zbog velike globalne krize uzrokovane pandemijom koronavirusa. Stoga ne iznenađuje što od početka novog tisućljeća medijska pismenost dobiva na važnosti kao nastajuće područje javnih politika EU-a u digitalnom dobu. S tim u vezi, pružajući pregled i analizu pristupa EU-a na području promicanja medijske pismenosti, glavni cilj ovog rada jest upozoriti na recentni razvoj i trenutne implikacije nastajućeg „okvira za politiku medijske pismenosti EU-a“ na razini provedbe. Kako bi se postigao ovaj cilj, bit će potrebno primijeniti kvalitativnu metodologiju za ovo istraživanje, odnosno osloniti se uglavnom na analizu sadržaja relevantnih primarnih (npr. zakonodavstvo EU-a) i sekundarnih izvora (npr. relevantna literatura) u sljedeća tri koraka. Naime, prvo će biti potrebno ponuditi opće uvide o tome kako institucije EU-a percipiraju i konceptualiziraju „medijsku pismenost“ (prema dokumentima EU-a) da bi se upozorilo na važnost ovog koncepta iz perspektive Europske unije. Drugo, pristupi EU-a u promicanju medijske pismenosti bit će predstavljeni kroz pregled i analizu pravnih instrumenata, inicijativa, projekata i drugih aktivnosti Europske unije koji čine „okvir za politiku medijske pismenosti EU-a“. Treće, analizom odabranih inicijativa EU-a na području promicanja medijske pismenosti (poput Europskog tjedna medijske pismenosti, Europske nagrade za medijsku pismenost) pružit će se širi uvid u njihove implikacije i učinkovitost na razini provedbe. U skladu s navedenim, rezultati ovog istraživanja pokazat će na koje načine i u kojoj mjeri predstavljeni pristupi EU-a doprinose promicanju medijske pismenosti u kontekstu Europske unije.

Ključne riječi: audiovizualna i medijska politika, Europska unija, medijska pismenost

Recent developments and implications of emerging EU policy framework for media literacy

Due to growing impact of the new media and communication platforms on everyday lives of the Europeans, the EU policy-makers have recognized a necessity to gradually articulate the policy framework for media literacy at the EU level. Likewise, this intention to manage both positive and negative effects of new media landscape in the EU context has intensified even more in recent times of major global crisis caused by the Coronavirus pandemic. For these reasons it is not surprising that ever since the beginning of the new millennia media literacy is gaining importance as an emerging EU policy field in the digital age. In this regard, by providing a review and analysis of the EU approaches in the field of promoting media literacy, the main aim of this paper is to point at recent developments and current implications of the emerging “EU policy framework for media literacy” at the level of implementation.

However, to reach this aim it will be necessary to apply qualitative methodology to this inquiry, that is, to rely mostly upon the content analysis of relevant primary (e.g. EU legislation) and secondary sources (e.g. relevant literature) in three subsequent steps. Therefore, firstly it will be needed to offer general views about how the EU institutions perceive and conceptualize “media literacy” (i.e. according to EU documents) in order to indicate significance of this notion from the EU perspective. Secondly, the EU approaches in the field of promoting media literacy will be presented by providing a review and analysis of the EU legal instruments, initiatives, project and other actions which constitute “the EU policy framework for media literacy”. Thirdly, by analyzing selected EU actions in the field of promoting media literacy (e.g. European Media Literacy Week, European Media Literacy Awards), broader insights will be obtained about their implications and effectiveness at the level of implementation. Accordingly, the results of this inquiry shall indicate in what ways and to what extent are presented EU approaches contributing to promotion of media literacy in the EU context.

Keywords: audiovisual and media policy, European Union, media literacy

Katarina FRANJO

Osnovna škola prof. Franje Viktora Šignjara, Sveučilište Sjever

U obranu učeničkoga čitanja – knjiga kao izbor ili naredba

Rad se detaljno bavi medijsko-društvenom problematikom učeničkoga nečitanja. Na temelju iskustva u radu s učenicima postavljena je hipoteza da učenici čitaju knjige, a potvrđena je rezultatima usporednih istraživanja provedenih u određenim vremenskim intervalima. Primarno je istraživanje provedeno u nastavnoj godini 2018./2019. sa zagrebačkim i virovskim učenicima viših razreda osnovne škole. Rezultati ankete pokazali su da učenici radije čitaju tiskanu knjigu od elektroničke, ako su motivirani onda i posežu za knjigom kao svojim izborom te da više čitaju učenici seoske škole. Istraživanje koje je pak provedeno s učiteljicama nižih razreda virovske osnovne škole i učiteljicama Hrvatskoga jezika u istoj školi pokazuje kako učenici čitaju, a kao dokaz navode se brojke koje pokazuju koliko knjiga prosječno pročita učenik u jednoj nastavnoj godini. Ovim radom dokazano je da uvriježeno stajalište o potpunom gubitku interesa mladih za tiskanu knjigu i njihovu nečitanju nema utemeljenja te je važno tko i kako knjigu prezentira kako bi ju mladi čitatelj pročitao.

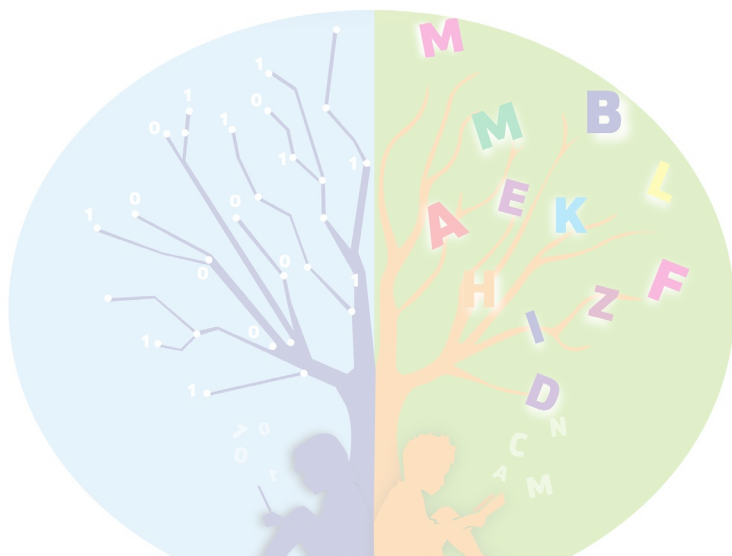
Ključne riječi: čitanje, e-knjiga, tiskana knjiga, lektira, obrazovni sustav

In defense of students' reading habits – book as a choice or a command

The paper deals in detail with the media and social issues of student non-reading. Based on the experience of working with students, the hypothesis was set that students read books, and it was confirmed by the results of comparative research conducted at certain time intervals. Primary research is the one conducted in the academic year 2018/2019 with upper elementary students from Zagreb and Virje. The results have shown that students prefer reading a printed book to an electronic one, if they are motivated then they reach for the book as their choice and that students from rural schools read more. The research, which was conducted with lower primary school teachers in Virje and Croatian language teachers from the same school, also proves that students read,

and as evidence, figures show how many books a student reads on average in one school year. This paper proves that the established view of the complete loss of interest of young people in the printed book, and their non-reading, has no foundation and it is important who and how presents the book so that the young reader reads it.

Keywords: reading, students, e-book, printed book, home reading, education system

Filip GALOVIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište

Osobitosti govora Podravske Podgajaca u kraćim tekstovima Marije Znika

Mnoga su djela hrvatske dijalektalne književnosti iznimno važna, kako s aspekta književnosti tako i s aspekta dijalektologije. Hrvatska jezikoslovka Marija Znika u novije je vrijeme napisala više veoma interesantnih kraćih tekstova svojim domaćim govorom – govorom Podravske Podgajaca – koji oslikavaju nekadašnji život u tome naselju. Riječ je o govoru koji se u dijalektološkoj literaturi pridružuje staroškavskom slavonskom dijalektu, njegovu podravskom poddijalektu. U radu se izdvajaju i analiziraju jezične osobitosti Znikinih kraćih tekstova koji umnogome mogu poslužiti u spoznavanju činjenica toga mjesnoga govora, ali i promiču podgajacki govor i pridonose njegovu očuvanju.

Ključne riječi: slavonski dijalekt, govor Podravske Podgajaca, podravski poddijalekt, Marija Znika, dijalektalna književnost

Local speech particularities of Podravski Podgajci in Marija Znika's shorter texts

There are numerous extremely important texts in Croatian dialectal literature, both from the aspect of literature and from the aspect of dialectology. Croatian linguist Marija Znika has recently written a number of interesting short texts in her native dialect – the dialect of Podravski Podgajci – that reflect life as it once was in that village. This is the speech that dialectological literature connects to the Old Štokavian Slavonian dialect, its subdialect from Podravina. The paper singles out and analyzes the language particularities of Znika's shorter texts that can be used to gather facts about that local speech, but that also promote the speech of Podgajci and contribute to its preservation.

Keywords: Slavonian dialect, local speech of Podravski Podgajci, subdialect of Podravina, Marija Znika, dialectal literature

Čitanje u svrhu razvijanja kritičkoga mišljenja

U digitalnom dobu, kada su naši životi uvelike ovisni o raznim platformama i društvenim mrežama, ono na što posebno treba pripaziti jest nezaustavljivo širenje lažnih vijesti, nekritički pisanih članaka te mamaca za klikanje.

Kako prepoznati navedene opasnosti i smanjiti mogućnost da se postane žrtvom konzumerističkog sistema? Informacije su, kao i sve ostalo, roba. Osobito se to odnosi na informacije o čemu nam svjedoči i samo postojanje interneta kao mjesta na kojemu se pronalaze i razmjenjuju prvenstveno informacije. Da informacija nije toliko tražena, internet ne bi dosegao toliko uspjeh. Štoviše, to se više ni ne može zvati *samo* uspjehom. Internet je nešto što se naprosto utkalo u način života suvremenog čovjeka koji više ni ne može zamisliti život bez njega, kao što ne možemo zamisliti ni buduće generacije koje se ne bi služile internetom. Nove generacije treba odgajati tako da budu itekako svjesni *prokletstva* interneta koje uvijek *igra* na mentalnu lijenost. Dakle, tko je misaono ljenji i manje osviješten, taj će (naj)vjerojatnije postati žrtvom sistema. Stoga treba uvijek nanovo nove generacije osvještavati i upozoravati na potrebu (prvenstveno) samorefleksije, a zatim i razvitka vlastitoga načina mišljenja. Čitanje, kako klasičnih tekstova na papiru tako i digitalno obrađenih informacija, može poslužiti kao metoda za razvitak kritičkoga mišljenja. U ovom ćemo se izlaganju fokusirati na nekoliko metoda za podučavanje kritičkog mišljenja čitanjem. Jedna od metoda bit će usmjerena na karakterizaciju likova (u lektiri ili nekom drugom proznom tekstu s kojim se susreću učenici ili studenti) te na to kako pomoću književnih likova promijeniti perspektivu i primijetiti vlastite kognitivne predrasude, ali i one koje imaju književni likovi. Upozorit ćemo i na neke opasnosti koje se kriju u filozofskim tekstovima. Ostale metode koje ćemo ukratko obraditi odnose se na opasnosti digitalnih tekstova koje smo već spomenule u uvodu. Dakle, kako prepoznati lažne vijesti, kako prepoznati loše napisan članak i kako prepoznati naslove koji su zapravo samo mamci za klikove, dok je sadržaj koji se krije iza njih ili potpuno nepovezan sa samim naslovom ili prezentiran površno i nedorečeno.

Ključne riječi: nekritičko čitanje, tehnike čitanja, kritičko razmišljanje

Reading for the purpose of developing critical thinking

In the digital age, when our lives are heavily dependent on various platforms and social networks, what needs special attention is the unstoppable spread of fake news, non-critically written articles and click-bates.

How to recognize these dangers and reduce the possibility of becoming a victim of the consumeristic system? Information is, like everything else, a merchandise. Today, information is almost the most wanted merchandise, as evidenced by the very existence of the Internet as a place where information is found and exchanged. If information was not so sought-after, the Internet would not have achieved so much success. Moreover, it can no longer be called *just* a success. The Internet is something that is simply woven into the way of life of modern man, who can no longer even imagine life without it, just as he cannot imagine future generations who would not use the Internet. But, as in everything, the medal has two sides. There are as many blessings as there are curses. New generations need to be brought up to be fully aware of the curse of the internet that always counts on mental laziness. So, one that is mentally lazy and less aware, will (most) likely become a victim of the system. Therefore, new generations should always be made aware and warned of the need for (primarily) self-reflection, and then the development of their own way of thinking.

Reading both classical texts on paper, and digitally processed information can serve as a method for developing critical thinking. In this presentation, we will therefore focus on several methods for teaching critical thinking through reading. One of the methods will be focused on characterization of characters (in required reading, or some other prose text encountered by pupils or students). On how to change perspective with the help of literary characters, and notice your own cognitive prejudices, but also those of literary characters. We will also point out some of the dangers that lie in philosophical texts. Other methods that we will briefly address relate to the dangers of digital texts that we have already mentioned in the introduction. So, how to recognize fake news, how to recognize a poorly written article, and how to recognize headlines that are actually just clicks-bates, while the content behind them is either completely unrelated to the headline or presented superficially and vaguely.

Keywords: uncritical reading, reading techniques, critical thinking

Digitalna kultura i odgoj kroz prizmu geštalt-pedagogije

Obrazovanje, kao i odgoj, ima osebujnu funkciju njegovati, formirati i motivirati one za čiji je razvoj odgovorno opremajući ih za vlastite izazove i izazove svijeta. Odgoj je utemeljen na vrijednostima koje predstavljaju ciljeve i/ili ideale, odnosno krajnje svrhe ljudskih nastojanja.

Oživljavanje interesa za etiku i obrazovanje danas nužno je upravo zbog zajedničke i sveobuhvatne brige za svijet. Tehnološki napredak produbljuje potrebu za etičkom osviještenošću upravo zbog povećanog potencijala za dobro i loše. Dok postmoderna društva današnjice karakterizira pluralizam vrijednosti i standarda, opaža se promjena progresivnog slabljenja tradicionalnih društvenih veza i obaveza te s druge strane rast osobne autonomije, pri čemu je eksperimentiranje vlastitim životom dio moralnog izbora.

Kontekstualno čitanje *Biblije*, koje geštaltističkim pristupom, jednom od struja humanističke pedagogije čiji holistički pristup odgoju obogaćuje i redefinira iskustvo pročitano, otvara biblijske priče dubljem i širem razumijevanju osobito adolescenata u procesu obrazovanja i formiranja identiteta. Dijaloški odnos kojem se teži ostvaruje se religijsko-pedagoškim pristupom biblijskoj tematici. Kako geštalt-pedagogiju više od svega zanima proces, u tom smislu svi su ciljevi podređeni cjeloživotnom procesu osobnog rasta pojedinca, pri čemu svojevrsni stvaralački pristupi mogu potaknuti na različite aktivnosti, a pomoću kojih se obrađuje i doživljava sadržaje učenja (u ovom slučaju biblijske) te potiče i produbljuje razvoj osobnosti svih koji sudjeluju u procesu.

Učenje koje se temelji na uzoru omogućuje suočavanje s konkretnim situacijama i njihovo doživljavanje. Pri tome kršćanska geštalt-pedagogija proizlazi iz uvjerenja kako shvaćanje i produbljivanje sadržaja ne ovisi samo o stručno-pedagoškim sposobnostima, već i o cjelovitoj osobnosti onoga koji poučava pri čemu za svoju odgojnu osnovu koristi *Bibliju* i njezine priče te suvremenom interpretacijom i uživljavanjem u biblijske osobe, odnose i njihove sudbine razbija tradicionalno dogmatsko razumijevanje djelujući bezvremenski. Svojom pedagoškom aplikacijom i cjelovitim pristupom kršćanska geštalt-pedagogija mogla bi pridonijeti kvaliteti naviještanja u okviru kateheze, kako župne tako i školske,

i tamo gdje je to izvedivo i omogućeno jer pojedincu ne želi tek posredovati distancirano, kognitivno religiozno znanje, već nastoji dobiveno znanje upotrijebiti u osobnom razvoju i napredovanju u svrhu čega se služi promišljenim, senzibiliziranim i kreativnim gestalt-metodama, kad odnosi i sudbine biblijskih likova, koji nipošto nisu zastarjeli, već naprotiv aktualni, pomažu u rješavanju današnjih odnosa.

Ključne riječi: odgoj, tehnološki napredak, biblijska priča, gestalt-pedagogija

Digital culture and education through gestalt pedagogy

Education, as well as upbringing, has a peculiar function to nurture, form and motivate those for whose development is responsible, equipping them for their own challenges and the challenges of the world. Upbringing is based on values that represent the goals and/or ideals, therefore the ultimate purpose of human endeavours. Reviving interest in ethics and education today is precisely necessarily because of the shared and comprehensive care for the world. Technological advances incur the need for ethical awareness precisely because of the increased potential for good and bad. While the postmodern societies of today are characterized by pluralism of values and standards, a change in the progressive weakening of traditional social bonds and obligations is observed, and on the other hand, the growth of personal autonomy, where experimentation with one's own life is part of moral choice.

Contextual reading of the Bible, which is through a gestaltsist approach, one of the currents of humanistic pedagogy, whose holistic approach is upbringing, enriches and redefines the experience of being read, opens biblical stories to a deeper and broader understanding of especially adolescents in the process of education and identity formation. The dialogue relationship to which it aspires is achieved through a religiously pedagogical approach to the biblical theme. Since gestalt pedagogy is more interested in the process than anything else, in this sense all goals are subordinate to the lifelong process of personal growth of the individual, whereby a kind of creative approaches can encourage different activities, through which learning content is processed and experienced (in this case biblical) and encourages and deepens the development of the personality of all those involved in the process.

Modelled learning allows you to face and experience specific situations. In doing so, Christian gestalt pedagogy stems from the belief that under-

standing and deepening content depends not only on professional-pedagogical abilities, but also on the complete personality of the one who teaches, whereby he uses the Bible and its stories for his educational basis, and with modern interpretation and indulgence in biblical persons, relationships and their destinies, he breaks the traditional dogmatic understanding by acting timelessly. With its pedagogical application and holistic approach, Christian gestalt pedagogy could contribute to the quality of proclamation within the framework of catechesis, both parish and school and where feasible and possible, as it does not want to mediate distanced, cognitive religious knowledge to the individual, but seeks to use the knowledge obtained in personal development and advancement for the purpose of which it uses thoughtful. Sensitized and creative gestalt methods, when they relate and the fates of biblical characters, which are by no means obsolete, but on the contrary topical, helps to resolve today's relationships.

Keywords: education, technological progress, biblical story, gestalt pedagogy

Čitanje na stranom jeziku u digitalnom okruženju

Čitanje je temeljna generička intelektualna vještina nužna za uspješno djelovanje u suvremenom svijetu (Kolić Vehovec, 2013), a smatra se i jednim od značajnijih čimbenika koji utječu na uspjeh u učenju na svim razinama obrazovanja (Mikulec, 2016). Osim u komunikacijskim situacijama na materinskom jeziku ova jezična djelatnost iznimno je važna i u procesu ovladavanja inim jezikom i stjecanja komunikacijske kompetencije na stranom jeziku. Razlike između čitanja na materinskom jeziku i čitanja na stranom jeziku najčešće se očituju kroz razlike vezane za jezik i procesiranje jezika, individualne i iskustvene razlike te društvene, kulturalne i institucionalne razlike (Grabe i Stoller, 2002). Čitanje u digitalnom okruženju na stranom jeziku predstavlja posebni izazov, ali i otvara nove mogućnosti razvoja jezične sposobnosti. Dosadašnja istraživanja pokazuju da digitalno okruženje utječe na sve tri sastavnice čitanja, a to su tekst, zadatak i čitatelj (Singer i Alexander, 2017) te da razumijevanje digitalnih tekstova zahtijeva posjedovanje različitih, a ponekad i dodatnih, vještina i strategija (Coiro, 2011; Leu i dr., 2013). U tom smislu, strategije čitanja u digitalnom okruženju, kao svjesni postupci kojima čitatelji nastoje unaprijediti razumijevanje teksta, uključuju, primjerice, globalne strategije, strategije rješavanja problema, potporne strategije i strategije koje uključuju informacijsku pismenost (Anderson, 2003; Li, 2020).

Kako bi se rasvijetlila ova tema u nacionalnom kontekstu, cilj je rada ispitati čitateljske navike i strategije čitanja hrvatskih učenika stranih jezika u digitalnom okruženju. Također želimo ispitati moguću ulogu čimbenika poput prirode stranoga jezika i percipirane razine znanja čitatelja pri odabiru i učestalosti uporabe strategija. Ispitanici su studenti francuskog i studenti španjolskog jezika na Odsjeku za romanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija.

Za prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka koristio se online upitnik koji, između ostaloga, uključuje i čestice SLORSI skale (Li, 2020) kojom se mjeri uporaba strategija čitanja u digitalnom okruženju u kontekstu inoga jezika. Rezultati mogu poslužiti kao smjernica

za buduća istraživanja u domaćem kontekstu kao i podloga za unapređenje nastavne prakse na sveučilišnoj razini.

Ključne riječi: čitanje na stranom jeziku, digitalno okruženje, strategije čitanja u digitalnom okruženju

Reading in a foreign language in the digital environment

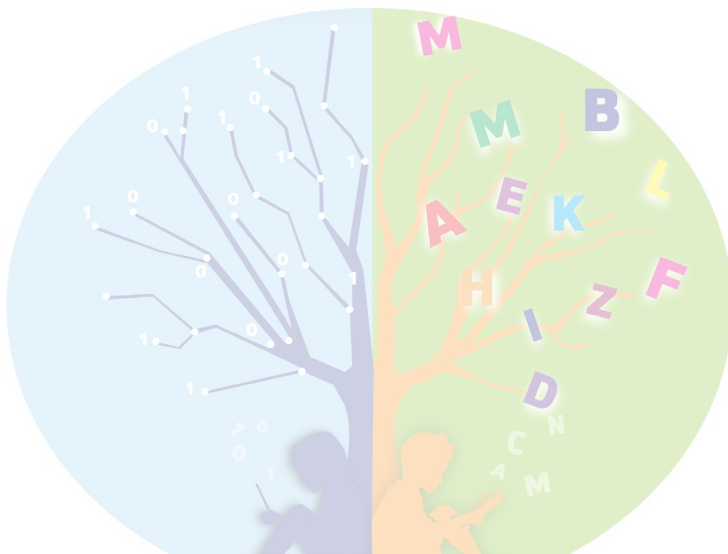
Reading is a basic generic intellectual skill required for successful participation in the modern world (Kolić Vehovec, 2013). It is considered as one of the most important factors contributing to successful learning at all educational levels as well (Mikulec, 2016). In addition to communication situations in the mother tongue, this language skill plays an important role in the second language acquisition process and communicative competence development in a foreign language. Differences between reading in a mother language and reading in a foreign language mostly imply differences related to language and language processing, individual and experiential differences as well as social, cultural and institutional differences (Grabe and Stoller, 2002). Reading in a foreign language in a digital environment presents a new challenge but also opens new possibilities in developing foreign language proficiency. So far, the research has shown that the digital environment impacts all three reading components, i. e. the text, the task and the reader (Singer i Alexander, 2017), and that digital text comprehension requires different, sometimes even additional, skills and strategies (Coiro, 2011; Leu et al., 2013). In that sense, digital reading strategies, as conscious actions of readers aimed at enhancing text comprehension, include, for example, global strategies, problem solving strategies, support strategies or information literacy strategies (Anderson, 2003; Li, 2020).

In order to shed some light on this subject in the national context, the aim of our paper is to examine reading habits and reading strategies of Croatian foreign languages learners in the digital environment. We would also like to examine a possible role of factors such as the nature of the language itself and the readers' perceived proficiency level in the strategy selection and frequency of their use. The study participants are undergraduate and graduate students of French and students of Spanish at the Department of Romance languages at the Faculty of Philosophy in Zagreb.

Quantitative and qualitative data are gathered by means of an online

survey which, among other, includes the items of the SLORSI scale (Li, 2020) used to measure the use of digital reading strategies in the second language context. The obtained results may direct future research in the field in the national context or serve as a basis for enhancement of teaching practice at the university level.

Keywords: reading in a foreign language, digital environment, digital reading strategies

Dunja JUTRONIĆ

Filozofski fakultet u Splitu

Splitski čakavski Miljenka Smoje i Đermana Ćiće Senjanovića

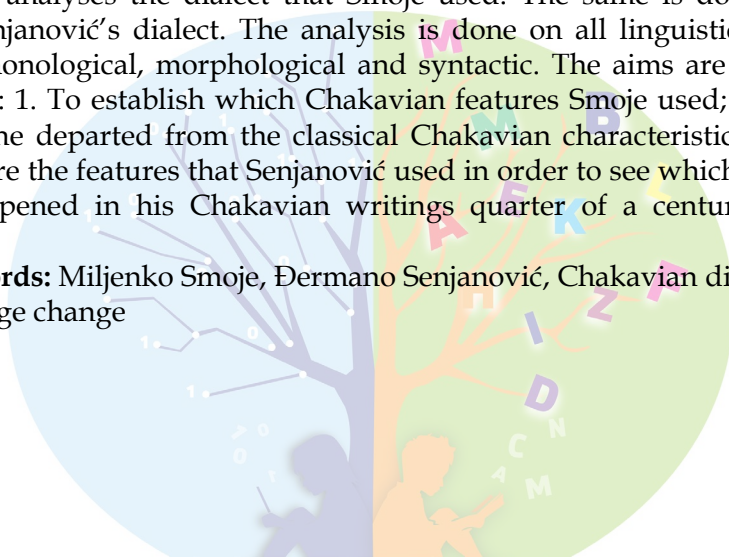
Miljenko Smoje, legendarni splitski čakavski kroničar, rođen je 1923. Đermano Ćiće Senjanović kao njegov nasljednik, novinar i pisac, rođen je 26 godina kasnije, tj. 1949. U prilogu se analizira jezik kojim je pisao Miljenko Smoje, a isto tako i jezik Đermana Senjanovića. Analiza je provedena na svih jezičnim razinama: fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj. Svrha je analize ustanoviti sljedeće: 1. Kakvom je čakavštinom pisao Smoje; 2. Gdje i u kolikoj mjeri dolazi do odstupanja od čakavskih karakteristika; 3. Smojin se jezik uspoređuje s jezikom kojim je pisao Senjanović kako bismo ustanovili do kojih je promjena došlo (četvrt stoljeća kasnije) u njegovim čakavskim tekstovima.

Ključne riječi: Miljenko Smoje, Đermano Senjanović, čakavski dijalekt, jezične promjene

Miljenko Smoje's and Đermano Ćiće Senjanović's Split Chakavian Dialect

Miljenko Smoje, the legendary Split writer and chronicler who wrote in Chakavian dialect, was born in 1923. Đermano Ćiće Senjanović, his follower journalist, was born twenty-six years later, in 1949. The author analyses the dialect that Smoje used. The same is done with the Senjanović's dialect. The analysis is done on all linguistic levels, i. e. phonological, morphological and syntactic. The aims are the following: 1. To establish which Chakavian features Smoje used; 2. How much he departed from the classical Chakavian characteristics; 3. To compare the features that Senjanović used in order to see which changes happened in his Chakavian writings quarter of a century later.

Keywords: Miljenko Smoje, Đermano Senjanović, Chakavian dialect, language change

Inkluzivna dječja književnost – put k empatiji

Iako je u svijetu sve veći broj književnih djela koja govore o djeci s posebnim potrebama, na Balkanu to i dalje nije slučaj. Stoga u takvoj kulturnoj klimi posebno treba istaknuti knjige koje na umjetnički vrijedan način skreću pozornost na spomenutu, marginaliziranu grupu djece. Budući da živimo u eri multimodalnosti, kao posebno moćan medij ističu se slikovnice koje sinergijom teksta i slike ostvaruju poseban efekt na recipijente. U radu se analizom do sada neprevedenih slikovnica koje govore o djeci u invalidskim kolicima, slijepoj djeci, djeci s autizmom, deformitetima lica, o djeci s cerebralnom paralizom, Downovim sindromom i dr. promišlja o fenomenu inkluzivne književnosti za djecu sa stajališta teorije uma kao kognitivne sposobnosti da se razumiju tuđe misli, osjećanja, želje. Budući da je sposobnost „čitanja tuđih misli“ stečena, a ne, kako dokazuje razvojna psihologija, urođena, u radu zastupamo tezu da čitanje književnih djela koja govore o djeci s posebnim potrebama može produbiti razumijevanje mladih čitatelja i voditi k empatičnijem ponašanju prema takvoj djeci. Također, u radu se skreće pozornost na one aspekte kognitivne naratologije koji se tiču emocionalnog diskursa u narativnom kontekstu, odnosno načina na koji emocionalni odgovor povezuje pripovijedanje (tekstualno i vizualno) i interpretaciju priča.

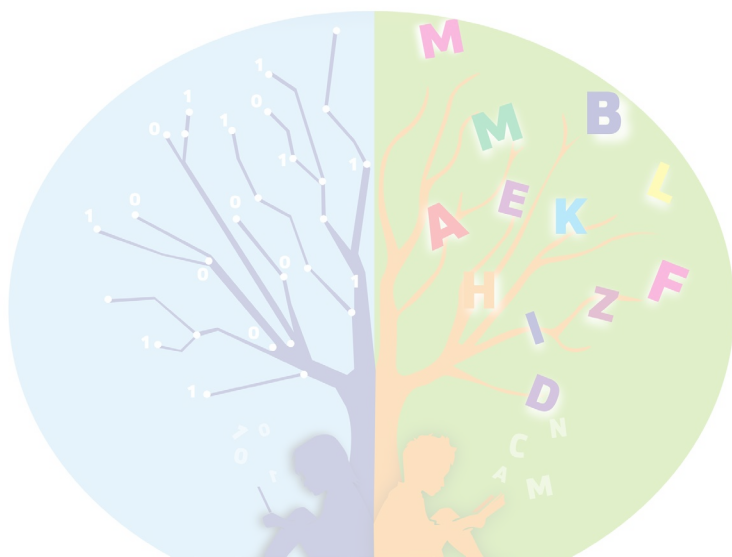
Ključne riječi: inkluzivna dječja književnost, slikovnica, teorija uma, kognitivna naratologija

Inclusive Children's Literature – The Path to Empathy

Although there is growing literature worldwide about children with special needs, that is still not the case in the Balkans. Therefore in such a cultural climate, we should point out the artistically valuable books which draw attention to the aforementioned, marginalized group of children. Since we live in the multimodality era, an especially powerful media are picture books which use the synergy of text and pictures to impress upon the recipients. In the paper, by analyzing a number of so

far untranslated picture books about children in wheelchairs, blind children, children with autism, face deformities, children with cerebral palsy, Down syndrome, etc, we speak about the phenomenon of inclusive literature for children from the standpoint of the theory of the mind as cognitive ability to understand other people's thoughts, feelings, wishes. Since the ability of „reading someone's mind“ is acquired, rather than innate, as it is proven by developmental psychology, in the paper we argue that reading the literary works about children with special needs, can bring about deeper understanding in young readers and lead to more emphatic behaviour towards such children. Also, in the paper we draw attention to the aspects of cognitive narratology which deal with emotional discourse in narrative context, and the way in which the emotional response connects the story telling (both textual and visual) and the interpretation of the stories.

Keywords: inclusive children's literature, picture book, theory of the mind, cognitive narratology

Marko KARDUM, Sandro SKANSI

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Kako čitati s razumijevanjem – uloga vjerojatnosti u kritičkom mišljenju i čitanju

Ubrzanim napretkom tehnologije i svojevrsnom transformacijom izvora informiranja u dominantno digitalne oblike, suvremeni je čitatelj izložen radikalnom povećanju broja tekstova od kojih su mnogi (ne)intencionalno intonirani senzacionalistički, s implicitnim ili eksplicitnim navođenjem čitatelja na određene zaključke. Sama promjena izvora u digitalni i uvijek dostupni oblik ne podrazumijeva da su takvi tekstovi nužno slabije kvalitete od tradicionalnih, pisanih izvora, ali učestalost njihova produciranja, njihova stalna dostupnost, kao i senzacionalistički karakter zbog tzv. *click-bait* koncepta kojim se pokušava privući potencijalno zainteresirane oglašivače, razlozi su zbog kojih je kod čitatelja potrebno razviti sposobnost kritičkog mišljenja kao preduvjeta kritičkog čitanja, barem ako se uistinu želi zadržati mogućnost valjanog zaključivanja na temelju dostupnih informacija. Provjera relevantnosti i istinitosti informacija, kao i pouzdanosti izvora, također predstavlja vještinu potrebnu za razvoj kritičkog čitanja, ali ovdje će naglasak ipak biti na analizi vještine kritičkog mišljenja koje ćemo odrediti kao refleksiju koju specificiraju odbacivanje nelogičnosti i neutemeljenosti te razvoj konzistentnosti i valjanosti koje, u konačnici, vode poboljšanju onih sposobnosti koje se gotovo konsenzusom smatraju ključnima u naprednom društvu – unaprjeđenje i primjena logičkog zaključivanja te pospješivanje komuniciranja i razumijevanja na temelju objektivno važećih normi. U toj ćemo analizi koristiti ulogu vjerojatnosti i dva pristupa razumijevanja vjerojatnosti – Bayesovo i frekvencijalističko razumijevanje vjerojatnosti – kao temelja zaključivanja prema dostupnim informacijama, a s obzirom na neke aktualne primjere s kojima se čitatelji susreću, poput sveprisutnih medijskih napisa o bolesti COVID-19 ili mogućim kombinacijama protivnika hrvatske nogometne reprezentacije na Europskom nogometnom prvenstvu. Ti će nam primjeri prvenstveno poslužiti kako bismo pokazali da konzistentno izvođenje opravdanih zaključaka, barem onih koji se temelje na vjerojatnosti, odudaraju od onih koji su u tim slučajevima ponuđeni čitateljima. U konačnici, čak i ako se istinitima pokažu upravo one var-

ijante koje se kao sigurne ili izvjesne nude u takvim tekstovima, pokazuje se i da čitateljevo znanje o (ne)pouzdanosti takvog zaključivanja bitno doprinosi razvoju kritičkog mišljenja i čitanja.

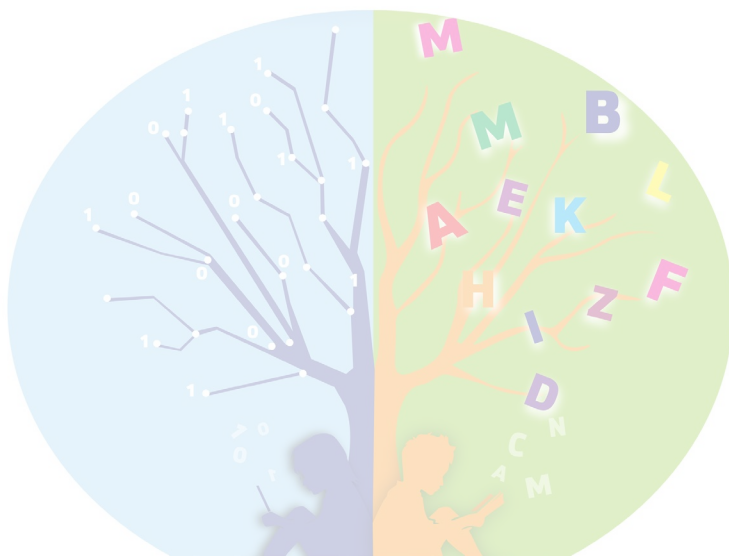
Ključne riječi: Bayes, frekvencionalizam, kritičko mišljenje, vjerojatnost

How to Read with Understanding – The Role of Probability in Critical Thinking and Reading

With the rapid progress of technology and a kind of transformation of information sources into predominantly digital forms, the contemporary reader is exposed to a radical increase in the number of texts, many of which are (un)intentionally recast as sensationalist, with an implicit or explicit steering of the reader towards the “discovery” of certain conclusions. This recasting of sources into the digital and readily available does not mean that such texts are necessarily of lower quality than traditional, written sources, but the frequency of their production, their constant availability, as well as the sensationalist character due to the so-called *click-bait* concept, which seeks to attract potentially interested advertisers, are the reasons why readers need to develop critical thinking skills as a prerequisite for critical reading, at least if one really wants to retain valid reasoning based on available information. Checking the relevance and accuracy of information, as well as the reliability of sources, constitutes an important skill needed to develop critical reading, with an emphasis on critical thinking skills. We will define critical thinking as a reflective rejection of illogicality and unfoundedness and the development of logical consistency and sound conclusions which, ultimately, lead to the improvement of those abilities that are considered by consensus to be the key in an advanced society - the improvement and application of logical reasoning and the promotion of communication and understanding based on objectively valid norms. In this analysis, we will use the role of probability and two approaches to understanding probability (Bayesian and frequentalist) as a basis for reasoning based on available information, given some current examples which readers may encounter, such as ubiquitous media reports on covid-19 or possible combinations of opponents of Croatian national football team at the European Football Championship. These examples will primarily serve to show that consistent derivation of reasonable conclusions, at least those based on probability, differs from those proposed or implied to

the readers in these cases. Ultimately, even if the variants offered in such texts prove to be true or certain, it is shown that the reader's knowledge of the (un)reliability of such a conclusion significantly contributes to the development of critical thinking and reading.

Keywords: Bayes, frequentism, critical thinking, probability

Slikovnicom do kulture čitanja djece rane dobi

Stjecanje čitateljske kulture razvojni je proces u kojem sudjeluju tri važna dionika. To su: dijete kao subjekt vlastitog razvoja, roditelj kao osnovni i najodgovorniji odgajatelj djeteta te knjižnica kao izvanobiteljska institucija koja je u posljednjem desetljeću transformirala svoju ulogu postavši tako važnim čimbenikom u razvoju kulture čitanja djece od najranije dobi. S namjerom da informiraju, promiču i obrazuju svoje korisnike, knjižnice su pokrenule brojne programe među kojima i program Gradske knjižnice Rijeka, naziva *Pssst... mala priča!*, djeci u drugoj i trećoj godini života i njihovim roditeljima. Pristup djeci i roditeljima utemeljen je na novoj paradigmi djetinjstva, odnosno spoznajama o djetetu i djetinjstvu kao procesu sukonstrucije i zajedničke participacije u određenom prostoru, vremenu i kulturi. Uz predstavljanje navedenog programa, kao primjera dobre prakse upotrebe slikovnice u razvoju kulture čitanja djece od najranije dobi, te strategija primjene slikovnice u razvoju kulture čitanja, rad uključuje pregled znanstvenoteorijskih spoznaja o slikovnici kao književno-likovnom umjetničkom djelu. S obzirom na to da se značenje slikovnice stvara u međudjelovanju tekstualne i likovne razine, naglasak je na tezi Smiljane Narančić Kovač prema kojoj, naratološki gledano, u slikovnici istu priču posreduju dva pripovjedača – jezični i slikovni – koji uspostavljaju dinamični dijalog, suprotstavljaju perspektive i daju određene pripovjedne informacije.

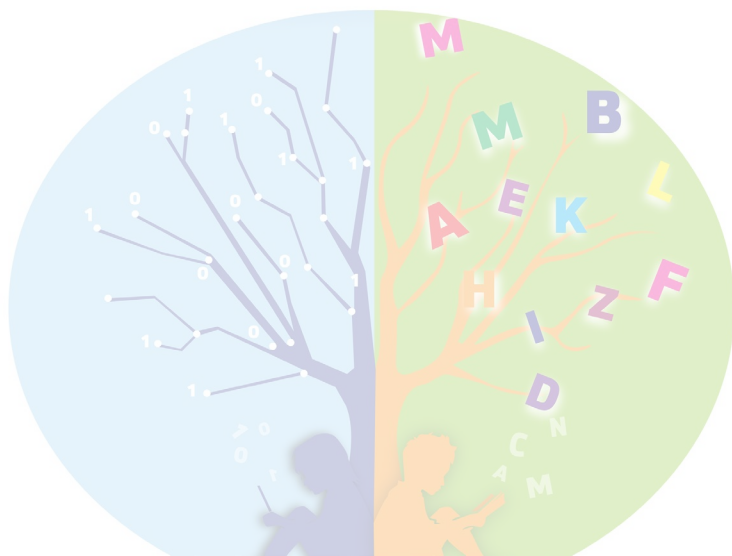
Ključne riječi: slikovnica, kultura čitanja, djeca rane dobi, knjižnica

With a picture book to the reading culture of the children early age

The acquisition of a reading culture is a developmental process involving three important factors. These are: the child as the subject of his or her own development, the parents as the child's fundamental and most responsible educators, and the library as an out-of-home institution that has changed its role in the last decade and become an important factor in the development of a reading culture from an early age. With the

intention of informing, encouraging, and educating their users, libraries have launched numerous programs, including the program of the City Library of Rijeka called *Pssst... little story!* which is aimed for children in their second and third years and their parents. The approach to children and parents is based on a new paradigm of childhood, i.e., knowledge about the child and childhood as a process of co-construction and joint participation in a specific space, time and culture. In addition to presenting the program as an example of good practice in the use of picture books in the development of children's reading culture from an early age and the strategy of using picture books in the development of reading culture, the paper includes an overview of scientific and theoretical findings about picture books as literary and artistic works of art. Given the fact that the meaning of the picture book emerges in the interplay of textual and pictorial levels, the focus is on Smiljana Narančić Kovač's thesis, according to which the picture book is narratologically mediated by two narrators – linguistic and pictorial – who establish a dynamic dialog, juxtapose perspectives, and provide certain narrative information.

Keywords: picture book, reading culture, children of early age, library

Kako „pročitati“ izgled prostora iz srednjovjekovnih isprava?

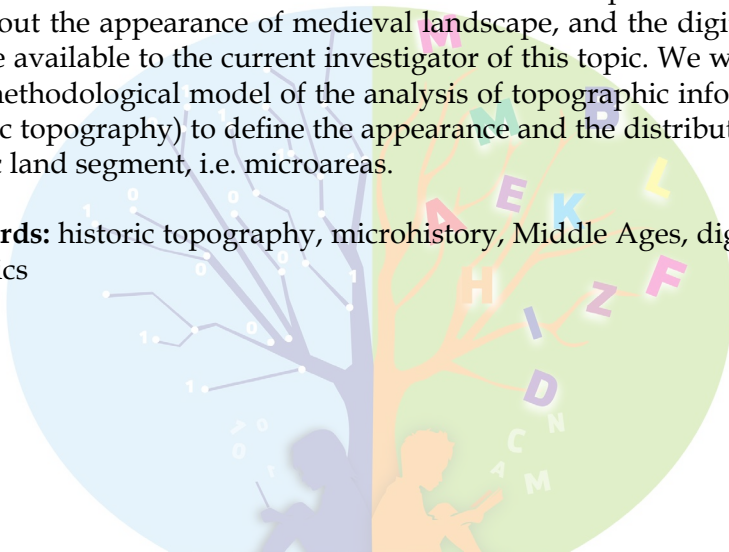
Istraživač prošlosti svoje sudove o prošloj zbilji poglavito bi trebao temeljiti na analizi sačuvanih povijesnih vrela te potom i na analizi postojećih historiografskih uradaka. U doba sve prisutne digitalizacije koja je donijela mnoštvo pozitivnog, poput široke dostupnosti e-knjiga, ali i digitaliziranih starijih i teško dostupnih historiografskih naslova, te još više digitaliziranog arhivskog gradiva, postavlja se pitanje izazova čitanja poglavito latinskih srednjovjekovnih isprava, tj. pitanje koje vještine čitanja istraživač toga povijesnog razdoblja treba poznavati. Jedan od ključnih elemenata prošle zbilje svakako je bio prostor koji ne samo da je oblikovao svakodnevnicu pojedinaca koji su na njemu živjeli već su prirodne osobine nekoga prostora uvelike oblikovale povijesni razvoj stanovništva koje je na njemu živjelo. Kako za srednjovjekovno razdoblje uglavnom ne postoje kartografski ili slični izvori koji bi svjedočili o izgledu, tj. topografiji hrvatskih povijesnih prostora u to doba, i to posebice prostora srednjovjekovne Slavonije, istraživač svoju pažnju treba usmjeriti prema razmjerno velikom korpusu sačuvanih vrela koja svjedoče o tome razdoblju. Riječ je poglavito o diplomatskim spisima, tj. različitim vladarskim, banskim ili kaptolskim ispravama. Velik broj tih spisa različiti su dokumenti koji svjedoče o darovanju i kupoprodaji različitih zemljišnih čestica te se pri tome vrlo često u takvim spisima nalaze opisi granica predmetnog posjeda (reambulatio), koji pak donose brojne topografske podatke. U tom smislu u izlaganju će se postaviti pitanje koje vještine čitanja istraživač izgleda srednjovjekovnog prostora treba posjedovati, potom koji su to tekstualni elementi srednjovjekovnih isprava koji nude informacije o izgledu srednjovjekovnog prostora te koja postojeća digitalna pomagala istraživač takve tematike ima na raspolaganju, tj. predstaviti će se metodološki obrazac analize topografskih informacija (povijesna topografija) s ciljem definiranja izgleda i rasprostiranja točno određene zemljišne čestice, tj. mikroprostora.

Ključne riječi: povijesna topografija, mikropovijest, srednji vijek, digitalna humanistika, vještina čitanja

“Reading” the appearance of space from medieval documents

A researcher of the past should base his views regarding the past reality on the analysis of the preserved historical sources and on the analysis of the existing historiographic sources. At the time of all-present digitalization that was positive in many ways, for example, wide accessibility of e-books as well as digitized older and hard-to-come-by historiographic titles and even more digitized archive materials, one is faced with the question of reading challenges, particularly of reading medieval documents written in Latin, i.e. the question which skills must a researcher of that time period possess. One of the key elements of the past reality is definitely the space which not only formed the everyday existence of an individual who lived in it, but the natural characteristics of a space contributed greatly to the historic development of the population which inhabited it. Since there are very few maps or similar sources for the medieval period to testify about the appearance, i.e. topography of Croatian historic landscapes at that time (that is particularly true of the area of medieval Slavonia), the researcher should focus their attention on a relatively large amount of preserved sources from that period, mostly diplomatic documents, i.e. various kingly, princely, or church documents. A large number of such documents testify about gift giving or the sale and purchase of different lands, and such documents frequently contain the description of the boundaries of the said estate (reambulatio), that provide us with numerous topographic information. In our lecture, we will ask the question regarding the reading skills which an investigator of the appearance of medieval landscape must have, what are the textual elements of medieval documents that provide information about the appearance of medieval landscape, and the digital tools that are available to the current investigator of this topic. We will present a methodological model of the analysis of topographic information (historic topography) to define the appearance and the distribution of a specific land segment, i.e. microareas.

Keywords: historic topography, microhistory, Middle Ages, digital humanities

Alen KLANČAR¹, Vjekoslava JURDANA²

Osnovna škola „Veli Vrh“¹, Fakultet za odgojno-obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli²

Načelo zavičajnosti – sjeme zavičajne autentičnosti: *Mali Učkarić* Viktora Cara Emina u razrednoj nastavi

Viktor Car Emin (1870. – 1963.) bio je hrvatski književnik, učitelj, publicist, preporoditelj istarskih Hrvata i tajnik Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru. Kao pripadnik druge generacije istarskih preporoditelja veći dio svog stvaralaštva objavljuje tijekom hrvatskog narodnog preporoda u Istri (druga polovica 19. st. i prva polovica 20. st.). Svojim djelovanjem borio se za opstanak hrvatskog bića i razvoja hrvatske književne riječi za djecu tijekom prevlasti talijanskog irendentizma. Godine 1909. pokrenuo je u Opatiji književni mjesečnik za djecu i mlade *Mladi Istranin. List za mladi svijet*, koji 1910. mijenja ime u *Mladi Hrvat*. Časopisi su imali veliki ulogu u odgoju i obrazovanju istarske djece te su uvelike doprinijeli zajednici istarskih Hrvata uz pomoć književnosti i dobrotvornog rada. Upravo to su temelji hrvatske dječje književnosti u Istri.

Početkom Prvog svjetskog rata objavljivanje časopisa prestalo je. Međutim 1922. Car Emin pokreće prilog *Mladi Istranin*, časopis za djecu, kao dio hrvatskog časopisa *Pučki prijatelj*. Ondje 1922. objavljuje pripovijest *Mali Učkarić* kojom prikazuje jaz između siromašne i dobrostojeće djece u onodobnom složenom političkom i socijalnom kontekstu života u Istri. Radi se o autorovu obraćanju mladim čitateljima u onodobnom vremenu i prostoru, ali je zbog svoje literarne vrijednosti pripovijest našla svoje mjesto u nastavnom planu i programu za više razrede osnovne škole. U tom okviru, gotovo 100 godina nakon prvotne objave, u nastavnoj godini 2020./2021., obilježenoj pandemijom koronavirusa, predstavljena je jednoj novoj, modernoj generaciji učenika. U ovom radu prikazuje se izvorno osmišljen nastavni model koji uključuje različite nastavne predmete, a kojim se htjela ispitati recepcija toga djela suvremenih recipijenata mlađe školske dobi, odnosno učenika četvrtog razreda OŠ „Veli Vrh“ u Puli. Uz literarne vrijednosti odabrane priče, željelo se ispitati i koliko i kako učenici poznaju i primaju sadržaje iz vlastite zavičajne prošlosti te kako ih i koliko ti sadržaji povezuju s vlastitom zavičajnom autentičnošću.

Rad je dio međuinstitucijskoga znanstvenoistraživačkog projekta *Viktor Car Emin i njegova uloga u razvoju hrvatskog školstva i dječje književnosti u Istri* (Centar za istraživanje dječje književnosti i kulture Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli).

Ključne riječi: Viktor Car Emin, *Mali Učkarić*, *Mladi Istranin*, razredna nastava

The regional principle - the seed of homeland's authenticity: *Mali Učkarić* by Viktor Car Emin in the primary school education

Viktor Car Emin (1870 – 1963) was a Croatian writer, teacher, publicist, revivalist of Istrian Croats and the secretary of the Society of Sts. Cyril and Methodius for Istria. He published most of his work during the Croatian National Revival in Istria. Through his work, he fought for the survival of the Croatian being and the development of the Croatian literary word for children during Italian irredentism. In 1909, he started a literary magazine for children and young adults, *Mladi Istranin*. *List za mladi svijet*, which in 1910 changed its name to *Mladi Hrvat*. Both played a major role in the education of Istrian children and greatly contributed to the community of Istrian Croats. These are the foundations of Croatian children's literature in Istria.

At the beginning of the First World War, magazine's publishing stopped. However, in 1922, Car launched *Mladi Istranin*, a children's magazine, as part of the Croatian magazine *Pučki prijatelj*. There, in 1922, he published the short story *Mali Učkarić*, which shows the gap between social classes in the then complex political and social context of life in Istria.

Because of its literary value the story has found its place in the curriculum for the upper grades of primary school. In this context, in the academic year 2020/2021, it was presented to a new generation of learners. This paper presents an originally designed teaching model that includes various subjects, which sought to examine the reception of this work by modern recipients of younger school age - fourth grade students of Veli Vrh Primary School in Pula. In addition to the literary values, the aim was to examine how much learners know and receive contents from their own region's past and to what extent these contents connect them with their own homeland's authenticity.

The paper is part of the inter-institutional scientific research project

Viktor Car Emin and its role in the development of Croatian education and children's literature in Istria (Center for Research in Children's Literature and Culture at the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb and the Faculty of Educational Sciences, Juraj Dobrila University of Pula).

Keywords: Viktor Car Emin, *Mali Učkarić*, *Mladi Istranin*, primary education

Matilda KOLIĆ STANIĆ¹, Mirjana PEJIĆ BACH²

Hrvatsko katoličko sveučilište¹, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu²

Što čitaju algoritmi? Etička pitanja u odnosima s javnošću

Nalazimo se u vremenu ubrzanog razvoja digitalnih tehnologija i umjetne inteligencije. Ne čudi stoga što je primjena novih medija i umjetne inteligencije jedna od vrućih tema ne samo u javnoj raspravi nego i u akademskim krugovima. Taj ubrzani razvoj novih medija i primjena umjetne inteligencije posebno utječe na informacijske i komunikacijske znanosti, pa tako i na odnose s javnošću. Znanstvenici, praktičari i oni koji donose regulative trebaju biti svjesni pozitivnih i negativnih aspekata koje u područje odnosa s javnošću donose novi mediji i vezano uz njih stvaranje i iščitavanje velikih podataka. Računalni sustavi koji su sposobni učiti i prilagođavati se ne slijedeći izričite upute, koristeći se algoritmima za izvođenje zaključaka iz velikih podataka, primjenjuju se i u odnosima s javnošću.

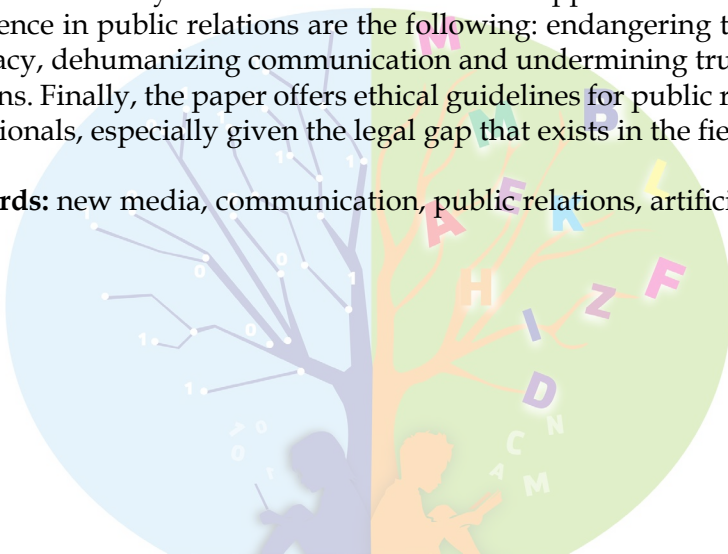
U uvodnom dijelu ovaj rad sažima glavne pojmove vezane uz umjetnu inteligenciju te objašnjava na koji način algoritmi prikupljaju velike podatke i što mogu iz njih iščitati. Nadalje, u središtu je rada istraživanje dosadašnje literature s obzirom na spomenuti problem. Stoga ovaj rad ima dva ključna cilja. Prvi je cilj donijeti pregled literature i kritički sagledati primjenu umjetne inteligencije u odnosima s javnošću. Drugi je cilj rada otkriti koje etičke izazove donosi primjena umjetne inteligencije u praksi odnosa s javnošću. Istraživanje je pokazalo kako se umjetna inteligencija rabi u različitim područjima odnosa s javnošću: u istraživanju ključnih javnosti, u interpretaciji osjećaja ključnih javnosti, u digitalnom marketingu, u kriznom komuniciranju te u odnosima s medijima. Istraživanje je također pokazalo kako su ključni etički problemi vezani uz primjenu umjetne inteligencije u odnosima s javnošću sljedeći: ugrožavanje prava na privatnost, dehumanizacija komunikacije i ugrožavanje povjerenja u institucije. Na kraju rad nudi etičke smjernice za stručnjake u odnosima s javnošću, posebno s obzirom na zakonsku prazninu koja postoji u tom području.

Ključne riječi: novi mediji, komunikacija, odnosi s javnošću, umjetna inteligencija

What do algorithms read? Ethical issues in public relations

We are in a time of accelerated development of digital technologies and artificial intelligence. It is not surprising, therefore, that the application of new media and artificial intelligence is one of the hot topics not only in public debate but also in the academic field. This accelerated development of new media and the application of artificial intelligence has a particular impact on the information and communication sciences, and thus on public relations. Scientists, practitioners and regulators should be aware of the positive and negative aspects that new media bring to the field of public relations and the creation and reading of big data related to them. Computer systems that are able to learn and adapt without following explicit instructions, using algorithms to draw conclusions from big data, are also applied in public relations. In the introductory part, this paper summarizes the main concepts related to artificial intelligence and explains how algorithms collect large data and what they can read from them. Furthermore, the focus of the paper is the research of the current literature with regard to the mentioned problem. Therefore, this paper has two key objectives. The first objective is to provide an overview and a critical view of the application of artificial intelligence in public relations. The second objective of the paper is to discover what ethical challenges the application of artificial intelligence in the practice of public relations brings. The research showed that artificial intelligence is used in various areas of public relations: in the research of key publics, in the interpretation of the feelings of key publics, in digital marketing, in crisis communication and in media relations. The research also showed that the key ethical issues related to the application of artificial intelligence in public relations are the following: endangering the right to privacy, dehumanizing communication and undermining trust in institutions. Finally, the paper offers ethical guidelines for public relations professionals, especially given the legal gap that exists in the field.

Keywords: new media, communication, public relations, artificial intelligence

Mateja KOPRIVIĆ, Karolina VRBAN ZRINSKI, Domagoj BROZOVIĆ

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Recepcija i utjecaj časopisa za djecu i mlade u školskoj populaciji

S obzirom na širok utjecaj fenomen medija ima važnu ulogu u životu suvremenoga čovjeka. Uz informiranje, poduku, zabavu i povezivanje, mediji imaju i mogućnost oblikovanja mišljenja i stajališta publike. Dio te publike ujedno su i djeca i mladi koji iz medija dijelom spoznaju društvo, njegove vrijednosti i odnose, kao i prihvatljive obrasce ponašanja. U ovom se istraživanju analizirao sadržaj časopisa za djecu i mlade s namjerom prikazivanja njihove recepcije i utjecaja na ciljanu publiku. Istraživanje se većim dijelom temelji i na anketnom istraživanju koje je provedeno na ukupno 102 ispitanika u osnovnoj školi i dvjema gimnazijama u Zagrebu. Rezultati anketnoga dijela istraživanja pokazali su da djeca i mladi najviše čitaju časopise *OK!*, *Modra lasta* i *Smib*. Indikativno je da se čak 77,5% ispitanika u odabranom uzorku izjasnilo kako uopće ne čita časopise koji su im ciljano namijenjeni. U zaključnom dijelu istraživanja argumentira se i slaba recepcija tih časopisa, ali i njihov utjecaj usprkos slaboj recepciji.

Ključne riječi: časopisi za djecu i mlade, recepcija i utjecaj časopisa, čitateljske navike

Reception and influence of children's and youth magazines on school children

Considering its great influence, the media plays an important part in the modern-day life. It provides us with news and information, fun, teaches us new things, but it also has a great impact on the way we think and it can influence our behavior. Part of the targeted audience are the children and youth population. They use magazines to discover more about society, life, life values and acceptable behavior patterns. This research analyzed the content of children's and youth magazines to show us how they influence their targeted audience. Research is based on survey in which 102 respondents from an elementary school and two high schools from Zagreb gave their answers. The survey results showed that the

most popular magazines among respondents are *OK!*, *Modra lasta* and *Smib*. Interesting fact is that 77,5% of respondents said they don't read the magazines which are meant to them. In the conclusion, the bad reception of those magazines and their overall influence is further discussed.

Keywords: children's and youth magazines, reception and influence of magazines, reading habits

David KRANER

Teološki fakultet Sveučilišta u Ljubljani

Digitalna kultura i kritičko razmišljanje o čitateljskim navikama

Optuživanje medija vrlo je čest odgovor na socijalne probleme svih vrsta. Zapravo se radi o problemu tjeskobe, samopoštovanja, emocionalnog odgoja, osjećaja zajedništva i kreativnosti. Mediji nisu negativni, pozitivni, niti neutralni. Neprikladna je upotreba novih medija započela ogorčavati čovjeka. Stoga je neizbježno započeti i kritički ocjenjivati njihovu upotrebu. U digitalnoj kulturi slika i pripovijedanje istisnuli su riječ. Pretjerana upotreba ekranskih medija negativno utječe na zdravlje (prekomjerna težina), šteti obrazovanju srednjoškolaca i studenata (koncentracija), podriiva međusobno povjerenje, povećava egzistencijalnu nevolju (više samoubojstava) itd. Nedavna istraživanja sugeriraju kako studenti nisu sposobni za dubinsko i apstraktno razmišljanje koje se postiže čitanjem tijekom obrazovnog procesa. U doba digitalne kulture doživljavamo gubitak značenja riječi, dok istodobno svjedočimo porastu nasilja u društvu. Deformacija riječi i svođenje komunikacije na razmjenu informacija zatvaraju putove kvalitetne komunikacije.

Suočeni smo s izazovom kako se koristiti modernom komunikacijskom tehnologijom u svrhu ispunjavanja i razvijanja potpunog potencijala pojedinca, a sve kako bi cjelokupno društvo postalo humanije. Takozvano medijsko obrazovanje nema ulogu podučavanja korištenju medija ili tehnologije, upozoravanja učenika na „loše ponašanje“ koje mediji promiču ili razvijanja tehničkih vještina za izražavanje preko medija, već se radi o razvoju kritičkog mišljenja. To se, međutim, ne postiže drugačije negoli čitanjem duljih i zahtjevnijih tekstova.

Ključne riječi: digitalna kultura, medijska pismenost, kritičko čitanje, edukacija

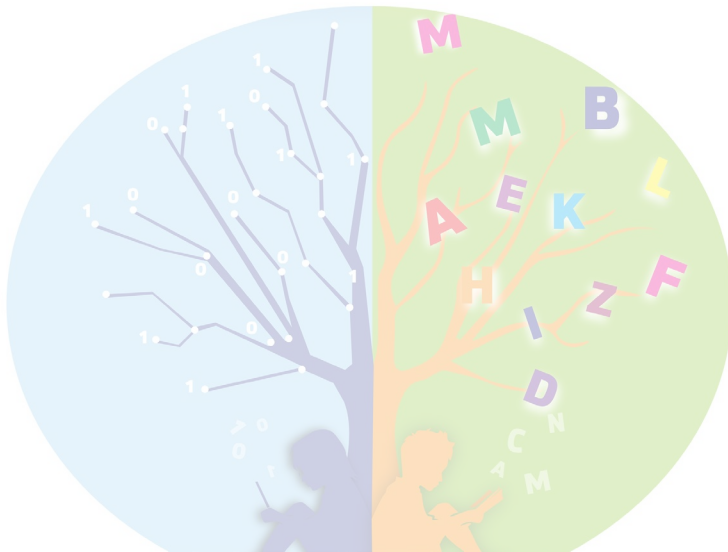
Digital culture and critical thinking through reading habits

Blaming the media is a very common response to social problems of all kinds. In reality, these are problems of anxiety, self-esteem, emotional education, sense of belonging to a community and creativity. The media are neither negative nor positive, nor are they neutral. The

inappropriate use of the new media has begun to outrage man. It is therefore inevitable that we start to critically evaluate their use. In digital culture, the image and the narrative have displaced the word. The excessive use of screen media has a negative impact on health (overweight), harms students' education (concentration), undermines mutual trust, increases existential distress (more suicides), etc. Recent research shows that students are not capable of the deep and abstract thinking that is achieved through reading practices in the educational process. In the age of digital culture, we are experiencing a hollowing out of the meaning of words, and at the same time we are witnessing an increase in violence in society. The deformation of words and the reduction of communication to the exchange of information are thus closing the paths of quality communication.

We are faced with the challenge of how to use modern communication technology to enable individuals to develop their full potential and society as a whole to become more humane. So-called media education is not about teaching students how to use media or technology, pointing out the "bad behaviours" that media encourage, developing technical skills to express themselves through media, but about developing critical thinking. This is not achieved except by reading longer and more complex texts.

Keywords: digital culture, media literacy, critical reading, education

Jelena KUVAC KRALJEVIĆ¹, Mirjana LENČEK², Ana MATIĆ³,
 Antonia ŠTEFANEK⁴, Marija JOZIPOVIĆ⁵

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet^{1,2,3}, Naklada „Slap“^{4,5}

PoČiP i ČiP – inovativni hrvatski testovi za procjenu čitanja i pisanja

U jezicima alfabetske ortografije moguće je koristiti zajedničke teorijske opise učenja vještina čitanja i pisanja, no pri operacionalizaciji tih opisa u prvom redu potrebno je uvažavati lingvističke osobitosti jezika kao i posebnosti ortografskih odrednica, odnosno pravila pisane izvedbe. Upravo stoga izravno preuzimanje i prevođenje testova za procjenu vještina čitanja i pisanja nikako nije poželjan način izrade mjernog instrumentarija. Procjena pismenosti temelji se na razumijevanju jezika, njegova usvajanja i učenja te na razumijevanju kako jezik utječe na sam proces procjene (*Standards for the Assessment of Reading and Writing, National Council of Teachers of English, 2009*).

Izrada testa za procjenu vještina čitanja i pisanja u hrvatskom jeziku provodi se u sklopu projekta *Razvoj inovativnog dijagnostičkog instrumentarija za rano prepoznavanje djece s disleksijom* (KK.01.2.1.02.0167) u partnerskoj sinergiji Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta (ERF) i Naklade „Slap“ d. o. o. Razvijaju se dva neovisna testa: prvi – PoČiP – za procjenu čitanja i pisanja na kraju 2. razreda, tj. na kraju razdoblja početnog čitanja i pisanja, te drugi – ČiP – za procjenu uspješnosti automatizacije pročitano na kraju 3. i 4. razreda. U ovom su jezično složenom te organizacijski i vremenski zahtjevnom postupku integrirane sve odrednice niza fonološki utemeljenih teorija čitanja i pisanja kojima se prvenstveno definira vještina dekodiranja te teorije razumijevanja pročitano koje se oslanjaju na vještinu dekodiranja i razumijevanja govorenog jezika. Na takvoj su teorijskoj osnovi opimljeni jezično specifični zadatci koji su, osim prema dvjema osnovnim odrednicama čitanja – tečno i s razumijevanjem, usmjereni i prema drugim jezičnim vještinama.

Cilj je ovog rada prikazati važnost izrade jezično specifičnih testova za procjenu čitanja i pisanja u hrvatskom jeziku te prikazati način izrade ispitnih čestica i lingvističkih preduvjeta koji trebaju biti zadovoljeni prije oblikovanja samih ispitnih čestica. Oba testa kreiraju se i u e-obliku uvažavajući i činjenicu da je priroda pismenosti promjenjiva te da

danas mnoga djeca čitaju puno više digitalno, a manje koristeći papir. Ovime se stvaraju preduvjeti za testiranje pismenosti na posve nov način uvažavajući promjene koje su razvojem tehnologije utjecale na ono što čitamo i kako čitamo.

Ključne riječi: čitanje, pisanje, dijagnostički test, hrvatski jezik

Počip and Čip – innovative Croatian tests for the assessment of reading and writing

In languages with alphabetic orthography, it is possible to use mutual theoretical descriptions of learning to read and write, but when operationalizing these descriptions, it is necessary to take into account linguistic features of the language and peculiarities of orthographic determinants, i.e. the specific rules of writing performance. For this reason, a direct translation of tests intended for the assessment of reading and writing skills is by no means a desirable way of developing an assessment instrument. Literacy assessment is based on language comprehension, acquisition and learning, and on understanding how the language affects assessment process itself (Standards for the Assessment of Reading and Writing, National Council of Teachers of English, 2009).

Development of an instrument for assessment of reading and writing skills in the Croatian language is currently being carried out within the project Development of innovative diagnostic tools for early recognition of children with dyslexia (KK.01.2.1.02.0167), in the partnership of the Faculty of Education and Rehabilitation Sciences (ERF) and Naklada Slap d.o.o. Two independent tests are being developed; Počip, aimed to assess reading and writing at the end of 2nd grade, i.e. at the end of the period of initial reading and writing; and Čip, aimed to assess the competence in the automatization of reading at the end of 3rd and 4th grade. In this linguistically complex and time-consuming process, all determinants of a series of theories have been integrated; phonological theories of reading and writing which primarily define decoding skills, and theories of reading comprehension which rely on decoding and spoken language comprehension skills. On this theoretical basis several language-specific tasks have been developed. These tasks are oriented towards two basic determinants of reading – fluency and comprehension – as well as towards other language skills.

The aim of this paper is to show the importance of the development of language-specific tests for the assessment of reading and writing in

the Croatian language; to outline the process of development of test items and linguistic prerequisites necessary for their development in the first place. Since the nature of literacy is changing and since many children nowadays read more in digital than in paper format, both tests are being created in an e-version. With this method all requirements for a novel approach to testing literacy skills are being met, accepting the technological changes that have affected what and how we read.

Keywords: reading, writing, diagnostic test, Croatian language

Čitalačke navike studenata u digitalno doba

Odlukom Vlade Republike Hrvatske, a na prijedlog Ministarstva kulture, 2021. proglašena je *Godinom čitanja*. Ljubitelji knjiga i čitanja znaju da je svaki dan dobar dan za čitanje, a proglašena *Godina čitanja* možda je probudila interes kod publike da posegne za knjigom na polici, da pokloni knjigu, posudi ju ili da posjeti antikvarijat, knjižaru ili knjižnicu. Razloga za čitanje mnogo je, a *Godina čitanja* samo je jedan od njih. No, postavlja se i pitanje: Je li ova godina doprla do mladih čitatelja koji su okruženi društvenim medijima i pronalaze li vremena za užitak koji pruža čitanje? Stoga se ovaj rad bavi temom percepcije utjecaja interneta na čitalačke navike mladih čitatelja, odnosno studenata od prve godine preddiplomskog do pete godine diplomskog studija. Svrha je rada ispitati kakve su čitalačke navike ispitanika, jesu li se one promijenile zbog *Godine čitanja*, koji su najčešći razlozi za (ne)čitanje, koliko internet i mediji na zaslonu utječu na čitanje tiskanih izdanja, koje aktivnosti mladi najčešće provode na internetu, koje medije najčešće koriste za informiranje, edukaciju i zabavu, koliko je mladima čitanje prihvatljiva aktivnost te na kraju hoće li u *Godini čitanja* biti donesene određene smjernice vezane uz čitanje te dati odgovor na pitanje smatraju li mladi da čitanje tiskanih izdanja u digitalno doba ima smisla.

Za potrebe ovog rada autori će provesti anketno istraživanje na željenom uzorku do 200 ispitanika na odabranim zagrebačkim fakultetima društveno-humanističkih znanosti – 200 ispitanika/studenata s Filozofskog fakulteta, 200 ispitanika s Fakulteta hrvatskih studija, 200 s Hrvatskog katoličkog sveučilišta, 200 ispitanika s Fakulteta političkih znanosti te 200 s Učiteljskog fakulteta, čime će se doći do 1000 ispitanika.

Ključne riječi: *Godina čitanja*, knjige, čitanje, studenti, čitalačke navike, digitalno doba

The reading habits of the students in the digital age

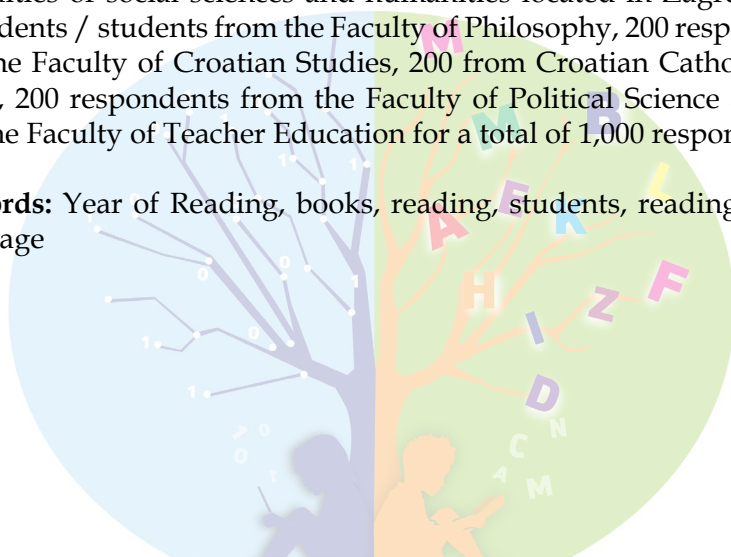
The year 2021 was declared the Year of Reading by decisions of the Government of The Republic of Croatia, at the suggestion of the Ministry of Culture and Media.

Keen readers know that every day is a good day to read, and the proclaimed Year of Reading may have aroused the interest of the public to reach for a book on the shelf, donate a book, borrow it, or visit a bookstore or library. There are many reasons to read, and the Year of Reading is just one of them. But the question also arises: How this year reached young readers who are surrounded by social media and are the finding time for the enjoyment that reading provides? Therefore, this paper deals with the topic of perception of the influence of the Internet on the reading habits of young readers, students from the first to the fifth year of university.

The purpose of this paper is to examine the reading habits of the respondents, whether they have changed due to the Year of Reading, what are the most common reasons for (not) reading, how much the Internet and media and the screen affect the reading of printed publications, which media are most often used for information, education and entertainment, how acceptable reading is to young people, and finally, in the Year of Reading to bring certain guidelines and answer the question – do young people think that reading printed publications in the digital age makes sense?

For the purposes of this paper, the authors will conduct a survey through a questionnaire on the desired sample of up to 200 respondents at selected faculties of social sciences and humanities located in Zagreb – 200 respondents / students from the Faculty of Philosophy, 200 respondents from the Faculty of Croatian Studies, 200 from Croatian Catholic University, 200 respondents from the Faculty of Political Science and 200 from the Faculty of Teacher Education for a total of 1,000 respondents.

Keywords: Year of Reading, books, reading, students, reading habits, digital age

Mirjana LENČEK¹, Jelena KUVAC KRALJEVIĆ²,
Krunoslav MATEŠIĆ³

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet^{1,2}, Hrvatsko katoličko sveučilište³

Slova: Treba li nam precrtavanje za njihovo poznavanje?

Grafomotoričke vještine smatraju se specifičnim finomotoričkim vještinama kod kojih korištenje ruke, pokreta šake i prstiju uključuje i uporabu alata za pisanje – bojica ili olovaka pri crtanju i rukopisnoj izvedbi (Suggate, Pufke i Stoeger, 2016). Dobre grafomotoričke vještine osiguravaju kvalitetnu rukopisnu izvedbu koja je važna za motoričko programiranje i podupiranje onih neuralnih procesa koji pridonose lakšem učenju i upamćivanju grafema, a onda i dekodiranju, odnosno čitanju (Cameron i sur., 2012; Suggate, Pufke i Stoeger, 2019). Veza rukopisne izvedbe te čitanja i pisanja postala je aktualna u raspravama o vrijednosti rukopisa u odnosu na tipkanje. Vizualna percepcija i precrtavanje znatno su rjeđe ispitivani u odnosu na jezične predvještine, odnosno veze koju jezik ostvaruje s poznavanjem slova. Stoga je cilj ovog istraživanja utvrditi povezanost vizualnog raspoznavanja, precrtavanja i fonemske svjesnosti s uspjehom na zadacima poznavanja velikih i malih tiskanih slova. Korišteni su podaci 746 djece školskih obveznika urednog jezičnog razvoja iz cijele Hrvatske na subtestovima predČiP testa (Kuvač Kraljević, Lenček, 2011). Pokazalo se da rezultati na subtestovima Vizualno raspoznavanje, Precrtavanje, Fonemska svjesnost i Poznavanje slova statistički značajno koreliraju. Rezultati regresijske analize za kriterijsku varijablu Poznavanje velikih tiskanih slova pokazuju da je skup varijabli Vizualno raspoznavanje, Precrtavanje i Fonemska svjesnost prediktivan za Poznavanje velikih tiskanih slova. Raščlambom podataka o obilježjima precrtavanja prema kriterijima prostornog smještaja, izvedenosti linija, zatvorenosti linija i precrtavanja detalja vidljivo je da ispitana djeca uspješno izvode zadane linije i detalj, a imaju teškoća u prostornom smještaju te u zatvaranju linija. Varijabla Precrtavanje ne sudjeluje značajno u predviđanju Poznavanja malih tiskanih slova. Fonemska svjesnost pojedinačno je naj snažniji prediktor poznavanja velikih i malih tiskanih slova. Predškolski programi i kurikulumi trebaju uskladiti zadatke vizualnog raspoznavanja i precrtavanja s osobitostima pisma – latinice te uvažavati vrijednost fonemske svjesnosti za spoznavanje slova kako bi djeca uspješno usvajala čitanje i pisanje. Značajan broj te-

orija naglašava isprepletenost fonemske svjesnosti i poznavanja slova, no brojni autori smatranju prepoznavanje vizualnih značajki ključnima za prepoznavanje slova (Grainger, Rey, Dufau, 2008). Istovremeni rad na jačanju jezičnih – fonoloških kompetencija i kapacitetima vizualnog raspoznavanja i precrtavanja usmjerenog grafomotoričkim obilježjima tipičnima za slova mogu rezultirati optimalnim programima početne pismenosti u hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: neuralni procesi, vizualno raspoznavanje, precrtavanje, fonemska svjesnost, poznavanje slova

Letters: Is copying required for knowledge?

Graphomotoric skills are considered to be specific fine motor skills in which the use of the hand, i.e. hand and finger movements, include also the use of writing tools, such as crayons or pencils during drawing and handwriting (Suggate, Pufke, & Stoeger, 2016). Well-developed graphomotoric skills ensure good handwriting performance which is important for motor programming and supporting neural processes that facilitate learning and memorising graphemes, as well as decoding, i.e. reading (Cameron et al., 2012; Suggate, Pufke, & Stoeger, 2019). The connection between handwriting performance, and reading and writing competence has recently become a topic of discussion, especially in the context of the value of handwriting in relation to typing.

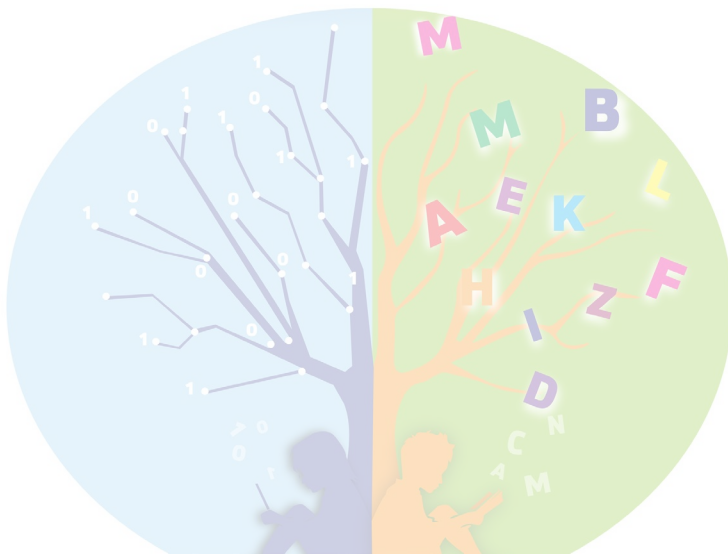
Visual recognition and copying have been examined to a much lesser extent than purely linguistic prerequisites which imply a connection between language and letter knowledge. Therefore, the aim of this study is to examine the connection between visual recognition, copying and phonemic awareness and the performance on tasks of uppercase and lowercase letter knowledge. For this study data on performance on subtests of predČiP (Kuvač Kraljević and Lenček, 2011) from 746 typically developing school-age children from Croatia was used. The results on subtests Visual Recognition, Copying, Phonemic Awareness and Letter Knowledge were shown to be significantly correlated. The results of regression analysis for the variable Uppercase letter knowledge showed that the set of variables Visual recognition, Copying and Phonemic Awareness is predictive for Uppercase letter knowledge. The analysis of data regarding the features of copying according to criteria of spatial placement, line performance, line closure and copying of details showed that the children are successful in line performance and copying details,

but have difficulties in spatial placement and line closure. Variable Copying does not significantly contribute to predicting Knowledge of lowercase letters. Phonemic awareness is the single strongest predictor of Uppercase and lowercase letter knowledge.

Preschool programmes and curricula should associate the tasks of visual recognition and copying more suitably with the features of the Latin alphabet and respect the contribution of phonemic awareness in letter knowledge in order to help children gain better reading and writing competence. A significant number of theories emphasize the entanglement of phonemic awareness and letter knowledge, but many authors consider the recognition of visual features to be key to letter recognition (Grainger, Reyi Dufau, 2008).

Simultaneous work on strengthening the linguistic-phonological and visual recognition capacities, as well as letter-specific copying skills may result in optimal early literacy programmes in the Croatian language.

Keywords: neural processes, visual recognition, copying, phonemic awareness, letter knowledge

Ivana MARTINOVIĆ, Stjepan PONGRAC, Sara STEPIĆ
 Filozofski fakultet Osijek

Soba za bijeg u virtualnom okruženju kao učinkovita metoda poticanja navika čitanja djece i mladih

Istraživanja PIRLS-a (The Progress in International Reading Literacy Study) pokazuju da djeca nakon dobi od deset godina počinju značajno gubiti interes za čitanje u slobodno vrijeme. Razlozi često leže u tome što imaju raznih školskih i izvanškolskih obveza koje im oduzimaju mnogo vremena, ali i to da za čitanje ne mogu pronaći ono što ih zanima. To se u konačnici negativno odražava na navike čitanja. Polazeći od svih dobrobiti koje čitanje ima na pojedinca, od kojih je mnoge moguće sažeti u nekoliko funkcija – obrazovna korist, individualni razvoj, užitek i eskapizam (Tomašević, 2008) – neosporna je činjenica da su odrasli koji se brinu o djeci i mladima odgovorni za poticanje njihovih navika čitanja. Suočavajući se s tim spoznajama, odgojno-obrazovne ustanove u okviru nastavnog procesa, ali i izvan njega, trebaju pojačati nastojanja i ulagati dodatne napore kako bi mlade motivirale za čitanje. Podršku u tome svakako pružaju i druge ustanove, primjerice knjižnice, osmišljavanjem različitih metoda i programa za poticanje čitanja. Jedna od vrlo popularnih metoda poticanja navika u različitim područjima ljudskog djelovanja kod osoba različitih dobi jest *soba za bijeg* koja je pogodna za primjenu u stvarnom, ali i virtualnom okruženju, a moguće ju je primijeniti i u poticanju čitateljskih navika. *Soba za bijeg* nadahnuta je stilom oblikovanja videoigara. Ona je avanturistička igra u kojoj igrači rješavaju niz zagonetki koristeći tragove, natuknice i strategije za postizanje ciljeva. Igrači dobivaju vremensko ograničenje za otkrivanje tajne zavjere koja je skrivena u sobama.

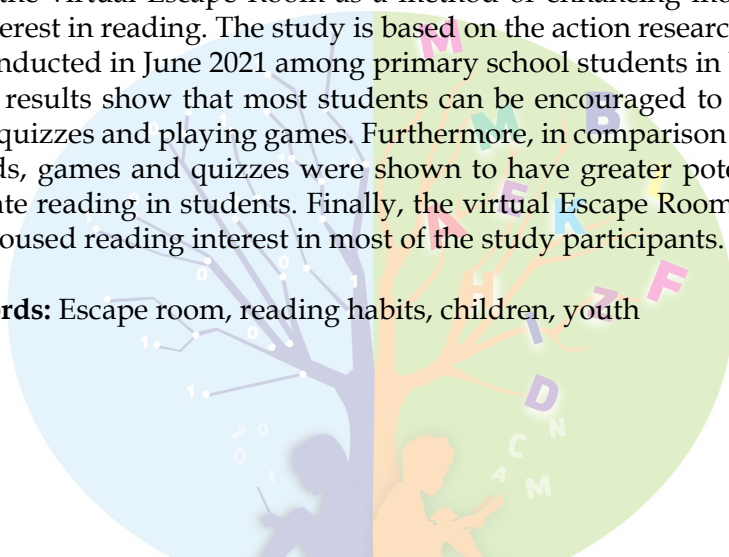
Cilj je empirijskog dijela ovoga rada istražiti *sobu za bijeg* u virtualnom okruženju kao metodu poticanja interesa i motivacije za čitanje. Istraživanje je provedeno u lipnju 2021. među učenicima osnovne škole u Vinkovcima metodološkim pristupom akcijskog istraživanja. Rezultati pokazuju da većinu učenika kvizovi i igre mogu potaknuti na čitanje. Nadalje, rezultati pokazuju da su upravo igre i kvizovi načini koji učenike potiču na čitanje više od ostalih načina. *Soba za bijeg* u virtualnom okruženju pobudila je interes za čitanje većine učenika koji su sudjelovali u istraživanju.

Ključne riječi: *soba za bijeg*, navike čitanja, djeca, mladi

The Virtual Escape Room – an effective method for encouraging reading habits in children and youth

PIRLS (The Progress in International Reading Literacy Study) research shows that after the age of 10, children spend significantly less time in reading for pleasure. A decreasing reading interest is mostly related to school and extracurricular obligations that take up a lot of their time. Also, young school children often fail to find something that matches their reading interests, which has a negative effect on their reading habits. Considering all the benefits of reading, many of which related to the functions such as educational advantages, individual development, pleasure, and escapism (Tomašević, 2008), it is indisputable that adults who care for children and youth are responsible for the development of their reading habits. Therefore, all educational institutions, whether directly or indirectly involved in the teaching process, should intensify their efforts to motivate young people to read more. Sustained support is certainly provided by libraries, in terms of various methods and programs designed and implemented to encourage reading. One of the very popular methods is the Escape Room, which is designed to encourage development of habits in a range of different offline and online settings in all age groups. Accordingly, it is reasonable to assume that Escape Rooms can also be used to promote reading habits. Inspired by the video game design, the Escape Room is an adventurous game in which players solve a series of puzzles using clues and goal-oriented strategies. Players are given a time limit to reveal secret plots which are hidden in various rooms. The present research aims to explore the use of the virtual Escape Room as a method of enhancing motivation and interest in reading. The study is based on the action research which was conducted in June 2021 among primary school students in Vinkovci. The results show that most students can be encouraged to read by taking quizzes and playing games. Furthermore, in comparison to other methods, games and quizzes were shown to have greater potential to stimulate reading in students. Finally, the virtual Escape Room experience aroused reading interest in most of the study participants.

Keywords: Escape room, reading habits, children, youth

Ivana MATIĆ¹, Renata ŠAMO²

Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec¹, Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli²

Čitateljska anksioznost - prijetnja ili izazov?

Vještina čitanja zahtjevniji je i složeniji kognitivni proces koji uz jezično znanje uključuje, između ostaloga, koordinaciju pažnje, pamćenja i percepcije te proces razumijevanja (Sellers, 2000). Na stranome jeziku čitanje postaje dodatno složeno zbog nepoznatoga pisma, drugačije sintakse, leksika i drugih obilježja samoga jezika (Šamo, 2014), stoga je razumljivo da pri čitanju na stranome jeziku dolazi do anksioznosti, što dokazuju brojna istraživanja (Saito, Horwitz i Garza, 1999; Sellers, 2000, Matsuda i Gobel, 2004; Capan i Karaca, 2013; Zao i dr., 2013; Joo i Damron, 2015; Matić, 2016, 2018, Didović Baranac, 2020).

Najveći dio istraživanja ide u prilog negativnoj povezanosti anksioznosti i uspjeha, što znači da učenici koji osjećaju negativne emocije ujedno lošije čitaju (Sellers, 2000; Zhao, Guo, Dynia, 2013; Didović Baranac, 2020), ali postoje također radovi koji upućuju na njihovu moguću pozitivnu povezanost (Alpert i Haber, 1960; Kleinmann, 1977; Hewitt i Stephenson, 2012; Joo i Damron, 2015), dok Horwitz (2017) navodi kako anksioznost treba poimati isključivo kao negativan doživljaj. Prema dvofaktorskoj kognitivnoj teoriji emocija (Schachter i Singer, 1962) svaka se emocija sastoji od podražaja i kognitivnoga tumačenja podražaja. Ako pojedinac podražaj (čitanje) protumači kao prijetnju, reagirat će negativno, što će rezultirati negativnim reakcijama, dok će pri tumačenju istoga podražaja kao izazova reagirati pozitivno, a pritom će se javiti pozitivne reakcije.

Cilj je ovoga istraživanja utvrditi jesu li učenici za vrijeme čitanja na materinskome (hrvatskome) i stranome (njemačkome) jeziku anksiozni te javljaju li se kod anksioznosti, uz dokazane negativne, i one pozitivne reakcije, kao i jesu li one povezane s jezičnim znanjem učenika. U radu se polazi od pretpostavki da se anksioznost javlja za vrijeme čitanja na oba jezika istraživanja te da se u tome trenutku javljaju i negativne i pozitivne reakcije učenika, pri čemu su one ujedno pozitivno povezane s jezičnim znanjem.

Za ispitivanje anksioznosti na stranome jeziku korišten je upitnik FRAM (Matić, 2016), dok su za ispitivanje anksioznosti na materinskome jeziku

te pozitivnih i negativnih reakcija korišteni novi mjerni instrumenti čija je valjanost i pouzdanost ovdje potvrđena. U istraživanju su sudjelovala 134 učenika sedmoga razreda osnovne škole, a dobiveni su podaci obrađeni deskriptivnom i inferencijalnom statistikom.

Ključne riječi: anksioznost za vrijeme čitanja na stranome jeziku, anksioznost za vrijeme čitanja na materinskome jeziku, pozitivne reakcije na čitanje, negativne reakcije na čitanje, uloga osjećaja u učenju jezika

The Reader's Anxiety - a Threat or a Challenge?

The reading skill is a demanding and complex process which includes, among other things, the coordination of attention, memory, perception and comprehension (Sellers, 2000), and language proficiency. The foreign language (FL) reading becomes additionally complicated because of the unfamiliar script, different syntax, lexical items and other features of the given language itself (Šamo, 2014), so it is quite understandable that the FL reading leads to anxiety, which has been supported by studies (Saito, Horwitz & Garza, 1999; Sellers, 2000; Matsuda & Gobel, 2004; Capan & Karaca, 2013; Zao et al., 2013; Joo & Damron, 2015; Matic, 2016, 2018, Didović Baranac, 2020).

The largest number of studies have indicated the relationship between the FL reading anxiety and reading success, which means that the students with negative feelings are simultaneously less successful readers (Sellers, 2000; Zhao, Guo & Dynia, 2013; Didović Baranac, 2020), but there are also the studies which have supported an idea of the possible relationship between them (Alpert & Haber, 1960; Kleinmann, 1977; Hewitt & Stephenson, 2012; Joo & Damron, 2015), while Horwitz (2017) claims that the FL reading anxiety should be perceived only as a negative experience.

Based on the two-factor cognitive theory of emotions (Schachter & Singer, 1962), each emotion consists of a stimulus and a cognitive interpretation of the stimulus. If an individual interprets a stimulus (reading) as a threat, s/he will react negatively, leading to negative reactions; however, s/he will react positively if s/he interprets the same stimulus as a challenge, thus, positive reactions will result from this.

The current paper aims at answering whether students, while reading in their native language (Croatian) and a foreign language (German), are anxious, and whether positive reactions, along with the negative ones, are obvious then, as well as to see whether these are related to the lan-

guage proficiency of students. It has been hypothesized that the reading anxiety, regardless of the given language, as well as both the positive and negative reactions of students/readers appear, with positive ones also being positively related to language proficiency.

In order to examine the FL reading anxiety, the authors used the FRAM questionnaire (Matić, 2016), while they used the new instruments to study the native language (NL) reading anxiety, in addition to the positive and negative reactions, and their validity and reliability were confirmed in this study. The sample included 134 seventh graders, the obtained data were processed with the help of descriptive and inferential statistics.

Keywords: foreign language (FL) reading anxiety, native language (NL) reading anxiety, positive reading reactions, negative reading reactions, role of emotions in the language learning

Intronizacija kulture čitanja digitalizacijom i inovativnim metodama poučavanja u svjetlu Strossmayerova poimanja knjige

Narodna je knjiga i glavni plod duha svakoga naroda i glavno promicalo njegova razvitka, u nesretnim okolnostima javnoga života jedino sidro koje ga od propasti čuva.

Potaknuti ovim Strossmayerovim riječima o ulozi knjige u čovjekovu životu, koje je Strossmayer izgovorio na sjednici 10. prosinca 1860. štiteći hrvatsko-slavenske interese, želimo pojasniti kakvu ulogu ima čitanje knjiga u životu čovjeka u vremenu dekadencije, vremenu sažetaka, žutog tiska i brzih informacija. Vrijeme digitalizacije i *online* nastave, u kojem smo se svi zatekli, vrijeme je lajkova bez dubljeg promišljanja o pročitanome. Vrijeme je to gubljenja čitalačkih vrijednosti kroz razne sažetke dostupne na internetu što je sve ostavilo trag na području kulture čitanja.

Za potrebe rada primijenili smo analitičko-komparativnu metodu. U prvom dijelu rada donosi se Strossmayerovo poimanje knjige koje se provlači kroz prizmu srednjoškolskog obrazovanja i utjecaja digitalnih sadržaja na kulturu čitanja lektira kod srednjoškolaca. U drugom dijelu rada analiziraju se metode i pristupi književnom djelu kroz prihvatljive i kreativne pristupe zanimljive srednjoškolcima. U tom će se dijelu dublje proniknuti u samu poruku nekog književnog teksta. Na temelju prikupljene građe donijet će se zaključak o knjizi i čitanju knjiga u dva različita povijesna vremena, potom će se iznijeti argumenti o vrijednosnoj tradicijskoj čitateljskoj dominaciji koja pomalo pada u zaborav kroz inovativne metode poučavanja. Cilj je rada osvijestiti mlade da je knjiga čuvarica kulture, identiteta i zaštitnica slobode čovjeka od tuđinske ruke i dominacije tuđinskih kultura. Također je cilj prikazati knjigu kao odgajateljicu i „sidro koje čuva čovjeka od propasti“ te vratiti naviku čitanja književnih djela.

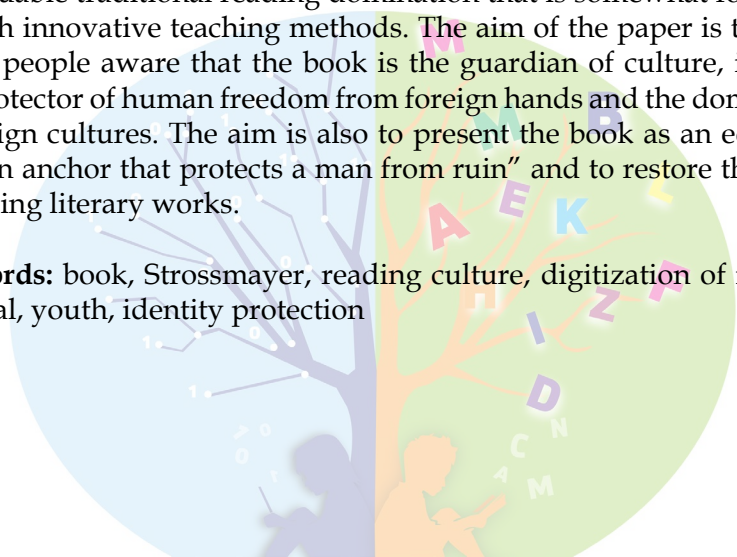
Gljučne riječi: knjiga, Strossmayer, kultura čitanja, digitalizacija lektire, mladi, zaštita identiteta

Enthronement of the culture of reading through digitization and innovative teaching methods in the light of Strossmayer's understanding of the book

"National book is also the main fruit of the spirit of every nation and the main promoter of its development, in the unfortunate circumstances of public life the only anchor that protects it from ruin."

Encouraged by these words of Strossmayer on the role of books in human life, which he spoke at the session on December 10, 1860, protecting Croatian-Slavic interests, we want to clarify the role of reading books in human life in a time of its decadence, time of short summaries, yellow press and fast information. The time of digitalization and online teaching, in which we all found ourselves, is the time of likes without deeper reflection and with loss of reading value through various abstracts available on the Internet, and as such have certainly left a mark in the field of reading culture. The method of work is analytically comparative where in the first part of the paper Strossmayer's conception of the book is brought and passes through the prism of high school education and the influence of digital content on the culture of reading in high school students. The second part of the paper analyzes the methods and approaches to the literary work through acceptable and creative approaches interesting to high school students where they will penetrate deeper into the very message of a literary text. Based on the collected material, a conclusion will be made about the book and reading books in two different historical times, in which arguments will be made about the valuable traditional reading domination that is somewhat forgotten through innovative teaching methods. The aim of the paper is to make young people aware that the book is the guardian of culture, identity and protector of human freedom from foreign hands and the dominance of foreign cultures. The aim is also to present the book as an educator and "an anchor that protects a man from ruin" and to restore the habit of reading literary works.

Keywords: book, Strossmayer, reading culture, digitization of reading material, youth, identity protection

Digitalna antropologija – čitanje virtualnih kultura

Antropološka istraživanja usmjerena na tumačenje kulturoloških procesa i promjena doživjela su radikalne pomake posljednjih desetljeća zbog sveopće digitalizacije života i rada. Tradicionalna etnografska metodologija našla se pred izazovom *novog terena*, a kulturna transmisija doživjela fascinante opsege na globalnoj razini. Iz kulturološke perspektive proces tehnoloških inovacija značio je preusmjeravanje mnogih ljudskih interakcija u virtualne prostore u kojima su stvoreni novi oblici komunikacije, društvenosti i socijalizacije. Rad opisuje okvire interpretativnih koncepata i metodologija *čitanja*, odnosno tumačenja digitalnih kultura analizirajući antropološko načelo reciprociteta u virtualnom kontekstu. Ono specifično antropološkoj analizi digitalizacije društva odnosi se na reciprocitet interakcija ljudi i tehnologija. To znači da istovremeno kako tehnologija oblikuje kulture tako i kulture oblikuju upotrebu tehnologije. Ovaj proces bitno utječe na identifikacijske procese unutar novih virtualnih supkultura i digitalnih identiteta, istovremeno otvarajući pitanje o procesu formiranja monokulture kao posljedice globalne digitalne komunikacije.

Ključne riječi: digitalna antropologija, virtualna kultura, reciprocitet, digitalni identiteti, monokultura

Digital anthropology – reading virtual cultures

Anthropological research aimed at interpreting cultural processes and changes has undergone radical shifts in recent decades due to the widespread digitalization of life and work. Traditional ethnographic methodology has faced the challenge of a *new terrain* while cultural transmission experiencing fascinating scales on a global level. From a cultural perspective, the process of technological innovation means redirecting many human interactions into virtual spaces in which new forms of communication, sociability and socialization have been created. This paper describes the frameworks of interpretive concepts and methodologies of *reading* or interpretation of digital cultures by analyzing the anthropo-

logical principle of reciprocity in a virtual context. What is specific to the anthropological analysis of the society digitalization refers to the reciprocity of the interactions of people and technologies. This means that at the same time, as technology shapes cultures, so do cultures shape the use of technology. This process significantly influences the identification processes within the new virtual subcultures and digital identities, while at the same time opens the question of the process of monoculture formation as a consequence of global digital communication.

Keywords: digital anthropology, virtual cultures, reciprocity, digital identities, monoculture

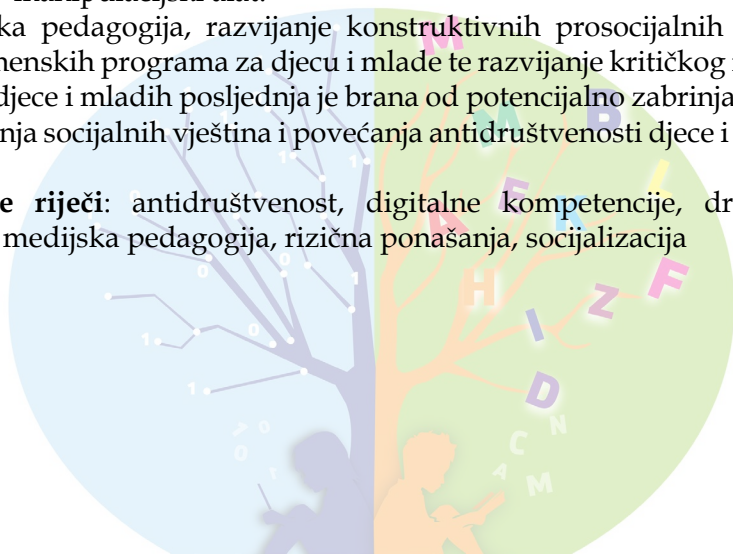

Antidruštveni aspekti društvenih mreža

Broj korisnika, pa tako djece i mladih, na različitim društvenim mrežama kontinuirano se povećava. Društvene mreže u modernom društvu oblikuju različite sfere života. Današnje generacije, osobito djeca i mladi, svoju intimu izlažu virtualnim kontaktima uvjereni da pritom povećavaju svoju vidljivost u virtualnoj zajednici. U ovom radu autori konstatiraju kako se povećanim provođenjem vremena na društvenim mrežama smanjuje količina društvenosti *in vivo*, te se razmatraju antidruštveni aspekti društvenih mreža. Zaključuje se da su smanjene socijalne interakcije, koje potencijalno dovode do antisocijalnih ponašanja, izravna posljedica prekomjernog korištenja društvenih mreža. Antidruštvenost društvenih mreža u radu se prikazuje na temelju recentnih i relevantnih istraživanja koja pokazuju da virtualno okruženje ima ambivalentnu ulogu u odgoju djece i mladih. Društvene mreže s jedne strane olakšavaju komunikaciju, a s druge doprinose stvaranju socijalno izoliranih pojedinaca s potencijalno različitim oblicima rizičnih ponašanja. Iako korištenje društvenih mreža omogućuje brzu informiranost i dostupnost informacija, a društvene mreže mogu se koristiti i kao alat za odgojno-obrazovne svrhe, nezaobilazno je istaknuti negativne aspekte koji se javljaju u procesu socijalizacije djece i mladih, a koji su izravna posljedica prekomjernog i neselektivnog korištenja *online* prostora koji sve više postaje manipulacijski alat.

Medijska pedagogija, razvijanje konstruktivnih prosocijalnih slobodnovremenskih programa za djecu i mlade te razvijanje kritičkog mišljenja kod djece i mladih posljednja je brana od potencijalno zabrinjavajućeg smanjenja socijalnih vještina i povećanja antidruštvenosti djece i mladih.

Ključne riječi: antidruštvenost, digitalne kompetencije, društvene mreže, medijska pedagogija, rizična ponašanja, socijalizacija

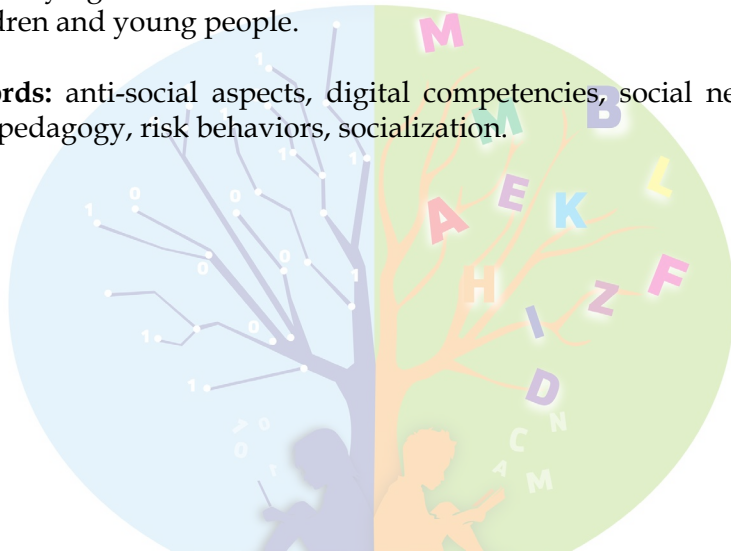
Anti-social aspects of social networks

The number of users, including children and young people, on various social networks is constantly increasing. Social networks in modern society shape different spheres of life. Modern generations but especially children and young people are convinced that they are increasing their visibility in the virtual community with explosion of their intimacy to virtual contacts. In this paper, the authors state that the increased amount of time spent on social networks actually reduces the amount of children's sociability, and discuss the anti-social aspects of the social network.

Authors conclude that reduced social interactions, which can potentially lead to antisocial behaviors, are a direct consequence of excessive use of various social networks. The anti-social nature of social networks is presented in the paper through analysis of recent and relevant research that indicates that the virtual environment has an ambivalent role in the education of children and youth. Social networks can facilitate communication and, but also, contribute to the creation of socially isolated individuals with potentially different forms of risk behavior. Although the use of social networks enables quick information and availability of information, social networks can also be used as a tool for educational purposes, and thus it is inevitable to highlight the negative aspects that occur in the process of socialization of children and youth.

Media pedagogy, the development of constructive prosocial leisure programs for children and young people, and the development of critical thinking in children and young people are the last barrier to the potentially worrying decline in social skills and increased anti-social behavior of children and young people.

Keywords: anti-social aspects, digital competencies, social networks, media pedagogy, risk behaviors, socialization.

Multimodalna analiza članaka koji promoviraju čitanje na hrvatskim internetskim portalima u svjetlu *Godine čitanja*

Interesi i navike izraženi stajalištem i odnosom prema čitanju čine se važnijim od nekih drugih čimbenika koji utječu na kulturu pismenosti i čitanja (primjerice socioekonomskog statusa). Istovremeno prema istraživanju PIRLS-a (2011), koje procjenjuje čitateljske kompetencije desetogodišnjaka, kada je riječ o odnosu prema čitanju, Hrvatska se našla na pretposljednem mjestu. Razvoj stajališta, interesa i navika vezanih uz čitanje dugotrajan je proces koji ne ovisi samo o pojedincu nego i o nizu okolinskih čimbenika koji utječu na čitalačku kulturu pojedinca i društva poput, primjerice, medija. Stoga se u okviru strateških ciljeva koje predviđa *Nacionalna strategija poticanja čitanja* (2017) kao specifičan cilj postavlja i uspostavljanje sustava za distribuciju informacija za ostvarenje kojega je kao jedna od mjera predviđeno senzibilizirati medije za važnost čitanja i aktivnosti koje potiču čitanje. Očekivano je da će porast broja priloga o čitanju i važnosti čitanja u javnim medijima pozitivno utjecati na razvoj stajališta, interesa, a onda i navika vezanih uz čitanje. Pretpostavljajući da će porasti broj priloga o čitanju i važnosti čitanja u *Godini čitanja*, zanima nas analizirati odabrane članke na hrvatskim internetskim portalima koji o tome pišu. Naime, prema Reutersovom istraživanju (2017. – 2021.) ljudi se većinom informiraju iz digitalnih medija pa smo za potrebe istraživanja uzeli u obzir popularnost određenih portala. Stoga će uzorak članaka koje ćemo analizirati biti odabran iz baze tih portala. U proučavanju odnosno u samoj analizi medijskih sadržaja odabrali smo kvalitativni pristup istraživanju, a kao teorijsko-metodološki okvir odabrali smo multimodalnu analizu iz perspektive socijalne semiotike. U našem istraživanju multimodalna analiza pretpostavlja ravnopravno proučavanje različitih modaliteta (poput teksta, slike, videa) koje prepoznajemo u odabranim člancima. Kontrastiranjem teksta i njegova sadržaja s ostalim elementima koje pronalazimo na internetskim portalima cilj je doći do boljeg razumijevanja načina oblikovanja i potencijalnog interesa (kako ga tumači pristup multimodalne analize) takvog načina oblikovanja u odabranim člancima.

Ključne riječi: hrvatski internetski portali, promoviranje čitanja, multimodalna analiza, socijalna semiotika

Multimodal Analysis of Articles Promoting Reading on Croatian Internet Portals in the Year of Reading

Interests and habits, expressed by attitude, and attitude expressed as a relation towards reading seem to be more important than some other factors that influence the culture of literacy and reading (e.g. socioeconomic status). At the same time, according to the PIRLS survey (2011), which assesses the reading competencies of ten-year-olds, when it comes to the attitude towards reading, Croatia is in the penultimate place. The development of attitudes, interests and habits related to reading is a long-term process that depends not only on the individual, but also on a number of environmental factors that affect the reading culture of the individual and society, such as the media. Therefore, within the strategic goals of the National Strategy for Encouraging Reading (2017), the specific goal is to establish a system for the distribution of information for realization of which one of the measures is to sensitize the media to the importance of reading and activities that encourage reading. It is expected that the increase in the number of articles on reading and the importance of reading in the public media will have a positive effect on the development of attitudes, interests, and after all, the reading habits. Therefore, assuming an increase in the number of articles on reading and the importance of reading in the Year of reading, we are interested in analyzing selected articles on Croatian internet portals that write about it. Namely, according to the Reuters research (2017-2021), people mostly get information from digital media, so for the purposes of the research, we took into account the popularity of certain portals. Therefore, the sample of articles that we will analyze will be selected from the database of these portals. In the study, i.e. in the analysis of media content, we choose a qualitative approach to research, and as a theoretical-methodological framework we choose a multimodal analysis from the perspective of social semiotics. In our research, multimodal analysis presupposes an equal study of different modalities (such as text, images, videos) that we recognize in selected articles. By contrasting the text and its content with other elements found on Internet portals, the goal is to gain a better understanding of the design and the potential interest (as interpreted by the multimodal analysis approach) of such a design format in selected articles.

Keywords: Croatian internet portals, reading promotion, multimodal analysis, social semiotics

Željko MUDRI¹, Marija MARGETIĆ², Antea MARINOVIĆ³

Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek¹, Hrvatsko katoličko sveučilište^{2,3}

Čvrsti stisak *Biblije* u šakama digitalizacije – kako približiti *Bibliju* čitatelju

Povijesni društveni okviri pružaju uvid u brojne klasne stratifikacije koje su u konačnici oblikovale pristup određenim literarnim sadržajima, uključujući i sadržaje religijskog karaktera. Povijesno evidentan utjecaj *Biblije* na društvenu konstrukciju te atribut najprevedenije knjige u povijesti praćen je različitim povoljnim i nepovoljnim povijesnim razdobljima. Primarni problem dostupnosti *Biblije* društvu bila je jezična prepreka, potom nedostupnost zbog problematike pismenosti nižih klasa, a zatim se javlja i aktualni problem nedostatka literarnog razumijevanja *Biblije*. Izvorni spisi upućuju na pisanje *Biblije* u rasponu od 1300. pr. Kr. do 100. po. Kr. većim dijelom na hebrejskom i grčkom jeziku, a manjim dijelom na aramejskom jeziku. Prvi cjeloviti prijevod *Biblije Staroga i Novoga zavjeta* na latinski jezik (*Vulgata*) nastao je krajem 4. stoljeća. No, tek 1534. Martin Luther preveo je *Bibliju* na narodni njemački jezik i uvelike utjecao na kasnije prijevode na sve svjetske jezike u cjelovitom ili parcijalnom tekstualnom obliku. Međutim, niti navedeni prijevodi nisu dovoljno približili čitatelja sadržajima *Biblije*, niti pružili mogućnost literarnog razumijevanja. Razumijevanje *Biblije* iziskuje tumačenje tekstova korištenjem znanstveno-hermeneutičke metode egzegeze uz povijesno, kritičko, analitičko, semiotičko, retoričko i narativno tumačenje, a koje nadilazi uopćeno društveno znanje većine čitatelja *Biblije*. Stoga je, u cilju približavanja čitatelja u digitalnom dobu *Bibliji* i njezinim sadržajima, nužno nadilaziti postavljene prepreke. Razrješenje toga vidljivo je u okviru neprofitnog projekta *Bible project*, a koji upravo približava suvremenog čitatelja *Bibliji* vizualno-auditivnim tumačenjima sadržaja *Biblije*. Unatoč kompleksnosti izvornih tekstova, na temelju primjene hermeneutičkih načela, čitatelju je pruženo razumijevanje izvornih značenja biblijskih tekstova koji ne podliježu kontekstu vremena i društvenih promjena. Digitalizacija suvremenom čovjeku omogućava razumijevanje *Biblije* i biblijskih sadržaja u kontekstu inovativnosti, jednostavnosti, pristupačnosti, kvalitete te ekonomičnosti, a koji su često individualni preduvjeti čitanja u suvremenom urbaniziranom društvu.

Digitalizacija dominantno ovladava brojnim aspektima življenja. Stoga je važno omogućiti čitateljima da pristupe *Bibliji* kroz digitalizaciju bez obzira na individualno poimanje biblijskih tekstova u kontekstu duhovnosti i epskog narativa u kojem Svemogući Bog obnavlja i spašava svijet i čovječanstvo u i po svome Sinu Isusu Kristu ili tumačenju istoga kao teološkog rječnika, priručnika moralnih odredbi i etičkih zakona ili kolekcije inspirativnih pripovijesti.

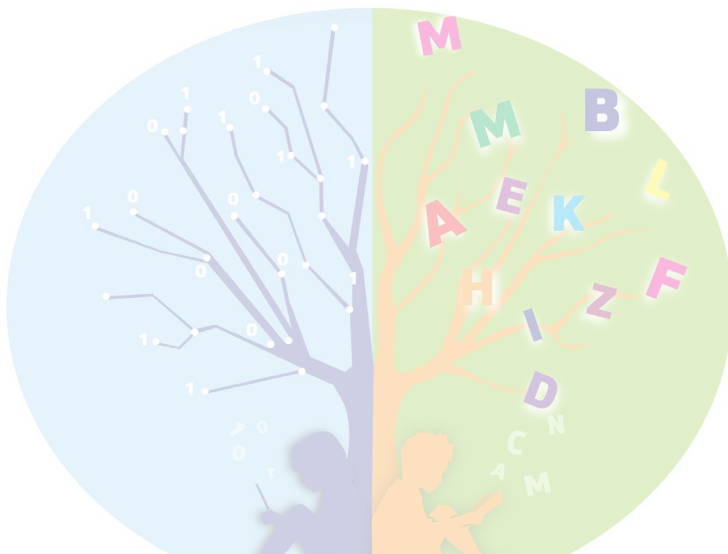
Ključne riječi: Biblija, čitatelj, digitalizacija

A firm grip on the Bible in the fists of digitization – how to bring the Bible closer to the reader

Historical social frameworks provide insight into the many class stratifications that ultimately shaped access to certain literary content, including religious content. The historically evident influence of the Bible on social construction and the attribute of the most numerous times translated book in history is accompanied by various favorable and unfavorable historical periods. The primary problem of the availability of the Bible to society was language barrier, then unavailability due to the issue of literacy of the lower classes, and then there is an ongoing problem in the form of a lack of literary understanding of the Bible. The original writings refer to the writing of the Bible ranging from 1300 BC to 100 AD, mostly in Hebrew and Greek, and in a lesser part in the Aramaic language. The first complete translation of the Old and New Testament Bibles into Latin (Vulgata) was created at the end of the 4th century. However, it was not until 1534 that Martin Luther translated the Bible into German and greatly influenced later translations into all the world's languages in a complete or partial textual form. However, neither these translations brought the reader closer enough to the contents of the Bible, nor did they provide the opportunity for literary understanding. Understanding the Bible requires the interpretation of texts using the scientifically hermeneutical method of exegesis alongside historical, critical, analytical, semiotic, rhetorical, and narrative interpretation, which goes beyond the general social knowledge of most readers who read the Bible. Therefore, in order to bring readers closer in the digital age to the Bible and its contents, it is necessary to overcome obstacles. The resolution of this is evident within the framework of the nonprofit Bible Project, which is currently bringing the modern reader closer to the Bible through visual-auditory interpretations of the contents of the

Bible. Despite the complexity of the original texts, based on the application of hermeneutical principles, the reader was given an understanding of the original meanings of biblical texts that were not influenced by the context of time and social change. Digitalization enables modern man to understand the Bible and biblical content in the context of innovation, simplicity, accessibility, quality and economy, which are often individual prerequisites for reading in a modern urbanized society. Digitalization predominantly masters many aspects of living. It is therefore important to enable readers to approach the Bible regardless of the notion. Notion can be in the context of spirituality and an epic narrative in which almighty God renews and saves the world and humanity in and through his Son Jesus Christ or as a theological dictionary, a manual of moral provisions, and ethical laws, or a collection of inspirational narratives. Digitalization predominantly masters many aspects of living. That is why it is important to allow readers to access the Bible through digitalization regardless of individual notion. The notion may be in the context of spirituality and an epic narrative in which almighty God renews and saves the world and humanity in and through His Son Jesus Christ or as a theological dictionary, a manual of moral provisions and ethical laws, or a collection of inspiring narratives.

Keywords: Bible, reader, digitalization

Riskantno iščitavanje memorije. Fundamentalno-teološko promišljanje o modelima sjećanja u kontekstu digitalnog doba

Polazište u promišljanju o čitatelju i njegovu čitanju u digitalnom dobu za fundamentalnu teologiju samosvjesno je jastvo u dijalektici i susretu s *Drugim*. Taj je *Drugi* osoba i onda predmet (duhovnog) čitanja. U digitalno doba sve češće se dijalektika samosvjesnog „ja“ stavlja u odnos s digitalnim *Drugim* te tako dobivamo sintagmu „digitalnog ja“ kod kojega, zbog njegove bestjelesnosti, više nije jasno obilježje povijesne svijesti kao odrednice identiteta jastva. Jedna od ključnih kategorija čovjeka jest da je on povijesno biće, da je svjestan svoje povijesnosti. Ta svijest izražava se sjećanjima. Jedno je vezano uz drugo. *Memoria* kao sjećanje odlučujuća je kategorija u oblikovanju identiteta osobe. Pamćenje događaja, osoba, mjesta, riječi, obećanja, saveza uporišta su s kojima se razvija identitet neke osobe, zajednice, društva, religije. Ukoliko digitalno „ja“ pohranjuje svoje sjećanje u digitalnoj memoriji kao, uvjetno rečeno, neograničenom virtualnom prostoru besvjesnoga i bestjelesnoga (digitalna sfera), utoliko se nameće pitanje promjene paradigme shvaćanja i čitanja memorije te njene uloge u životu i budućoj perspektivi.

Memorija je jedna od središnjih i temeljnih kategorija u rađanju i prenošenju vjere. Prizivanje u sjećanje ili iščitavanje tog sjećanja, kao što se čini u velikim religijskim tradicijama kroz svete spise, temeljne molitve i vjerovanja, oblikuje identitet i pripadnost nekoj religiji. Osobito je u judeokršćanskoj tradiciji *memoria* ključna kategorija po kojoj se rađa, oblikuje i prenosi vjera. Memorija priziva u sjećanje i posadašnjuje temeljno iskustvo i međusobni susret između Boga i čovjeka. Svetopisamski tekstovi zapisana su slojevita sjećanja predajâ vjere koja su vjernici pozvani uvijek iščitavati i prizivati u svoju svijest kao jasno očitovanje Svetoga, kao mjesto susreta s Riječju. Crkva je mjesto na kojemu se javno prisjeća „riskantno sjećanje“ – *memoria passionis*. Sjećanje u tom smislu nije muzejski trezor u koji se pohranjuju i talože artefakti prošlosti i dogmatskih formula, prošlih događaja i iskustava, nego je riječ o temeljnom iščitavanju susreta sa slobodom i smislom, pravednošću i istinom u povijesti kroz patnju i poraženost onih koji su mučeni gdje

njihov glas ostaje upisan u pamćenju kao opasno sjećanje. Anamneza za kršćansku teologiju i Crkvu ima oslobađajuće kritičku snagu sjećanja u eshatološkoj napetosti nerukotvorenog utjelovljenja Riječi u stvarnosti svijeta i čovjeka.

Kao radna hipoteza može se postaviti tvrdnja da se zbog načina pohrane i korištenja memorije u digitalnom dobu dogodila preobrazba koja utječe na identitet subjekta (i kao vjernika) koji „čita“ i oslanja se na takvu memoriju. Za teološku epistemologiju postavlja se pitanje pristupa i uloge jedne takve memorije i njenog utjecaja na poimanje (inter-)subjektivnosti, pitanje kriterija i kritike te, konačno, pitanje je li moguće digitalnu memoriju shvatiti kao jedno od *loci theologici*.

Ključne riječi: digitalna memorija, „digitalno ja“, sjećanje, *memoria passionis*, riskantno sjećanje

Dangerous Memory Reading. Fundamental Theological Reflection on Models of Memory in the Context of the Digital Age

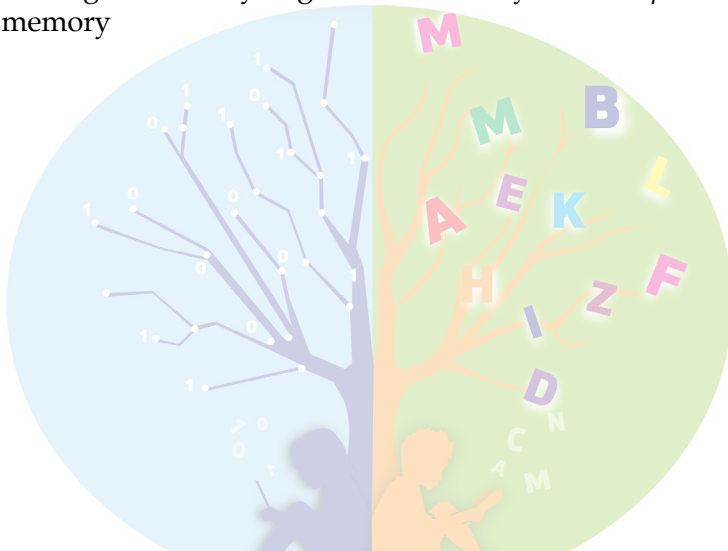
For fundamental theology, the starting point for thinking about the reader and his reading in the digital age is the self-conscious I in the dialectic and the encounter with the Other. The Other is a person and thus the subject of (spiritual) reading. In the digital age, the dialectic of the self-conscious self is increasingly placed in relation to the digital Other, and thus the phrase “digital self” is used, in which, due to its disembodiment, the characteristic of historical consciousness as a determinant of self-identity is no longer clear. One of the central categories of man is that he is a historical being, that he is conscious of his historicity. This consciousness is expressed in memory, and one is related to the other. Memory as recollection is a crucial category in shaping a person’s identity. The memory of events, people, places, words, promises, alliances are pillars with which the identity of a person, a community, a society, a religion develops. If the digital self stores its memory in digital memory as, conditionally speaking, an unlimited virtual space of the unconscious and disembodied (digital sphere), then the question arises of a paradigm shift in the understanding and reading of memory and its role in life and future perspective.

Memory is one of the central and fundamental categories in the formation and transmission of faith. The invocation or recitation of this memory, as it is done in the great religious traditions through the scriptures, the basic prayers, and the faith, shapes the identity and belonging of

a religion. Especially in the Judeo-Christian tradition, *memoria* is a key category through which faith is born, formed, and passed on. *Memoria* evokes memory and represents a fundamental experience and mutual encounter between God and man. The biblical texts record layered memories of the traditions of faith, which the faithful are called to read again and again and to invoke in their consciousness as a clear manifestation of the sacred, as a place of encounter with the Word. The Church is a place where the “dangerous memory” is publicly recalled as *memoria passionis*. Memory in this sense is not a museum vault where artifacts of the past and dogmatic formulas, past events and experiences are preserved and deposited, but it is a thorough reading of encounters with freedom and meaning, justice and truth in history through the suffering and defeat of the tortured, where their voice remains inscribed in thought as a dangerous memory. For Christian theology and the Church, anamnesis has the liberating critical power of memory in the eschatological tension of the unmanufactured incarnation of the Word in the reality of the world and of man.

As a working hypothesis, it can be argued that because of the way memory is stored and used in the digital age, a transformation has taken place that affects the identity of the subject (and as a believer) who “reads” and relies on that memory. For theological epistemology, this raises the question of the approach and role of such memory and its impact on the notion of (inter)subjectivity, the question of criteria and critique, and finally the question of whether digital memory can be understood as one of the *loci theologici*.

Keywords: digital memory, digital self, memory, *memoria passionis*, dangerous memory

Medijska pismenost mladih kao preduvjet razvijanja sposobnosti kritičkog vrednovanja medijskih sadržaja

Digitalno doba rezultat je naglog i kontinuiranog razvoja tehnologije koji je omogućio jednostavan, brz i lak pristup medijima i medijskim sadržajima velikom broju ljudi. Mladi pripadaju skupini koja većinu slobodnog vremena provodi uz medije, osobito društvene mreže te su svakodnevno izloženi velikom broju informacija iz različitih medijskih sadržaja (Mandarić, 2012). Uz društvene mreže i popularne aplikacije poput, primjerice, TikToka većina mladih u Hrvatskoj prati i medijske sadržaje televizije, osobito zbog njezina značajnog obilježja vizualnosti (Osmančević, 2021). Zbog učestalosti korištenja medija na različitim platformama pri razumijevanju medijskih sadržaja i njihovu kritičkom vrednovanju nužno je da su mlade osobe u digitalnom dobu medijski opismenjane. U tome je ključno pravovremeno obrazovanje, bilo da je riječ o preveniranju posljedica štetnih medijskih sadržaja ili podizanju svijesti o važnosti i primjeni medijske pismenosti, osobito kada je riječ o mogućim rizičnim obrascima ponašanja koji dugoročno mogu negativno djelovati na odrastanje i život mladih osoba. Glavna hipoteza ovoga rada jest da medijski sadržaji utječu na svakodnevni život mladih, tj. na oblikovanje mišljenja, a cilj ovog rada jest ispitati i utvrditi samopercepciju mladih u Hrvatskoj kao zasebne medijske publike o načinu i vremenu provedenog uz medije, utvrditi njihovo mišljenje o ulozi i važnosti medija u oblikovanju javnoga mnijenja te samoprocjeni znanja o medijskoj pismenosti.

U prvom dijelu rada osvrnut ćemo se na korištenje medija i različitih medijskih sadržaja te ulozi i važnosti medijske pismenosti u 21. stoljeću, dok će u drugom dijelu rada biti predstavljeni i detaljno interpretirani rezultati istraživanja provedenih *online* anketnim upitnikom na uzorku od 282 mlade osobe iz Hrvatske u dobi od 18 do 25 godina. Rezultati će nakon interpretacije biti stavljeni u širi hrvatski društveni i kulturalni kontekst. Znanstveni doprinos ovog rada jest na temelju rezultata istraživanja ponuditi smjernice o važnosti poučavanja medijske pismenosti, ali i dati praktične smjernice o primjeni sposobnosti pristupa, analize, evaluacije i kritičkog vrednovanja medijskih

sadržaja za mlade osobe u njihovoj svakodnevici, kao i prevenirati rizična ponašanja i moguće razvijanje ovisnosti o medijima.

Ključne riječi: medijska pismenost, mladi, mediji, rizično ponašanje, prevencija, društvene mreže

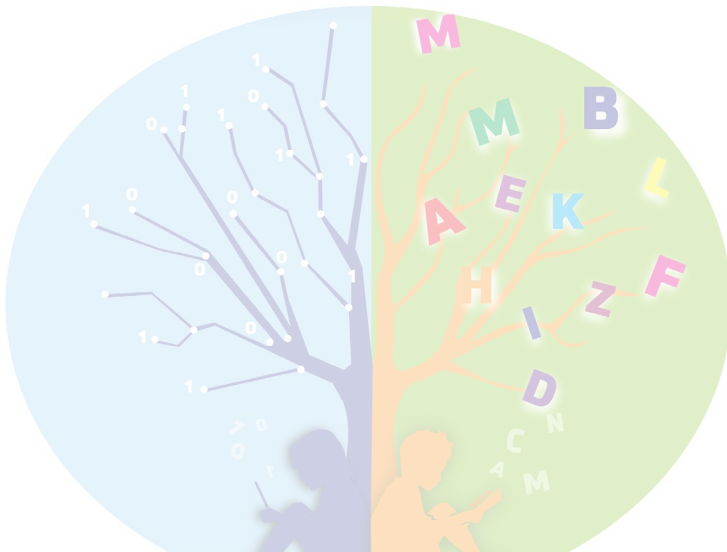
Media literacy of young people as a precondition for developing the ability to critically evaluate media content

The digital age is the result of the rapid and continuous development of technology that has enabled simple, fast and easy access to media and media content to a large number of people. Youth belong to a group of people that already spend most of their their free time with the media, especially on social networks, and they are exposed to a large amount of information from various media content on a daily basis (Mandarić, 2012). Most of young people in Croatia use social networks such as Tik-Tok, and most of them also follow the media content of television, especially because of its significant feature of visuality (Osmančević, 2021). Due to the frequency of media use on different platforms, to understand media content and its critical evaluation, it is necessary that young people in the digital age are media literated. Timely education is key in this, whether it is preventing the consequences of harmful media content or raising awareness of the importance and application of media literacy, especially when it comes to possible risky patterns of behavior that can disrupt the long-term growth and life of young people. The main hypothesis is that media content affects the daily life of young people through the formation of opinions and the aim of this paper is to examine and determine the self-perception of young people in Croatia as separate media audiences and how and how many time they spent with the media. Importance is also in determining youth opinions and self-assessment of knowledge about media literacy.

The first part will write about the use of media and various media content and the role and importance of media literacy in the 21st century, while the second part will present and interpret in detail the results of research conducted through an online questionnaire on a sample of 282 young people from Croatia between ages 18 to 25 years. After the interpretation, the results will be placed in a broader of Croatian social and cultural context. Based on the results, the scientific contribution of this research paper is to offer guidelines on the importance

of teaching media literacy, but also practical guidelines on applying the ability to access, analyze, evaluate and critically evaluate media content of young people daily lives and to prevent risky behaviors.

Keywords: media literacy, youth, media, risky behavior, prevention, social networks

Sanja NIKČEVIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište

Kriza kanona ili kako nam svjetonazor nameće „čitanje“ umjetničkog djela

Kriza čitanja/posjeta kazalištu danas se najčešće tumači kao kriza čitatelja/kazališne publike te se ističe potreba za obrazovanjem, informiranjem i animiranjem čitateljske publike oko toga što je vrijedna umjetnost. Međutim, pokazalo se da neke epohe u povijesti nemaju ni krizu čitanja ni krizu publike pa je današnji problem zapravo kriza kanona. Umjetnost glavne struje uvijek održava vladajući svjetonazor i afirmira njegovu hijerarhiju vrijednosti društva, kako u antičko vrijeme tako i u vrijeme vladavine kršćanskog svjetonazora. Nakon Drugog svjetskog rata zavladao je sekularistički svjetonazor koji je kao glavnu struju nametnuo isključivo pobunu i kritiku društva iz ateističkog doživljaja svijeta kao vrijednu poruku koja se šalje. Današnje stanje suvremene umjetnosti (i bijega publike/čitatelja) posljedica je dvaju razloga. Prvo, „vrijedna“ umjetnost koja slijedi vladajući svjetonazor ne afirmira ništa, već samo ruši vrijednosti starog svjetonazora pa je tako zašla u slijepu ulicu sve jačih uvreda i praznih i dvodimenzionalnih umjetnina. Drugo, unatoč jačini nametanja i sveprisutnosti (mediji, nagrade, festivali...) vladajućeg kanona, on ne odražava svjetonazor većine ljudi, a izbacivši u potpunosti govor o transcendenciji, ne govori o doista važnim temama.

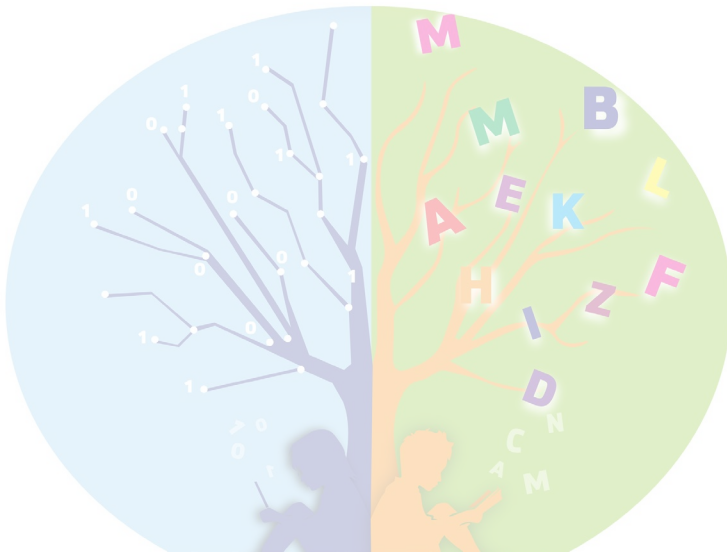
Ključne riječi: kriza kanona, kriza čitatelja, suvremena umjetnost, kazalište

Crisis of canon or how our worldview forces the “reading” of an artwork

The crisis of reading/going to the theatre is currently interpreted as the crisis of the reader/theatrical audience and the need for education, information and stimulating the reading audience regarding the idea of valuable art is pointed out. However, it is known that there were certain periods of history where such crises (both of reading and of the audience) were non-existent, which means that today's crisis is actually a crisis of canon. Mainstream art always reflects the ruling worldview and

affirms its hierarchy of societal values. This was true both in Antiquity and during the domination of the Christian worldview. The secularist worldview, that took over after the Second World War, imposed only rebellion on the mainstream and the criticism of society based on the atheistic experience of the world as a message of value that must be sent. There are two reasons for today's situation with modern art (and the escape of the audience/readers). First, the "valuable" art that is in concert with the ruling worldview does not affirm anything but only destroys the values of the old worldview and has thus stumbled into a dead end of ever-growing insults and empty, two dimensional artwork. Second, despite the force of imposition and its omnipresence (media, rewards, festivals) of the ruling canon, it does not reflect the worldview of the majority of people and by completely rejecting any talk of transcendence, it doesn't talk about any of the truly important subjects.

Keywords: crisis of canons, crisis of readers, contemporary art, theater

Suzana OBROVAC LIPAR

Hrvatsko katoličko sveučilište

Uloga društvenih mreža u promociji čitanja

U današnje doba društvene mreže postaju mjesto brze razmjene informacija u realnome vremenu svima onima koji se mogu povezati s internetom. Facebook i Instagram postaju važno mjesto predstavljanje novih izdanja knjiga, pisaca i izdavača. Sve više dolazi do izražaja fenomen u kojem korisnici Instagrama svoje objave posvećuju prikazivanju knjiga i svojih aktivnosti vezanih za čitanje. Takve *feedove* nazivaju *bookstagram*, a osobe koje motiviraju, mobiliziraju i utječu na čitalačku publiku na Instagramu *bookstagrameri*. Uz aktivnost na društvenim mrežama za objavu dužih tekstova, recenzija i preporuka koriste se svojim vlastitim blogovima i mrežnim stranicama. Kako je Facebook nastao prije Instagrama, ti korisnici često imaju i profile na Facebooku. Osim *bookstagramera* i izdavači knjiga prepoznali su važnost društvenih mreža te i sami predstavljaju svoja izdanja i čitanje kao aktivnost u slobodno vrijeme, ali i za stručno usavršavanje i edukaciju.

Za potrebe izlaganja analizirani su profili vodećih hrvatskih *influencera* na Instagramu i Facebooku koji promiču (nova) izdanja i uživanje u čitanju. Tijekom analize pokazalo se da bi za promociju *Godine čitanja* u Hrvatskoj trebalo iskoristiti moć društvenih mreža i njihovu komunikacijsku snagu u smislu motiviranja *followera* (pratitelja) da posegnu za knjigom i da čitaju.

Ključne riječi: društvene mreže, Instagram, Facebook, *bookstagram*, *bookstagrameri*

The Role of Social Media in Promotion of Reading

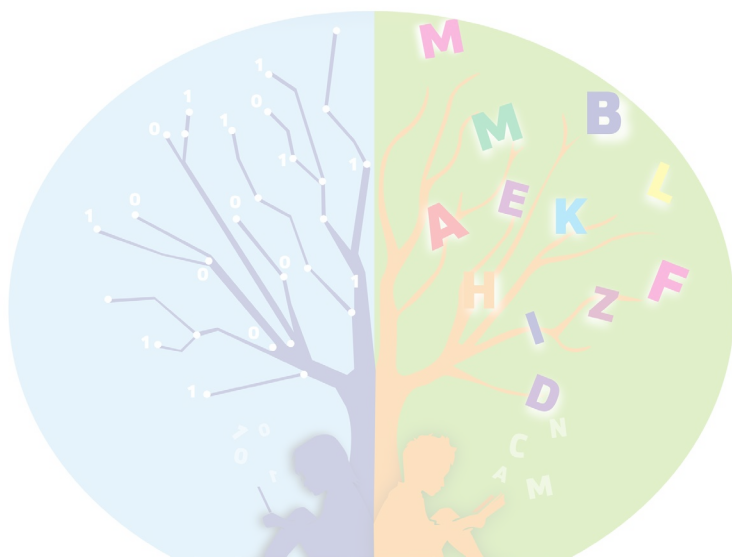
Today, social media become places of quick exchanges of information in real time for all those who can have an Internet connection. Facebook and Instagram become an important venue for the presentation of new book editions, writers and publishers. There is a prominent new phenomenon of Instagram users dedicating their feeds to the presentation of books and their activities related to reading. Such feeds are called *bookstagram*s, and the persons who motivate, mobilise and influence the reading audience on Instagram are called *bookstagrammers*. They use

their own blogs or websites to publish longer texts, reviews and recommendations, along with their activities on social networks. Since Facebook is older than Instagram, these users frequently have their Facebook profiles as well.

Besides *bookstagrammers*, publishers too have recognised the importance of social networks. They present their editions and reading as a leisure activity, as well as for the purpose of professional development and education.

For this lecture, profiles of the leading Croatian influencers on Instagram and Facebook promoting (new) editions and the enjoyment of reading have been analysed. The analysis has found that it would be necessary to use the power of social networks and their communication strength to promote the Year of Reading in Croatia in order to motivate their followers to take a book in their hands and read.

Keywords: Social Media, Instagram, Facebook, *Bookstagram*, *Bookstagrammers*

Maja OPAŠIĆ, Maja VERDONIK, Karla VUKELIĆ
Učiteljski fakultet u Rijeci

Kreativan pristup lektiri na primjeru dječjih romana Davida Walliamsa

Školska lektira podrazumijeva ne samo popis knjiga za čitanje nego uključuje i razgovor o pročitanoj knjizi kao i poticaj za vlastito izražavanje i stvaranje. Svrha je školske lektire, između ostaloga, razvijati učenikovu kulturu čitanja, književni ukus, čitalačke i stvaralačke sposobnosti i ljubav prema knjizi. Međutim, učenici nerijetko školsku lektiru ne doživljavaju na taj način, već kao obavezu koju moraju odraditi kako bi dobili što bolju ocjenu. Ocjenjivanje lektire, zastarjeli pristupi interpretaciji lektire kao i tematsko-žanrovska neraznolikost i neprivačnost lektirnih djela neki su od glavnih uzroka ukupnog negativnog stajališta učenika prema čitanju lektire (Gabelica, Težak 2019). To dovodi do smanjenja njihove čitalačke motivacije i negativno utječe na doživljaj knjige kao izvora za osobni razvoj i razvoj kreativnosti. Time i aktivnost čitanja knjiga postaje sve manje prisutna u životima djece koja nisu dovoljno motivirana za izvanškolsko čitanje, tj. čitanje iz užitka.

S obzirom na prethodno navedeno postavlja se pitanje kako učitelji mogu osuvremeniti nastavu školske lektire i učiniti ju pristupačnijom današnjoj djeci te njihovim sposobnostima, željama i interesima. Naime, kao što je navedeno, učenike od čitanja lektire često odbija nezanimljivost i neaktualnost teme djela što znači da u popise lektire treba uključiti suvremene autore koji su temama i stilom bliski djeci 21. stoljeća. Jedan od takvih autora britanski je dječji pisac David Walliams čija su djela iznimno popularna među malim čitateljima diljem svijeta. Stoga je cilj ovoga rada na primjeru nekih od njegovih djela pokazati zbog kojih su svojih književnoumjetničkih obilježja ona dobar izbor za lektirni popis učenika razredne nastave. Osim toga, cilj je prikazati i dati prijedloge nekih od suvremenih i kreativnih pristupa i strategija pri interpretaciji tih djela s učenicima. Na taj način učiteljima želimo dati poticaj da se u svome radu koriste suvremenim djelima te kreativnim pristupima lektiri jer je to dobar put prema poticajnoj, kreativnoj, zabavnoj i zanimljivoj nastavi lektire nakon koje će učenici moguće biti motiviraniji te posegnuti za knjigom i u svoje slobodno vrijeme.

Ključne riječi: lektira, David Walliams, kreativni pristup lektiri, motivacija za čitanje

Creative approach to school reading by example children's novels by David Walliams

School reading involves not only a list of books to read, but also a conversation about the book read and an incentive for self-expression and creativity. The aim of school reading is, among other things, to develop students' reading culture, literary taste, reading and creative skills, and love of books. However, students often do not perceive school reading in this sense, but as a duty they must fulfill in order to get the best possible grade. The evaluation of reading, outdated approaches to the interpretation of reading, and the thematic-genre diversity and unattractiveness of reading works are some of the main causes of students' overall negative attitude towards reading (Gabelica, Težak 2019). This leads to a decrease in their motivation to read and negatively affects the experience of books as a source of personal development and the development of creativity. Thus, the activity of reading books becomes less and less present in the lives of children who are not sufficiently motivated for extracurricular reading, i.e. reading for pleasure.

With this in mind, the question arises as to how teachers can modernize textbook instruction and bring it closer to today's children and their abilities, desires, and interests. For, as mentioned earlier, students are often put off reading by the uninterestingness and triviality of the subject matter of the work, which means that contemporary authors who write about topics and in a style that is close to 21st century children should be included in reading lists. One such author is the British children's author David Walliams, whose works are extremely popular with young readers around the world. The aim of this paper, therefore, is to use some of his works to show why their literary and artistic features are good choices for primary school reading lists. It also presents and suggests some contemporary and creative approaches and strategies for interpreting these works with students. In this way, we would like to give teachers an incentive to use both contemporary works and creative approaches to reading, as this is a good way to have stimulating, creative, fun and interesting reading sessions, after which students will be more motivated to pick up a book in their free time.

Keywords: school reading, David Walliams, creative approach to reading, motivation for reading

Antonija ORDULJ¹, Aida KORAJAC²

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu¹, Filozofski fakultet u Zagrebu²

Strah od čitanja na hrvatskome kao inome jeziku

Iako je strah emocija koja se ponajviše istražuje kada je riječ o učenju stranoga jezika (MacIntyre 2017, Matić 2019), strah od čitanja na hrvatskome kao inome jeziku (HIJ) potpuno je neistraženo područje. U literaturi se najčešće spominju sljedeći uzroci nastajanja straha od čitanja na stranome jeziku: nov način pisanja slova i nov sustav pisanja te kulturološki koncepti jezika koji se uči (Djigunović 2002: 55). Osnovni je cilj ovoga istraživanje utvrditi postoji li strah od čitanja na HIJ-u i ako da, u kojoj mjeri te ovisi o određenim čimbenicima. Pritom je postavljeno nekoliko istraživačkih pitanja: Koji čimbenici utječu na pojavu straha od čitanja na HIJ-u? U kakvoj je korelaciji strah od čitanja na HIJ-u s razinom poznavanja hrvatskoga jezika? U kakvoj je korelaciji strah od čitanja na HIJ-u s materinskim jezikom polaznika? Matić (2016) često je korišten upitnik za istraživanje straha od čitanja na stranome jeziku *Foreign Language Reading Anxiety (FLRAS)* (Saito i sur.,1999) prilagodila za istraživanje čitanja na njemačkome kao stranome jeziku, a taj je upitnik dodatno prilagođen za potrebe ovoga istraživanja čitanja na HIJ-u, pri čemu su korišteni samo dijelovi upitnika koji se tiču čitanja naglas i u nastavi. Upitnikom se istražuju stajališta učenika HIJ-a, točnije kako na odnos prema čitanju utječu nepoznate riječi, gramatika, dužina i tema teksta te okolnosti čitanja.

U istraživanju je sudjelovalo 25 polaznika tečaja na Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik tijekom ljetnoga semestra 2020./2021. Njihova razina znanja HIJ-a u rasponu je od razine A2 do C1 prema ZEROJ-u, a sudionici su heterogeni i prema materinskom jeziku i prema podrijetlu, dobi i spolu. Rezultati su podvrgnuti kvantitativnoj i kvalitativnoj analizi.

Rezultati pokazuju da na uspješno čitanje naglas, prema mišljenju sudionika, u najvećoj mjeri utječe sposobnost izgovora hrvatskih riječi te nepoznavanje značenja riječi u tekstu dok ovladanost gramatikom, dužina teksta ili prisutnost nastavnika ne ometaju učenike pri čitanju. Implikacije ovoga istraživanja trebale bi potaknuti dodatna, po broju sudionika reprezentativnija, istraživanja, kao i kvalitativne dubinske

analize pojedinih čimbenika koji utječu na pojavu straha od čitanja s obzirom na to da je čitanje temeljna vještina u ovladavanju inim jezikom.

Ključne riječi: hrvatski kao ini jezik (HIJ) , strah od čitanja na HIJ-u, čitanje naglas

Reading Anxiety in Croatian as a Foreign Language

While anxiety is the most researched emotion in the context of foreign language learning (MacIntyre 2017, Matic 2019), reading anxiety in Croatian as a foreign language (CFL) is an entirely unexplored area. The literature mentions the following causes of reading anxiety in a foreign language: a new way of letter writing and a new writing system, as well as cultural concepts within the foreign language (Djigunović 2002: 55).

Therefore, the main goal of this study is to determine the presence of reading anxiety in CFL, as well as its extent and cause. To do so, we aim to answer the following research questions: What factors influence the occurrence of reading anxiety in CFL? What is the correlation between reading anxiety in CFL and the proficiency level in Croatian? How does reading anxiety in CFL correlate with the mother tongue of respondents?

Matic (2016) adapted the widely used questionnaire "Foreign Language Reading Anxiety" (FLRAS) (Saito et al., 1999). We additionally adapted the questionnaire for the purposes of this reading survey in CFL, using only parts concerning reading aloud and in-classroom reading. The questionnaire explores the attitudes of CFL learners, i.e., how are attitudes towards reading influenced by unknown words, grammar, length and topic of the text, and the context of reading.

This study involved 25 respondents attending Croaticum - Center for Croatian as a Second and Foreign Language during the 2020/2021 summer semester. Their proficiency level ranges from A2 to C1, according to CFRL. Respondents are heterogeneous in terms of their mother tongue, origin, age, and gender. Their responses were analyzed quantitatively and qualitatively. The results show that, according to respondents, successful reading aloud is primarily influenced by the ability to pronounce Croatian words and the unknown meaning of words in the text, while grammar mastery, text length, or the presence of teachers does not hinder learners' reading.

The implications of this research should encourage additional, more representative studies in terms of number of respondents, research methods, and in-depth qualitative analysis of individual factors that cause reading anxiety, given that reading is a crucial skill in mastering a foreign language.

Keywords: Croatian as a Foreign Language (CFL), reading anxiety in CFL, reading aloud

Vizualna kultura i čitanje filmskih ekranizacija dječjih književnih djela – uloga i važnost kritičkog vrednovanja u obrazovnom sustavu

Djeca kao zasebnoj medijskoj publici animirane ekranizacije dječjih književnih djela mogu biti korisna platforma za njihovo obrazovanje, ali mogu predstavljati i izazov zbog nedovoljnog poznavanja kritičkog vrednovanja i čitanja sadržaja vizualnih medija prilagođenih njihovu uzrastu (Gilmore i Burnett, 2014; Short, 2018). Razvojem novih tehnologija i promjenama čitalačkih navika promijenili su se i dječji interesi koji su uzrokovali i izazove u obrazovnom sustavu, posebice u području kritičkog čitanja kao sastavnice medijske pismenosti (Gay i Kirkland, 2003; Kellner i Share, 2019). Animirana ostvarenja dječjih književnih djela utjecala su i na razumijevanje vizualnog narativa kao jedne od temeljnih sastavnica svake ekranizacije dječjeg književnoga djela, posebice uzimajući u obzir mogući utjecaj na dječje poimanje svijeta te usvajanje vrijednosti i obrazaca ponašanja. Stoga je usvajanje kompetencije kritičkoga čitanja navedenih medijskih sadržaja preduvjet za dječji razvoj mašte i kreativnosti, ali i prevencija mogućim izazovima (Brown, 2017; Hintz i Tribunella, 2019; Meeusen, 2020). Cilj je ovoga rada sistematičnim pregledom znanstvene literature istražiti i opisati načine na koje djeca percipiraju i vrednuju filmske ekranizacije njima poznatih djela dječje književnosti te kreirati konkretne smjernice za hrvatski osnovnoškolski obrazovni sustav o važnosti i načinima poučavanja kritičkoga vrednovanja i čitanja filmskih ostvarenja te njihove poveznice s dječjom književnošću i vizualnim narativom. U radu će pregledno biti prikazana relevantna međunarodna recentna istraživanja i zaključci kao i prilike i izazovi za hrvatski obrazovni sustav u kojem je medijska pismenost tek jedna od sastavnica hrvatskoga jezika. Znanstveni doprinos rada ogledat će se uz konkretne smjernice za učitelje i nastavnike kao i primjere dobre prakse u obliku kvalitetnih filmskih ostvarenja dječjih književnih djela s ciljem usvajanja prosocijalnih i pozitivnih vrijednosti i obrazaca ponašanja poput empatije, zajedništva, ljubavi, poštovanja i prihvaćanja različitosti.

Ključne riječi: dječja književnost, filmska animirana ekranizacija, kritičko čitanje, vizualna kultura, medijska pismenost

Visual culture and reading of animated movie adaptations of children's literature - the role and importance of critical evaluation in the educational system

Children, as one of the most exposed media audiences in animated movie adaptations of children's literature, are open to many opportunities for their progress, growth, and education, but also challenges due to insufficient knowledge of critical evaluation and reading of age-appropriate visual media (Gilmore and Burnett, 2014; Short, 2018). With the development of new technologies and changes in reading habits, children's interests have also changed which have caused challenges, as well as opportunities, in the educational system, especially in critical reading as a part of media literacy (Gay and Kirkland, 2003; Kellner and Share, 2019). The animated adaptations of children's literature also influenced the understanding of the visual narrative as one of the fundamental components of any movie adaptation of children's books. Taking into account the possible impact on children's understanding of the world, defining their childhood, understanding of beauty, adopting values and patterns of behavior and shaping attitudes as well as gaining experiences, elements such as stimulating imagination, creativity, but also exceptional competence of critical reading and evaluation of later media content, children are exposed to a variety of challenges that can affect their overall identity and self-perception (Brown, 2017; Hintz and Tribunella, 2019; Meeusen, 2020). This paper aims to, through systematic literature review, describe how children perceive and evaluate the movie adaptations of children's books known to them and create concrete guidelines for the Croatian primary educational system on the importance and ways of teaching critical reading of movies with connection to children's literature and visual narrative. The paper will present relevant international recent research and conclusions as well as opportunities and challenges for the Croatian educational system in which media literacy is only one of the components of the Croatian language. The scientific contribution of the paper will be reflected through concrete guidelines for teachers and examples of good practice in the form of quality movie adaptations of children's literature to adopt prosocial and positive values and patterns of behavior such as empathy, togetherness, love, respect, and acceptance of diversity.

Keywords: children's literature, movie animated adaptations, critical reading, visual culture, media literacy

Načela komunikacijske gramatike pri usvajanju fonemskoga sustava hrvatskoga jezika tijekom glasovne analize i sinteze

Primjena načela komunikacijske gramatike u ranojezičnome diskursu podrazumijeva poticanje pragmatične jezične osposobljenosti na razini funkcionalne jezične primjene. Riječ je ponajprije o razvoju komunikacijske kompetencije učenika u prvome obrazovnom razdoblju, primjerene njihovoj dobi, psihokognitivnim sposobnostima i interesima.

Ovim se istraživanjem željelo utvrditi primjenjuju li se i na koji način načela komunikacijsko-funkcionalnoga pristupa pri usvajanju fonemskoga sustava hrvatskoga jezika, odnosno tijekom provedbe glasovne analize i sinteze u prvome razredu osnovne škole. Cilj istraživanja bio je ispitati postojanje statistički značajne razlike između primjene načela komunikacijske gramatike i tradicionalnih načina poučavanja. Uzorak ispitanika činili su učenici prvih razreda ($N = 107$) i učitelji ($N = 5$) OŠ Luka u Sesvetama, Zagreb. Osnovna hipoteza odnosila se na pretpostavku da će učenici izloženi programu suvremenih načela komunikacijske gramatike postizati značajno bolje rezultate na završnoj provjeri od učenika koji su bili izloženi tradicionalnim metodama poučavanja. Ispitanici su bili podijeljeni u eksperimentalnu i kontrolnu skupinu. Kao instrumenti istraživanja korišteni su inicijalni i završni test za učenike (provjera usvojenosti fonema pri glasovnoj analizi i sintezi), zatim anketni upitnici za učitelje (ispitana su stajališta o istraživanoj tematici) te pedagoško promatranje tijekom praktične nastave u razredu. Varijable su bile dob i spol učenika te poteškoće u jezičnome razvoju (nastava prema prilagođenome programu). Nakon prikupljenih roditeljskih suglasnosti provedeno je jednomjesečno istraživanje tijekom kojega su učenici eksperimentalne skupine jednom tjedno imali radionicu u trajanju jednog školskog sata. Za dobivanje rezultata istraživanja upotrijebljene su kvalitativne metode deskriptivne statistike te kvantitativne metode inferencijalne statistike, a podatci su obrađeni u SPSS programu za statistiku.

Iako je uzorak ispitivanja bilo relativno malen te nedostatan za uopćavajuće zaključke, rezultati istraživanja ipak će doprinijeti dvorazinski: (1) na teorijsko-znanstvenoj razini pri oblikovanju suvremenih komu-

nikacijsko-funkcionalnih strategija učenja i poučavanja; (2) na praktičnoj razini u primjeni novih načela i postupaka koji mogu pozitivno utjecati na uspješniju provedbu glasovne analize i sinteze u nastavi hrvatskoga jezika kao temelja za razvoj jezičnih djelatnosti, a posebice čitanja i pisanja.

Ključne riječi: komunikacijska gramatika, fonemski sustav, glasovna analiza i sinteza, početno čitanje i pisanje

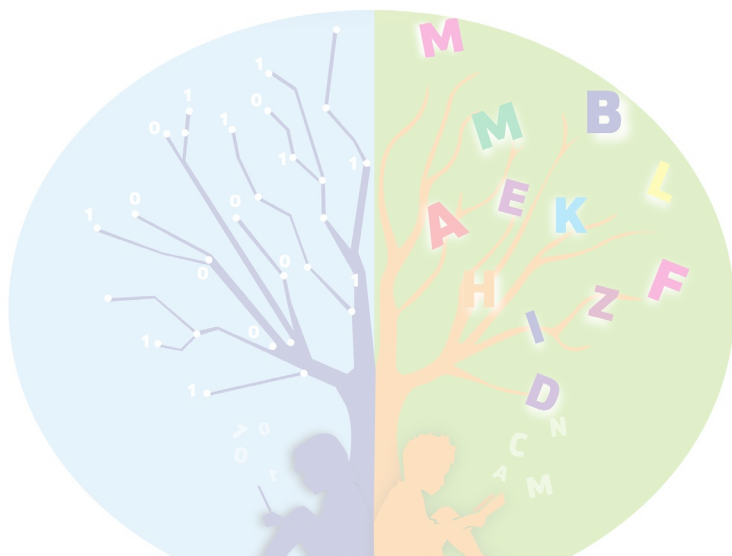
The principles of communicative grammar in the acquisition of phonemic system of Croatian during the phonemic analysis and synthesis

The application of the principle of communicative grammar in early language discourse implies the encouragement of pragmatic language skills at the level of functional language applications. It is primarily about development of communication competence of students in the first educational period, appropriate to their age, psycho cognitive abilities and interests.

This research was conducted to determine in which way, the principles of communicative-functional approach are applied in the acquisition of the phonemic system of Croatian language, i.e., during implementation of voice analysis and synthesis exercises in the first grade of primary school. The aim of the research was to examine the existence of statistically significant differences between the application of the principles of communicative grammar and traditional teaching methods. The sample consisted of first gradeers (N = 107) and teachers (N = 5) of the Luka Elementary School in Zagreb. The basic hypothesis refers to the assumption that students exposed to the principles of communicative grammar would achieve significantly better results on the final examination compared to students who were exposed to traditional teaching methods. Subjects were divided into experimental and control group. The research instruments were initial and final tests for students (examining the acquisition of phonemes in phonemic analysis and synthesis), questionnaires for teachers (examining their opinions about the topic of the research), and pedagogical observation during classes. The variables were the age and gender of the students and the difficulties in language development (according to the adapted program). After collecting parental consent, a one-month study followed during which the students of the experimental group had a workshop lasting 45 minutes once a

week. Qualitative methods of descriptive statistics and quantitative methods of inferential statistics were used to obtain the results of the research, and the data was processed in the SPSS program for statistics. Although the sample of research was relatively small and insufficient for general conclusions, the research results still can contribute on two levels: the theoretical-scientific level, in shaping modern communicative-functional strategies of learning and teaching; the practical level, in the application of new principles and procedures that can positively affect the more successful acquisition of phonemic analysis and synthesis in the teaching of the Croatian, as the basis for development of language skills, especially reading and writing.

Keywords: communicative grammar, phonemic system, phonemic analysis and synthesis, reading and writing acquisition

Suzana PERAN¹, Anđelka RAGUŽ²

Hrvatsko katoličko sveučilište¹, Visoko učilište Algebra²

Jesu li društvene mreže poticaj ili uzrok promjene čitalačkih navika? Slučaj hrvatskih i slovenskih katoličkih izdavača

Polazeći s jedne strane od rezultata domaćih i inozemnih istraživanja o čitateljskim navikama te korištenju medija i društvenih mreža za informiranje, druženje, zabavu i učenje, u radu se propituje odnos društvenih mreža i čitanja. S druge strane, predmet anketnog istraživanja percepcija je i mišljenje studenata o čitalačkim navikama i promjeni svakodnevnog izražavanja pod utjecajem društvenih mreža, a cilj je utvrditi u kojoj mjeri studenti upotrebljavaju jezik i komunikacijske obrasce društvenih mreža. Uvodno se u teorijskom dijelu bavimo promjenama koje su digitalne tehnologije unijele u čitateljske navike, kao i na specifičnosti društvenih mreža s osobitim obzirom na mogućnosti komentiranja i dijeljenja sadržaja. Govoreći o odnosu društvenih mreža, knjiga i čitanja, korištenje društvenih mreža stavlja se u kontekst osnaživanja čitateljske publike i poznavanja književnosti. Nastavno na potonje provedenim kvantitativnim istraživanjem nastoji se uvidjeti koliko se i kako Facebook i Instagram koriste za promidžbu knjiga i za poticanje čitanja u slučaju hrvatskih i slovenskih katoličkih izdavača. Dvije su mreže izabrane prema broju korisnika u obje države, a analizom je obuhvaćen sadržaj iz listopada 2021. – dio *Mjeseca knjige* u Hrvatskoj – s početnom pretpostavkom kako će interes za knjige i čitanje biti povećan. U radu se tematizira i koncept društvenog čitanja utemeljenog na razvoju digitalnih tehnologija i društvenih mreža koje pomiče čitanje od privatnoga i pojedinačnoga prema zajedničkome i javnome te omogućuje interakciju prostorno udaljenih čitatelja međusobno i s autorom djela i izdavačem. Takav način čitanja predstavlja svojevrsni izazov izdavačkim kućama koje trebaju pronaći način približavanja čitateljima digitalnoga doba. Predstavljajući i analizirajući najraširenije aplikacije za zajedničko čitanje, postavlja se pitanje potiču li hrvatski i slovenski katolički izdavači preko svojih profila na društvenim mrežama osnivanje virtualnih i fizičkih čitateljskih klubova i zajedničko čitanje svojih izdanja. Zaključno se osvrćemo na inicijative katoličkih izdavača u digitaliziranju njihovih izdanja knjiga i periodika kako bi ih približili korisnicima naviklima na čitanje na zaslonima.

Ključne riječi: društveno čitanje, društvene mreže, čitanje, katolički izdavači

Are social networks a stimulus or a cause of the change in reading habits? The case of Croatian and Slovenian Catholic publishers

Starting from the results of domestic and foreign research on reading habits and the use of media and social networks for information, socializing, entertainment and learning, the paper examines the relationship between social networks and reading. On the other hand, the subject of the survey research is the perception and opinion of students about reading habits and the change of everyday expression under the influence of social networks. The aim is to determine the extent to which students use the language and communication patterns of social networks. The theoretical part points out the changes that digital technologies have introduced into reading habits, as well as the specifics of social networks with special regard to the possibilities of commenting and sharing content. Speaking of the relationship between social networks, books and reading, the use of social networks is placed in the context of empowering the readership and knowledge of literature. In addition to the latter, quantitative research seeks to see how much and how Facebook and Instagram are used to promote books and to encourage reading in the case of Croatian and Slovenian Catholic publishers. The two networks were selected according to the number of users in both countries. The analysis includes content from October 2021 - part of the Month of the Book in Croatia - with the initial hypothesis that interest in books and reading will increase in that period. The paper also discusses the concept of social reading, based on the development of digital technologies and social networks, which moves reading from private and individual to common and public and enables interaction of spatially distant readers with each other and with the author and publisher. This way of reading presents a kind of challenge to publishing houses that need to find a way to get closer to the readers of the digital age. Presenting and analyzing the most widespread applications for joint reading, the question arises whether Croatian and Slovenian Catholic publishers, through their profiles on social networks, encourage the establishment of virtual and physical reading clubs and joint reading of their publications. In conclusion, the paper looks at the initiatives of Catholic publishers in digitizing their editions of books and periodicals in order to bring them closer to users accustomed to reading on screens.

Keywords: social reading, social networks, reading, Catholic publishers

Motivacija za čitanje književnosti u doba digitalnih medija

Kada iskustvo čitanja književnosti povežemo s emocijama, proizlazi da je iskustvo emocija jedan od najsnažnijih motivatora za čitanje književnosti uopće, što govori da čitamo uglavnom iz nekog emocionalnog razloga: zabave, užitka, radosti otkrivanja i stvaranja nečega novog itd. Isto tako, ako izostane prepoznavanje emocija u književnome tekstu, drastično opada motiviranost čitatelja za čitanjem. Rad će propitati razlike pri čitanju i razumijevanju emocija predstavljenih u književnom djelu s „papira“ i „ekrana“.

Svjedočimo generacijskome prijelazu prema novim digitalnim medijima, a kako digitalni mediji i čitanje s ekrana postaju sve dominantniji, i naš se mozak tome prilagođava. U jednoj od prvih studija o čitanju s ekrana iz 1992. zaključeno je kako ljudi čitaju sporije, manje precizno i manje usredotočeno na emocije kada čitaju s ekrana, a studija iz 2013. navodi da se to stanje dodatno „pogoršalo“. Rezultati navedenih studija otvaraju pitanje motivacije za čitanje. Čitanje s papira pruža neusporedivo veću mogućnost doživljaja, a digitalni mediji neusporedivo veću mogućnost brzog dolaženja do podataka (tzv. *skrolanje*). To ujedno znači da se pri čitanju s ekrana više vremena i „koncentracije“ potroši na pregledavanje „krupnih“ podataka te da ćemo knjigu na digitalnim medijima najvjerojatnije pročitati samo jednom i nikad potpuno detaljno. Ako doista želimo doživjeti književno djelo, moramo čitati polako i usredotočeno, no kako se sve više književnih tekstova čita s ekrana, brzo i površno zbog „pravila medija“, ne stvaraju se određena emocionalna iskustva čitanja kao pri čitanju s papira te ujedno slabi motivacija za čitanje takvih tekstova.

„Pravilo medija“ kaže da kada čitamo s papira, metaforički rečeno, imamo osjećaj kao da pješačimo stazom i pripovjednim šumama, a kada čitamo s digitalnih medija kao da hodamo na mjestu, a pred našim se očima „vrti zastor“ s nacrtanim šumama.

Digitalni su mediji među nama i ne planiraju otići. Dijete u prosjeku provede više od deset sati ispred ekrana, od čega nekoliko sati čita s njim, što definitivno formira mozak na drugačiji način i prilagođava ga čitanju digitalnih medija, a ne čitanju s papira koje se sve češće događa spo-

radično. Protiv nove prakse ne možemo se boriti, već trebamo pronaći dobre načine čitanja književnosti s ekrana kako bi se sačuvala motivacijska osnova čitanja emocija, što znači i motivacijska osnova za dobro čitanje književnosti.

Ključne riječi: iskustvo emocija čitanjem, digitalni mediji, čitanje s ekrana, pravilo medija

The motivation for the literature reading in the age of the digital media

When we connect the experience of reading the literature with the emotions, it turns out that the experience of the emotions is one of the strongest motivators for the reading the literature in general, which means that we read the literature mainly because of some emotional reason: fun, pleasure, joy of discovering and creating something new, etc. From the other hand, not recognizing emotions in a literary text, drastically declining the reader's motivation to read. The paper will examine the differences in the reading from *the paper* and *the screen* and observe the understanding of the emotions presented in both forms.

We are witnessing to the generational shift towards digital media, and how digital media and "screen reading" becoming more dominant, and how our brain adapt to read from this media. One of the first "screen reading" studies from 1992. found that people read more slowly, less accurately, and less focused on emotions when reading from the screen, and one study from 2013 found that the condition worsened.

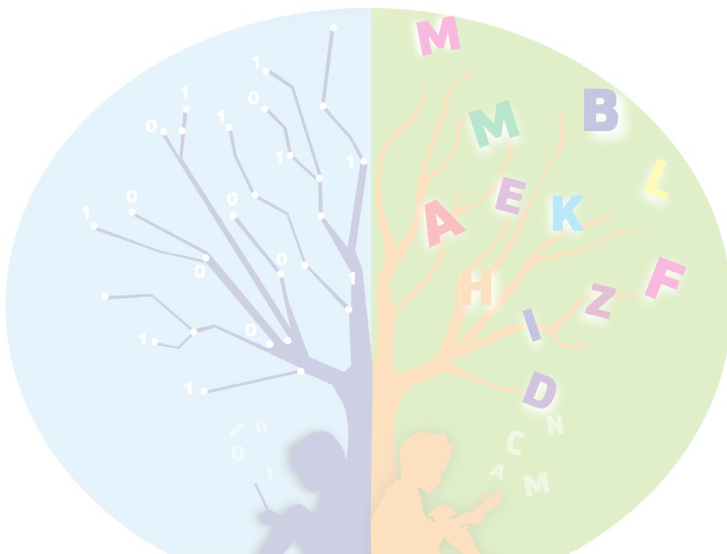
That brings us to the question of motivation to read when read from the screens. To read from the paper provides an incomparably greater possibility of the experience. To read from the digital media provides an incomparably greater possibility (again) of fast access to some data (so-called *scrolling*). This also means that when we are reading from the screen, more time and "concentration" is spent on reviewing "large" data, without focusing on the details. That means that you will most likely read the book on the digital media only once and never minutely. Now, if we want to experience the emotions in the literary work, we have to read slowly and focused, but as more and more literary texts are read from the screen, quickly and superficially, due to "media rules", certain emotional reading experiences are not created, as when reading from the paper.

The "rule of the media" says that when we read from the paper, meta-

phorically speaking, we feel as if we were walking along a path in the narrative forests, and when we read from digital media, it is as if we were walking on a spot with a scrolling curtain in front of us, with forest painted on it. Which walk would be more interesting for you and motivate you to come again?

But digital media are here and they don't have intentions to leave. On average, the child spends more than ten hours daily in front of the screen, of which a few hours it reads from them, which definitely forms the brain in a different way and adapts it to reading digital media rather than reading from the paper. There is no point in fighting it, instead we have to find the good ways of reading literature from the screen in order to preserve the motivational basis of reading the emotions, which also means the motivational basis for the good reading of the literature.

Keywords: reading emotion experience, digital media, screen reading, media rule

Dubravka PLEŠE¹, Arijela FABRIO², Sanda MARJANOVIĆ³
 Rudarsko-geološko-naftni fakultet¹, Filozofski fakultet u Zagrebu²,
 Zdravstveno veleučilište³

Čitalačke navike studenata preddiplomskog studija na tri zagrebačka fakulteta

Čitanje je jedna od ključnih aktivnosti nužna za cjelokupan rast i napredak ljudi i ljudske civilizacije. Čitanje nije od presudne važnosti samo u procesu obrazovanja, nego ima izuzetno značenje u stjecanju općeg znanja i jedna je od omiljenih aktivnosti koja se prakticira u slobodno vrijeme. Sposobnost uspješnog čitanja presudna je za postizanje akademskog uspjeha. Istraživanja koje su proveli Kidd i Castano (2013) s The New School for Social Research u New Yorku pokazuju da čitanje iz užitka unapređuje empatiju te da omogućava čitatelju da postigne bolje razumijevanje mentalnih stanja drugih ljudi (Wilhelm, Smith, 2014). Osim toga, Cullinan (2000) otkrio je da čitatelji postižu bolji uspjeh na standardiziranim testovima u svim područjima te da su njihove vještine čitanja s razumijevanjem naprednije, tečnost veća, a razine općeg znanja više u usporedbi s onima koji ne čitaju. No, kao djelatni predavači stranih jezika tijekom nekoliko godina počeli smo uočavati zabrinjavajući trend značajnog smanjenja zanimanja za čitanje među našim studentima, kao i činjenicu da nisu sposobni čitati dulje vrijeme, usredotočiti se na materijal koji čitaju te stvoriti ispravne zaključke na temelju premisa izrečenih u tekstu. Stoga smo odlučili provjeriti istinitost uočenog služeći se upitnikom koji smo podijelili našim studentima. Prikupili smo podatke 247 studenata muškog i ženskog spola s triju različitih zagrebačkih fakulteta – Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta, Filozofskog fakulteta te Zdravstvenog veleučilišta.

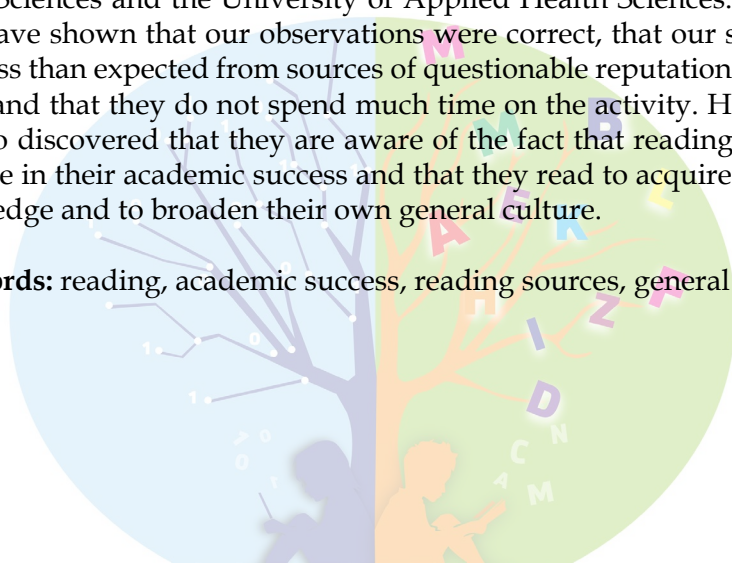
Rezultati su pokazali da su naša zapažanja bila utemeljena te da studenti ovih triju institucija čitaju manje od očekivanog, i to iz izvora sumnjive reputacije i upitne istinitosti te da čitanju posvećuju malo vremena. Također smo utvrdili da su studenti svjesni činjenice da je čitanje od presudno za akademski uspjeh te da čitaju, između ostalog, kako bi stekli opće znanje i proširili vlastitu opću kulturu.

Ključne riječi: čitanje, akademski uspjeh, izvori za čitanje, opća kultura

Reading habits of pregraduate level students at three of Zagreb's institutions of higher learning

Reading represents one of the key activities necessary for the overall improvement of human beings and human civilization as well. It is not only essential to the process of education, but it also plays a pivotal role in the acquisition of general knowledge and is a favorite among recreational activities. The ability to read successfully is crucial for the achievement of academic success. Studies conducted by Kidd and Castano (2013) of The New School for Social Research in New York City, show that reading for pleasure improves empathy and enables the reader to achieve a better understanding of the mental states of other people (Wilhelm & Smith, 2014). Also, Cullinan (2000), discovered that readers achieve higher scores on standardized tests in all subjects, and that their reading comprehension skills are more developed, their fluency is more improved, and their levels of general knowledge are higher. However, as practitioners in the field of language instruction, in the past several years we have begun to notice a worrying trend of a significant reduction of interest in reading among our students and their inability to read for any extended period of time, to focus and concentrate on the material read and to draw valid conclusions from premises stated in the text. For that purpose, we decided to evaluate the veracity of our observations using a questionnaire distributed among our students. We have collected data from 247 male and female pregraduate students of three very different institutions of higher learning located in Zagreb – the Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering, The Faculty of Humanities and Social Sciences and the University of Applied Health Sciences. The results have shown that our observations were correct, that our students read less than expected from sources of questionable reputation and veracity and that they do not spend much time on the activity. However, we also discovered that they are aware of the fact that reading plays a key role in their academic success and that they read to acquire general knowledge and to broaden their own general culture.

Keywords: reading, academic success, reading sources, general culture

Smrt djeteta u medijskom tekstu kao motiv gubitka i pronalaska vjere. Primjer romana i grafičkog romana

Promatrajući medije kao sredstva komunikacije pomoću kojih čovjek može iskazati misli, osjećaje, ideje, namjere i stajališta o svim životnim iskustvima, pa tako i o iskustvima koja se tiču ljudske patnje, prolaznosti, smrti te smislenosti života, opravdano je tvrditi kako medijski pismen pojedinac kao educiran čitatelj medijskih tekstova može nedvojbeno intelektualno profitirati čitajući/gledajući kvalitetan medijski sadržaj koji mu može pomoći obuhvatnije promisliti o vlastitom i tuđem mukotrpnom iskustvu. Uspoređujući sadržaje dva odabrana medijska teksta (romana i grafičkog romana) autori rada istražuju kako je u njima prikazan motiv smrti djeteta te kako taj tragičan događaj utječe na pojedine likove u odabranim medijskim tekstovima u kontekstu njihova osobnog odnosa s Bogom. U skladu s tim, autori rada analiziraju lik Frimmea Hersha iz grafičkog romana *A Contract with God and Other Tenement Stories* američkog karikaturista Willa Eisnera te lik bake Ruže iz romana *Oscar i dama u ružičastom* francuskog pisca Érica Emmanuela Schmitta. U radu se najprije definira termin *medijskoga teksta* i prikazuju pojedine strategije njegova čitanja. Nadalje, navode se određene smjernice za analizu medijskih tekstova, poput koncepta trokuta medijske pismenosti, kao i osam ključnih konceptata za razumijevanje medija razvijenih u okviru kanadske prakse njegovanja medijske pismenosti. U radu se problematizira i značenje motiva vjere, smrti i djeteta u mitološkom i kulturološkom smislu. Posebno je poglavlje posvećeno detaljnijem prikazu romana i grafičkog romana kao zasebnih medijskih tekstova. Autori rada također sažeto prikazuju živote i profesionalna postignuća kreatora medijskih tekstova odabranih za analizu. Naposljetku, donose intelektualne prinose i promišljanja autoriteta s područja psihijatrije, psihologije, filozofije i religije o temi ljudske patnje, prolaznosti, smrti te smislenosti života uključujući Epikura, Marka Aurelija, Epikteta, Thicha Nhata Hanha, Laa Tzua, Viktora E. Frankla, Jordana B. Petersona te drugih. U svjetlu Franklove logoterapije u odabranim medijskim tekstovima autori analiziraju i motiv ljubavi kao faktora pronalaska životnog smisla pomoću kojeg čovjek može doživjeti jedinstvenost drugog ljudskog bića.

Ključne riječi: čitanje, medijski tekst, roman, grafički roman, dijete, smrt

The death of a child in media text as a motive of losing and finding faith. Example of a novel and a graphic novel

Looking at the media as a means of communication which allows a person to express thoughts, feelings, ideas, intentions, and attitudes about all life experiences, including experiences related to human suffering, transience, death and the meaning of life, it is justified to claim that, as an educated reader of media texts, a media literate individual can undoubtedly benefit intellectually by consuming quality media content that can help them think more comprehensively about their own and others' arduous experiences. By comparing the contents of two selected media texts (a novel and a graphic novel), the authors investigate how the death of a child is depicted in them, and how this tragic event affects the characters in the selected media texts within the context of their personal relationship with God. The authors analyze the character of Frimme Hersh from the graphic novel *A Contract with God and Other Tenement Stories* by American cartoonist Will Eisner, as well as the character of Mamie Rose from the novel *Oscar and the Lady in Pink* by French writer Éric-Emmanuel Schmitt. First, the authors define the term media text and present individual strategies for reading media texts. Additionally, they provide some guidelines for the analysis of media texts such as the concept of the media literacy triangle, as well as eight key concepts for understanding media, developed within the Canadian tradition of nurturing media literacy. The paper also discusses the importance of the motives of faith, death, and the child in a mythological and cultural sense. A separate chapter is dedicated to a more detailed presentation of the novel and the graphic novel as separate media texts. The authors also summarize the lives and professional achievements of the creators of the media texts selected for the analysis. Finally, they present the intellectual contributions and reflections of authority figures in the fields of psychiatry, psychology, philosophy, and religion, such as Epicurus, Marcus Aurelius, Epictetus, Thich Nhat Hanh, Lao Tzu, Viktor E. Frankl, Jordan B. Peterson, and others, on the topics of human suffering, transience, death, and the meaning of life. In the light of Frankl's logotherapy, the authors utilize the selected media texts to analyze the motive of love as a factor in finding the meaning of life which can help a person experience the uniqueness of another human being.

Keywords: reading, media text, novel, graphic novel, child, death

Zastupljenost prikaza stereotipnih rodnih uloga u slikovnicama

Slikovnica je ilustrirana knjiga namijenjena djeci rane i predškolske dobi koju obilježava jednostavan sadržaj, likovno-estetsko oblikovanje te odgojno-obrazovne vrijednosti. U slikovnicama djeci se prenose različiti sadržaji na izravan i neizravan način čime se utječe na izgradnju njihovih stajališta i vrijednosti koje ih prate od najranijeg djetinjstva pa sve do zrele životne dobi. Velik broj istraživanja usmjereno je na slikovnice koje imaju zastupljeni rodni i spolni stereotip. Ova dva pojma često se pogrešno smatraju sinonimima. Značajke spola i roda kulturno su uvjetovane i naučene te se prenose generacijski kao skup nevidljivih pravila koja upravljaju rodnim odnosima. Ona se izražavaju na tri razine: od kulturne nadogradnje kroz norme i vrijednosti u društvu, na institucijskoj razini u obitelji i obrazovnom sustavu te na razini socijalizacijskog procesa naglašavajući značenje obitelji. Kompleksnost utjecaja različitih elementa naglašava se kroz Bronfenbrennerovu teoriju ekosustava koja naglašava utjecaj pojedinca na sustav kao i utjecaj sustava na pojedinca. Cilj istraživanja bio je utvrditi prisutnost stereotipnih prikaza rodnih uloga u slikovnicama novijeg doba. Istraživanje je temeljeno na analizi sadržaja 100 slikovnica za djecu rane i predškolske dobi. Slikovnice su izabrane slučajnim odabirom, a izdane su od 1998. do 2020. Proces istraživanja temeljio se na analizi teksta i ilustracija s ciljem utvrđivanja učestalosti prikaza stereotipnih rodnih uloga, dominantnosti spola glavnih likova te načina prikazivanja rodnih stereotipa. Etičko načelo kojim se rukovalo u analizi slikovnica usmjereno je na objektivnost istraživača pri interpretaciji prikazane simbolike te donošenju strukturiranog značenja samog sadržaja. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju učestalost rodnih stereotipa u većini slikovnica koja je najčešće prikazana kroz karakterizaciju likova uz naglašenu dominaciju ženskog spola kao glavnog lika. Provedeno istraživanje naglašava zastupljenost rodnih stereotipa u slikovnicama bez osuvremenjivanja sadržaja sukladno promjenama u društvu. Nalaz istraživanja upućuje na potrebu osvješćivan-

ja i prepoznavanja rodnih stereotipa u slikovnicama, osobito onog koje iniciraju odgojitelji, kako bi se za rad s djecom u odgojno-obrazovnoj ustanovi odabrale slikovnice koje promiču rodni identitet i jednakost.

Ključne riječi: djeca rane i predškolske dobi, odgojitelj, rodni identitet, rodna jednakost

Representation of stereotypical gender roles in picture books

A picture book is an illustrated book intended for children of early and preschool age, which is characterized by simple content, artistic and aesthetic design and educational values. Through the picture book, children absorb various contents in a direct and indirect way, which influences the construction of their attitudes and values that accompany them from the earliest childhood until adulthood. A large amount of research is focused on picture books that have a representation of sex and gender stereotype. These two terms are often mistaken for synonyms. Sex and gender characteristics are culturally conditioned and learned and are passed down generationally as a set of invisible rules that govern gender relations. Those characteristics are expressed on three levels, from cultural upgrading through norms and values in society: the institutional level in the family, the education system and at the level of the socialization process emphasizing the importance of the family. The complexity of the impact of different elements is emphasized through Bronfenbrenner's ecosystem theory which emphasizes the impact of the individual on the system as well as the impact of the system on the individual. The aim of the research was to determine the presence of stereotypical depictions of gender roles in recent picture books. The research is based on the analysis of the content of 100 picture books for children of early and preschool age. The picture books were chosen at random and were published in the period from 1998 to 2020. The research process was based on text and illustrations analysis with the aim of determining the frequency of portrayal of stereotypical gender roles, the dominance of the gender of the main characters and the way of portraying gender stereotypes. The ethical principle that guided the analysis of picture books is focused on the objectiveness of the researcher during the interpretation

of the presented symbolism and the adoption of a structured meaning of the content itself. The results of the research indicate the frequency of gender stereotypes in most picture books, which is most often shown through the characterization of the characters with a pronounced dominance of the female sex as the main character. The conducted research emphasizes the presence of gender stereotypes in picture books without updating the content in accordance with changes in society. Research findings indicate the need for awareness and recognition of gender stereotypes in picture books, especially by preschool teachers, in order to select picture books that promote gender identity and equality for working with children in educational institutions.

Keywords: children of early and preschool age, preschool teacher, gender identity, gender equality

Domagoj RUNJE

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu

Čitanje kao rađanje naroda

Dva trenutka u povijesti biblijskoga Izraela kao Božjeg izabranog naroda imaju posebnu važnost. Prvi je sklapanje saveza na Sinaju nakon izlaska iz egipatskog ropstva, a drugi obnova Jeruzalema nakon povratka iz babilonskog progonstva. Oba ta događaja obilježena su čitanjem. U *Knjizi izlaska* (24,3-8) opisan je Mojsijev silazak s brda Sinaj kako bi narodu rekao sve riječi koje mu je Bog objavio. Učinio je to i živom i pisanom riječju. Mojsije je pred čitavim narodom glasno pročitao *Knjigu saveza* i to je bio trenutak u kojem se Izrael rodio kao narod Pisma. Od tada je o čitanju i izvršavanju riječi Pisma ovisio opstanak i život Izraelaca u njihovoj zemlji. Nemar prema toj riječi doveo je do fatalnih posljedica i narod je dospio u babilonsko progonstvo. U *Knjizi Nehemijinoj* (8,1-18) opisano je kako nakon povratka iz babilonskoga progonstva svećenik i pismoznanač Ezra pred okupljenim narodom u Jeruzalemu čita *Knjigu Mojsijeva zakona*. To je trenutak kada se Izrael ponovno rađa i tijekom povijesti postaje prepoznatljiv upravo po kulturi pisane riječi.

U ovom ćemo radu pobliže promotriti dva navedena biblijska odlomka s posebnim naglaskom na kulturu čitanja kao sastavnog dijela vjerskog i nacionalnog identiteta u naše globalno i digitalno doba.

Ključne riječi: čitanje, Biblija, Izrael, narod, vjera, identitet

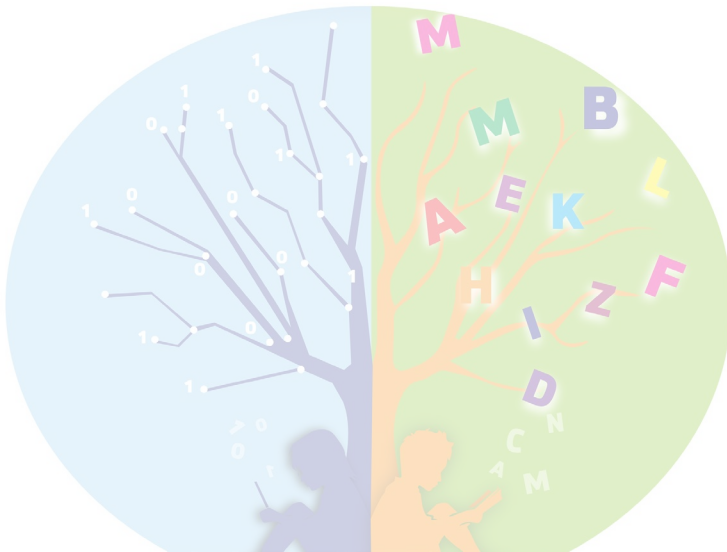
Reading as the birth of a nation

Two moments in the history of biblical Israel as God's chosen people have special importance. The first is the making the Sinai Covenant after exodus from Egyptian slavery, and the second is the rebuilding of Jerusalem after returning from the Babylonian exile. Both events are marked by reading. The Book of Exodus (24:3-8) describes Moses' descent from Mount Sinai to tell the people all the words God has revealed to him. He did it in both a living and written word. Moses read the Book of the Covenant loudly in front of the entire people, and this was the moment when Israel was born as a nation and the people of Scripture. Since then, the survival and life of the Israelites in their Land depended on reading

and observing the word of Scripture. Negligence towards the Word led to fatal consequences and eventually all the people were deported into Babylonian exile. The Book of Nehemiah (8:1-18) describes how, after returning from Babylonian exile, the priest and Scribe Ezra reads the Book of the Law of Moses before all the people gathered in Jerusalem. This is the moment when Israel is reborn and throughout history it becomes recognizable especially by the culture of the written word.

In this paper we will take a closer look at the two above mentioned biblical passages with special emphasis on reading culture as an important part of religious and national identity in our digital age as well.

Keywords: reading, Bible, Israel, nation, religion, identity

Hrabri novi svijet: nova lica djevojaka i djevojaštva u suvremenim dječjim pričama

Dječja književnost snažan je medij koji mladim čitateljima prenosi ideje i vrijednosti društva na način blizak djeci. Poruke koje prenose dječje knjige izuzetno su važne jer one utječu na dječje stavove i reakcije na svijet, osobito u području rodnih uloga (Singh, 1998). Kako junaci, i ženski i muški, iz dječjih knjiga odražavaju sociokulturnu stvarnost, oblikuju se zamisli o tome što znači biti muškarac ili žena u nekom povijesnom razdoblju. Tijekom prošlih nekoliko desetljeća brojni istraživači bavili su se načinima kojima se govori o rodu u dječjoj književnosti (MacArthur, Poulin, 2011; Trepanier-Street, Romatowski, 1999). Neki od tih autora istaknuli su općenito odsustvo djevojaka, nedostatak snažnih, pozitivnih ženskih likova i dominantno korištenje stereotipima roda (primjerice slavne bajke Disneyja, H. C. Andersena i braće Grimm u kojima su djevojke pasivne, tjelesno privlačne i nimalo samodostatne). Takvi se prikazi danas mijenjaju jer postoje nove priče vezane uz rodne uloge koje se pojavljuju u dječjim knjigama, a koje su suprotne tradicionalnim pričama i bajkama posvećenima djevojkama.

Cilj je istraživanja potražiti naslove dječjih knjiga koje su se pojavile u hrvatskim knjižnicama i knjižarama, a u kojima se pojavljuje riječ „žena“ ili „djevojka“, osobno žensko ime ili bilo koji drugi pokazatelj koji upućuje na priču čiji su glavni likovi ženski. Provođenjem kvalitativne analize sadržaja odabranih knjiga želimo otkriti kakvu poruku ove priče šalju mladim čitateljima o rodnoj predstavljenosti, rodnim ulogama i stereotipima, a neka od pitanja koja postavljamo u našem istraživanju su: Koje su uloge i atributi dani djevojkama u knjigama? Jesu li djevojke predstavljene u skladu sa specifičnim stereotipnim uzorcima? Jesu li djevojke predstavljene kao snažni uzori za mlade čitatelje? Naša inicijalna hipoteza jest da suvremene priče namijenjene djevojkama nadilaze rodna očekivanja; nude rodne uloge koje svjesno teže rodnoj jednakosti, emancipaciji žena i njihovu osnaživanju.

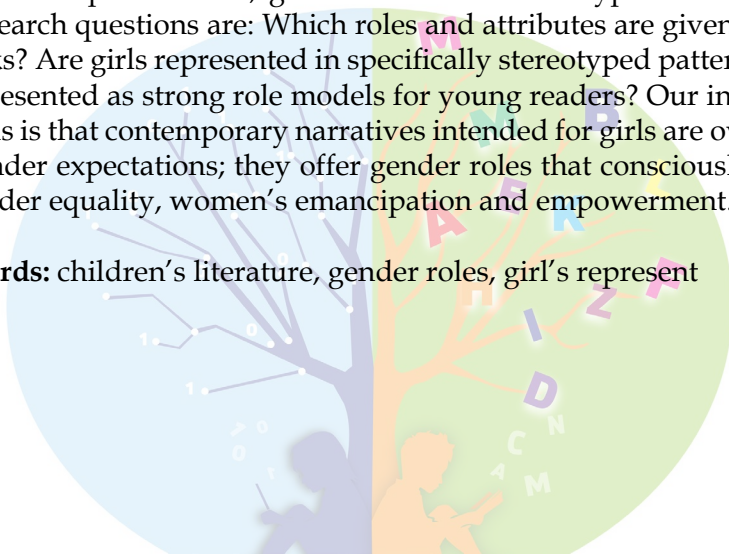
Ključne riječi: dječja književnost, rodne uloge, prikaz djevojaka

Brave novel world: A new face of girls and girlhood in the contemporary children's narrative

Children's literature is a powerful medium that conveys the ideas and values of society in a child-friendly form for young readers. The messages contained in children's books have great importance because they influence children's views and reactions to the world, especially in the area of gender roles (Singh, 1998). Since heroes and heroines from children's books mirror sociocultural reality, they form ideas on what it means to be a man or a woman in a certain era. Over the past several decades, attention to the ways in which gender is addressed in children's literature has been a main subject for many researchers (MacArthur & Poulin, 2011; Trepanier-Street & Romatowski, 1999). Some of them highlighted a general absence of girls, a lack of strong, positive females, and the prevalent use of gender stereotypes (e.g. famous fairytales from Disney, H.C. Andersen and Brothers Grimm where girls are presented as passive, physically attractive and not self-sufficient). That phenomenon is nowadays changed because we have new childrens' books narratives regarding gender roles which seem to be opposite to traditional stories and fairytales dedicated to girls.

The aim of this research is to derive the titles of children's books that have appeared in Croatian libraries and bookstores, which contain the words "woman", "girl", personal female name or any other sign that indicates that it is the story with central female characters. By conducting a qualitative content analysis of the selected books, we would like to find out what messages these stories convey to their young readers regarding gender representation, gender roles and stereotypes and some of our research questions are: Which roles and attributes are given to girls in books? Are girls represented in specifically stereotyped patterns? Are girls presented as strong role models for young readers? Our initial hypothesis is that contemporary narratives intended for girls are overcoming gender expectations; they offer gender roles that consciously strive for gender equality, women's emancipation and empowerment.

Keywords: children's literature, gender roles, girl's represent

Ksenija STOJAKOVIĆ, Maja MARIĆ, Jadranka KEKELJ Veleučilište Baltazar Zaprešić

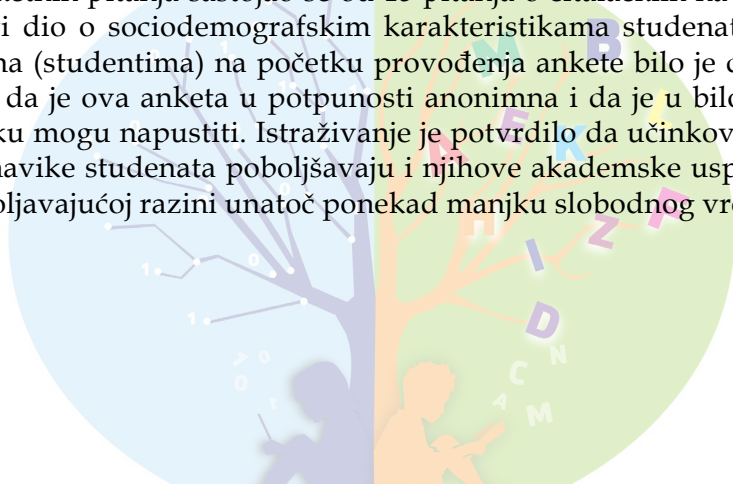
Utjecaj čitalačkih navika na poznavanje vlastite osobnosti

Cilj je ovoga rada istražiti utjecaj čitalačkih navika na mogućnost upoznavanja vlastite osobnosti. Ciljana su skupina studenti Veleučilišta Baltazar.

Čitanje je tijekom godina doživjelo brojne promjene u shvaćanju i razumijevanju. Klasična definicija toga je izdvajanje vizualnih podataka iz određenog simbolizma ili koda i informiranje raznih značenja. U sve više globaliziranom društvu čitanje studenata na početku njihova akademskog putovanja može se označiti kao proces opismenjavanja i utjecaj na opseg i točnost informacija prema utjecaju na njihove osobne stavove, uvjerenja i prosudbe svijeta oko sebe.

Metodom *online* anketiranja ispitan je odnos studenata prema čitanju neobvezne literature i utjecaj čitanja na oblikovanje i upoznavanje osobnosti kako na materinskom tako i na stranom jeziku (njemačkom). Najčešći motiv čitanja jest užitak u doživljaju pisane riječi. Osim umjetničke snage riječ nesporno ima i ulogu u spoznavanju cjelokupnog svijeta na jedinstven i neponovljiv način. Stoga bi čitanje trebalo postati posljedica usvojenih navika, a ne samo prirodne nadarenosti za doživljavanje preko riječi.

Pronalazeći sebe i svoje reakcije u svijetu fikcije moguće je naučiti upravljati svojim reakcijama u stvarnom svijetu. Pripremljen i obogaćen opisima najrazličitijih vidova ljudskog življenja čitatelj će se lakše i uspješnije nositi s istim ili sličnim izazovima u vlastitoj stvarnosti. Prvi dio anketnih pitanja sastojao se od 15 pitanja o čitalačkim navikama, a drugi dio o sociodemografskim karakteristikama studenata. Ispitanicima (studentima) na početku provođenja ankete bilo je dano na znanja da je ova anketa u potpunosti anonimna i da je u bilo kojem trenutku mogu napustiti. Istraživanje je potvrdilo da učinkovite čitalačke navike studenata poboljšavaju i njihove akademske uspjehe na zadovoljavajućoj razini unatoč ponekad manjku slobodnog vremena i

osobne motivacije. Zaključak je kako je potrebno neprestano osvještivati koristi koje proizlaze iz čitanja i posvećenosti knjizi, kao i mogućnost upoznavanja vlastite osobnosti preko pisane riječi, iako one nisu lako mjerljive.

Ključne riječi: čitalačke navike, oblikovanje i upoznavanje vlastite osobnosti, umjetnička snaga riječi, spoznavanje cjelokupnog svijeta, pokretačka sila u obrazovanju

The Influence of Reading Habits on Understanding One's Personality

The aim of this paper is to investigate the influence of reading habits on the possibility of potentially better understanding one's personality. The target group for this study is students of the Baltazar University of Applied Sciences.

Over the years, reading has undergone tremendous changes in terms of comprehension and understanding. The classic definition focuses on extracting visual data from a particular symbolism or code and then informing about the various meanings. In an increasingly globalized society, reading for students (at the beginning of their academic journey) can be viewed as a process of literacy. This process later impacts the scope plus accuracy of information acquired that ultimately influences personal attitudes, beliefs, and judgments of the world around them.

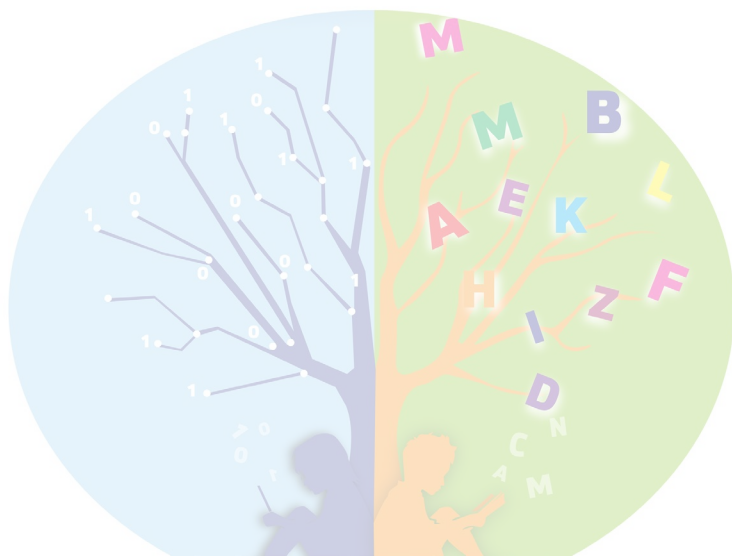
The most common motive for reading is the pleasure of experiencing explorations of the written word. In addition to artistic enhancements, the written word undoubtedly plays a role in understanding the world in both a unique and unrepeatable way. Therefore, reading should become a consequence of adopted habits, not just a talent achieved from experience through words. By finding yourself and your reactions in the world of fiction it is possible to learn how to manage your reactions in the real world. By being prepared and enriched with descriptions of various aspects of human life, the reader can more easily and successfully address the same or similar challenges in reality.

An online survey tool was used to examine students' attitudes towards reading non-compulsory literature and the influence of reading on the formations of personality foundations in both native and foreign languages (German). The first part of the survey consisted of 15 questions about reading habits, while the second part focused on

the socio-demographic characteristics of the students. Respondents (students) at the beginning of the survey were informed that this survey is completely anonymous and free to leave at any time. Research confirms that students' 'effective reading habits' also improve overall academic performance despite, sometimes, the lack of free time and/or personal motivation.

It is necessary to continuously be aware of the benefits that come from reading and dedication to books. As well as the possibilities of learning about your personality through the written word although it may not be easily measurable.

Keywords: reading habits, understanding one's personality, artistic power of words, getting to know the whole world, the driving force in education

Danijela SUNARA-JOZEK, Katarina FRANJO

Osnovna škola prof. Franje Viktora Šignjara, Virje

Terapeutski učinak književnoga opusa Đure Sudete

Cilj je ovoga rada istražiti terapeutski učinak opusa Đure Sudete na samog autora, na učenike viših razreda osnovne škole te na skupinu odraslih polaznika radionice.

U istraživanju je korištena metodologija analize sadržaja Sudetinih pjesama i fantastične pripovijetke *Mor* te anketni upitnik proveden među učenicima viših razreda Osnovne škole prof. Franje Viktora Šignjara u Virju te među skupinom odraslih polaznika radionice. Analizom sadržaja Sudetinih pjesama i pripovijetke *Mor* opisana je povezanost Sudetina bolesnoga tijela, ranjivosti i nezadovoljstva s odabirom jezičnih elemenata, sintakse i govornih vrednota kojom se koristi kao terapijom. Analizirano je korištenje i utjecaj boja u Sudetinim djelima. Anketom otvorenoga tipa ispitan je terapijski učinak koji Sudetina književnost ima na učenike osnovnoškolske dobi te odrasle.

Teorijski okvir razmatranju ovoga rada jest biblioterapija kao „psihološki proces dinamične interakcije između osobnosti čitatelja i literature korištene za osobni rast i razvoj“ (Radenović, 2014: 6), i to razvojna biblioterapija kao jedan od tipova terapije knjigama koji se može primjenjivati u odgojno-obrazovnim ustanovama.

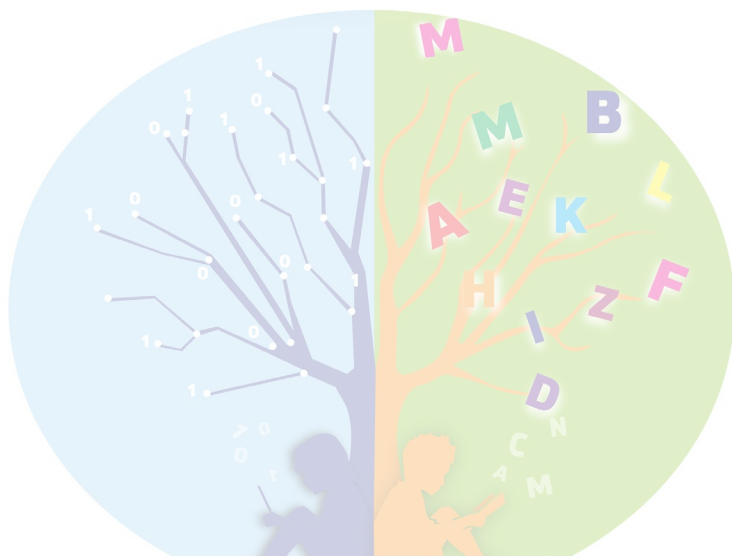
Ključne riječi: čitanje i duhovnost, Đuro Sudeta, književno stvaralaštvo, odrasla dob, osnovna škola, razvojna biblioterapija, tjelesnost

The therapeutic effect of Đuro Sudeta's literary work

The aim of this paper is to investigate the therapeutic effect of Đuro Sudeta's opus on the author himself, on upper elementary school students and on a group of adult workshop participants. The research used the methodology of analysis of the content of Sudeta's poems and the fantastic story *Mor*, as well as the survey questionnaire conducted among the upper grade students of the elementary school prof. Franjo Viktor Šignjar in Virje and a group of adult workshop participants. The analysis of the content of Sudeta's poems and the short story *Mor* describes the connection between Sudeta's sick body, vulnerability and dissatisfac-

tion with the choice of language elements, syntax and speech values that he uses as therapy. The use and influence of colors in Sudeta's works are analyzed. An open-ended survey examined the therapeutic effect that Sudeta's literature has on primary school students and adults. The theoretical framework for this paper is bibliotherapy as a "psychological process of dynamic interaction between the personality of the reader and the literature used for personal growth and development" (Radenočić, 2014: 6) and developmental bibliotherapy as one of the types of book therapy that can be applied in educational institutions.

Keywords: reading and spirituality, Đuro Sudeta, literary work, adulthood, primary school, developmental bibliotherapy, physicalit

Zašto naglas čitamo/čitati Bibliju na bogoslužju?

Tijekom povijesti Crkve u bogoštovlju različitih kršćanskih tradicija razvijale su se različite prakse vezane uz javno čitanje biblijskih tekstova. Primjerice, ponegdje je ono jasno razgraničeno kao zaseban liturgijski element, a katkad praktički svedeno na samo preliminarni dio propovijedanja. Unatoč tim razlikama danas je crkveno bogoslužje gotovo jedina lokacija unutar koordinata suvremenog društva na kojemu se pojedinci redovito i opetovano okupljaju kao zajednica kako bi, između ostaloga, u nekom trenutku jedna osoba naglas čitala tekst iz knjige dok svi ostali slušaju. U današnje vrijeme ova je praksa dodatno usložnjena nezaustavljivom ekspanzijom novih medija na kojima se drevni sveto-pisamski tekstovi pohranjuju, umnažaju i čitaju. Stoga se, polazeći od naglašene (a katkad olako zaboravljene) usmene naravi biblijskih tekstova i njihova performativnog potencijala, u ovom izlaganju razmatraju komunikacijske i teološke blagodati javnog čitanja naglas biblijskih tekstova kao liturgijskog čina. Također se nastoji ponuditi odgovor na pitanje što se sve događa u onom vremenu i prostoru omeđenima tekstom, čitačem i slušateljima. Nadalje, u kakvom se međuodnosu nalaze čitanje naglas i služba Riječi (a napose sama propovijed). U potrazi za odgovorima u izlaganju se iznose tri ključne postavke koje se potom dodatno argumentiraju. Kao prvo, učinkovito usmeno čitanje biblijskih tekstova na bogoslužju produbljuje i proširuje liturgijsku komunikaciju. Kao drugo, učinkovito usmeno čitanje biblijskih tekstova na bogoslužju predstavlja konkretan izričaj utjelovljene teologije. I kao treće, usmeno čitanje sveto-pisamskih tekstova predstavlja pristajanje na sudjelovanje u „igri“. Konačno, izlaganje se zaključuje prikazom prakse čitanja *Biblije* naglas u okrilju okupljene crkvene zajednice kao kontrapunkta privatnom, pojedinačnom i osobnom čitanju u sebi, s posebnim osvrtom na pitanja koja se otvaraju u današnjem, (post)pandemijskom društvu u kojemu se i vjernička stvarnost sve više nastoji podvesti pod pitanje vlastitog, individualnog izbora između različitih konkurentskih ponuda pri čemu je krajni kriterij toga odabira nerijetko samo interni „osjećaj“ u većoj ili manjoj mjeri uvjetovan vjerskim konzumerizmom.

Ključne riječi: *Biblija*, javno čitanje *Biblije*, bogoštovlje, liturgija, propovijed

Why (should) we read Bible out loud in worship?

In relation to the public reading of biblical texts, various practices have developed in the worship of different Christian traditions throughout church history. For instance, somewhere it is sharply delineated as a distinct liturgical element, and sometimes it is practically reduced to mere preliminaries of the sermon. Apart from those differences, church worship today is almost the exclusive location within the coordinates of contemporary society where individuals regularly and repeatedly gather as a congregation to (among other things) listen to the one person who reads out loud from a book. These days this practice is additionally complexified by the forceful expansion of new media used to store, multiply and read those ancient scriptural texts. Therefore, in this presentation the benefits of communicational and theological benefits of a public reading of biblical texts out loud as a liturgical act, starting from the emphatic (and yet sometimes easily forgotten) oral nature of biblical texts and their performative potential. Also, an answer to the question *What happens in the space and time demarcated by text, reader, and listeners?* is sought. Furthermore, what is the nature of the relationship between reading aloud and ministry of the Word (and sermon in particular)? While looking for the answers, this presentation suggests three key propositions which are then additionally argued for. Firstly, the efficient oral reading of biblical texts in worship deepens and expands the liturgical communication. Secondly, the efficient oral reading of biblical texts in worship stands for a specific expression of embodied theology. Thirdly, oral reading of scriptural texts represents an acceptance to participate in a “play”. Finally, the presentation is concluded by demonstration of practice of reading the Bible out loud in front of the gathered church community as a counterpoint to the private, individual and personal silent reading. Here, particular attention is given to those questions that arise in (post)pandemic society where the faith matters tend to be reduced to the issue of personal, an individual choice between various competing offers while the ultimate criterion for that choice often is nothing more than internal “feeling”, more or less conditioned by religious consumerism.

Keywords: *Bible*, public *Bible* reading, worship, liturgy, sermon

Jasna ŠEGO¹, Višnja VEKIĆ KLJAIĆ²

Učiteljski studij Sveučilišta u Slavanskom Brodu¹, Studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Sveučilišta u Slavanskom Brodu²

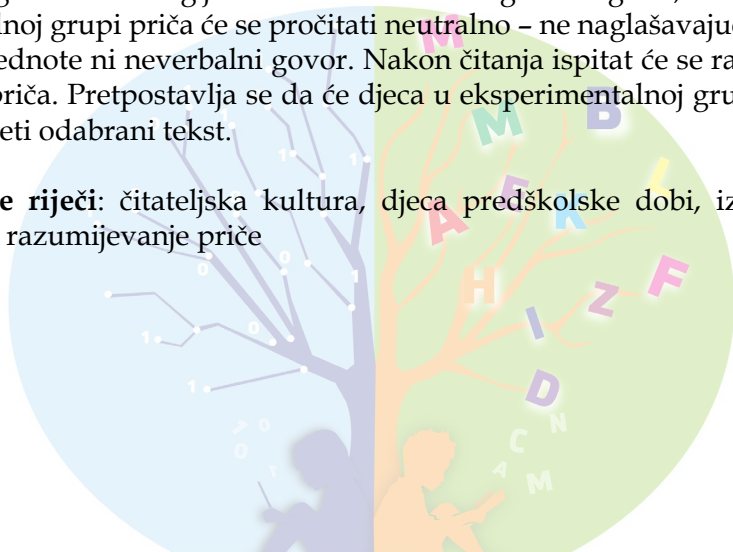
Važnost izražajnog čitanja u razvoju čitateljske kulture djeteta rane i predškolske dobi

Čitateljska kultura podrazumijeva čitanje kao redovitu jezičnu aktivnost, tj. kultiviranje sklonosti i vještina koje čitanje čine primjerenom, redovitom i stalnom aktivnošću. Razvoj čitateljske kulture cjeloživotni je proces. U radu s djecom rane i predškolske dobi valja oblikovati okruženje u kojemu se čitanje cijeni, potiče i aktivno promiče. Čitanje prenosi dijete u druge svjetove, tj. u drugo vrijeme i prostor, pomaže djetetu razvijati spoznajne sposobnosti, poboljšava koncentraciju, širi horizonte, potiče kreativno razmišljanje, stvara podlogu za oblikovanje i usavršavanje umijeća pisanja. Čitanje razvija osjećaj pripadanja i nade, obogaćuje rječnik, potiče maštu, razvija kulturu slušanja, potiče razvoj mozga, društvenosti i emocija.

Izražajno je čitanje oblik čitanja naglas u kojemu do izražaja dolaze govorne vrjednote određenog jezika: naglasak, stanaka, intonacija, jačina, boja glasa, tempo i ritam, emocionalna obojenost sadržaja koji se prenose, dikcija.

Cilj je rada ispitati učinkovitost izražajnog čitanja u radu s djecom rane i predškolske dobi. Djeci predškolske dobi čitat će se odabrane priče na dva različita načina. U eksperimentalnoj grupi odgojiteljica će se služiti metodom izražajnog čitanja (u kojemu su važne govorne vrjednote hrvatskoga standardnog jezika kao i neverbalni govor – geste, mimika). U kontrolnoj grupi priča će se pročitati neutralno – ne naglašavajući govorne vrjednote ni neverbalni govor. Nakon čitanja ispitat će se razumijevanje priča. Pretpostavlja se da će djeca u eksperimentalnoj grupi bolje razumjeti odabrani tekst.

Ključne riječi: čitateljska kultura, djeca predškolske dobi, izražajno čitanje, razumijevanje priče

The importance of expressive reading in the development of the reading culture of an early and preschool child

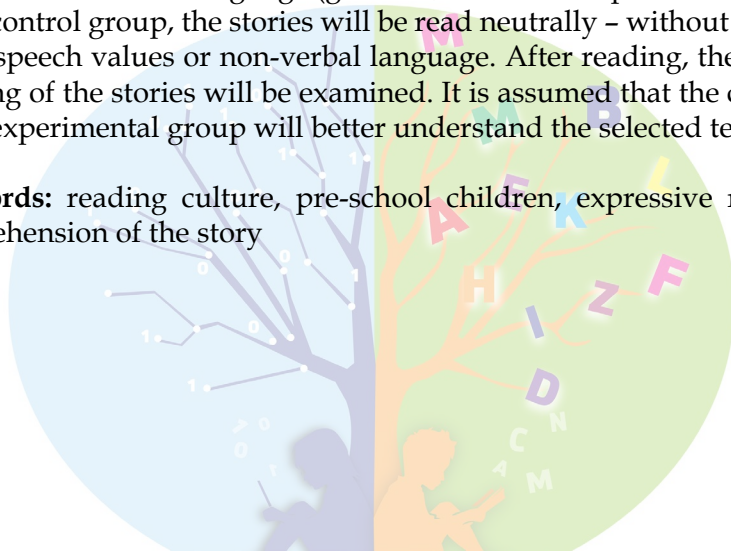
Reading culture implies reading as a regular language activity, i.e. cultivating the inclinations and skills that make reading an appropriate, regular and permanent activity. The development of reading culture is a lifelong process. While working with children of early and preschool age, an environment should be created in which reading is appreciated, encouraged, and actively promoted. Reading transfers the child to other worlds, i.e. to other time and space, helps the child to understand problems from different, and not only from his own point of view. Reading reduces stress, develops empathy, encourages the child, develops cognitive abilities, improves concentration, broadens horizons, encourages creative thinking, creates a basis for shaping and improving the art of writing. Reading develops a sense of belonging and hope, enriches vocabulary, stimulates the imagination, develops a culture of listening, encourages the development of the brain, sociability and emotions.

Expressive reading is a form of reading aloud in which the speech values of a certain language are expressed: accent, pause, intonation, volume, voice color, tempo and rhythm, emotional coloring of the transmitted content, diction, etc.

The aim of this paper is to examine the effectiveness of expressive reading in working with children of early and preschool age. Selected stories will be read to preschool children in two different ways. In the experimental group, the educators will use the method of expressive reading (the speech values of the Croatian standard language will be expressed, as well as non-verbal language (gestures, and facial expressions).

In the control group, the stories will be read neutrally – without emphasizing speech values or non-verbal language. After reading, the understanding of the stories will be examined. It is assumed that the children in the experimental group will better understand the selected text.

Keywords: reading culture, pre-school children, expressive reading, comprehension of the story

Hodočasnici i turisti: Suvremene prakse čitanja književnih tekstova

Kao jedan u mnoštvu autora blisko vezanih uz tekst i tekstualno Ivan Illich primijetio je kako na Zapadu krajem 20. stoljeća ubrzano pada vjera u knjigu i „knjiško“, a zamjenjuje ju povjerenje u sveprisutnu komunikaciju koja ujedno nadomješta predano čitanje. Taj je uvid jedan od prvih u nizu onih koji se bavi dijagnozom postojećega stanja čitateljske kulture, ali se ujedno na načelnoj razini bavi i strategijama te načinima čitanja. Illich pritom razlikuje srednjovjekovni model čitatelja koji tekstu pristupa poput hodočasnika, za vlastiti probitak, od modernoga, akademskoga modela čitatelja koji tekstom prolazi poput turista, za tuđi probitak. Na tragu toga i sličnih razlikovanja između stručnih i nestručnih te učenih i neukih praksi čitanja, u ovome će se radu iz perspektive proučavanja književnosti pobrojati i istaknuti karakteristike koje određene pristupe književnim tekstovima čine profesionalnima odnosno neprofesionalnima, sve sa svrhom boljega razumijevanja tih specifičnih načina čitanja. Glavna je hipoteza, dakako, da postoje razlike između tako usustavljenih praksi čitanja, koje se mogu identificirati na najmanje dvije razine kojima će se rad posvetiti: književnoteorijskoj i kognitivnoj. Na prvoj razini iznijet će se pregled relevantnih principa i primjera književne analize iz perspektive akademskoga čitanja. Pokušat će se navesti tipični uvjeti koji trebaju biti zadovoljeni da bi se neko čitanje književnoga teksta moglo nazvati profesionalnim, kao i one pojave koje onemogućuju da neka čitateljska praksa ostane u okvirima akademskoga čitanja. Na drugoj razini prikazat će se kako čitatelji uspostavljaju poveznice među pročitanim, te pogotovo uloge koju pritom igraju empatija i osobna važnost književnoga teksta za čitatelja. Predstaviti će se određeni eksperimentalni rezultati, koji pomažu uspostaviti cjelovitiju predodžbu o suvremenim književnim subjektima, te će se razmotriti u kolikoj su mjeri ta saznanja uopće važna za proučavanje književnosti. Obje razine kontekstualizirat će se i društvenom ulogom čitanja te empirijskim podacima koji su preuzeti iz postojećih istraživanja o čitanju u svakodnevici, s posebnim naglaskom na načine kojima čitatelji pamte pročitano.

Ključne riječi: profesionalno čitanje, neprofesionalno čitanje, suvremeni književni subjekti, privrženost književnosti

Pilgrims and tourists: Contemporary practices of reading literary texts

As one of many authors closely related to texts and textuality, Ivan Illich noted that in the West at the end of the 20th century, faith in books and “bookishness” was rapidly declining, and had been replaced by confidence in ubiquitous communication, which has also replaced dedicated reading. This insight is one of the first in a series that diagnose the current state of reading culture, while also dealing in general with strategies and ways of reading. Illich distinguishes between the medieval model of the reader who approaches the text as if they were a pilgrim, for their own benefit, and the modern, academic model of the reader who passes through the text as if they were a tourist, for the benefit of others. Following this and similar distinctions between professional and unprofessional, learned and unlearned reading practices, this paper will enumerate and point out the characteristics that make certain approaches to literary texts professional or non-professional, with the overarching purpose of better understanding these specific ways of reading.

The main hypothesis, of course, is that there are differences between such systematic reading practices, which may be identified at two levels which the paper will deal with: the literary theory level and the cognitive level. At the first level, an overview of relevant principles and examples of literary analysis from the perspective of academic reading will be presented. An attempt will be made to list the typical conditions that need to be met in order for a reading of a literary text to be called professional, as well as those phenomena that make it impossible for a reading practice to remain within the scope of academic reading. At the second level, it will be shown how readers establish links between what is read, and especially the role played by empathy and personal relevance of the literary text for the reader. Certain experimental results will be presented to help establish a more comprehensive view of contemporary literary subjects, and the extent to which these findings are generally important for the study of literature will be considered. Both levels will be contextualized by both the social role of reading and the empirical data extracted from existing research on reading in everyday life, with particular emphasis on the ways in which readers remember what they read.

Keywords: professional reading, non-professional reading, contemporary literary subjects, literary attachment

Medijski tekst: od sadržaja do izraza. Kritičko čitanje jezika medija.

Kada kritički ili analitički govorimo o medijskim tekstovima, prije svega govorimo o sadržajnoj strani poruke odnosno o načinima na koje je kreator medijskoga teksta oblikovao informaciju koju preko određenoga medija odašilje javnosti. Taj se proces dekodiranja sadržaja poruke kod kritički osviještenog čitatelja sastoji u odbacivanju neutemeljenih, neargumentiranih, nejasnih, netočnih, nepotpunih informacija, odnosno prihvatanja onih dijelova sadržaja koji uporište imaju u istinitosti. Svaka se medijska poruka, dakle, može sagledavati u svjetlu argumentacijskoga procesa u kojemu se određena tvrdnja/informacija potkrjepljuje očitostima – podacima, primjerima, brojkama, definicijama, citatima, ilustracijama i dr. – koje su logički povezane s navedenim tvrdnjama (Škarić, 2011; Toulmin 1958). U pravilu medijski se pismenom osobom smatra onaj pojedinac koji ima sposobnost kritičkoga čitanja sadržaja medijske poruke, dakle sposobnost razlikovanja istine od neistine manipulacije od argumentacije te osoba koja će samostalno moći, uvažavajući načela oblikovanja pojedinoga medijskog žanra, oblikovati, sadržajno i strukturalno, određenu medijsku poruku. No, medijski bi pismena osoba jednako tako trebala posjedovati i vještine pravilnoga jezičnog oblikovanja poruke, a samim time i vještine njezina kritičkoga čitanja i i propitkivanja. Ako prihvatimo da je standardni idiom idiom javne komunikacije, što bi po svojoj definiciji trebao biti, a mediji njezina najraširenija, posljedično i jezično najutjecajnija domena (Sapunar Knežević, Togonal, 2012), onda bismo trebali težiti da medijska poruka bude istinita ne samo u sadržajnom smislu već i u onom izraznom, dakle da uporište ima u vrijedećim jezičnim priručnicima.

U radu ćemo se baviti važnošću osvješćivanja pravilne uporabe jezika u medijskim tekstovima, utjecajem koji jezik medija ima na jezičnu kulturu primatelja (osobito s aspekta njegove raširenosti i dostupnosti raznim primateljima) te načinima na koje se u radu s mladima može poticati kritičko propitivanje jezika medija.

Ključne riječi: medijski tekst, medijska pismenost, jezik i mediji, lingvodidaktički predložak

**Text of the media: from content to expression.
Critical reading of the language of the media.**

When one speaks either critically or analytically about the texts in the media, we mainly speak about the content of the message, i.e. the different ways in which the author of the text in the media has shaped the information that they are sending to the public via a certain type of medium. This process of decoding the contents of the message by a critically aware reader consists of rejecting the unfounded, not argued, unclear, incorrect, incomplete information and accepting those parts of the content that are based on the truth. Each media message can therefore be seen in the light of the process of argumentation, whereby a particular claim/information is supported by what is obvious – data, examples, numbers, definitions, quotations, illustrations, and such – that are logically connected to the aforementioned claims (Škarić, 2011; Toulmin 1958). Generally, a person is considered to be media-literate if they are able to critically read the contents of a media message, i.e. to differentiate between truths and untruths, manipulation and arguments and are capable of independently creating, both with regards to content and structure, a certain media message, respecting the principles of a particular media genre. However, a media-literate person should also possess skills of the proper linguistic formulation of a message, as well as the skill to read it critically and question its linguistic realization. If one accepts that the standard idiom is the idiom of public communication, which, by its definition, it should be, and that the media are its widest reaching and, consequentially its linguistically most influential domain (Sapunar Knežević, Togonal, 2012), one should strive to make the media message true, not only its contents but also its expression, to base it on valid language handbooks.

The lecture will explore the importance of raising awareness of the proper use of language in media texts, the influence of the media language on the linguistic culture of the recipient (particularly from the aspect of its wide extent and availability to various recipients) and the ways in which work with the young can stimulate critical reading of the language of the media.

Keywords: media context, media literacy, language and the media, linguistic-didactic model

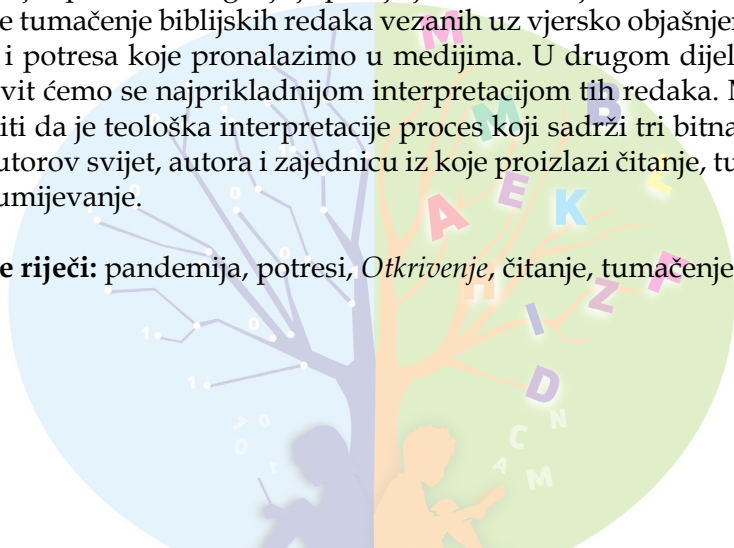
Zoran TURZA

Hrvatsko katoličko sveučilište

Kako čitati knjigu *Otkrivenja* tijekom pandemije i potresa?

Godina 2020. bit će zasigurno zapamćena po početku globalne pandemije koronavirusa koja je obilježila sve aspekte ljudskoga života. Znanstvenici širom svijeta udružili su se kako bi pronašli učinkovito cjepivo u vrlo kratkom vremenu i pripremili ljude za uspješno nošenje s pandemijom, što nadilazi isključivo biomedicinski pristup problemu. Za vrijeme pandemije, za koju se pretpostavlja da bi se mogla početi smirivati tijekom 2021., istaknulo se nekoliko različitih tumačenja ove globalne zdravstvene krize, a među njima i kršćanska interpretacija. U Hrvatskoj, koju su tijekom pandemije pogodila i dva snažna potresa, pojavila su se različita tumačenja koronavirusa i potresa nadahnuta novozavjetnim pristupom, osobito knjigom *Otkrivenja*. Raznovrsna tumačenja nadahnuta *Biblijom* mogu zbuniti vjernike dovodeći ih u situacije u kojima bi se mogli početi pitati o štetnosti cjepiva, Božjoj kazni, znaku Zvijeri itd. Takvi načini čitanja i tumačenja knjige *Otkrivenja* mogu utjecati na stajališta o cijepljenju i potaknuti donošenje odluke da se zaniječe razumna i teološka interpretacija. Stoga je pitanje „Kako čitati tekst?“, osobito vjerski tekst u zemlji duge kršćanske tradicije i s većinom katoličkih vjernika, važnije nego što bi se na prvi pogled moglo pretpostaviti. Teološka tumačenja pojedinih redaka, sintagmi i riječi pružaju cjeloviti okvir za razumijevanje i ispravnu interpretaciju određenih biblijskih tekstova u kontekstu pandemije i potresa. Izlaganje je podijeljeno u dva dijela. Prvi dio donosi najčešće tumačenje biblijskih redaka vezanih uz vjersko objašnjenje pandemije i potresa koje pronalazimo u medijima. U drugom dijelu izlaganja bavit ćemo se najprikladnijom interpretacijom tih redaka. Može se zaključiti da je teološka interpretacije proces koji sadrži tri bitna čimbenika: autorov svijet, autora i zajednicu iz koje proizlazi čitanje, tumačenje i razumijevanje.

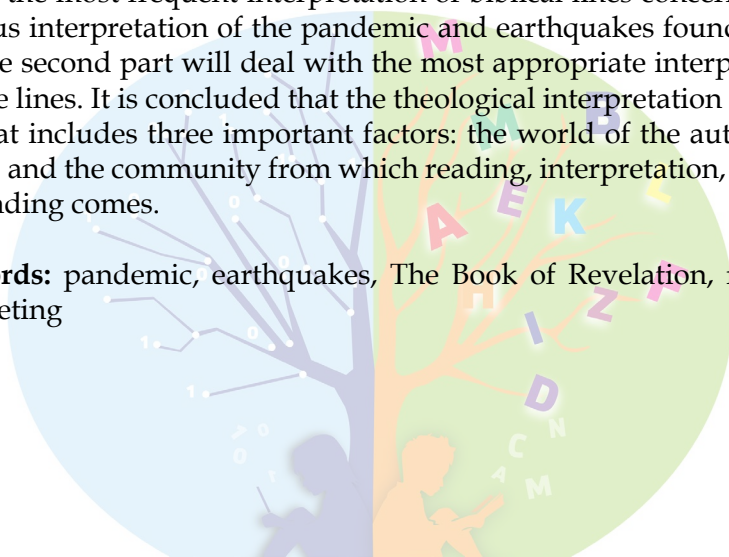
Ključne riječi: pandemija, potresi, *Otkrivenje*, čitanje, tumačenje

How to read the Book of Apocalypse during a pandemic and earthquakes?

The year 2020 will surely be remembered for the onset of the global coronavirus pandemic that marked all aspects of human life. Scientists around the world have joined forces to find an effective vaccine in a very short time and to prepare people to adequately deal with a pandemic that goes beyond a biomedical approach alone. Throughout the pandemic, which is likely to subside in 2021, different interpretations of this global health crisis, among which the Christian interpretation, have stood out. In Croatia, where in the midst of pandemic two strong earthquakes took place, various interpretations of the coronavirus and earthquakes appeared, inspired by the approach from New Testament, especially The Book of Revelation. Different kinds of interpretations inspired by the Bible may confuse believers by bringing them into the situations where they could question the harmfulness of vaccines, God's punishment, the mark of the Beast, etc. Those kinds of reading and interpretations of The Book of Revelation can affect someone's opinion on vaccine and inspire the decision to deny reasonable and theological interpretation. Therefore, the question "How to read a text?", particularly religious texts in a country with long Christian tradition and with mostly catholic believers, is more important than someone could assume. Theological interpretations of selected lines, syntagma, and words can provide a comprehensive framework for understanding and correctly interpreting certain biblical texts in the context of the pandemic and earthquakes. The presentation is divided in two parts. The first part will deliver the most frequent interpretation of biblical lines concerning the religious interpretation of the pandemic and earthquakes found in media. The second part will deal with the most appropriate interpretation of those lines. It is concluded that the theological interpretation is a process that includes three important factors: the world of the author, the author, and the community from which reading, interpretation, and understanding comes.

Keywords: pandemic, earthquakes, The Book of Revelation, reading, interpreting

Poticanje čitalačkih navika korištenjem digitalnih medija u nastavi

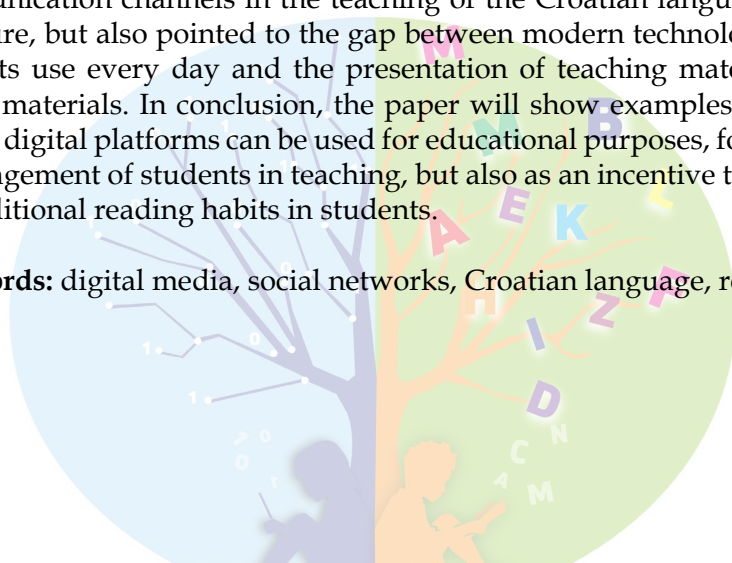
Rad tematizira pitanje prilagodbe obrazovnoga sustava novim tehnologijama i društvu koje karakterizira međusobno virtualno umrežavanje korisnika. Navike korištenja medija, pa i tradicionalne čitalačke navike, pod utjecajem digitalnih medija uvelike su se promijenile, a današnji mladi svakodnevno su i više sati „uronjeni“ u virtualni ambijent društvenih mreža i komunikacijskih kanala provodeći u tome prostoru više vremena nego uz bilo koju drugu aktivnost. Iako se najčešće društvene mreže i komunikacijski kanali koriste u svrhu međusobne komunikacije, razonode i razbibrige, njihova je vrijednost u tome što svaki korisnik može kreirati sadržaj prema vlastitim željama, čime se otvaraju brojne mogućnosti, pa i za njihovo snažnije korištenje u obrazovne svrhe, naročito unutar nastavnoga predmeta Hrvatski jezik. U ovome će se radu stoga proučiti kako približiti edukativne sadržaje digitalnom naraštaju mladih koji se aktivno služi digitalnim medijima i društvenim mrežama. Glavni je cilj istražiti kako na odgovarajući način upotrijebiti digitalne medije (društvene mreže i komunikacijske kanale) da bi učenici bili zainteresiraniji za praćenje nastavnih tema, ali i da bi se kod učenika snažnije potaknulo razvijanje tradicionalnih čitalačkih navika. U prvome dijelu rada predstaviti će se teorijski okvir, neke osobitosti korištenja medija u nastavi, ali i upotreba društvenih mreža i komunikacijskih kanala u nastavi predmeta Hrvatski jezik. U istraživačkome dijelu rada prikazati će se rezultati istraživanja provedenog 2019. među maturantima zagrebačke XIII. gimnazije. Istraživanje provedeno metodom anketiranja (N = 91) pokazalo je da su učenici uglavnom vrlo otvoreni prema korištenju društvenih mreža i komunikacijskih kanala u nastavi predmeta Hrvatski jezik, ali je ujedno upozorilo i na raskorak između moderne tehnologije kojom se učenici svakodnevno služe i prikaza nastavnoga gradiva u školskim materijalima. Zaključno će u radu na primjerima biti prikazano kako se određene digitalne platforme mogu iskoristiti u svrhu obrazovanja radi većeg angažmana učenika u nastavi, ali i kao poticaj razvijanju tradicionalnih čitalačkih navika kod učenika.

Ključne riječi: digitalni mediji, društvene mreže, Hrvatski jezik, čitanje

Encouraging reading habits by using digital media in education

The paper deals with the issue of adapting the education system to new technologies and society characterized by networking of users. Media usage habits, including traditional reading habits, have changed greatly under the influence of digital media, and today's young people are "immersed" in the virtual environment of social networks and communication channels for several hours every day, spending more time in that space than with any other activity. Although social networks and communication channels are most often used for the purpose of communication and entertainment, their value is that each user can create content according to their own wishes, which opens up many opportunities, even for their stronger use for educational purposes, especially in the teaching of the Croatian language and literature. This paper will therefore examine how to bring educational content closer to young people who actively use digital media and social networks. The main goal is to explore how to make appropriate use of digital media (social networks and communication channels) to make students more interested in following teaching topics, but also to encourage students to develop traditional reading habits. The first part of the paper will present a theoretical framework, some features of the use of media in education, but also the use of social networks and communication channels in the teaching of the Croatian language and literature. The research part of the paper will present the results of a survey conducted in 2019 among the graduates of the XIII Gymnasium in Zagreb. The survey (N = 91) showed that students are generally very open to the use of social networks and communication channels in the teaching of the Croatian language and literature, but also pointed to the gap between modern technology that students use every day and the presentation of teaching materials in school materials. In conclusion, the paper will show examples of how certain digital platforms can be used for educational purposes, for greater engagement of students in teaching, but also as an incentive to develop traditional reading habits in students.

Keywords: digital media, social networks, Croatian language, reading

Jerko VALKOVIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu, Teologija u Rijeci

Naracija i oblikovanje identiteta

Čovjek je biće koje kroz naraciju raste, komunicira s drugima i oplemenjuje svoj život. Zato se promišljanje o naraciji, kako se nerijetko čini, ne može svesti samo na jezično pitanje jer se na taj način ne bi obuhvatilo cjelokupno značenje toga fenomena. Govoreći o naraciji, treba svakako imati u vidu veoma usku povezanost naracije i identiteta, bilo individualnog ili grupnog, te njezino značenje u prenošenju iskustva i oblikovanju smisla. Nakon što će se istaknuti „antropološka dimenzija“ naracije, u radu ćemo se baviti strategijama, narativnim oblicima te temeljnim elementima naracije što je nužno poznavati za razumijevanje toga fenomena (npr. način doživljaja vremena i prostora). Posebnu pak pozornost posvetit će se ulozi naracije u procesima oblikovanja memorije kao konstitutivnog elementa ljudske osobe i ljudske povijesti. Upravo se na tom području – polazeći od brojnih i brzih promjena u današnjoj eri novih medija – događaju značajne promjene, i to ne samo u komunikacijskom već i antropološkom kontekstu. Polazeći upravo od tih promjena, odnosno važnosti same naracije, na koncu će se istaknuti neke smjernice koje mogu poslužiti za oblikovanje „pedagogije naracije“.

Ključne riječi: naracija, identitet, antropološka dimenzija, memorija, pedagogija

Narration and identity shaping

Man is a being who grows through narration and storytelling, communicates with others and ennobles his life. Therefore, the topic on narration, as it often seems, cannot be reduced to a mere linguistic inquiry, because in that way it would lack some of its essential components. Speaking of narration, one should certainly keep in mind the very close connection between narration and identity, whether we assume individual or group identity, and its role in the transmission of experience and the creation of meaning. Emphasizing the “anthropological dimension” of the narrative, the article shed light on certain strategies, narrative forms and narrative elements that are crucial to understanding the notion of

narrative (eg. experience of time, space, memory). Starting from the numerous and very rapid changes that taking place in the era and world of new media (especially in the context of the Facebook media ecosystem), the article addresses the new forms of communication context and the consequences they have on identity formation. Since these processes are marked by constantly undergoing and profound changes, the article reasonably does not provide a complete overview related to these issues, but points to certain forms of development and highlights some guidelines for the narrative pedagogy.

Keywords: narration, identity, anthropological dimension, memory, pedagogy

Čitateljski klub kao prostor osnaživanja studentske interkulturalne kompetencije

Interkulturalna kompetencija obuhvaća set različitih sposobnosti pomoću kojih pojedinac stupa u učinkovitu interakciju s osobama drugog jezika ili kulture, a podrazumijeva specifična stajališta, određeno interkulturalno znanje, vještine i refleksiju. Sve navedeno, a pogotovo posljednje, moguće je pronaći u knjigama čiji autori pišu o svojem doživljaju tuđe kulture i u kojima promišljaju nad vlastitim navikama, stajalištima i predrasudama u susretima s onima drugačijima od sebe. Budući da su teoretičari složni u tome da je rad na interkulturalnoj kompetenciji cjeloživotni proces, smatra se da bi čitateljski klubovi na visokim učilištima mogli postati prostor u kojem studenti zajedno promišljaju, raspravljaju, usvajaju komunikacijske vještine i osnažuju vlastitu interkulturalnu kompetenciju za možebitne poslovne i životne situacije. U studiji slučaja u radu se predstavlja čitateljski klub koji je osnovan u jeku pandemije koronavirusa i nastave na daljinu. U poznatom okruženju, među svojim kolegama vršnjacima i pod vodstvom nastavnika, studenti vode djelomično strukturiranu raspravu o pročitanim knjigama. U ovom će radu biti predstavljeni studentski doživljaji i rasprava o dvjema knjigama: *Propuh, papuče i punica* Codyja McCaina Browna te *Danci i stranci* Kristine Wolsperger Danilovski. U prvoj knjizi Amerikanac piše o svojem viđenju Hrvata i života u Hrvatskoj, dok u drugoj Hrvatica bilježi svoje anegdote i česte kulturološke nesporazume s Dancima. Obradom tih i sličnih knjiga na sastancima Čitateljskog kluba događaju se susreti na trima razinama: s autorom i njegovim viđenjem određene interkulturalne situacije (čitanje knjige), s kolegama koji dijele slične vrijednosti, znanja, pamćenje, iskustva i navike, no ne uvijek i ista mišljenja (rasprava) te sa samim sobom (promišljanje tijekom čitanja i rasprave i nakon nje). Cilj je treće razine ohrabriti i potaknuti studente na onu četvrtu, na susret s „Drugim“ i drugačijim, a u koji bi bili spremni ući s većom dozom empatije, razumijevanja, poštovanja i onog pravog interesa za nekoga tko im kulturološki nije blizak.

Ključne riječi: interkulturalna kompetencija, čitateljski klub, studenti, dijalog

Book club as an area of strengthening of student's intercultural competence

Intercultural competence encompasses a set of diverse capabilities, by which an individual enters into an efficient interaction with people of different language and culture, and underlines specific opinions, a certain level of intercultural knowledge, skills and reflection. All of the above, the latter especially, can be found in books, whose authors write about their own experience of a different culture and in which they reflect on their personal habits, points of view and prejudices in encounters with those different from themselves. Since theoreticians agree that working on intercultural competence is a lifelong process, it is considered that Book clubs in higher education institutions could become an area in which students reflect, discuss, adopt communication skills and empower personal intercultural competence for possible work and life situations. In the case study of this paper, a Book club formed in the height of the corona-virus pandemic and on-line classes is presented. In familiar surroundings among their fellow students and under the guidance of the professor, students lead partially structured discussions about the read books. This paper is going to present students experiences and discussions on two books: *Chasing a Croatian girl: A Survivor's Tale (Propuh, papuče i punica)* by Cody McCain Brown, and *Danish People and Others (Danci i stranci)* by Kristina Wolsperger Danilovski. In the first one, an American writes about his view on Croatians and life in Croatia, while in the other one a Croatian woman takes notes on her anecdotes and her often cultural misunderstandings with the Danish people. Discussing these and other similar books, three-level encounters occur on meetings of the Book Club: with the author and his view of a particular intercultural situation (reading of the book), with colleagues who share similar values, knowledges, memories, experiences and habits, but not always the same opinions (discussion), and with themselves (introspective reflection in the course of reading, discussion and after them). It is the goal of the third level to encourage and incite students to take on the fourth level, to an encounter with "the Other" and the different, in which they could enter with a greater level of empathy, understanding, respect and that genuine interest for someone who is not close to them in a cultural context.

Keywords: intercultural competence, book club, students, dialogue

**Mladi čitatelji, iskustvo čitanja i pedagogija čitanja iz zadovoljstva:
opažanja dobivena intervjuom fokus-grupe
sastavljene od slovenskih učenika u dobi od 13 i 14 godina**

Članak istražuje načine na koji mladi, u ovome slučaju trinaestogodišnjaci i četrnaestogodišnjaci, učenici osnovne škole, govore o čitanju i razmišljaju o vlastitom čitalačkom ponašanju. Referentni okvir uključuje suvremeno istraživanje čitanja na temelju književnih studija s osobitim fokusom na teorije utjelovljene kognicije. Epistemološki cilj je priznati složenost iskustva čitanja koje je istovremeno tjelesna, mentalna, emotivna i društvena djelatnost te omogućiti bolje razumijevanje novih značenja u kontekstu svakodnevnog života i osobnog iskustva. Metoda kojom smo se koristili pri istraživanju jest intervju fokus-grupa. Razgovor se vodio s djecom koja u slovenskim osnovnim školama pohađaju 8. razred, ali rezultati su također povezani i s drugim istraživanjima autorice, osobito individualnim dubinskim intervjuima o čitanju koja su provedena posljednje tri godine.

Rad se fokusira na dva glavna pitanja: prvo je značenje iskustvenog razgovora o knjigama i čitanju te o čitanju kao jednom od najučinkovitijih oruđa za privlačenje osobe čitanju dok se drugo odnosi na vezu obveznog (školskog) čitanja i (dobrovoljnog) čitanja, tj. čitanja iz užitka koje u većoj ili manjoj mjeri nedostaje u školskom kurikulumu. Prepoznajući trenutno stanje vezano uz čitalačku kulturu, nastojat će se izložiti neke smjernice u svezi suvremene pedagogije čitanja koje bi rezultirale inkluzivnijim shvaćanjem modernoga čitalačkog ponašanja među mladom populacijom, osobito u odnosu spram praksi digitalnoga opuštanja, što bi se moglo shvatiti dijelom današnjega iskustva čitanja te se iskoristiti u kontekstu poticanja čitanja – kako tiskanih djela tako i onih u digitalnome obliku.

Dominantni diskurs o tome što i kako mladi čitaju danas je prečesto reduktivan i generaliziran dok suvremene spoznaje o čitanju pomažu da bolje shvatimo višedimenzionalno individualno iskustvo čitanja. Pažljiva analiza podataka o tome što mladi čitatelji govore o čitanju stoga je ključni zadatak svih onih koji potiču mlade na čitanje.

Ključne riječi: iskustvo čitanja, školsko čitanje, čitanje iz užitka, pedagogija čitanja iz užitka, mladi čitatelji, intervju o čitanju

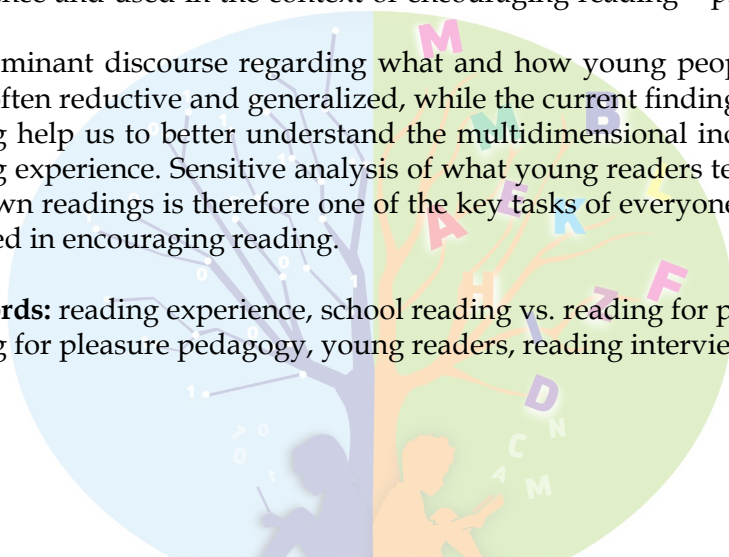
Young Readers, Reading Experience and Reading for Pleasure Pedagogy: Observations from focus group interviews with 13 and 14 years old Slovenian pupils

The paper explores the ways in which the young, in this case thirteen and fourteen years old primary school pupils, talk about reading and reflect on their own reading behaviour. Referential frame includes contemporary research on reading based in empirical literary studies with special focus on theories of embodied cognition. Epistemologically, the aim is to acknowledge the complexity of reading experience as at once physical, mental, emotional and social practice, and to open up the understanding of reading for new meanings in the context of everyday life and personal experience. The method used is focus group interview: I talked to 8th grade children from Slovene primary schools, but the findings are also linked to my other research, especially individual in-depth reading interviews conducted in the past three years.

This contribution centres around two main issues: one is the meaning of experiential conversation about books and reading as one of the most effective tools for seducing into reading, while the other refers to the relationship between obligatory (school) reading and (voluntary) reading for pleasure, which is found to be more or less missing from the school curriculum. Acknowledging the current state of affairs, I try to present some guidelines regarding contemporary reading pedagogy, that would bring a more inclusive understanding of contemporary reading behaviour among the young, especially in relation to the digital leisure practices, which could also be considered as part of the present reading experience and used in the context of encouraging reading – print and digital.

The dominant discourse regarding what and how young people read is too often reductive and generalized, while the current findings about reading help us to better understand the multidimensional individual reading experience. Sensitive analysis of what young readers tell about their own readings is therefore one of the key tasks of everyone who is involved in encouraging reading.

Keywords: reading experience, school reading vs. reading for pleasure, reading for pleasure pedagogy, young readers, reading interview

Metakognitivne strategije čitanja tiskanih i digitalnih tekstova

Pandemija koronavirusa kojom je trenutačno zahvaćen cijeli svijet, kao i potres kojim su pogođeni dijelovi Hrvatske, uzrokovali su značajne promjene u načinu života koje su se nužno odrazile i u segmentu odgoja i obrazovanja. Naime, nastava se zbog navedenih uzroka odvijala uglavnom na daljinu, odnosno u digitalnom okruženju, što je između ostalog uzrokovalo i promjene u načinu čitanja. Stoga se može reći da je, u kontekstu digitalnih promjena, čitanje kao temeljni način primanja informacija u svrhu akademskog postignuća, ali i zabave, opuštanja i svojevrsnog bijega od stvarnosti, poprimalo novi oblik.

Kao najznačajniji aspekti uspješnoga čitanja i razumijevanja pročitanoga najčešće se spominju strategijska svjesnost i kontinuirano nadgledanje procesa razumijevanja (Kolić-Vehovec i Bajšanski, 2001; Peti-Stantić, 2019; Sheorey i Mokhtari, 2001; Šamo, 2006a, Visinko, 2014), odnosno naglašava se važnost metakognitivnih strategija, metakognitivne svjesnosti i dubinskoga čitanja.

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati uporabu metakognitivnih strategija čitanja, a kako su neka istraživanja o čitanju na materinskom jeziku pokazala da postoji razlika u čitanju tiskanih i digitalnih tekstova, istraživanjem se dodatno željelo utvrditi koriste li se ispitanici različitim metakognitivnim strategijama čitanja kada čitaju tiskane i *online* tekstove. Istraživanjem je obuhvaćeno 112 studenata integriranog pred-diplomskog i diplomskog sveučilišnog učiteljskog studija na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

U istraživanju su korištena dva instrumenta za prikupljanje podataka. Prvi je instrument *online* polustrukturirani anonimni upitnik koji se sastoji od dvaju dijelova. U prvome dijelu upitnika prikupljeni su demografski podatci, a drugi dio prilagođeni je upitnik o metakognitivnim strategijama čitanja tiskanih tekstova (SORS, Mokhtari i Sheorey, 2002). Drugi instrument primijenjen u ovome istraživanju bio je polustrukturirani intervju koji je proveden s manjim brojem ispitanika (N = 30), a s ciljem utvrđivanja percipirane uporabe metakognitivnih strategija čitanja digitalnih tekstova.

Dobiveni su podatci obrađeni kvalitativnim i kvantitativnim metoda-

ma. Rezultati su pokazali da ispitanici uglavnom primjenjuju metakognitivne strategije u oba konteksta, odnosno pri čitanju tiskanih kao i digitalnih tekstova.

Ključne riječi: budući učitelji, čitanje, strategije čitanja, tekst

Metacognitive strategies for reading printed and digital texts

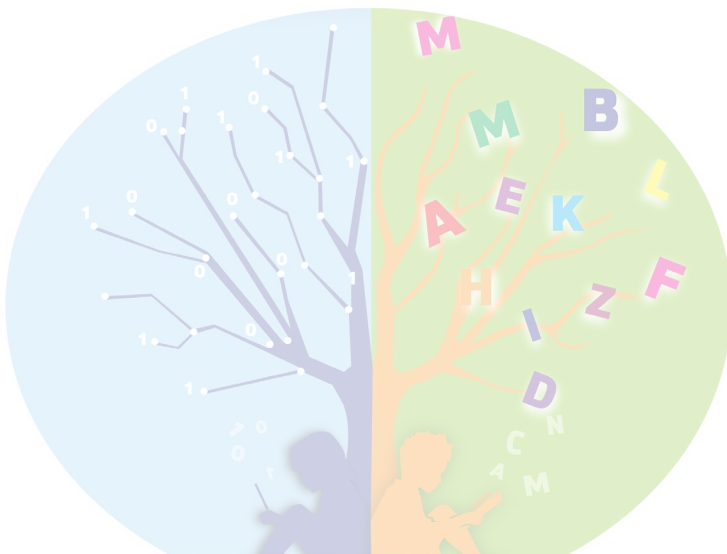
The coronavirus pandemic, which has spread worldwide, as well as the earthquake, which has affected parts of Croatia, have brought about significant changes in the way of life and have also had an impact on the field of education. Namely, due to the stated reasons, there has been a transition to distance teaching, i.e. teaching in a digital environment, which has, among other, caused changes in reading practices. Therefore, it may be proposed that, in the context of digital change, reading as the fundamental way of obtaining information for the purpose of academic achievement, as well as entertainment, relaxation and a kind of escape from reality, has also inevitably changed. Strategic awareness and continuous monitoring of the comprehension process (Kolić-Vehovec and Bajšanski, 2001; Peti-Stantić, 2019; Sheorey and Mokhtari, 2001; Šamo, 2006a, Visinko, 2014) have been mentioned as the most important aspects of successful reading and reading comprehension, that is the emphasis has been on the importance of metacognitive strategies, metacognitive awareness and in-depth reading.

The aim of this study was to examine the use of metacognitive reading strategies, and, as some research on mother tongue reading showed that there is a difference in reading printed and digital texts, the study further sought to determine whether research participants would report using different metacognitive reading strategies when reading printed and online texts.

The research included 112 students enrolled in the integrated undergraduate and graduate university teacher education study programme at the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb. Two data collection instruments were used in the study. One instrument is an online semi-structured anonymous questionnaire consisting of two parts. The first part of the questionnaire was used to collect the participants' demographic data, and the second part is a customized questionnaire on metacognitive strategies for reading printed texts (SORS, Mokhtari, & Sheorey, 2002). The second instrument used in the study

is a semi-structured interview conducted with a smaller number of participants ($N = 30$), with the aim of gathering information on their perceived use of metacognitive strategies for reading digital texts. The obtained data were processed by qualitative and quantitative methods. The results showed that the respondents mainly apply metacognitive strategies in both contexts, i.e. when reading printed as well as digital texts.

Keywords: pre-service teachers, reading, reading strategies, text

Info(pan)demija – izvan našeg dometa?

U današnjem informacijskom društvu ubrzani razvoj i dostupnost tehnologije omogućili su korisnicima široku dostupnost informacija i podataka. Instant poruke, *e-mailovi*, obavijesti, aplikacije na mobilnim uređajima, društvene mreže, digitalna pomagala omogućuju brzo kreiranje, dijeljenje i čitanje sadržaja. Digitalni mediji samo jednim klikom omogućavaju pristup tisućama mrežnih stranica, internetskih portala i članaka stavljajući tako još veći naglasak na stoljetne brige oko previše sadržaja koje čovjek može pročitati i apsorbirati. Dostupnost informacija u digitalnoj eri promijenila je čitalačke navike, stvorila mnoge prednosti i potencijale, ali i donijela izazove i rizike s kojima se svakodnevno susreće prosječni čitatelj digitalnog doba. Obilje informacija za vrijeme pandemije uzrokovane bolešću COVID-19 upozorile su na problematiku i izazove infodemije s kojima se susreće čitatelj digitalnog doba. Laka dostupnost dijeljenja i kreiranja sadržaja dovela je do pojave lažnih vijesti, histerije, teorija zavjere, panične kupovine i uzimanja lažnih medicinskih pomagala. Susreli smo se s negativnim aspektom preopterećenosti informacijama. Takvo se stanje prvi put navodi u knjizi *Future Shock* Alvina Tofflera iz 1970., a označuje poteškoće koje pojedinac može imati u razumijevanju i donošenju odluka na temelju previše dostupnih informacija. Do takvog stanja može se doći zbog prevелиke količine informacija, mnoštva različitih izvora, nedostatka vremena za razumijevanje pročitano i nemogućnosti razlikovanja bitnog od nebitnog. Umjesto dubinskog čitanja čitatelj se brzim pregledavanjem susreće s obiljem informacija. Izlaganje sadržaju iznad mogućeg kapaciteta obrade informacija može dovesti do promjena u psihološkom i fiziološkom stanju čitatelja, poput stresa, anksioznosti, nesigurnosti, pojave informacijske ovisnosti, visokog krvnog tlaka, glavobolje, manjka koncentracije, poteškoća pamćenja i drugih. Svjetska znanstvena zajednica ujedinila se u pronalaženju preventivnih mehanizama za suzbijanje pandemije, no infodemija s kojom se suočavamo ostaje i dalje društveni izazov. Stoga će se ovim radom prikazati dosadašnje relevantne spoznaje u domeni preopterećenosti informacijama u doba pandemije te pružiti daljnje smjernice za suočavanje s intenzivnim informacijskim podražajima.

Ključne riječi: preopterećenost informacijama, COVID-19, mentalno zdravlje

Info(Pan)demic – Beyond Individual’s Capacity?

In today’s information society, the rapid development and availability of technology have enabled users to have broad access to information and data. Instant messaging, e-mails, notifications, mobile apps, social networks, and digital aids allow creating, sharing, and skimming content. Digital media provides thousands of websites, web portals, and articles with just one click in a few seconds of search, thus placing even greater emphasis on centuriesold worries about too much content that one can read and absorb. The availability of information in the digital age has changed reading habits, created many benefits and potentials, but brought the challenges and risks that the average digital reader faces daily. The abundance of information during the pandemic caused by COVID-19 disease also pointed to the problems and challenges of the infodemic faced by the digital age reader. The easy availability of sharing and creating content has led to the emergence of fake news, hysteria, conspiracy theories, panicked shopping, and taking fake medical supplies. We have encountered the negative aspect of information overload. This condition is first reported in Alvin Toffler’s 1970 book *Future Shock* and indicates difficulties that an individual may have in understanding and making decisions based on too much information available. This situation can occur due to too much information, many different sources, lack of time to understand what is read, and the inability to distinguish the important from the irrelevant. Instead of deep reading, the reader now skims and scrolls through content. Exposure to content above the possible speed of information processing can lead to changes in the psychological and physiological state of the reader, such as stress, anxiety, insecurity, information addiction, high blood pressure, headaches, lack of concentration, memory difficulties, and others. The scientific community has united in finding preventive mechanisms to combat the pandemic, but the infodemic we face remains a social challenge. Therefore, this paper will present the current relevant knowledge in information overload in the pandemic and provide further guidance for dealing with intense information stimuli.

Keywords: information overload, COVID-19, mental health

Marija ŽIVKOVIĆ
nezavisna istraživačica

Utjecaj problematičnih aspekata kritičke recepcije na čitateljsku recepciju: primjer suvremenih i neoklasičnih plesnih predstava Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu od 2005. do 2012.

Specifičnosti i problemi pisanja plesne kritike višestruki su: nedostatna naobrazba plesnih istraživača, neizravno i kritičara (Van Camp, 1986), težina zadatka jasnog viđenja pokreta otprve, gotovo jednako izazovan zadatak memoriranja onoga što se vidjelo te gotovo nemoguć zadatak opisivanja onoga što se vidjelo na način koji bi čitatelju bio razumljiv (Copeland, 1983) te sužavanje novinskog prostora za područje plesa i proširivanje virtualnog pri čemu kvantiteta ne podrazumijeva automatski i kvalitetu (Mainwaring, 2015; Siegel, 2015). Kompleksnost stručnog pogleda na plesne predstave osobito je izražena kod suvremenih i neoklasičnih naslova čiji je vokabular, za razliku od klasičnoga, općenitije determiniran.

U radu se istražuje plauzibilnost kritičke recepcije – prvenstveno s aspekta pružanja pouzdanog vodstva čitatelju, odnosno kompetentne analize djela kao primarnih funkcija kazališne kritike (Palmer, 1988; Fisher, 2015) – i njezin utjecaj na čitateljsku recepciju, na primjeru kritičkih prikaza suvremenih i neoklasičnih plesnih predstava Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu od 2005. do 2012.

Analizom kritičkih prikaza u promatranome razdoblju dolazi se do zaključka da se generalno ti prikazi mogu podijeliti u tri skupine. Prvu čini tekst koji se ne može nazvati kritičkim, no takvim – s obzirom na to da se sastoji od svega nekoliko rečenica – nije ni zamišljen. Najveći broj tekstova jest zamišljen kao kritički, međutim donoseći fragmentarnu i deficitarnu analizu (ako ne bi posve izostala) te nedostatno utemeljenu i neadekvatno argumentiranu valorizaciju, kao takav nije i napisan. Treću skupinu tekstova karakterizira uglavnom cjelovita i kompetentna analiza koja u pravilu uključuje kombinaciju plastičnih opisa i uvjerljive interpretacije ključnih scenskih faktora, široko kontekstualno sagledavanje djela te njegovu čvrsto utemeljenu i adekvatno obrazloženu sumarnu ocjenu. Međutim, tek je nekolicina autora te skupine plesne kritike objavljivala kontinuirano – uglavnom u kulturnim časopisima ili dnevnim novinama sa značajnijim prostorom za kulturu. Pokaza-

lo se, stoga, da širina internetskog prostora nije imala bitniji utjecaj na kvalitetu njegove popunjenosti, kao i da je čitateljska kategorija – unatoč brojnim i široko disperziranim kritičarskim imenima – imala na raspolaganju relativno uzak opseg onih koja su joj svojom analitičkom kompetencijom i kontinuitetom objavljivanja mogla predstavljati pouzdano vodstvo u vlastitoj recepciji i/ili očekivanjima.

Ključne riječi: funkcije kazališne kritike, specifičnosti i problemi plesne kritike, analitički postupci

The Influence of Problematic Aspects of Critical Reception on the Reader's Reception: An Example of Contemporary and Neoclassical Dance Performances of the CNT in Zagreb from 2005 to 2012

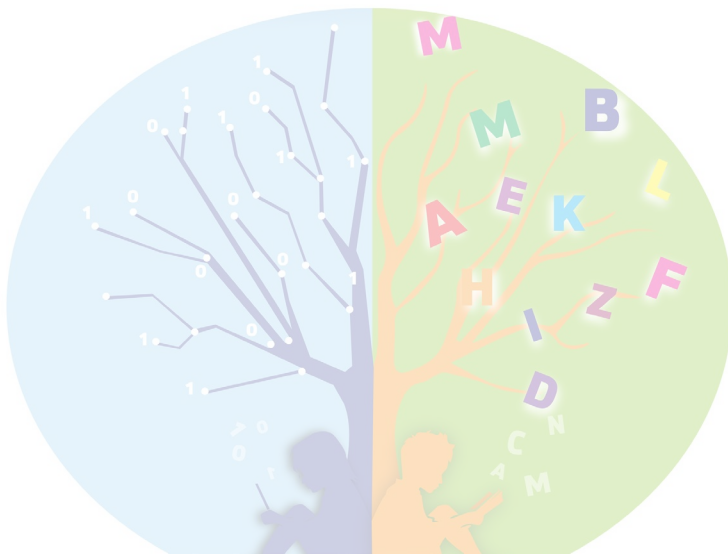
The specifics and problems of writing dance criticism are multiple: insufficient education of dance researchers, and indirectly critics (Van Camp, 1986); the difficulty of the task of clearly seeing movement at first, the almost equally challenging task of remembering what was seen, and the almost impossible task of describing what was seen, in a way that would be understandable to the reader (Copeland, 1983); and narrowing the newspaper space for the field of dance and expanding the virtual space, where quantity does not automatically imply quality (Mainwaring, 2015; Siegel, 2015). The complexity of the professional view of dance performances is particularly pronounced in contemporary and neoclassical performances, whose vocabulary, in contrast to the classical one, is more generally determined.

The paper investigates the plausibility of critical reception – primarily in terms of providing reliable guidance to the reader, i.e. competent analysis of the work, as the primary functions of theater criticism (Palmer, 1988; Fisher, 2015) – and its impact on reader's reception, on the example of critical reviews of contemporary and neoclassical dance performances of the Croatian National Theater in Zagreb from 2005 to 2012.

An analysis of critical reviews in the observed period leads to the conclusion that they can generally be divided into three groups. In the first group is a text that cannot be called critical, but as such – since it consists of only a few sentences – it is not even conceived. The second group of the texts are conceived as critical, but as such they are not written, since they are analytically deficient. The third group of texts is characterized by a comprehensive and competent analysis, however, only a few authors of this group have published dance reviews continuously. It

turned out, therefore, that the readership, despite numerous and widely dispersed critical names, had at its disposal a relatively narrow range of those who, with their analytical competence and continuity of publication, could represent a reliable guidance in their own reception and/or expectations.

Keywords: Functions of theater criticism, specifics and problems of dance criticism, analytical procedures

Pokrovitelj Skupa

